DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

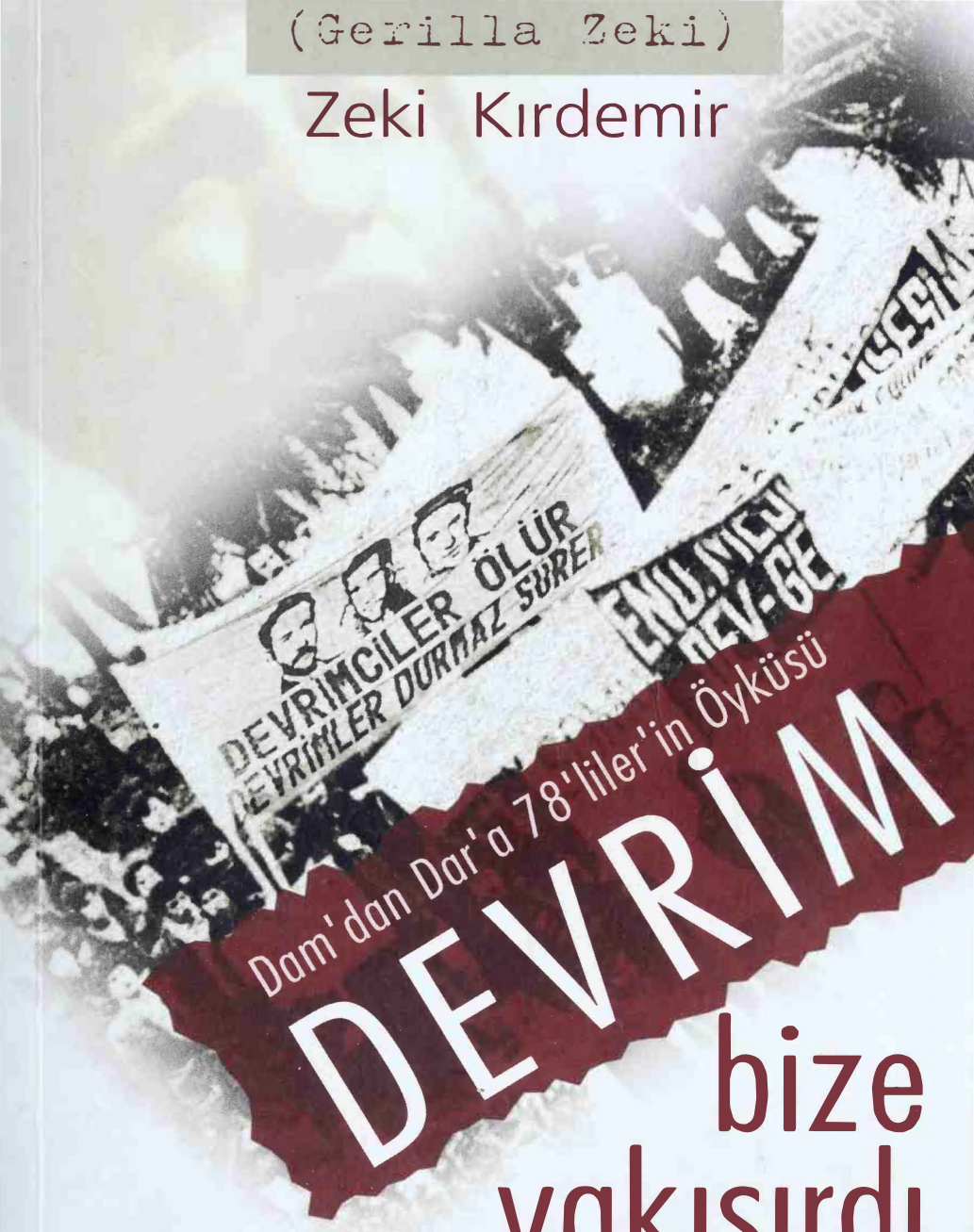
Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

(Gerilla Zeki)

Zeki Kırdemir

Dam'dan Dar'a 78'liler'in Öyküsü

DEVRİM bize yakışırdı

OZAN YAYINCILIK LTD YAKINTARİH

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

4. BASKI

ZEKİ KIRDEMİR
(Gerilla Zeki)

Devrim Bize Yakışırdı

Dam'dan Dar'a 78 Kuşağı'nın Öyküsü

Ozan Yayıncılık
Nisan 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ZEKİ KIRDEMİR
(Gerilla Zeki)

Devrim Bize Yakışırdı

Dam'dan Dar'a 78 Kuşağı'nın Öyküsü

Ozan Yayıncılık
Nisan 2006
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yayın no: 76

Bu kitabın tüm yayın hakları Ozan Yayıncılık Ltd. Şti. 'ne aittir.
Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında tüm alıntılar, Kültür Bakanlığı Telif Hakları Sözleşmesi gereği yayınevinin iznini gerektirir.

Kitabın adı: Devrim Bize Yakışırdı
Kapak tasarımı: Lara Reklam Hizmetleri
Dizgi: F. Gülden
Düzelti: Esra Koç
Baskı: Ser MatbaasıMerkezefendi mah.
Fazılpaşa cad. 4.zer san. sit. no:16/26 Tel.: 212 565 17 74

Baskı:
Ozan Yayıncılık
Nisan 2006

İnternet Adresi:
www. ozanyayincilik. com

Yazara ulaşmak için:
gerillazeki@yahoo.com

ISBN 975-7891-76-2

OZAN YAYINCILIK

Cemal Nadir Sk. No: 9 Kat: 1 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 212. 511 93 95 - 520 43 90 - 91 Faks: 212. 527 98 47
Email: info@ozanyayincilik. com

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Anam, babam ve
unutulmayanlar anısına...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

Sunuş/Sezai Sarıoğlu 9
Önsöz Yerine 13

✦ BİRİNCİ BÖLÜM ✦

İlk şaplak, ilk nezaret... 17
Artık solcuyum! 24
Sol siyasal kültür klasiği: Ajanlık! 34
Capon Yılmaz'a devrimci görev: Git kumar oyna! 38
Olmazsa olmaz... İşte cezaevi! 41
Devrimci Yolcu GYÖD Başkanı 47
Otelleri siz bombalıyorsunuz! 52
Okulu işgal edince Türkiye'de sınavlar iptal ediliyor 55
Bizim sevgilimiz olamaz mı? 57
Yeni okul, yeni yüzler... Bunlar da kim? 63
Örgüt içi kurallar işliyor... Devrimcilere aşk yasak ya... 67
Ve askerlik... Karşısı Sovyetler Birliği... 72
Komutan odaya çağırıyor 76
Ve 12 Eylül... Duacılar şimdi beddua mı ediyor? 78
Beni tutuklayın 84
Ve tezkere... 89

✦ İKİNCİ BÖLÜM ✦

İskele sancak burası Bulancak 93
Dozerin üzerindekiler kim? Kimdir bu DEV-GENÇ? 94
"Ula okusanıza, bunları tanıyor musunuz?" 97
Kahrolsun Ali Garısı! 104

✦ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ✦

Fareler de işe yararmış 107
Memlekette o kadar orospu çocuğu var ki... 111
Sedat'ın akşam menüsü; kıymalı pide ve piyaz .....
Ben aşığım, nasıl olacak bu iş? 119
Biz kimdik? 123
Senin baban papaz mı? 125
Hamamcı Sabuncuzade Örgütü Sempatizanları! 129
Banyo sefası 139

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yarin yanağından gayrı ... 142
Benim de çocuğum olacak mı? 144
Etimek tatlısı ekmek banarak yenir 149
Kıbrıs'ı fethederim 154
Kafada yumurta böyle kırılır 159
Şu Munzur'u neden tutuklamıyorlar? 162
Kararlıyım... Kaçacağım!! 163
Biz de kardan adam mıydık? 170
Buzlara karşı DY- DS savaşı... 171
Kalemtraş - permatik sapı deyip geçme 174
Hepsini aynen anlatayım mı? 178
Devlet güvencesinde faşistlere küfür yarışı... 182
Bunların içinde yoktur... 187
Osman abi; Ula kime küfür ettiniz? 191

✦ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ✦

İddialar- ifadeler-yalanlar-itiraflar 193
Birikethane devletin temeli mi? 194
Devleti yıkmaya yönelik yazılar 196
"Bunlar kasayı örgüt adına soydu" 197
Güneş mi çarptı hocam? 199
Verilmeyen, okunmayan ifadeler 200
"Ben ülkücüyüm" 201
Nur yüzlü dedenin torunu... 201
"Ş" harfi orak-çekice benziyordu 202
İmzasız tutanaklar, ifadeler 204
"Ben tutanakları, zabıtları okuyordum" 207

✦ BEŞİNCİ BÖLÜM ✦

Köpekler sürekli havlıyor, deprem mi olacak? 209
Burası toplama kampı değil!!! 212
Biz asker miyiz? Komutanım demeyiz!!! 220
Dayak beklerken çay geliyor 227
Bana makbuz demeyin 228
Açık faşizm mi örtülü faşizm mi? 231
Doktor Gerilla Zeki... 240
Cezaevi revir sorumlusu 245
Moskova'da Kızıl Meydan'da 264
Ve meşale yandı 270

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

✦ ALTINCI BÖLÜM ✦

Gereğimizi düşünüp yazıyorlar... 273
Orası da cezaevi burası da... 279
Be hoca sıçacak zamanı mı buldun 284
Vaaz dinlemeye gelmedik... 291
Gereği düşünülüp kalemler kırılıyor 296

✦ YEDİNCİ BÖLÜM ✦

Cennet, Erzincan 1 No.lu'dur... 301
Kim korkmaz ki ölümden? Bombalar yağmur gibi yağıyor. 302
Sakın yüzünüzü yıkamayın 308
Halis Bilge kendini astı mı asıldı mı? 309
Serumları atıyorum, ölüm başucumda 311

✦ SEKİZİNCİ BÖLÜM ✦

Yine, yeniden ahkam kesenler 321
Bizi faşistlerle karıştırmayın 322
Cezaevi koğuş gezginleri 332
Tarih 22 Ağustos 1985. 333
Dışarıda yasak içerde serbest 339
Duvar yazıları 344
Hücreden notlar 350
Raci tank istiyor 358

✦ DOKUZUNCU BÖLÜM ✦

İnat değil mi büyümeyeceğim işte... 361
Yaprak dile geldi 364
Ve yasa çıkıyor. .. 368
Tabut içinde silah 372
Hücreden koğuşa 374
Zeki Kırdemir hazırlan!!! Tahliye... 378

✦ ONUNCU BÖLÜM ✦

Vay canına telefonlar da kodlanmış 385
Sizi koklamam lazım, oğlum kokuyorsunuz. 388
Dışarıda faşizm mi var, dede? 391
Yaşanmamış sevdalar unutulmaz 404
Aranan şahıslardansın 409
Son Söz (mü acaba?) 415
Geçmiş Zaman Olur ki.../Fotoğraflar 416

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bir aşk çeksem karşıki aşıklar sevinir...

".../ Utancı bilerek yaşamak korkunç/ Daha korkuncu da var: utancı bilerekten yaşatmak/ Gördük hepsini işte, daha da görüyoruz/.../ Nerede okumuştum, hatırlamıyorum şimdi, biri mi anlatmıştı yoksa/ Mahpusunu kıskanan bir gardiyanı/ Ve düşün sevgilim, mahpusunu kıskanan bir gardiyan düşün/ Ne kadar acı bunlar/ kıskanıyorlar hepimizi ve kıskanacaklar/ Güç iştir çünkü bir tarihi insan gibi yaşamak- Bir hayatı insan gibi tamamlamak güç iştir/ Birazdan akşam olacak sevgilim/ Bütün heybetiyle akşam olacak/ Sevgilim, diyorum, oysa kimsecikler yok yanımda/ Bilmiyorum kime sevgilim dediğimi/ Bildiğim bir şey varsa/ O kadar yeni bir anlamda söylüyorum ki bu kelimeyi/ Unutup birden zamanı ve yeri/ Onunla bir günü kutluyorum coşarak/ Onunla bir günü kutluyoruz sanki." (Edip Cansever)

Yakın geçmişi konuşmak ve yazmak söz konusu olduğunda içimizle dışımız arasında bir gerilim yaşarız. Çünkü bir yanda siyasal geçmişimiz ve onu biçimlendiren siyasal kavramlar, öte yanda yalın birer insan olarak bizler... Bu nedenle hatıraları yazmak ya da konuşmak için düşbaşı yaptığımızda bir tür aşk hali yaşamak kaçınılmaz oluyor. Sıkça söylüyorum, 12 Eylül 1980'den bu yana, anıdan büyük, tarihten küçük bir süreç yaşıyoruz. Bu bağlamda da, anıların nerede bittiğini tarihin nerede başladığını bilmek mümkün değil. Tuz-tarih kardeşim Zeki'nin yazdıkları, otuz iki kısım tekmili birden bizim mahallenin asi ve aksi düşbazlarının hikayeleri. Bizim mahallenin çocuklarını tarihen ve siyaseten, gıyaben ve fiilen çok yakından tanıyoruz. Çünkü onlar, yıllarca birlikte yazılamaya, kuşlamaya çıktığımız,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

birlikte alıntı ezberlediğimiz, bir çağın vicdanı olarak yürüyüşlerde ve mitinglerde devrim için birlikte yürüdüğümüz insanlar. Bu nedenle, Zeki'nin yazdıklarında "ben"in nerede bitip "biz"in nerede başladığını, kimin hangi "teşkilat"tan olduğunu bilmek ne mümkün ne de gerekli. Su gibi okunan bu kitabın ana fikri, "anlatılan senin hikayendir" cümlesinde gizlidir. Bir edebiyat özdeyişi halinde kullanılan, "Şairin hayatı şiire dahil" cümlesinden yola çıkarak söylersem, düşlerimiz, sevinçlerimiz kadar, kırılmalarımız, acılarımız ve öfkelerimiz bu kitaba dahil. Gerilla Zeki ise iki, üç daha fazla dahil. Böylesi kitaplar söz konusu olduğunda genel bir tarihten değil, özel bir tarihten söz ettiğimizin altını çizmek isterim. Bu tarihi yapanlar da yazanlar da, dört bir yana saçılmış "Nar Taneleri"dir. Çünkü, "Hatıralar da kuşlar gibi/ dal ister konacak" dizelerinin izini süren bu tür çalışmalar, bir dönemin öznesi olmuş insanları yeniden ilişkilendirmenin ve hatta yeniden tanıştırmanın imkanlarını taşıyor. Bunun anlamı, bir tarihsel dönemin "efsanesi" olmuş düşbazların hem kendileriyle hem de diğerleriyle anılar üzerinden yeniden tanışmalarıdır. Dileğim, kitapta adı geçenlerin bu kitap aracılığıyla yeniden ilişkilenerek İstanbul'un orta yerinde buluşmalarıdır. Bu kitabın sadece bunu başarması bile yirmi dört ayar hatıra/tarih kıymetinde bir zarafettir.

Kalbimin kardeşi Zeki'nin yazdıkları Hayat Bilgisi ile Hayal Bilgisi arasında yaşanan bir tarihin izdüşümleridir. (C)ezaevleri ise bu sürecin en özgün deneyimlerinin yaşandığı tarihin marangoz hatası mekanlardır. Sosyalist geleneklerin çoğu kez, "yaşasın ve kahrolsun", "yenildik", "yenilmedik", sözcüklerine indirerek slogana dönüştürdüğü bu süreç aslında çok karmaşıktır. Bunun da ötesinde sadece "sol resmi tarih yazıcıları"na bırakılamayacak kadar da değerlidir. Henüz, hem politik hem de insanî yönleriyle yazılamayan (c)ezaevleri süreci çok zengin siyasî, insanî, kültürel deneyimlerle doludur. Çünkü (c)ezaevlerinde yaşadığımız süreç, hem kendimizi hem de teorik-politik referanslarımızı temize çektiğimiz çok özgün bir süreçtir. Bu neden-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

le, (c)ezaevlerinde yaşananları hamasete kaçmadan yalın bir dille anlatmak önemlidir. Zeki, olayları, militanları en insan halleriyle olduğu gibi yazarak onların birer insaninsan olduklarının altını çiziyor bu çalışmasında. Olayları ve insanları traji-komik bir dille anlatırken, hatta teatral bir biçimde belleğimizde yeniden canlandırırken ise hiç zorlanmıyor.

Kişisel olarak Gerilla Zeki'nin kıssadan hisselerle dolu bir tarihi var. Ama her kitabın da bir hikayesi, tarihi söz konusu. Ona anılarını yazmayı öneren biri olarak yazma sürecinde ne tür gerilimler yaşadığını, kendini zaman zaman çok yalnız, zaman zaman da çok kalabalık hissettiğini biliyorum. Başta Kaş'ta yaşayan ve bizler gibi akıntıya yürek çeken ortak dostlarımız olmak üzere onu özendirenleri, onunla dayanışanları bu vesile ile sevgiyle anmak isterim. Bir zamanlar düşlerimiz için birbirlerine "yardım ve yataklık" edenlerin, yazma süreci boyunca da aynı geleneği sürdürmeleri için tek dizeden başka ne söylenebilir ki: "Sevmek ne uzun kelime..."

Şöyle de söylenebilir: Zeki, yazma sürecinde, hem kendini hem de kendisiyle ilişkilerini yeniden örgütledi. Daha doğrusu, "ağaç kuşa kuş ağaca kayıtlı" olduğu için sevmeye ve dayanışmaya kayıtlı olan insanlar karşılıklı olarak birbirlerini örgütlediler. Daha şiirsel bir cümleyle söylersek, bu kitapla birlikte Zeki kendisiyle ve çevresiyle yeniden tanıştı. Bununla da kalmadı yeni kendine taşındı. Yüreğine, aklına yeni yorumlar getirdi, "düz rakı" ya da "imkanlı içki" ile ilişkilerini yeniden düzenledi. Başını çalgısına koyamadan uyuyamayan çalgıcalar gibi Zeki de aylar boyunca başını yazdıklarına koymadan uyuyamadı. Hep başkaları tarafından açıklanmış bir kuşağın bakiyesi olan birinin kendi uykusuna ve rüyalarına sahip çıkmasıydı bu. Hep başkaları tarafından "tanımlanan" ve "açıklanan", hatta çoğu kez "artakalan" olarak görülen bir kuşağın kendi tarihini dile dökmekten doğal ve güzel ne olabilir? Dikey ve yatay mutsuzluklar dünyasında, bizim tarihimizi, anılarımızı durmadan bir şeylerle değiştirip çarpıtanlara bir yanıttır bu tür çalışmalar. Sü-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rekli kapsam alanı dışında tutulanların, kendi cevaplarını ve sorularını dünyanın ortasına boca etmek önemli olmaktan öteye kıymetli bir kalkışmadır. Tarihin coğrafyaya, aşkların aşıklara, şairin şiirine yakışmadığı bir dünyada insanın kendi sahiciliğini kamuoyu ile paylaşması muhalifler açısından "açıl tarih açıl" dönemine bir katkıdır. Ki bunun somut anlamı, "açıl tarih açıl!" cümlesinin bizim hayatlarımızda, "açıl insan açıl!"a denk düştüğüdür. Zeki, her şeyden önce kendi içini ve bir dönemin bir kesitini özgün bir dille bize açıyor.

Kitabın örgüsü içinde tanıdığımız militanları, siyasal birer özne olmalarının ötesinde yalın insan olarak yazabilmek çok önemli. Onların pek çoğu, ilk aşık olduklarında cümle kurmakta geciken ve bütün alıntıları unutan birer yerel "kahraman"dılar. Hem devlet ile ilişkilerinde hem de birbirleriyle ilişkilerinde onların ne kadar çocuksu olduklarını görmek insanın politikadan daha büyük bir değer olduğunu bir kez daha gösteriyor. Onlar, bir katılıktan bir başka katılığa, bir yanlışlıktan bir başka yanlışlığa geçtikleri anlarda bile, gün günden acının, hüznün şeklini aldıkları günlerde bile muzipliği, komikliği elden bırakmayan düşbazlar olarak hem tarihe hem de coğrafyaya geçtiler.

Zeki, "Aşk!" halimizle "Ahşk!" halimiz arasındaki ince ayar hatıralarımızı bize anımsatmakla kalmıyor yeniden yaşatıyor. O, nam-ı diğer Gerilla Zeki, ta Kaş'tan, Kaş ile Göz arasında bir "aşk" çekiyor ama karşıki aşıklar yıkılmıyor. Tersine onlar, yani Aşkiyalar, tarihin ve siyasetin emri, hatıraların kavliyle bir kitabın içinde birbirleriyle yeniden tanışarak sevinçlerini çoğaltıyor. "Vira!" demekten başka ne gelir ki elimizden. Aşk ile vira! Bütün şiirler ona... Ellerine solluk...

Sezai Sarıoğlu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Önsöz Yerine

Neden yazdım?

Öncelikle 'unutturulmak' istenen, 'yitik' sayılan 78 kuşağını unutturmamak, bizleri yok sayanlara; "Biz buradayız ve hâlâ ayaktayız" demek için.

İsimleri unutulmaya yüz tutan arkadaşlarımız, yoldaşlarımızla, eylem içinde, gerilla adımları ile yürüdüğümüz, koştuğumuz yolları, sevinçleri, acıları, birlikte bölüştüğümüz anılarımızı unutmamak, unutturmamak için.

Devrim yolu sarp, engebeli, dolambaçlı ve zordu. Oysa 'zor' bile kolaydı. "Zor, kolay mı?" diye sorduğumuzda kendimize, verdiğimiz bir cevap vardı.

Bizim; inancımız, yere göğe sığmaz yüreğimiz, en çok da namludan baktığımızda, gez - göz - arpacıkta 'tek yol devrim' vardı. Gerisi yalandı. Namlu tek bir hedefe yönelmiş, kilitlenmişti; 'Devrim'.

Her şey devrime göre biçimlenmiş, örgütlenmişti. Yüreğimiz hep devrimden yana çarpıyordu. Önümüzde, arkamızda, sağımızda, solumuzda tek bir fotoğraf karesi gibi duruyordu Devrim. Ve devrim çok yakındı.

Bir kaç kitap okumuştuk. Diyalektik, emperyalizm, oligarşi neydi, bilmiyorduk. Ama Dimitrof'un 'Faşizme Karşı Birleşik Cephe' kitabının, 86. sayfasından alıntı yapmayı öğrenmiştik. Ne de olsa 'Faşizm; tekelci sermayenin en gerici, en bağnaz, en şoven diktatörlüğü'ydü ve bu sözcükler ezberimize yazılmıştı. Nikitin'in 'Ekonomi Politik'ini formüle et-

meden, Marx'ın 'Kapital'inden notlar çıkartmak hepimizin çok hoşuna giderdi.

Yüreğimiz yürekti. İçimizde kor ateş yanan tek şey devrimdi. Ve biz, Ordu ili Mustafalı Köyü'nde yapılan sarı kabzalı ondörtlü ve Giresun'un Keşap - Karabulduk'unda yapılan, hazne dahil 11 mermi alan, yapma Fransız onlusu ile yola çıkmıştık. Belimizdeki kayışları sarkıtan ve aramalarda sandalyenin oturulan yerinin altına saklanan silahlarımızla, 'Emperyalizm ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik' dergileri okurduk. Gereğinde bir dal sigarayı bölüşürdük. Bir dilim ekmeğin yarısı biz, diğer yarısı bizlerdik.

Bizim sevgililerimiz bile olmadı. Olanlar da görünmez kural, yasa, yasaklar gereği hep gizli kaldı. Sanki bilinse devrim olmayacaktı. Sanki aşk devrime, devrim de aşka karşıydı.

Ama devrime aşık olmak serbestti ve herkes devrime aşıktı. Onun yasağı, yasası, kuralı yoktu. Devrime aşık olmak bizi 'pasifize' etmez, daha da 'militan' yapardı.

Hepimiz gözü kara genç kız ve delikanlılardık. Çakır - mavi - ela - kahverengi gözlerimiz bile kara bakardı. Karamsar düşünmezdik. Devletin devletliği bize sökmezdi. Oligarşinin tank ve topunun, bizim yarım yamalak çeliğe dönüştürülmüş namlularımızdan çıkacak, el yapımı dolma mermilere karşı, hiç şansı yoktu. İnancımızın, kararlılığımızın ateşi karşısında, eriyen bir kar tanesiydi oligarşi. Bizbize ve devrime böyle inanmıştık.

Korku sözcüğüne; okuduğumuz kitaplarda, dergilerde hiç rastlamadık. Korkmak, yılmak, dönmek yoktu kitabımızda. Ama ölüm... Ölüm hep başucumuzdaydı.

Her birimiz birer sempatizan, militan, gerillaydık. Ama en çok da 'devrimci'ydik. Devrim bize, biz devrime yakışır-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dık. Kimilerimiz uykuya dalarken sabahleyin radyolarda çalan Enternasyonal ve devrimci marşlarla uyanacağını hayal ederdi. Yani devrim 'o' kadar değil, 'bu' kadar yakındı.

Meğerse devrim bize 'taaaa' kadar uzakmış.

Sonuçları çok iyi olacak bir savaşta, ne yazık ki YENİLDİK. Yenilmeyen ve yenilemeyecek olan tek şey, inancımız ve onurumuzdu.

Kitap, öncelikle o dönem kaldığım cezaevlerinde yaşanan olayların, mahkemelerin, duruşmaların trajikomik bir özeti. Asıl amacım, sürdürdüğümüz kavgada yolda düşen arkadaşlarıma karşı bir sorumluluğu yerine getirebilmek.

Yaşayanlar kendini anlatabiliyor. Ama bir de aramızdan ayrılıp hiç konuşamayacak olanlar var. İşte onlarla birlikte hepimizin hikayesini anlattım.

Kendimce bunu bir sorumluluk olarak gördüm. Ölenler, öldürülenler, yok sayılanlar; yani, yitik hanesine yazılanların unutturulmasına karşı, bir başkaldırı da diyebilirim yazdıklarıma.

Kitabın tek amacı var:

UNUTULMAMAK - UNUTTURULMAMAK...

Zeki KIRDEMİR (Gerilla Zeki)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

✦ BİRİNCİ BÖLÜM ✦

İlk şaplak, ilk nezaret...

Fındık ve Karadeniz... Biz Karadenizliler için gizemli iki sözcük... Belki de bu nedenle, fındık ile Karadeniz halkının ve Karadenizli devrimcilerin yaşamları örtüşmüş gibidir. Fındık üzerine bir kültür oluşmuştur oralarda. İnsan hayatını doğrudan ilgilendiren deyimlerden biri 'Fındık veresiye' veya 'Eylül veresiye'dir... Doğu Karadeniz fındık üreticisinin, daha fındık dalda iken, tefeci-faizciden aldığı borcun adıdır, 'Eylül veresiye'. Bir tür, sürekli borçlanma ifadesi. Gerçekte bir tür çaresizlik, bir tür 'ödememe' halinin sürekliliği. Yıllardır aynı çark içindeki üreticiler, bu durum karşısında bile kendilerini ferahlatacak başka deyimler bulmuşlar. "Devletin devlete borcu var. Bizim devlete ve faizciye borcumuzun olması neden ayıp olsun ki?" der çıkarlar işin içinden. Temmuz-Ağustos'ta fındık toplanıp, harmanlanıp, çuvallanıp, borç alınan tefecinin önüne getirilir. Fındığın kalitesi 'randıman'la ölçülür. Harmanlanarak kurutulmuş ve kabuğundan soyulmuş fındığın içi ile kabuğu arasındaki orandır, randıman. Kabuk oranının fazla olması üreticinin aleyhinedir, daha az para eder. 'Elli' veya daha yukarı randımanlı fındık, üretici için iyi haberdir, tefeci veya devlet (Fiskobirlik) için ise tersi.

Vakti zamanı gelmiştir... Eylül gelip çatmıştır. Yıl boyunca yapılan harcamaların borçlarını ödemek gerekmektedir. Üretici hiç bir zaman tüm borçlarını ödeyip gelecek yıl için

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

de bir kenara üç beş kuruş koyacak kadar para kazanamaz. Bu bir tür 'ipsiz bağlanma' olayıdır. Yani, sürekli borçlanma hali... Her zaman tefecinin alacaklı kalması. Ve giderek yoksullaşma...

Bölgemizdeki fındık üreticilerinin, faizciye ve devlete borçlu kalmasını özetleyen, 'Eylül veresiye' geleneğine uyup, 4 Eylül 1955'de, Samsun Çarşamba'da mutfakta, annem terek rafından sahan alırken, yatağa bile kaldırılamadan, ebemin marifetiyle, oracıkta doğmuşum. Doğar doğmaz, alaylı ebem, kıçıma iki şaplak vurmuş, dünyaya 'merhaba' diyerek rahat nefes alabilmem için. 'Şiddet' ile ilk karşılaşmam, işte böyle ebemin eliyle olmuş. Dünyada nefes almak için bu şaplak zorunlu imiş...

Tarihteki bütün şiddet uygulamalarının, 'zorunluluk'ların arkasına sığınılarak yapıldığını öğrenmem için, yıllar gerekecek.

Adımı neden Zeki koyduklarını her sorduğumda; annem, babamın üstüne attı sorumluluğu. Ben de kendimce avundum; "Demek ki babam benim akıllı, iyi yollara düşmüş ve uysal bir çocuk olacağımı, daha doğar doğmaz anlamış!" diye.

Karadeniz'de zeytin ağaçlarına tek tük rastlanır. Onlar da Karadeniz'de artık var olmayan, 'azınlık' kültürü ile bağlantılıdır. Zeytin için 'azınlık ağacı' bile diyebiliriz. Yöre halkı bundan habersizdir. Yaşlıların ise işine gelmez. Çünkü zeytinlerden söz etmek; Ermeni, Rum, Gürcülere ait eski mesleklerden söz etmek, onları ve onlara yapılanları anımsatır. Bu nedenle, Topal Osman konuşulur da bizim oralarda, gidenler konuşulmaz.

Çarşamba'daki evimizin arka bahçesine, annem zeytin çekirdekleri dökerdi. Arada bir de pencereden bakardı, ola ki bir zeytin ağacımız oluverir diye. Ben, inadına bahçeye girip

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çekirdekleri kırar, içindeki acı bademleri yerdim. Annem 'ziyankar çocuk' olmama çok kızar, sıkça 'uslu, terbiyeli çocuk' olmamı öğütlerdi. Ama bu öğütlerle de yetinmez, sonuçta beni evde dolap içindeki 'hamam hapsi' ile cezalandırırdı. En az yarım saat sürerdi bu anne cezası. Ama ben, 'tahliye' olunca yine bahçeye gider, zeytin çekirdeklerinin izini sürer, vukuatlarıma kaldığım yerden devam ederdim.

Çünkü çocukların yarısı evet, diğer yarısı hayırdır. Çocuklarla anne babalar arasındaki şiddetli geçimsizlik, bu nedenle, çocuğun tabiatına uygundur.

Terme Caddesi üzerindeki evimizin önünden, hemen her gün bir cenaze geçerdi. O zamanlar cenazeler, biz çocukların ilgi alanıydı. Çünkü her cenaze bir tür harçlık kapısıydı. Cenazeye katılan cemaatin peşine takılır, mezarlıktaki detayları yakından izler, bu arada da sevabı çok olduğu söylenen paramı alırdım. Ya beş kuruş ya da iki tane delikli iki buçuk kuruş verirlerdi. Parayı alır almaz, daha ölen er ya da hatun kişi gömülmeden, mezarlıktan kaçar ve evimizin hemen yanındaki gazoz imalathanesinden gazoz içerdim. Geleneklere bağlı olan gazozcu, her defasında gazozu içtikten sonra, parayı veren elimizi ayakaltında çiğnetirdi. "Neden?" diye sorduğumda ise; "Ölü parası" derdi. Birazcık ürperir ve hüzünlü bir korku hissederdim. Ama kendi kendime; "Ölü parası ile elimin ne alakası var?" diye sormadan da edemezdim.

Annem Fatma Kırdemir, okuma-yazma bilmeden, paranın kaç lira, kaç kuruş olduğunun hesabını yapamadan, beş çocuğundan dördünü üniversite, yüksek okul mezunu olarak yetiştirebilecek kadar bilge bir kadındı. Yaşamını ezana ve namaza göre ayarlamıştı. Zaman ölçü birimleriydi bunlar. Beş vakitten daha çok namaz kılmak isterdi. Namaz ona yakışırdı. Sürekli namaza ve duaya hazırdı. Hiçbir şeye geç kalmamayı belki de bu yoldan öğrenmişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Annemin lekesiz, romantik dindarlığı beni de özendirirdi. İçimde duaya ve namaza karşı annemden bana bulaşan bir ılıklık vardı. İlkokula başlamadan 'elif be'yi öğrenmiştim bile. Kuran'ın üstünü-esrini iyi okuyamadığım için, imam dayımdan, çok kızılcık sopası ya da fındık ışkını (ince fındık dalı) yediğimi, iyi hatırlıyorum. Annem, binbir parça yamalıktan yapılmış namazlıkta, ellerini çenesinin altına götürüp, göğsünün üstüne bağladığında, ben de onu taklit eder, sonra da annemden kocaman bir 'aferin' alırdım.

Babam Halil Kırdemir, polisti. Tipik bir cumhuriyet polisi. İdealist. Babamın tayini Samsun'a çıkınca ilkokula başladım. Adımın hakkını vermek için, ikinci sınıfta mehter takımında zil çalmaya başladım. Dördüncü sınıfta tuğ taşıdım. Konya Karaman'da, kısa pantolonla ilkokula giden tek öğrenci bendim. Çünkü o yıllarda memur aileleri ve çocukları cumhuriyet devrimlerinin simgeleri gibiydiler: Yaşamlarını ona göre düzenlerlerdi.

Evimizin bahçesinde iğde, incir, nar ve söğüt ağaçları vardı. Mutfak ve tuvalet ise dışarıdaydı. Tam karşımızda her Anadolu kasabasında olmazsa olmaz, camilerden biri. Ve cami imamının kızına yangın olan en büyük ağabeyim, köylü Mustafa... Belki de bu aşk yüzünden kendini dine vurdu ve işi hacı olmaya kadar vardırdı, Mustafa ağabeyim.

O yıllarda en hoşuma giden şey, annem namaz kılarken ona eşlik etmekti. Artık işi biliyordum. Ellerimi göğsümde değil, 'erkekler gibi' göbeğimde kavuşturmanın keyfindeyim. Ramazanlarda, minareye çıkıp sela okumak en büyük zevkim... Ayrıca, minareden kasabayı ve insanları kuşbakışı görmek de pek hoşuma gidiyor. Dolambaçlı merdivenlerden azıcık ürperti ile ama huşu içinde, seke seke minareye çıkmak ayrı bir keyifti benim için...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kaidesinde; "Bu günden sonra divanda, dergahta, meclis-te ve meydanda Türkçe'den başka dil konuşulmayacaktır. Karamanoğlu Mehmet Bey" yazılı büstün önünden geçerek gittiğim, Karaman Atatürk İlkokulu'nun bahçesinde, küçücük bir dere akardı. Havalar yağmurlu olduğunda ayakkabılarımız çamurlu ise, küçük derede önce temizlik yapar sonra sınıflara alınırdık. İkinci dersin teneffüsünde, okul idaresi tarafından her öğrenciye, zorla, buğday tanesi büyüklüğünde, küçük bir küreyi andıran, mavi-beyaz renkli balıkyağı hapı verilirdi. Çok pis kokan ve her içişimde midemi bulandıran bu hapı, süttozundan yapma sütle birlikte içmeden, derse başlamazdık. Ancak, balık yağını kaplayan zar ağzımda patlarsa-ki genellikle patlatırdım- kusmak için sınıftan dışarı çıkan ilk öğrenci ben olurdum. Eğer öğretmen görmeden, sıramın altındaki kırık taban tahtasının arasına, balık yağını atarsam o zaman öğretmenim; "Bak, ağzında patlatmadan içersen miden bulanmıyor!" diyerek beni yüreklendirmeye çalışırdı. Ne var ki birgün, kırık taban tahtasının arasına balık yağını atarken yakalandım.

O yıllarda ilkokulu okuyan yaşıtlarımın çok iyi tanıdığı bu süttozu kutuları ve balık yağı tabletleri, okullara, üzerlerinde çok yıldızlı mavi, beyaz, kırmızı renkli bir bayrak olan, beyaz çuvallar içerisinde gelirdi. Anti-amerikan bilincimizin tohumları belki de böyle atıldı.

İlkokul beşinci sınıftayım...

Hafta sonu, nüfus sayımı olduğu için babam karakolda nöbetçi olarak kalacaktı. Sabahleyin karakola gitmeden önce; "Sakın sokağa çıkmayın. Bugün sokağa çıkmak yasak. Çıkan olursa çoluk, çocuk demez karakola getirirler. Sakın dışarı çıkmayın, yüzümü kara çıkartmayın, tamam mı?" diyerek evden ayrıldı. Sayım memuru, hane halkını sayıp gittikten hemen sonra evden fırladım.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Çünkü ebeveynleri tersini düşünseler de her çocuğun, çoğu sokak, azı evdir. Mahallemizin diğer çocuklarıyla özene bezene, bezden yaptığımız topla 'gazozuna', çift kale maç yapıyoruz. Top parçalanınca kullanılmak üzere, yedek bez topumuz da var. Kale direği yerine, her maçtan sonra sakladığımız, dört tane taş kullanıyoruz. Direk olmadığı için, üstten giden şutların gol olup olmadığı çocuklar arasında her zaman kavga konusu oluyor. Böyle durumlarda, etraftan seyredenlerin hakemliğine başvuruyoruz. İşte böyle kana kana maç yaptığımız, evi, sayımı, babamın sıkı tembihlerini unuttuğum bir gün. Oyuna öyle dalmışız ki, sokağın girişi ve çıkışında beliren, mahallemizin 'Bekçi Murtaza'larını görmemişiz bile. Bekçiler, maçımızı basıp hepimizi derdest ettiler. Tehlike büyük, bizleri mevcutlu olarak karakola götürecekler. Bekçilere en saf halimle; "Ben Polis Halil'in oğluyum, beni karakola götürmeyin" diye yalvardım. Bekçiler, devletliklerini gösterdi ve dualı bir dille yakarışlarım kâretmedi. Hepimizi karakola götürdüler. Babam, diğer arkadaşlarımı bekçilerle eve gönderdikten sonra beni nezarete attı. Babama; "Bırak eve gideyim, annem beni arar" diye yalvarıp durdum ama o, idealist cumhuriyet polisi. Hem devletin, hem onun emrine uymamışım. "Ben sana evden çıkarken ne söyledim? Bugün sokağa çıkmayacaksın, yasak var demedim mi?". Tüm yalvarmalarım sonuçsuz kaldı. Babam, "devlet... kurallar..." dedi ve sonuçta hükmü verdi: "Akşama kadar kodeste kalacaksın. Eve birlikte gideceğiz."

Böylece, nezarethaneyi ilk kez babamın sayesinde tanımış ve tatmış oldum. Akşam eve giderken de herkesin önünde, birazcık da bana ve diğer çocuklara ibret olsun diye yediğim, ilk polis şamarını... Cumhuriyet şamarı yani...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu kadarla bitse iyi. Bir de işin 'ders' kısmı var: "Devletin kanunları var. Kanunlara uymazsan cezanı çekersin, ister polis çocuğu ol, istersen vali. Kanunlar önünde herkes eşittir."

Babam kendi içinde çok netti ve ben ona; "Neden arkadaşlarımı evlerine gönderdin de beni göndermedin, eşitlik bu mu?" diye soramadım...

Her çocuğun zaafıdır babalar ve anneler... Belki de bu yüzden, geriye dönüp baktığımda bu anının, beni çok derinden etkilediğini, hatta bazı davranışlarımı belirlediğini düşünüyorum. Belki de kanunlara karşı güvensizliğim, ilk kez o gün yaşadıklarım yüzünden oluştu.

Ortaokula Rize'de başladım. İmam Hatip Lisesi'nde okumak için diretiyordum. Dine karşı bir sempatim vardı. Çünkü annem saflığı, iyiliği ve dini temsil ediyordu benim dünyamda. Ama İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okuyan ve kendini solcu/devrimci olarak tanımlayan Şükrü abim; "İmam olup da camide mi oturacaksın, senin orada canın sıkılır. Dedemiz imamdı, dayımız imam, annemiz müftü yetiştirmiş bir kadın. Senin ne işin var İmam Hatip'te" diyerek beni ikna etti ve bizzat kendi eliyle ortaokula yazdırdı.

Gerçekte bu olay, benim hayatımdaki önemli rastlantılardan biridir. İmam Hatip'e yazılsam hayatım bir başka yöne evrilebilir miydi?

Çok başarılı olmasam da zar zor ortaokulu bitirdim. Okulda, daha çok spor ve tiyatro dallarında sivrilen bir öğrenciydim.

Orta üçüncü sınıfta, yine rastlantıyla karıştığım bir olay ile kendimi 68 kuşağının fındık mitinginde buldum. Ve birden solcu/devrimci oluverdim. Bu hayatımı temelden değiştirecek öyle bir rastlantıydı ki, koltuğumun altında ders kitaplarım ile otoyolu kesen dozerin üzerinde slogan atan, on

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dört yaşındaki o çocuğun hayali, bugün bana inanılmaz geliyor.

Artık solcuyum!

O yıllar, hayatın siyah-beyaz bir film gibi hızla seyrettiği yıllardı. Çok hızlı bir değişim dönüşüm yaşanıyor, her şey yeniden biçimleniyor, müthiş bir alt üst oluş yaşanıyordu. Bu toplumsal ve kişisel alt üst oluş içinde, hayatı öğrenmeye çabalıyor, bildiklerimizi yeniden gözden geçirme ihtiyacı duyuyorduk. Sanki bir film çevriliyordu ve tümümüz bu filmde, gönüllü ya da zorunlu roller almıştık. Ama rollerimizi bilmiyorduk. Sadece konu bize cazip gelmişti. Çevreden bize verilen her repliğe kulak veriyorduk.

Bu alt üst oluştan ben de nasibimi almıştım. Yeni yeni sözcükler duyuyor, ne olduğunu, ne anlama geldiğini bilmiyordum. Daha önce hiç duymadığım deyimler, isimler karşısında kendimi çok cahil hissediyordum. Solu, sosyalizmi, ekonomi-politiği, faşizmi, oligarşiyi, emperyalizmi öğrenmek isterken, kendimi gerilla kitaplarını devirirken bulmam da bir başka rastlantı.

O yıllarda, özellikle de taşrada, okumak yaygın bir alışkanlık değildi. Okulda öğretmenimizin verdiği edebiyat ödevlerinden tanıdığım ve iyi not almak için, ödev mantığıyla üstün körü okuduğum yazarlar dışında, pek yazar tanımıyordum.

Solculuk/devrimcilik adına, büyük bir hevesle okuduğum ilk 'teorik' kitap, Alberto Bayo'nun 'Gerilla Nedir' isimli kitabı idi.

Neden o kitap? Kim verdi? Nasıl bir etki yarattı? Geri dönüp baktığımda, şimdi her şey çok farklı görünüyor. Ama o

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gün bu gün, değişmeyen tek gerçek, her şeyin kendiliğinden geliştiğidir.

O kitabı didik didik okuduğumu anımsıyorum. Ondan sonra da elime Mao'nun 'Halk Savaşında Temel Taktikler' kitabı geçti. İlk devrimci imgelerimin hep askeri, gerillayı, halk savaşını, silahı çağrıştıran şeyler olması, genel devrimci iklimin yanı sıra, bölgenin özel atmosferi ile de ilgili sanıyorum.

İşte bir rastlantı daha... Bölgemizde o zamanın deyimi ile 'Maoculuk' da yaygın değil. Varsın olsun. Bütün kitapları derinleşmek için, iyi solcu olmak için okuyorum. Çünkü bizim oralarda 'derin hoca' olmak önemlidir. Devrimci olunca da derin olacaksın, sıkı olacaksın.

Uzun sözün kısası ben artık solcuyum! Kendimi böyle tanımlıyorum ve büyük bir haz alıyorum. Henüz, 'Marx' demesini bilmeden, beceremeden - ilk zamanlar Mark derdim- halk savaşını okuyor, molotof kokteylinin nasıl yapıldığını öğreniyor, fünye nedir, bubi tuzakları nasıl kurulur, araştırıyordum. Dönemin en yaygın okunan ve özellikle önerilen temel kitaplarından, G. Politzer'in 'Felsefenin Temel İlkeleri'ni okumaya lise yıllarında başladım.

O yıllarda TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) kapatılmış, onun yerine TÖB-DER (Tüm Öğretmenleri Birleştirme ve Dayanışma Derneği) kurulmuştu. Toplumsal ayrışma en çok aydınlar arasında yaşandığı için, çevremizde gördüğümüz ilk solcular/devrimciler, doğal olarak öğretmen ve öğrencilerdi. Öğretmenlerimiz en genelde sağcı-solcu, daha özelde faşist-devrimci diye sınıflandırılıyor, bizler de bilgimize, psikolojimize, arkadaşlık ilişkilerine bağlı olarak, kendimizi bir tarafa ait hissediyorduk. Hafta sonlarında, kırsal kesimden gelen arkadaşların kiraladıkları öğrenci evlerinde, bulabildiğimiz kitapları okur, tartışırdık. Bu evler birer der-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nek gibiydi. Metropollerde ve taşrada, bu tür evlerin devrimci mücadelede önemi büyüktür. Çünkü kendi evlerimizde rahat değildik, ailelerimizin kaygıları evlerde buluşmayı önlüyordu. Öğrenci evleri birer dergah gibiydi. Buralarda, genellikle cuma akşamları, ucuz olduğu için, şarap içilirdi. O zamanlar özel örnekler ve uzaktan yakıştırmalar dışında, sevgililerimiz falan da yoktu. Daha doğrusu, bir hayat biçimi olarak, kültürümüzde sevgililik yer etmemişti.

6 Mayıs 1972'de, lise ikinci sınıfta öğrenciydim. O gün idam edilen, THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) önderlerinden Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan için Bulancak Lisesi öğrencileri olarak derslere girmemiş, zamanın yaygın eylemlerinden 'boykot' yapmıştık. Boykot yapmış olmanın kendisi, harekete geçmek, haklı bir talep uğruna eylem yapmak hoş bir duyguydu. Eylemden hemen sonra sınıflarda yapılan aramada, kitaplarımın arasında ele geçen 'Diyalektik ve Tarihi Materyalizm' kitabı yüzünden okuldan üç gün uzaklaştırıldım. Artık öğrenci olmanın ötesinde bir devrimci militana dönüşüyordum. Hem devrimci hem de militan. Öğrencilik, yalnızca evle ilişkilerimi düzenleyen bir aracı kurum gibiydi. Devrimciydik, militandık ama nedense kitap bulmakta zorlanıyorduk. O sıralarda Server Tanilli'nin 'Uygarlık Tarihi' ders notlarını, teksir olarak okudum ve etkilendim.

Artık genel olarak 'solcu'luktan, 'devrimci'liğe geçiş başlıyordu. O dönemde ve itiraf edeyim ki şimdi de en büyük tutkum postal, parka ve param olduğunda kot pantolon giymekti. Bunlar devrimciliğimizin önemli işaretleriydi. Nedense, solculuk bu kıyafetlerle özdeşti. Bir de Mao bıyıklı, Lenin favorili olmak. Bu benzetmeyi neden yapmıştık bilemiyorum. Oysa resimlerinden ve fotoğraflarından gördüğümüz kadarıyla ne Lenin'in favorisi vardı, kaldı ki köse

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

idi, ne de Mao'nun bıyığı. Belki de favori bırakanların, şekil itibarıyla favorileri 'L' harfine benzediğinden 'Lenin favorili', sarkık 'M' şeklinde bıyık bırakıldığından da 'Mao bıyıklı"'diye yakıştırma yapmıştık... Bütün bunlar, geleneksel kılık kıyafet alışkanlıklarından kopmaya yönelik adımlardı. Ama neden, niçin? Bu soruların sosyolojik, psikolojik yanıtları bugün de verilebilmiş değil.

Karadeniz kasabalarında genel olarak, 'Musiki Cemiyeti' kültürü yaygındır. Bunlar, bir bakıma Kemalist aydınlanmanın kültürel sonuçlarıdır. Ve halkevleri geleneği ile ilişkilidir. Ne var ki '70' li yıllara damgasını vuran kültürel değişim, müzikte de kendini gösterdi. Hafif müzik, arabesk, aranjman, pop gibi yeni biçimler ve bunlara bağlı olarak, yeni müzik aletleri ortaya çıktı. Özellikle orkestralar yaygınlaştı. Artık düğünlerde, geleneksel bağlama, ud, cümbüş, davul, zurna ve kemençe yerini az da olsa gitar, bateri gibi müzik aletlerine bırakmaya başladı. Parklarda orkestralar ortaya çıktı ve giderek yaygınlaştı.

1972-73'te lise üçüncü sınıfta öğrenciyken bir yandan da müziğe ilgi duyuyordum. İyi bir baterist olmayı çok istemiştim. Günün her saati birlikte olduğum okul arkadaşlarım M. Zeki K., Köksal Y. ve Adnan Ö. ile birlikte bir orkestra kurmayı planlardık. Ancak paramız yoktu. Adnan (Karadeniz Gücü, Bulancak Gençlik, Giresunspor, Samsunspor ve Çarşambaspor eski kalecisi ve eski teknik sorumlusu) çok iyi bağlama çalıyordu. M. Zeki'nin gitara merakı var, Köksal ise "Ne olursa çalarım!" havasında. İlla ki bir orkestra kuracağız.

Kapalı olan Bulancak Halkevi'nin eski orkestra malzemelerinin, Bulancak Gençlik Spor Kulübü'nün bir odasında kilitli olduğunu ve kullanılmadığını öğrendik. Halkevi eski yöneticilerinden izin alıp, depodaki orkestra malzemelerine

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bakmaya gittik. Yıpranmış, kırık-dökük malzemeleri bir araya toplayıp sigara molası verdik. Bu arada tozlu rafları karıştırırken Bulancak Halkevi'nin eski defterlerini ve tüzüğünü bulunca, orkestradan çok halkevinin ilgimizi çektiğini fark ettik. O dönem Ahmet Yıldız, Halkevleri Genel Başkanı idi...

Ankara'da üniversitede okuyan, 'solcu/devrimci' olduğunu bildiğimiz Pös Necdet'e, tüzüğü götürdük ve derdimizi anlattık. Onlar da benzer bir çaba içindelermiş. Ankara ile bağlantı kurup Bulancak TÖB-DER'in bir odasında da Halkevi'nin şubesini kurduk. O dönem Bulancak TÖB-DER Başkanı, TİP'li Bilal G. idi.

Halkevleri, taşranın aydınlanma mekanları olmaya devam ediyordu. Ama bu kez devimcilerin mutlak egemenliğindeydi. Atatürk rozetleri, ulusal kurtuluş ve genel bir sol imge olarak gençlerin yakalarında yer alsa da esas olarak başka bir hayat kuruluyordu. Artık bizim de bir devrimci mekanımız vardı. Orkestrayı unutmuştuk bile... Ankara'dan gelen bildirileri, bültenleri, kitapları karıştırıp okuyor; Gitar yerine bağlama çalıp, özellikle Ruhi Su'dan, türküler söylüyorduk. Bizleri en çok cesaretlendiren, geçtiğimiz yıllarda yitirdiğimiz, köy enstitüsü mezunu, bilgi küpü Hasan Türüdü'ydü. Bizi her konuda bilgilendirir, gençlerle genç olur; "Geleceğin devrimci gençleri sizlersiniz" diye bizleri onurlandırırdı.

İlçemiz Bulancak'ta artık solcu-devrimci olarak tanınıyorduk. Kendimizi CHP'nin ilerisinde görüyorduk. Ama yine de seçim zamanlarında, Yadigar P. (O dönem Bulancak CHP Gençlik Kolları Başkanı, şimdi ilçe başkanı) ve Gavur Ali ile duvarlara, 'Karaoğlan' yazmadan da edemiyorduk. Solculuk giderek devrimciliğe dönüşüyor, değişik devrimci kümeler oluşmaya başlıyor ama her şeyden önemlisi de devrimcilik yaygınlaşarak 'hareket' halini alıyordu. Türkiye top-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lumsal mücadele hayatının en yaygın kitle ilişkilerine sahip dönemi, ilmek ilmek örülürken bizler de yeniden şekillenen bu hayatın içinde yerlerimizi alıyorduk.

12 Mart'tan ve özellikle 1973'ten sonra cezaevlerinde, sonra da metropollerde gelişen, farklı gruplara ayrışmalar, taşraya biraz geç yansıdı. O dönem bizim kasabamızda fraksiyon farkı falan yoktu. Düz solcuyuz. Genel devrimciyiz. Her şey çok saf ve kırılgan. Bir kirlenmemişlik hali var. İlk tartışmalarımız, devrimin şehirlerden mi, kırlardan mı başlaması gerektiği üzerine. Biraz mantık yürütme, biraz kimin kimden olduğuna bakma şeklinde bir kümelenme var.

Kır gerillasını savunanlar Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), şehir gerillasını savunanlar Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C) taraftarı sayılıyordu. Oysa ne THKO'yu ne de THKP-C'yi biliyorduk. Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu'nu (TİKKO) hiç duymamıştık bile. Ama İbrahim Kaypakkaya'nın cesareti ve kahramanlığını duymuştuk.

Giresun'da gençliğin toparlandığı tek dernek vardı. Giresun Demokratik Gençlik Derneği. Kendisine solcuyum, devrimciyim, ilericiyim diyenlerin ortak mekanı. Her eylemde, bildiride, kavgada beraberiz. 1974 yılında yapılan genel kurul ile Giresun Demokratik Gençlik Derneği, isim değiştirerek, Giresun Kültür Derneği (GKD) adını aldı. Bir de kırsal kesimde faaliyet gösteren, Giresun Orman Köylülerini Birleştirme ve Dayanışma Derneği (ORKÖY) vardı. ORKÖY'ün başkanı Şükrü Ö., GKD'nin Başkanı Kemal A. idi.

Sen de mi goşist olacaksın?

Liseyi bitirdiğim 1973 yılında, Giresun ve Bulancak tarihinde özel bir yeri olan, avukat Şansal D'nin yanında, sekreter olarak çalışıyordum. Şansal D. devrimcilerin duayeniydi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) geleneğinden geliyordu. Milli Demokratik Devrim (MDD) ayrımında, Türkiye İşçi Partisi (TİP) içinde etkin görevlerde bulunmuş, tanınan, bilinen, halk içinde de etkili olan 'sıkı' bir devrimciydi. Hayatı politikaydı ve günün yirmi dört saati, Türkiye solu üzerine konuşup tartışırdı. 12 Mart sonrası yeni yeni filizlenmeye başlayan sosyalist hareket, yeni arayışları da beraberinde getirirken, onun gönlü de siyasal duruşu da TİP'teydi. Ama parti için 'daha erken' derdi. Yeni Ortam gazetesini her gün okur, gazetenin yazarlarından Oya Baydar'ın köşesinde, sosyalist bir partinin kurulabilmesi için yazdığı yazıları takip eder; "Eğer parti kurarlarsa ölü doğmuş bebek olacak" yorumu yapardı.

Kısa bir süre sonra Türkiye solu yeni parti ile karşılaşıyordu: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP).

Onun TİP'li olduğunu herkes bilirdi. Denebilir ki Şansal D., Giresun ilinde, devrimciliği halk nezdinde meşrulaştıran ilk isimdi. Bu nedenle de sol geleneklerin resmi tarihleri nasıl yazarsa yazsın, gayrı resmi tarihte onun yeri çok önemlidir. Ve bugün içinde yer aldığı siyasal ilişkiler bu gerçeği değiştirmez. Onun yanında çalıştığım için birçok arkadaşım beni TİP'li sanırdı. Oysa ben hiçbir zaman TİP'li olmadım. Belki de olamadım. Çünkü ne olup ne olmamak pek de bilinçli seçimlerimiz değildi. Yanında çalıştığım süre içinde ve daha sonraki yaşamımda, bana bir kez olsun; "TİP'li ol" dememiş, bir yönlendirme çabası olmamıştı. Bu bakımdan da farklı bir yerde duruyordu. Ofise sürekli gelen TİP'in yayını Çark-Başak'ı düzenli okurdum. Arada bir bana; "Sen de goşist mi olacaksın?" diye takılır, bir bakıma yoklama yapardı. Ben de ona şaka yollu; "Senin gibi revizyonist olmaktansa goşist olmayı yeğlerim" diyerek mesafe koyardım. Ge-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nelleme yaparak bölgedeki tüm devrimcilerin, ondan, 'TİP'li avukat'tan çok şey öğrendiğimizi söylemeliyim.

12 Eylül faşizminden ağır yara alan Bulancak'ta, Şansal abi de nasibine düşeni aldı. Solu, sosyalizmi, devrimciliği öğrenmesinde önayak olduğu 'genç kuşakla' birlikte Keşap, Trabzon, Erzincan damlarında, havalandırmada volta attı. Belinden rahatsız olduğu için tahta ranzalarda yattı. 1998 milletvekilliği genel seçimlerinde, siyasal tercih olarak CHP'yi seçen, yılların 'sıkı sosyalisti' Şansal D., CHP'nin Giresun 1. sıradan milletvekili adayı oldu. CHP'nin ülke barajını aşamaması ve daha da acısı, yıllardır yerel yönetimde sosyal demokratların kalesi olarak bilinen Bulancak'ta, CHP'li belediye başkanının aldığı oyun üçte birini bile alamayarak -bir anlamda cezalandırılarak- aktif siyasi yaşamdan ayrıldı ve yeniden avukatlığa başladı...

1973 yılında Bulancak Lisesi'ni bitirdiğimde, siyasi yelpazede birçok grup belirmeye başlamıştı. Ama hepimiz 'Emperyalizme ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik' dergisini okuyorduk. Siyasi grup tavrım yoktu; ancak Deniz Gezmiş'e özel sempatim vardı ve bu yüzden THKO'yu kendime yakıştırıyordum. Deniz Gezmiş, figür olarak ortadaydı ama THKO yoktu. En azından ben bilmiyordum, bulamıyordum. Aslında Deniz ve Che gibi isimlerin, hayatlarımızdaki etkilerinin nedenleri üzerine hep düşünmüşümdür.

'Teorik' çalışmalarım, daha doğrusu görece sistemli okumalarım, 'devlet-devrim-faşizm' üzerinde yoğunlaşıyordu. Üniversite sınavını kazanamamıştım. Vekil öğretmenlik için müracaat ettikten sonra, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü sınavı için, Ankara'ya gittim. Ve işte bir rastlantı daha!

Necdet A. ile Kızılay'da dolaşırken Demirtepe'deki Devrimci Gençlik Birliği'ne (DGB) gittik. DGB'nin Proleter Dev-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rimci Aydınlık (PDA) çizgisinde olduğunu bilmiyorum. Biraz sohbetten sonra, bana Giresun'da dağıtılmak üzere, bildirilerle Mao'nun 'Gençlik Devrim İstiyor Teslimiyete Hayır!' kitabı, Çin Komünist Partisi (ÇKP) Parti Kongre Raporları ve birkaç küçük kitapçıktan oluşan bir paket verdiler. Daha doğrusu elime tutuşturdular. Bildirileri dağıtırken problem çıkması ihtimaline karşı da Ankara için kullandıkları 'alındı' belgesini vererek; "Korkma, bir şey olmaz. Problem olursa bu kağıdı polislere verirsiniz" diyerek bizi uğurladılar.

Bulancak'a döndüm ve hemen ertesi gün arkadaşlarla birlikte, öğrenci sorunlarıyla ilgili bildirileri Giresun Ticaret Lisesi'nin önünde dağıtmaya karar verdik. Giresun Ticaret Lisesi'ni seçmemizin nedeni, okulda bizlere yardımcı olacak Mehmet Gümüş, Suat Y. gibi devrimci öğrenci arkadaşlarımızın olmasıydı.

1958 Keşap doğumlu Mehmet Gümüş, Giresun Ticaret Lisesi'nde öğrenci iken etkin bir gençlik önderiydi. Giresun gençliğinin anti-faşist örgütlenmesinde ve mücadelesinde yoğun çaba harcayan Gümüş, 15. 1. 1979 tarihinde Tarık U., Nusret D., Zeki Ö., Aydın K., Zeki U., Hasan S. ile birlikte, Giresun Gençlik Derneği'nin (GENÇ-DER) kuruluşunda yer aldı. 12 Eylül sonrası, Devrimci Yol grubunun dağ kadrosuna gerilla olarak katıldı. 9 kişiden oluşan gerilla grubu ile birlikte 31. 5. 1981 tarihinde, Espiye-Koz Köy'de, güvenlik güçlerince pusuya düşürülerek, Alaattin Murteza, Asım Keser, Ahmet Kılıç, Gürsel Küçükyıldız, Hasan Sabitoğlu, Zeki Subaşı ile birlikte devletin resmi ve sivil güçleri tarafından, 'ölü olarak' ele geçirildiler...

Eylem vakti gelmişti. Heyecanlıydık. İlk kez büyük şehirlerdeki devrimcilerle bağlantılı bir eylem yapıyorduk. Öğlen okul dağılırken on-on beş arkadaşla okulun önüne gittik.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Üzerimde eylemlerin simgesi askerî parka, sırtımda küçük bir çanta içinde kitapçıklar var. Başımıza neler gelebileceğini hiç düşünmeden, bir tarafta Ömer Ş. diğer tarafta Ahmet P. ile ben, iki koldan bildirileri dağıtmaya başladık. Bildirileri bitirip gitmeye hazırlanırken, sivil polisler tarafından apar topar ekip otosuna tıkıldık. Diğer arkadaşlar yakalanmadan kaçmayı başardı. Emniyete girer girmez, 'merhaba' yerine geçen okkalı bir tokatla, o zaman yeni moda olan halıfleksin üzerine yapıştım. Hem dayak yiyorum hem de bağırıyorum; "Elimde alındı belgesi var. Bunlar izinli bildiri." Devlet sesimi duymuyor, tabii Ankara'da bildirileri bize veren militan da. Karmaşık duygular içindeyim.

İlk ciddi dayak... Hani 'polis deneyimi' derler ya işte o. Aklıma neler gelmiyor ki. On beş dakikada bir dövmeye geliyorlar. İşkence klasiklerinden olan falakaya yatırdıklarından ayaklarımın üzerine basamıyorum. Ayaklarım birkaç numara büyüdü. Ucu sivri bir şey sürterek ayakaltlarımı kanatıyorlar, sonra tuzla sarıp sırtıma bir bekçi bindirerek, 'Heybeliada faytonu!' gibi odada gezdiriyorlar. İşkencenin acısı bir yanda, bu tür 'muamele'nin onuruma dokunması öte yanda. Bayılmışım... Ayıldığımda güneş doğmuştu. Şimdi yerine Giresun Oteli yapılan dört katlı, açık sarı, köhne Giresun Emniyet Müdürlüğü'nün en alt katına indirilerek, her bir yanından elektrik kabloları sarkan tahta bir sandalyeye oturtuldum. Elektrik verecekler sanıyor, korkuyorum. Susuzluktan ve heyecandan dudaklarım kurumuş yutkunamıyorum. 'Bayılsam da kurtulsam' diye düşünüyorum. Tam karşımda siyah bir perde var. Perdenin arkasında birkaç polis kendi aralarında konuşuyor. Perde açıldığında; 'Giresun Emniyet Müdürlüğü' yazısının altında, tebeşirle adımsoyadım, doğum tarihim ve babamın adı yazan bir tabelayı elime verip, boynumun altında tutmamı söylüyorlar. Kar-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şımda fotoğraf makinesini görünce rahatlıyorum. Demek ki, resmim çekilecek ve fişleneceğim... Sabah yeni bir seanstan sonra, adı şimdi 'derin devlet' içinde geçen, o zaman Giresun Emniyet Müdürlüğü'nde Şube Müdürü olan N. C. tarafından nöbetçi savcılığa çıkarılıyorum... Turfanda devrimciyim. Dava açılıyor. Artık fişlenmişim!!!

SONUÇ: Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Hazırlık No: 1974/68 Karar No: 1975/ 6 karar ile 27. 11. 1974 günü yapılan bildiri dağıtımı eylemine uygun olarak, komünizm propagandası yapmaktan, 'kovuşturmaya yer olmadığına dair' DGM Savcı Yardımcısı Durmuş Aksen tarafından, verilen karar.

Böylece DGM'lerle tanışıyorum. Ama sonuç iyi. Kendime güvenim artıyor. Yaşım mı? Henüz on dokuz bahar görmüş ve bir elin parmakları kadar kitap okumuşum.

Sol siyasal kültür klasiği: Ajanlık!

Mücadele tarihi içindeki yeri çok sıradan olan bu eylemin, kişisel tarihimdeki yeri çok özeldir. 15-20 dakika süren bildiri dağıtma eylemi, bütün hayatımı değiştirdi.

Savcılıktan serbest bırakıldığımda hatırladığım tek şey yürüyemediğim. Polis, soruşturmalar süresince, özellikle öğrencilere, 'ajanlık' teklif ediyordu. Sınava girmeden üniversiteye kayıt olma ve diploma verme vaatleri... İlk polis deneyimimdi. Onca dayak ve işkence altında isim vermedim demek yalan. Verdim. Ancak benim verdiğim isimler, Bulancak'ın en zengin ve tanınmış kişileriydi. Bizi Ankara DGM'de kurtaran bu isimler olmuştu. Bunların gizli örgüt kuramayacakları veya yardım yataklık yapmaya yanaşmayacakları açıktı. Yani kendimce küçük bir hile yapmıştım. Ama hâlâ nedenini bilmediğim, bilemediğim bir 'dedikodu' yayılıverdi. Dönemin çok bilgiç ve çokbilmiş solcu 'abi'leri

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

hemen damgayı yapıştırdılar: Zeki ajan... Ahmet P. de ajan olabilir! Yani dikkat! Siyasi polise yolunuz düşmüşse dikkat! Bu iddiayı ortaya atan ise Ankara DGB'den bildirileri birlikte aldığımız arkadaşım Pös Necdet. Ayıkla pirincin taşını. Genel devrimci kültür bir yana kasaba kültürü açısından da bu tür iddialar çok ağır. Yani bela çıkarabilecek kadar ciddi. Pös Necdet'in adı Ankara DGM'de açılan iki davada geçmiyordu bile. Ne benim ifadelerimde adı vardı ne de savcının iddianamesinde. Kırkbir devrimcinin yargılandığı iddianamede, neden onun adı yoktu? Belki de buna 'kızdığından' bizleri ajanlıkla suçluyordu. Sonuç olarak, gerek GKD'de gerekse ORKÖY'de devrimciler arasında bize 'şüphe' ile bakılır olmuştu. "Bu iş böyle olmaz" diyerek Davulo Mustafa, Mennan E., Şükrü Ö., GYÖD Ali ve diğer arkadaşlarla, dernekte, herkesin önünde Pös Necdet'i 'hesaplaşmaya' davet ettik. Bir bakıma siyasi bir düello. Yönetimdeki arkadaşlar; "Siz onun yakıştırmalarına bakmayın" deseler de "Hayır, varsa bildikleri kanıtlasın, gerçekler ortaya çıksın" diyor, onu yüzleşmeye davet ediyordum. Dernekte bir kaç saat, Pös Necdet'in gelmesini beklediksе de gelmedi, gelemedi. Aradan 28 yıl geçmesine rağmen Bulancak'ta serbest ticaret yapan, Pös Necdet ile bu 'ajanlık' meselesini konuşamadık. Oysa bu 'karalama' benim gençlik dönemimin en ağır iddiası idi. Geriye dönüp baktığımda; bizler 12 Mart sonrasında Giresun'da ilk bildiriyi dağıtanlar ve Ankara DGM'de ilk yargılananlardık. Yani 78'lilerin ilk eylemini gerçekleştirenler. Oysa Pös Necdet'ler biraz da 68'li idi. 68'liler varken 78'lilerin eylem yapması mı dokunmuştu Pös Necdet'e? Bundan mı alınarak bizleri ajanlıkla suçlamıştı?

Baba parası ile devrimcilik yapıyordum. Ailenin geçimi, babamın üç ayda bir aldığı emekli maaşı ve köyümüz Ayvasıl'daki (Küçüklü) fındık ve çay bahçesinden elde edi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

len ürünlerin satışından gelen para ile sağlanıyordu. Aile bütçesine katkıda bulunmak bir yana kendi kişisel harcamalarımı (kitap, gazete, dergi, sigara, arada bir şarap) karşılamak için günübirlik inşaatlarda soğuk demirci ameleliği ya da Zirai Donatım Kurumu'nun, fındık bahçelerine attırdığı sulu ilaçlamada gündelikçi-amele olarak çalışıyordum. Bir süre sonra, daha önceden müracaat ettiğim vekil öğretmenlik uygun görüldü ve Bulancak'ın orman köyü Sofullu'da vekil öğretmenliğe başladım. Adım komüniste çıktığı için ilk dönem zorlandım. Köyde kısmen ağalık var. İki odalı okul lojmanında, kadın öğretmen kalıyor. Okulumuz üç derslikli; birinci sınıflar bir derslikte, ikinci ve üçüncü sınıflar ile dördüncü ve beşinci sınıflar birer derslikte öğrenim görüyorlar. Ben ikinci-üçüncü sınıfları okutuyorum. Yüksek kesimlerde özellikle de orman köylerinde, öğrencilerin okula kayıtları geç yapılır. İşgücünden yararlanmak için olsa gerek. Benim okuttuğum üçüncü sınıfta, 12-13 yaşlarında öğrencilerim vardı. Sofullu köy merkezine 3 kilometre uzaklıkta olan Gaburlu Mahallesi'nden okula gelen öğrencilere, 13 yaşında üçüncü sınıf öğrencim, Hamdi P. 'abilik' ediyor. Okula gelebilmek için ormanlık araziden geçerken önlerine kurt, ayı, tilki çıkar diye, önlem olarak Hamdi'nin belinde 7. 65'lik el yapısı tabanca var. Hamdi'ye 'Fil Hamdi' diyorum. Ben sınıfta yokken vekil öğretmen Zeki'nin yerine Fil Hamdi 'vekillik' ediyor.

Öğrencilerimin birçoğu daha ilçe merkezi Bulancak'a inmemiş, denizi görmemiş, apartman denilen binaları resimlerden tanıyorlar. Radyo herkesin evinde yok. Köydeki 'Alamancılar' sayesinde gelen birkaç pilli radyo ile bir-iki teyp çok büyük lüks. İnanması zor ama hayat bilgisi dersinde masamın üzerindeki küreyi göstèrip, dünyayı tanımlarken arka sıralardan bir öğrencim gülerek ve hayretler içinde;

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Öğretmenim sizin dünyanız bizim Sofullu köyünden de küçükmüş!" dediğinde, ne cevap verdiğimi şimdi hatırlamıyorum bile... Aradan yirmi sekiz yıl geçti, Fil Hamdi, şimdi yolları asfalt olan Bicik ormanından, Seka Kağıt Fabrikası'na tomruk taşıyan bir kamyonda şoför. Hâlâ beni görünce, avucunda sigarasını söndürüyor. Göz göze gelmemeye özen gösteriyor. Ama yine de söylemeden duramıyor; "Öğretmenim hal ve gidiş nasıl?" Bu sorunun, Hamdi ile benim aramda özel bir anısı var:

Üç sınıftan oluşan Sofullu İlkokulu, tepede bir yerde. Aşağıya doğru bakıldığında, Kovanlık'taki evlerin bacasından çıkan dumanlar görülebiliyor. Toprak ıslak. Yerlerden buhar çıkıyor. Ormanın üzeri beyaz bulutlarla kaplı. Biraz sonra bulutlar, beyaz bir dalga gibi okulun etrafını saracak. Bulutların üzerinde kalacağız. Öğrencilerim serbest okuma yaparken aklıma geliyor; "Çocuklar kitapları kaldırın, herkes bir kağıt çıkarsın ve soruma cevap yazsın" diyerek o minik parmakların beyinlerinden geçenleri kağıda dökmesini istiyorum. "Türkiye'nin, yani ülkemizin içinde bulunduğu durumu nasıl görüyorsunuz? İyi mi kötü mü? Nasıl bir gelecek istersiniz? Yani, hal ve gidişimiz nasıl? Yazın..." Sınıfın penceresinden dışarıya bakıyorum, henüz soruyu soralı beş dakika geçmeden Fil Hamdi, en arka sıradan kalkıp kağıdı bana uzatıyor. Daha kağıda bakmadan; "Bu kadar kısa mı Hamdi? Yoksa yazacak bir şey bulamadın mı?" diyorum. Hamdi, kendinden emin bir tavırla; "Öğretmenin hal ve gidiş aynen böyledir, gerisi yalandır" diyerek sırasına oturuyor. Merak ve heyecanla Fil Hamdi'nin kağıdını okuyorum. "Bu ülke, yani Türkiye, başı yarı kesilmiş horoz gibi nereye gideceğini bilmiyor. İşte, hal ve gidiş budur. Gerisi yalandır." Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Yıl 2003... Türkiye hâlâ başı yarı kesilmiş horoz gibi nereye gideceğini bilemiyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

O günlerden aklımda kalan bir başka anı da Komünist Zeki Hoca'nın, köylünün gözünde bir anda dini bütün, ilahi okuyan Zeki Hoca'ya nasıl dönüştüğü:

Torununun adını, sırf beni çok sevdiği için 'Zeki' koyan, şimdi rahmetle andığım Sofullu Köyü Muhtarı Hasan Çakır ile birlikte camide okunan bir mevlüte gitmiştik. Mevlitten sonra caminin müezzini ve birkaç köylü, ilahiler okumaya başladı. Serde Bulancak Halkevi'nde bağlama çalıp Ruhi Su'dan ilahi dinleyip, söylemişlik var ya... Nereden coştum bilemiyorum, başladım; "Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu" diye ilahi okumaya. Bitmedi... Peşi geldi... Bana kalsa ben Ruhi Su'dan ilahi söylüyorum. Ama köylüler için?... "Aha, işte hoca dediğin böyle olur!" gibisinden şaşkınlık ve övgü sözleri arasında, ben devam ediyorum; "Aşkın aldı benden beni, bana seni gerek seni..." Nasıl da keyifle söylüyorum. Sanırsın Bulancak Halkevi'nde, başımızda Hasan Hoca, hep bir ağızdan koro yapıyoruz. Camiden çıkarken Muhtar Hasan abi, sırtımı sıvazlayarak; "Vay be sende neler varmış da haberimiz yokmuş. Annenin hafız kızı olduğunu duymuştum ama senin böyle olduğunu bilmiyordum" diyor. El feneri ile yolumuza devam ederken arkamızdaki cemaatin yorumlarını duyuyordum: "Ulan, Zeki Hoca'ya komünist diyenin taaa..."

Hafta sonları Bulancak'a inmiyor, çevre köylere çıkıp ORKÖY'ün çalışmalarını örgütlüyor, üye kaydediyordum. Boş zamanım çoktu, okuyor ve yazıyordum. O aralar elime geçen Mehmet Türkkan'ın 'Güneşin Katli' kitabını, tiyatroya uyarlayarak ilk kez bir orman köyünde öğrencilerimle, devrimci bir öğretmenin katledilişini, sahneye koydum.

Capon Yılmaz'a devrimci görev: Git kumar oyna!

1975 - 76 yılında, ikinci kez girdiğim üniversiteler arası seçme sınavını kazanarak, Giresun Meslek Yüksek Okulu'na

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kayıt yaptırdım. Eğitim Yüksek Okulu ve Meslek Yüksek Okulu'nun öğrencileri büyük bir kasaba havasındaki Giresun'a, canlılık ve hareket getirmişti. Siyasi gruplar, kendi siyasi kimliği ile ortaya çıkmaya ve eylemler yapmaya başlamıştı. Sadece faşistlere karşı birlikte hareket ediliyordu. Bunun ötesinde hayatlarımız ayrılmaya, başka hayatlar yaşamaya, başka siyasal kültürlerle şekillenmeye başlamıştık. Artık öteki siyasal guruplar da ciddi rakipti. Merkezi ve yerel düzeydeki tartışmaların sonucu olarak, Giresun Kültür Derneği'den (GKD) bir grup arkadaşın ayrılarak, Karadeniz DEV-GENÇ'i kurmaları, Giresun'daki en ciddi bölünmeydi. Ayrılanlar siyasi eğilim olarak kendilerini 'Kurtuluş' olarak adlandıran devrimcilerdi. Bunun üzerine, Devrimci Yol hareketi içinde yer alanlar, 7. 10. 1977 tarihinde Hüseyin Y., Yılmaz Ş., Hasan A., Hasan S. tarafından kurulan Giresun İşçi Köylü Gençlik Derneği'nde (GENÇ-DER) konumlandı. Derneğin kurucu başkanlığına, Hasan A. getirilmişti. GENÇ-DER, 15. 4. 1978 tarihinde Genel Kurulu'nu yaparak, Hüseyin B. başkanlığında; Mehmet S., Ahmet G., Mehmet K., Gazi K., Mehmet K., Hasan A.'ndan oluşan yeni yönetimle faaliyetlerini sürdürdü. Her ne kadar dernekler ve siyasi gruplar kendi siyasi çalışmalarını, kendi derneklerinin çatısı altında yürütseler de anti-faşist mücadelede birlikte hareket ediyordu. Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği (YDGD) ve İlerici Gençler Derneği (İGD) de kendi çatıları altında toplanmışlardı. Tüm grupların ortak olarak bir araya geldikleri kitle örgütü ise Giresun Yüksek Öğrenim Derneği (GYÖD) idi. İlk başkanı Ali Rıza A., Kurtuluş'çuydu ama yönetimde Devrimci Yol ile ittifak vardı. Giresun Devrimci Yol hareketinin her konuda militanı, önemli bir yerel devrimci figürü olan öğrenci liderlerinden, Capon Yılmaz da GYÖD Yönetim Ku-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rulu'ndaydı. TÖB-DER Giresun Şubesi Yönetim Kurulu'nu oluşturanlar da Devrimci Yol'cuydu.

30. 4. 1977 tarihinde yapılan Giresun TÖB-DER Genel Kurulu'nda Ziya G. başkanlığında; Mehmet Y., İhsan K., Celal M., Fazlı U., Selahattin Y. ve Mehmet Ö., Mustafa Ç. ve Hüseyin K. seçiliyor. Kendilerini de Devrimci Öğretmen grubu olarak adlandırıyorlardı. TÖB-DER Giresun Şubesi, kuruluşundan kapanıncaya kadar her genel kurulda, ciddi çekişmelere sahne oldu. Hemen her seçimde en az üç liste çıkıyor, ancak Devrimci Öğretmen, her seçimde yönetimde kalıyordu. 5.5.1979 günü yapılan Genel Kurul'a yine üç liste katılmış ve Celal M. başkanlığında Reşat P., Mehmet Y., Cihat K., Fazlı U. ve İhsan K.'den oluşan Devrimci Öğretmen grubu seçimleri kazanmıştı.

Türkiye devrimcileri militanların hayatlarını, onların değişik özelliklerini hep ihmal etti. Genel bir militan tanımı içinde, nice yetenekli insan ancak tanıyanların bildiği kadar bilinebildi. Oysa özellikle taşradaki mücadele yıllarında, pek çok özel militan tipi ortaya çıkmıştı. Capon Yılmaz da bunlardan biriydi. Giresun devrimci mücadele tarihinin en önemli yerel militanlarından biriydi Capon. Çok yetenekliydi. Sanki bir çizgi roman içinden çıkıp bizim oralara gelmiş gibi. İyi bir ajitatör, örgütçü, bölgemizde sistemli kitap okuyan bir kaç devrimciden biri. Teorik bilgilerini sürekli tartışan, tüm sosyal alanlarda en aktif görevlerde bulunan, her zaman sürpriz potansiyelleri olan, umudunu hiç yitirmeyen bir militan. Ve çok güzel gülen... İhtiyaç olduğunda "capon capon" gülerek çok iyi kumar oynayan da oydu.

Capon ile ilgili anlatılacak birçok olay ve anı var. Ancak ben ilk aklıma geleni aktarmak istiyorum: O yıllarda henüz devrimciler arasında 'yol ayrımı' yok. GKD'de hep birlikteyiz. Hepimiz devrimciyiz. "Ben devrimci isem o değil" türü

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yaklaşımlar yok. İşte o yıllarda, bildiri basacağız ama bir kuruş para yok. Harçlıklarımız yetmiyor. Oysa devrimcilik gereği bildiri basıp dağıtmamız gerekiyor. Aklımıza Capon Yılmaz'ın cinliği ve yetenekleri geliverdi. Ondan, 'devrimci görev!' olarak kumar oynaması ve kazandığı para ile teksir kağıdı almasını istedik. Gerçekten de iyi kumar oynuyordu. Hem devrimcilik adına kumar hem de cebimizdeki son kuruşların da kumarda kaybedilmesi adına, bir kumardı bu. Cebimizdeki son kuruşların çoğu, annelerimizden bin bir güçlükle aldığımız, 'dualı paralar'. Bu paraları Capon'a verip kumara yolladık. Ve Capon'un kumarda kazandığı paralarla teksir kağıdı aldık. Bildirileri basarak dağıttık. Geriye dönüp baktığımda, bu tür çarelerin şakasının bile yapılamadığı bir ortamın oluştuğunu görüyor, üzülüyorum.

Olmazsa olmaz... İşte cezaevi!

Giresun Eğitim Yüksek Okulu'nda faşistler kısmen örgütlüydü. MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in mektuplarıyla önerdiği, yerel veya bölge dışından faşistler, okula yerleştirilerek okulun el değiştirmesi için çalışılıyor. Şehrin her yerinde her gün olay oluyordu. O günler, kimliklerimizin anti-faşist mücadele üzerinde şekillendiği günlerdi. Anti-faşist olmaktan çok, faşizme karşı mücadele yöntemleri üzerinden saflaşıyorduk. Değişik anti-faşizm yorumları, faşizm tahlilleri ayrılık için 'gerekçe!' haline gelmeye başlamıştı bile. Meslek Yüksek Okulu'nda yirmi kadar faşist öğrenci vardı. Onların okulda okumaları, hele bizimle birlikte okumaları, gözümüze batıyor, gücümüze gidiyor hatta onurumuza dokunuyordu. Böyle bir psikoloji içindeydik. Onları okuldan atmak için değişik bahaneler arıyorduk. Ancak okul bizim denetimimizde olduğundan sesleri çıkmıyordu. Ne var ki, Meslek Yüksek Okulu'nun aksine, Giresun Eğitim'de faşistler

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

hakimdi. Genel olarak, yatılı okuyan kız öğrencilerde devrimciler, yatılı olmayan erkek öğrencilerde ise faşistler çoğunluktaydı. Kızların birçoğu da GYÖD üyesi idi.

Meslek Yüksek Okulu ile TÖB-DER birbirine çok yakın olduğundan, şehrin herhangi bir yerinde olay olunca ilk haber, TÖB-DER'e gelirdi. Çünkü aynı binada GENÇ-DER vardı ve gençler sürekli dernekte olurlardı.

Tarih 21.1.1977... Meslek Yüksek Okulu kantininde otururken; "Eğitim'de faşistler devrimcilere saldırmış!" haberi geldi. Zaten teyakkuz halinde bekliyoruz. Bir anda kantin boşaldı. Okulun kapısında bekleyen polisler, topluca ve öfkeli olarak okuldan çıktığımızı görünce, telsizle Emniyet'e durumu bildirdiler. Biz daha olay yerine gitmeden, yolumuz polislerce kesilmişti bile. Polisle aramızdaki tartışma daha sonra kavgaya dönüştü. Hem polisle kavga ediyor hem de Eğitim Enstitüsü'ne doğru yürümeye çalışıyorduk. Polis okuldaki olaya müdahale edeceğine bize müdahale ediyordu ve bu bizi zıvanadan çıkarıyordu. Taşlar, sopalar havada uçuşuyor, sloganlar yeri göğü inletiyordu. Polislerin elinden kurtulup okulun duvarına tırmanırken yakalanıp, ekip otosuna bindirildim. Ve derdest edilerek, siyasi şubenin iki sivil polisi refakatinde, Giresun Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüm. Benden sonra getirilen arkadaşlar, Emniyet ifadelerinden sonra serbest bırakıldılar. Ben ise sabah çıkartıldığım mahkemede tutuklanarak, Giresun Cezaevi'ne gönderildim.

Cezaevine ilk gidişimdi... Siyasi şubeden iki sivil polis eşliğinde cezaevine götürüldüğümde, etrafa şaşkın şaşkın bakarken cezaevinde başgardiyanlık yapan, köyüm Ayvasıl-'dan Abdullah abi; "Ne o Zeki, seni de mi tutukladılar?" diyerek yanıma geldiğinde, sivil polisler bileğimdeki kelepçeyi çözüyordu. Abdullah abi gardiyan olmadan önce, gelir getirmiyor diye sökerek yerine çay tohumu dikmeye karar

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

verdiğimiz fındık bahçemizde, gündelikçi olarak çalışıyordu. Ailemize karşı saygısı, sevgisi vardı. Kapıaltına götürülmeden; "Tamam Zeki'nin işleri ile ben ilgileneceğim" diye cezaevi adına beni Emniyet'ten teslim aldı. Polisler uzaklaşırken ben şimdiki adı 'İnfaz Koruma Memuru' olan gardiyan Abdullah abi ile cezaevine giriyordum. Daha önceden bildiğim bir gerçek vardı. Cezaevlerinde, kapıaltında (koğuşlara giden malta adı verilen koridorun başındaki ilk kapı) devlet devletliğini gösterir, devletin dayatmaları ve dayakları buradan başlardı. Her ne kadar yanımda Abdullah abi olsa da dayak yiyeceğimi bilerek kapıaltına yürüyoruz. Aklıma Abdullah abinin TÜM-DER'li olduğu geliyor. Hem köylüm, hem uzaktan akrabam hem de TÜM-DER'li olduğunu düşününce biraz rahatlıyorum. Eğer kapıaltında dayak yersem bunları dışarı çıktığımda anlatacağımı, başta babamın sonra köylülerimin ve TÜM-DER'li arkadaşlarının dilinden kurtulamayacağını düşünüp beni koruyacağı aklıma geliyor. Yani kapıaltında, 'Hoşgeldin' niyetine devlet dayağı yemeyecektim. Öte yandan kendi kendime; "Ben sapık, ırz düşmanı, hırsız değilim, yüz kızartıcı suçtan içeri düşmedim. Siyasi nedenlerle tutuklandım. Zaten on-on beş gün yatar çıkarım" diye düşünüyorum. Üst aramam yapıldıktan sonra yine Abdullah abi ile uzun maltadan geçerek, ara maltaya giriyoruz. Ara maltanın olduğu bölümde hamam, çay ocağı ve kantin var. Cezaevinin 'ekabir' takımı, ara maltada tespih şakırdatıp pos bıyıkları altından baca dumanı gibi sigara dumanı savurup volta atıyorlar. Her halinden, ağır külhan olduğu belli olan, paltosu omzunda, kehribar tesbihi elinde biri, gardiyana; "Ne yapmış bu uşak. Hırlı mı hırsız mı, uğursuz mu, ne ayak?" diye soruyor. Utanıyorum. Gücüme gidiyor. Bende hırsız tipi mi var? Niçin böyle söylüyor? Birden aklıma geliyor; neden üzerimde parkam yoktu ki? Hani parkalı olanlara

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

devrimci, solcu gözü ile bakıyorlar ya... Abdullah abinin yanına gelen birkaç gardiyan da aynı şeyi soruyor; "Suçu ne? Hırsız mı, ırz düşmanı mı?" Haydaaa... Durup dururken bir de ırz düşmanı oluyorum! Abdullah abinin, benim neden tutuklandığımı bilmediğini düşünüyorum. Gardiyanlara; "Zeki benim köylüm, yüksek okulda öğrenci. İzinsiz gösteri yapmaktan, solculuktan tutuklanmış. Bir-iki hafta sonra çıkar" dediğinde, hakkımdaki tevkif müzekkeresini okuduğuna karar veriyorum. Bu kez tüm tutuklular; "Geçmiş olsun yeğenim. Bunlar fasa fiso şeyler canını sıkma. Gel de bir çay iç" diyerek yanlarına çağırıyorlar. Abdullah abi; "Hele bir tecrit koğuşuna gidip yerini yurdunu öğrensin, sonra gelir" diyerek beni tecrit koğuşuna götürüyor. Koğuşta beş tane çift katlı ranza var. Ama tutuklu kaldığına dair işaret, eşya yok. "Ben burada mı kalacağım, burada kimse yok, yoksa cezaevi boş mu?" sorum, Abdullah abiyi güldürüyor. "Yok Zeki. Cezaevleri hiç bu ülkede boş kalır mı? İlk gelenler önce burada tecrit koğuşunda, bir kaç gün kalır sonra koğuşlara verilir. Yarın öbür gün seni de koğuşa veririz" dedikten sonra birlikte maltaya çıkıyoruz. Bu arada; "Eve haber ver de sana giyecek, yiyecek, yatak-yorgan getirsinler. Koğuşa geçince lazım olacak" demeyi ihmal etmiyor. "Nasıl haber vereceğim" diye sormaya kalmadan kendisi cevaplıyor; "Ben Halil Amca'ya, söylerim. Gerekenleri getirirler." Şaşkınım. Ne yapacağımı bilmiyorum. Maltada, elinde çay tepsisi ile oradan oraya koşturan gençten birine, pos bıyıklı, elinde otuz üçlük kehribar tespihli ağır külhan sesleniyor; "Meydancı... Meydancı... Yeğenime de bize de çay ver, bir hoş geldin çayımızı içsin..." Duvarın dibine çömeliyorum. Meydancı onlara çay dolu tepsiyi uzatırken ağır külhan; "Oğlum şu nezaket kurallarını bir türlü öğrenemedin. Yeni gelen biri olursa önce ona çay ikram edilir. Bu dünyaya odun geldin, odun gideceksin. Bu işin ra-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

conunu hâlâ öğrenemedin" diyerek onu azarlıyor. Tam çayımı içeceğim elini uzatıyor; "Benim adım Durali. Bana 'Dereli Canavarı' derler. Arkamda bir elin parmaklarından fazla cesedim var. Yani senin anlayacağın dille, biz 'Tır şoförü'yüz. Yolumuz uzun. Seninki 'indi-bindi' dolmuş gibi..." Çaylarımızdan birer yudum aldıktan sonra gardiyanlara dönüp; "Yeğenim öğrenciymiş hem de solcu, gomünist. Tecritten sonra benim koğuşuma verin. Biraz kafasını dinlesin. Hem dışarıda neler olup bitiyor bize anlatsın. Ne de olsa bunlar okumuş, yazmış gençler. Zaten geçen gün tutuklananı da bizim koğuşa vermişlerdi. O da gomünist. Bunlar birbirlerini tanırlar..." Sonra dönüp bana bakarak, "Şükrü Ö.'ü tanır mısın? Onu da geçen gün izinsiz nümayişten getirmişler." Bir an, yalnızlığımı unutup çok seviniyorum. Şükrü'nün tutuklandığını unutmuştum. Koğuşta yalnız kalmayacaktım. Sorduğu soruyu; "Şükrü'yü tanıyorum. İkimiz de aynı derneğe gidiyorduk" diye cevaplıyorum. Akşam, tecrit koğuşuna birisi geliyor. Gündüz çalışıyor gece cezasını çekmek için cezaevine giriyormuş. Hiçbir şey konuşmuyoruz. Adını bile bilmiyorum. Sessizce ranzasının üzerinde, naylon ipe boncuk dizerek cüzdan ve tespih örüyor. Tam uyuyacakken beni ranzasına çağırarak, ince boncuklardan yapılmış sarı-lacivertli bir tespih uzatıyor. "Bak yeğen buna 'sallama' derler. Cezaevlerinde tespih modadır, ama delikanlı mahpusa sallama yaraşır. Al. Bu benden sana hatıra." İlk mahpus... İlk ranza... İlk hediye. Yani; "Bu sallama bir ömür boyu saklanmaya ama sallanmamaya mahkum demektir..." Ve o sallamayı 28 yıldır hâlâ saklıyorum. Ne mapusta ne de özgür yaşamımda bir kez olsun sallamadım...

Sabahleyin, çay ocağından yiyecek bir şeyler verdiler. Daha kahvaltı bile yapmadan gardiyanlar; "Haydi koğuşa gidiyorsun. Seni Durali'nin koğuşuna, 'işçi koğuşu'na veri-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yoruz" diyerek 3. Koğuş'a götürdüler. Koğuşa girerken gardiyanlara; "Şükrü Ö. o koğuşta mı kalıyor?" diye soruyorum. "Evet" diyorlar. İyice rahatlıyorum. Koğuşa girince Durali'den önce Şükrü boynuma sarılarak; "Dün gardiyanlar Eğitim Enstitüsü'nde olay olduğunu söylemişlerdi. Ben de 'tutuklanan olur' herhalde demiştim. Senin tecrite geldiğini Durali'den öğrendim. Geçmiş olsun. Fazla kalmayız. 15-20 gün sonra çıkarız" dedi. Durali; "Geçmiş olsun" diyerek kucaklarken, "Koğuşun burası, Şükrü'nün yanındaki ranzada yatacaksın. Yerini hazırladık" diye açıklamada bulundu... Birer sigara yaktıktan sonra koğuş meydancısını çağırıp yatağımın hazır olup olmadığını soruyor. Meydancı; "Ben hazırladım, isterseniz bir de siz bakın" diyor. Koğuşta kırk kişi kadarız. Şükrü ile ranzalarımız yan yana. İkimiz de üst ranzadayız. Yanımızda Durali yatıyor. Öğle saatlerinde yan duvarın üstündeki pencereden güneşi görüyoruz. Koğuşun orta yerindeki masada oturup sohbete başlarken başgardiyan Abdullah abi geliyor. Bana hiçbir şey sormadan Durali'ye; "Bak, yeğenim sana emanet ha..." diyor. Sonra da koğuş meydancısına; "Kapıaltında Zeki'nin eşyaları var. Onları getirin "diyor. Bana dönüp; "Baban geldi, birkaç şey bıraktı gelen eşyalara bak. Eğer eksiğin varsa söyle. Doğan abin öğleden sonra gelecekmiş. Ben ona söylerim. Bu gün görüş günü değil. Yarın gelirler, görüşürsün" diyerek koğuştan çıkıyor. Merdivenleri inerken hâlâ bağırıyor; "Durali yeğenime iyi bak..." Gece gündüz Şükrü ile siyasi meseleleri tartışıyoruz. O, benim siyasi çizgimde bir netlik olmadığını biliyor, sürekli olarak Devrimci Yol'un görüşleri doğrultu-sunda yoğunlaşıyor, tartışıyorduk. Siyasi tartışmalara girdiğimizde, adli tutuklular yanımıza pek yaklaşmıyor. Zaman zaman voltada el-kol hareketleri ile tartışırken, özellikle Durali; "Ne ula, birbirinizden ne alıp veremediğiniz var, neyi bölüşemiyor-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sunuz?" diye takılıyor. Tartışmanın en hararetli yerinde; "Ula 'faşizmciler' gelin çayınızı için, sonra da şu devrimi yapın, kapıları açın" diyerek bizi güldürüyor. Koğuştakiler bizi seviyor. Saygı duyuyorlar. Hemen hepsinin 'sola, solculuğa' eğilimleri var. Bizlerin eşitlikten, özgürlükten, emekten, işçiden yana olduğumuzu söyleyip aralarındaki tartışmalarda bizi 'hakem' tayin ediyorlar. Havalandırmada, bahçesi toprak olan volta alanında, mile-misket oynarken haksızlık eden olursa, bize şikayete geliyorlar. Daha da ötesi, uyuşturucu, hap kullananları, parası çok olup duman çekenleri, bize şikayet ediyor, vazgeçirmemiz için onlarla konuşmamızı istiyorlar. Yeri gelmişken, konuşup, vazgeçirdiklerimiz de olmadı değil. Bize her gün dışarıdan yiyecek-giyecek sigara ve meyve geliyor. Meydancı tümünü koğuşu getirip masaya koyuyor, akşam çayında birlikte bölüşüyoruz. Bize yaklaşımları, çıkar ilişkisinden öteye gerçekten içtendi. Sadece Durali; "Siz tahliye olunca ne yapacağız. Bizi bolluğa alıştırmayın" diye inceden eleştiriyordu...

Devrimci Yolcu GYÖD Başkanı

Şükrü, daha ORKÖY çalışmaları sırasında Devrimci Yolcu olarak biliniyordu. Benim henüz netleşmiş bir siyasi çizgim yoktu. Kurtuluş ve Devrimci Yol'un yaptığı her eylemin militanıydım ama hiçbir siyasi çizgim olmadan. 'Düz solcu'ydum ya da genel olarak devrimci. Halimden de memnundum.

Ama devrimci kültür, bu tür 'tavırsızlıklara' kötü gözle bakardı o yıllarda. Sanki şimdi öyle değil mi? Şükrü ile cezaevinde uzun tartışmalarımız oldu. Kendime Devrimci Yol çizgisini daha yakın bulmaya başlamıştım. Şükrü ile tartışmalarımda o günlerin sınırlı bilgileri içinde, genellikle devlet-devrim-faşizm konularında netleşerek, Devrimci Yol çiz-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gisine yakınlaştım. Ama bu çizginin bana neden yakın, ötekilerin neden uzak olduğu meselesi, öyle felsefi, teorik ve politik tahlillerle tespit edilmiş değildi. Kanım onlara kaynıyordu, o kadar.

Ve ben aşıktım... Aklımın bir ucu dışarıdaydı. Şimdi bunu yazmamak olmaz. Bir yanda devrimcilik, öte yanda kavga, bir yanda da sevda var. Onca işin arasına nasıl sıkıştırdığımı bilemediğim, adı bende kalan, bir de sevgilim vardı. Kimsenin bilmediğini sanıyordum. Yani tam boy illegal! Zaten sevgilime, hiç sevgilim diyememiştim ki. "Sevgilim..." sözü, kalbimin derinliklerinde gizliydi. Sanki onu dilime dolayıp açık edersem, legale! çıkarırsam bütün sihir bozulacak. Evet, aşığım ama; "Sevgilim!" demeye korkuyorum. Çünkü devrimcinin tek aşkı 'devrim'dir. Yavaş yavaş böyle bir kültürün içinde şekilleniyoruz. Nikahlımız, sözlümüz, sevgilimiz yani her şeyimiz 'devrim'. Gece gündüz, devrimle yatıp devrimle kalkıyoruz. Devrim o kadar yakın ki. Devrimci bu koşullarda sevemez. Herkes gibi sevmeyi kendimize 'yasak' etmişiz. Nedenini sormuyor, soramıyorduk. Korkuyorduk. Ama bu korku öyle klasik bir korku değildi. Daha çok, kültürel bir kuşatmanın ortaya çıkardığı, düşünememe hali. Birileri de bizden korkuyordu, soramıyordu, söyleyemiyordu.

Oysa adı bende kalan o kızı sevdiğimi, polis de faşist de aynı okulda birlikte okuduğum Doğan abim de biliyordu. Hatta tüm Meslek Yüksek Okulu ve Eğitim Enstitüsü biliyordu. Yani esprili bir biçimde söylersem; "Bizim aşkımız kitlelere mal olmuştu!"

Ne var ki herkes bilmezden, görmezden geliyordu. İşin garip yanı bir tek ben, bu aşkın bilincinde değil gibi davranıyorum. Devrimden yana derdim pek yok, militanlığım bana yetiyor, ama aşktan yana derdim çok. Bu yüzden, cezaevinde gece olup ranzama uzandığımda, beynimin sol tarafında sol-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

culuk hücreleri harekete geçerken, öteki yarıda, Adı Bende Kalan'la baş başa kalıyordum. Her gece; "Görüşe geldiğinde, onu sevdiğimi söyleyeceğim. Kesin kararlıyım" diyor ama bir türlü söyleyemiyorum. Cezaevinde, dam altında, rüyamda bile bırak öpmeyi, elini tutamıyorum. Sanki bizi biri görecek, kınayacak ve devrimciliğime halel gelecek. Sanki yanımdaki ranzada yatan Şükrü, bize engel olacak. Rüyamda bile korkuyorum. Ama neden? Çok yakın zamana kadar bu 'neden?' sorusunu sorup, kendimi suçladım, yargıladım.

Görüşüme ilk gelen, o, sevgilim diyemediğim, sevgili olurdu. Ama ona aşkımı itiraf etmeğe karar verdiğim gün, o gelmedi. Sanki gelseydi, ona sevdiğimi söyleyecektim... Ama yalan... Bu benim kendimi kandırdığım koca bir yalan.

Tutuklanalı henüz 18 gün olmuştu. Her görüş günü, sabahleyin, koğuşun büyük maltaya bakan kapısının mazgalından adımın okunmasını beklerdim. Genellikle koğuşta, görüşçüsü ilk gelen ben olurdum. Gece aldığım notlara son kez göz atmadan görüşe çıkmazdım; "Bu gün neler isteyeceğim, kimlerin neye ihtiyacı var, okulda neler oluyor, 'adı bende kalan' ne yapıyor, annem iyi mi, neden her görüşüme gelmiyor?" Ve daha bir sürü soru...

Bu notlardan birinin altında, özellikle kırmızı kalemle yazılmış, günün ve belki de benim, tarihi bir notum var. Aynen şöyle yazıyor; "8.2.1977. Tarihi gün... Bugün görüşte, 'adı bende kalan sevgili'ye, 'Seni seviyorum' diyeceğim. Bu tarafımdan alınmış kesin bir karardır ve bu tarihi karardan asla dönüş söz konusu değil. İmza: Gerilla Zeki."

Kırmızı tükenmezle düşülen bu notun altında, bu kez, siyah tükenmezle ve biraz daha irice yazılmış harflerle bir not daha var. "Nah diyebilirsin!"

Kendi içimde çelişkideyim. Öğlene kadar, ne Şükrü'ye ne de bana gelen giden görüşçü olmadığı gibi, herhangi bir not

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gönderen de olmadı. Meraktayım, mutlaka bir şey olmuştur diyorum. Her gün mutlaka uğrayan Doğan abim de gelmeyince, iyice meraklandım. Okuldan da gelen yok. Cezaevindeki gardiyanların çoğu TÜM-DER'li. Onların lokali TÖB-DER ve GENÇ-DER'le aynı binada, aynı katta olduğundan, gardiyanlara; "Okullarda olay mı oldu?" diye soruyorum. Sonunda, gardiyanlardan alıyorum haberi; "Sizin okuldaki faşistleri dövmüşler, okuldan atmışlar ama onlar da bir kız öğrenciye sataşmışlar. O kız da herhalde senin arkadaşınmış!" Bir an alt üst oluyorum ama Şükrü omzuma vurarak; "Ne demişti Nazım Hikmet? Yeter ki kararmasın sol memenin altındaki cevahir" dizeleriyle, imdadıma yetişiyor. Arkadaş dediğin böyle olur, bazen şiirle bazen sloganla, bazen ustalardan örneklerle imdadına yetişir. Ertesi gün, görüşe gelen arkadaşlardan olayın ayrıntısını öğreniyoruz. Okuldaki faşist öğrenciler, 'adı bende kalan sevgili'ye, -oysa görüşe gelebilmiş olsaydı, belki 'adı bende kalmayan' olacaktı- sataşınca, devrimciler de fırsat bu fırsat deyip faşistlere saldırmışlar. Başta Doğan Abim olmak üzere, Necati G., Şerif G., Yılmaz Ş. ve Ali Nuri K., Emniyet'e alınmış ve Giresun Asliye Ceza Mahkemesi'nde serbest bırakılmışlar. Daha sonra bu davadan beraat ettiler.

İlk duruşmada tahliye olamadım ama ikincide oldum. İddianameye "21.1.1977 tarihinde Giresun Eğitim Enstitüsü'nde yapılan kanunsuz gösteri' olarak geçen bu olay hakkında, Giresun Asliye Ceza Mahkemesi'nce açılan dava sonucu, 27.2.1978 gün ve 1977/96 E, 1978/89 K sayılı kesinleşmiş kararla, 171 sayılı kanuna muhalefetten; 5 ay hapis, 416 lira 60 kuruş ağır hapis cezasına mahkum edildim. Aynı davada birlikte yargılandığım Yılmaz Ş., Sema Y., Hüseyin Y. beraat ettiler. Ben de, yattığım süre göz önünde tutularak, kalan cezam 3416 lira 60 kuruş ağır para cezasına çevrildi ve

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

47 gün sonra tahliye oldum. Ne uzun günlerdi. Oysa dışarıda yapacak çok işimiz vardı. Geç kalmak olmazdı. Bu arada siyasi çizgim netleşmiş, kendimi DEV-GENÇ'li, Devrimci Yolcu olarak adlandırmıştım. Kitlelerin önüne bu kimlikle çıkıyor, seminerlerde Devrimci Yol adına konuşuyor, panellerde, forumlarda DEV-GENÇ adına tavır alıyor, karar veriyordum.

DEV-GENÇ'li, Devrimci Yolcu olmamla ne değişmişti? En azından, insanların gözünde; 'düz solcu, düz devrimci, her tarafçı' olmaktan kurtulmuştum. Devrimci Yol'un, devlet biçimini ve faşizmi yorumlayışını, anti-faşist mücadele için seçtiği eylem biçimlerini, politik tavrını, Türkiye'nin o an içinde bulunduğu koşulları değerlendiriş tarzını, siyasi, ekonomik politik yorumlarını kendime daha yakın buldum. Eğer düzene karşı, 'Kurtuluşa kadar savaşın yolu, devrim ise' bunu da hayata geçirecek olan Devrimci Yol'du. Tabii, Devrimci Yolcu olmamın en önemli nedenlerinden biri, arkadaş grubumdu. Siyasi tercihim de, Adı Bende Kalan'ın hiçbir etkisi olmadı. Çünkü onun siyasi bir kimliği yoktu. Abisi Kurtuluş'çu olduğu için onlara sıcak bakıyordu.

Biz cezaevindeyken ortalık biraz daha karışmış, faşistler Giresun'un belli yerlerini ele geçirmişti. Özellikle Meydan ve Yeni Mahalle'de hakimiyet kazanmışlardı. MHP ve Alparslan Türkeş referanslı kişilerin, Eğitim Yüksek Okulu'na kayıtları sürüyordu. Çok net görünmemize ve ne yapacağımızı bildiğimizi zannetmemize karşın gerçekte tam bir şaşkınlık içindeydik. Daha doğrusu siyasal, toplumsal ve kişisel bir kaos ortamındaydık. O günlerde GYÖD'ün Genel Kurulu yapılacaktı. Yönetimde Devrimci Yol ve Kurtuluş, muhalefette ise Türkiye Komünist Partisi (TKP) yani İlerici Gençlik Derneği (İGD) vardı. Devrimci Yolcu olduğum artık herkes tarafından biliniyordu. Genelde rakip olmamıza karşın Kurtuluşcu arkadaşlar beni destekliyor; "Devrimci Yol'dan

Capon Yılmaz başkan olmasın. Zeki'nin başkanlığında, iki Kurtuluşcu ve iki Devrimci Yolcu yönetim kurulunu oluşturabilir" diyorlardı. Zaten ne Devrimci Yol'un ne de Kurtuluş'un tek başına kazanma şansı vardı. Üç liste çıkacaktı. En güçlü olan ise benim başkanlığımda, önereceğim isimlerden oluşan listeydi. Karşımızda İGD, TSİP, TİP'liler, yani o günlerin siyasal deyimiyle 'iflah olmaz revizyonistler', Ali B'nin (Sivas Madımak Oteli'nde yangından sağ olarak kurtulan öğretmen-yazar) önderliğini yaptığı YDGD (Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği) yani Halkın Kurtuluşu (HK). Kurtuluşçu arkadaşların benim başkanlığımdaki yönetim kurulunu istemelerinin en önemli nedeni, cezaevinden yeni çıkmış olmam ve öğrenci kitlesi içinde biraz daha popüler olmamdı. Listeye alacağım iki kişiden biri Eğitim Enstitüsü'nden biri de Meslek Yüksek Okulu'ndan olmalıydı. Yaptığım listede Kurtuluş'tan, Meslek Yüksek Okulu'nu temsilen Necati G., Eğitim Yüksek Okulu'ndan Cavit T., Devrimci Yol'dan Eğitim Enstitüsü'nü temsilen İsmet U., Meslek Yüksek Okulu'ndan İhsan A.'ı alarak seçimlere katıldık. Açık farkla benim başkanlığımdaki yönetim kurulu listesi kazandı. Yaptığımız ilk Yönetim Kurulu toplantısında sorun çıktı. Kurtuluş'tan Cavit T., lokalin duvarında asılı olan Ulaş Bardakçı'nın yaşamını ve mücadelesini anlatan, 'Devrimci Gençlik, DEV-GENÇ' imzalı afişin indirilmesini istedi. İmza sorun yaratmıştı. Cavit'in bu tavrı nedeniyle daha sonra GYÖD adına alınan tüm kararların altında sadece üç Devrimci Yolcunun imzası olacaktı. Bugün çok komik görünen küçük bir dernek hikayesi. Ama o günlerde tümümüzün dokunulmaz 'ilkeleri' vardı.

Otelleri siz bombalıyorsunuz!

Bulancak'tan Giresun'a öğrenci servisleri ile gidip geliyorduk. Servis araçlarının kurşunlanacağı söyleniyor ve biz

de ona göre önlemler alıyorduk. Eğitim'de okuyan kız öğrenciler çok tedirgindi.

Faşistlere şehir merkezinde kimse kiralık ev vermek istemiyor, yanlışlıkla verenler ise haberdar edildiğinde onları çıkartıyordu. Bu nedenle başka kentlerden gelenler ya otellerde ya da daha önceden tutulmuş evlerde kalıyorlardı. Hemen her gece bir yerlerde patlamalar oluyordu. Genellikle tam gece yarısına denk getirilen bu patlamalardan polis bir türlü sonuç alamıyor, şüphelendikleri şahısları gözetimde tutuyordu. Bir sabah yine hep birlikte Bulancak'tan Giresun'a gelip okullara dağıldık. Daha sonra derneğe gitmek için okuldan çıkarken, kapıdaki polisler; "Bugün yine eylem olacak mı?" diye sordu. Polisler günlük eylemlere o kadar alışmıştı ki senli benli konuşarak bizden eylemlerin bilgilerini sordukları bile olurdu. O günlerde haftanın yarısını karakolda nezarette geçiriyordum. Annem babama; "Bu çocuktan ne istiyorlar, sırtı yatak görmüyor. Git polislerle konuş, karakola bir yatak koyalım" diyor, kendince devlete sitem ediyordu. Birgün derneğe giderken yine peşime iki sivil polis takıldı. Vazgeçip okula döndüm. Okula girerken; "Seni müdüriyete götüreceğiz. Emniyet Müdürü sizinle konuşacakmış" diyerek araca bindirdiler. Sivillere nedenini sorsam da; "Müdür istedi" diyerek geçiştiriyorlardı. Dernekler Masası'nda bekletiliyorum. Yanımdan geçen polisler; "Yine mi sen?" diyorlar. Biraz sonra elinde iki gevrek simitle Capon Yılmaz geldi. Capon, hem simidini yiyor hem de soruyordu; "Daha kahvaltı bile yapmadım, okula bile gitmedim. Beni neden getirdiniz?" Capon'u yanıma oturttular. Arada sırada bekletilme gerekçemizi sorup duruyoruz ama devletten ses yok. Bir ara Dernekler Masası'ndan Komiser İskender; "Burası size yabancı yer değil. Her gün geliyorsunuz. Bu gün de bizim misafirimiz olun" diyerek bize çay söyledi. Şaşkınlıkla

Capon bana ben Capon'a bakarken içeriye Mennan'ı getirdiler. Mennan bizi çay içerken görünce şaşırdı, Komiser İskender; "Bir çay daha" diyerek onu da oturttu. Bu kez Mennan; "Neden buraya getirildim. Soracağınız bir şey varsa sorun çıkıp gidelim" dedi. Siyasi Şube'den Polis Zinnur K. içeri girip; "Sizi Emniyet Müdürüm çağırıyor" dediğinde işin rengi değişti. Doğru Siyasi Şube'ye... Müdür soruyor; "Dün gece saat 24.00'te neredeydiniz?" Cevapladık. Telsizlerle bir yerlere sorduktan sonra; "Bu olayların düzenleyicileri sizlersiniz. Bu gece nezarete atılmadan gözetimde kalacaksınız. Şube'nin odasında oturacaksınız, bakalım bu gece de bombalar patlayacak mı, şehri ayağa kaldıracak mısınız?" Yani, gece eylemlerini test etmek için bizi rehin alıyorlar. Mennan; "Her zaman biz 'davalı' olarak mahkemeye çıkardık, bu kez de biz sizden 'davacı' olacağız, ne demek 'önlem için gözaltı!" dese de, polisler; "Siz buranın yabancısı değilsiniz, bir gece de 'misafir' olarak kalın" diyerek işi pişkinliğe vurup sinirlerimizi yumuşatmaya çalışıyorlardı. Gecenin geç bir saati Emniyet Müdürü yanımıza gelip; "Siz buradayken şehirde ne bir silah atıldı ne bir bomba sesi duyuldu. Zaten tahmin etmiştik" diyerek çıkıştı. Emniyet Müdürlüğü şehrin ortasında, hemen yüz metre ilerisinde karakol, elli - altmış metre yan tarafında da faşistlerin güvenceli olur diyerek kaldıkları otel vardı... Emniyet Müdürü daha yan odaya bile geçmeden dışardan bomba sesleri geldi! Ardından silah sesleri...

Gülerek ayrılan Emniyet Müdürü odaya döndüğünde suratı bembeyazdı. Titriyordu ve bağırarak masalara vurdu ve; "Anam avradım olsun bu bombaları koyanlar sizlersiniz. Ama elimde kanıt yok. Kendimden çok eminim bu bombalamada da sizin parmağınız var" diyerek odadan fırladı. Biz kıs kıs gülüyoruz. En güzel Capon gülüyor. Bombalanan yerin Emniyet Müdürlüğü'nün yanındaki otel olduğu öğreni-

lince polisler; "Adamlar neredeyse Emniyet Müdürlüğü'nü bombalayacaklar" diyerek tepki veriyorlar. Gecenin ikisi. Bizi başka odaya götürüyorlar ve Emniyet Müdürü'nün uzattığı bir kağıdı imzalamamızı istiyorlar. Kağıtta "Görülen lüzum üzerine gözetime alındığımız, yine görülen lüzum üzerine polis eşliğinde evlerimize gidebileceğimiz" yazıyor. İmza atmayacağımızı, polis gözetiminde evlerimize gitmeyeceğimizi, sabah polis eşliğinde Adliye'ye giderek, davacı olacağımızı, söyleyip odadan çıkıyoruz. Ve Dernekler Masası'nın olduğu bölümde sabahın olmasını bekliyoruz. Bizim çıkmadığımızı görünce Müdür, tekrar içeri girip; "Sizi zorla burada tutmuyorum. Çıkın gidin, istediğiniz yere de müracaat edin. Ama unutmayın sabahleyin sizleri yeniden içeri aldıracağım" diyor. Polisler "Haydi kalkın gidin" diyor. Ne gariptir ki daha önceleri zorla getirildiğimiz Emniyet'ten, bu kez zorla dışarı atılıyoruz. Dışarıda bekçi düdükleri, devriye gezen polis otoları. Tümü merakla bize bakıyor. Ve Capon Yılmaz, capon capon gülerek ekip otosundan duyulabilecek bir ses tonu ile avaz avaz bağırarak konuşuyor: "Ulan Zeki bir de gerilla olacaksın, şu dinamit fitilinin kaç saniyede yanacağını hesap etmeyi hâlâ öğrenememişsin. Az kalsın faşistler yerine bizi havaya uçuracaktın!"

Debboy bölgesine çıkarken yeniden bir ekip otosu ile karşılaşıyoruz. Üçümüzü bir arada gören polisler araçtan inip; "Nereden geliyorsunuz bu saatte" diyorlar. Hem yürüyor, hem gülüyor, hem de cevaplıyorum; "Biz mi... şey... otel bombalamaktan geliyoruz!"

Okulu işgal edince Türkiye'de sınavlar iptal ediliyor

Eğitim Yüksek Okulu'nda faşist kadrolaşma ve öğrenci yerleştirme devam ediyordu. Okulda yayın yapan yerel radyoda her gün mehter marşları çalıyor, kahramanlık türküleri

söyleniyordu. Okul şehrin en stratejik yerinde olduğundan, faşistler burayı ele geçirmek istiyor ancak halkın tepkisiyle karşılaşıyordu. Bütün gruplarla GYÖD'de toplanıp ne yapılması gerektiğini tartışmaya başladık. Okulun içinde yeteri kadar güçlü değildik ve dışarıdan içeriye girmek çok zordu. Küçük bir hareketlenmede okula jandarma çağrılıyordu. Okulu işgal etmekten başka seçenek kalmamıştı. Giresun Valisi Tekin Alp, öğrencilere kulak veren, sorunlarına çözüm arayan, demokrat bir adamdı. Bunu değerlendirmek istedik ve bir plan yaptık.

Okuldaki kız öğrencilerden bir grup bizi içeri alacak, Müdür'ün odasına girdiğimizde olay çıkartılacak, bu kargaşayla birlikte dışarıdaki devrimciler okula girecekti. Planlandığımız gibi oldu. Selim S., Davulo Mustafa, Mennan E., GYÖD Ali Rıza A., Hayri K., Capon Yılmaz ve ben Müdür'ün odasındaki tüm çekmeceleri açarak Alparslan Türkeş'ten, Komando Ayvaz Gökdemir'den, çeşitli illerin, en çok da Ankara Kırıkkale MHP'den gönderilen mektuplara el koyarken, Hayri K., canlı yayın yapan radyo odasına girmiş ve tek tek Türkeş'ten gelen mektupları okumaya başlamıştı bile. Okulun dışındaki hoparlörlerden de yayın yapıyorduk. Ne polis ne jandarma olaylara müdahale edemiyordu. Müdür odasında barikat kurmuştuk. Çevreden toplanan halk dışarıda gösteri yapıyor, eylemi ve bizi alkışlıyordu. Polis otosundan sürekli anons yapılıyor; "Kapıları açın. Valimiz sizinle görüşecek. Gerekirse sınavlar iptal edilecek" diyerek işgalden vazgeçmemiz isteniyordu. Pencereyi açıp işgalden vazgeçme koşullarımızı aşağıya bağırıyoruz; "Vali ve Emniyet Müdürü gelirse kapıları açacağız. Vali Tekin Alp, giriş sınavlarının iptali için Bakanlıkla görüşme yapacak. Aksi takdirde elimizdeki belgeleri vermeyeceğiz. Emniyet güçleri hiç kimseye zarar vermeyecek. Kimse hakkında dava açıl-

mayacak. İşgal ve radyo yayını, Vali Tekin Alp'in Milli Eğitim Bakanı ile yapacağı görüşmeden sonra sona erdirilecek."

Dışarıda biriken halk, alkışlarla ve 'Eğitimde faşist işgallere son!' sloganını atarak bize destek veriyordu. Vali Tekin Alp, polis otosunun'hoparlöründen halka ve bize söz vererek kapıları açmamızı istedi. Okul polis ve jandarma tarafından sarılmış, okulda tek faşist kalmamıştı. Vali, verdiğimiz belgeleri tek tek inceleyip yanımızdan Bakanlık yetkililerini aradı ve sınavların iptali talebinde bulundu. Okul dışına yayın yapan hoparlörden; "Bakanlık ile görüştüm. Sınavlar ve Giresun Eğitim Yüksek Okulu'na yapılan kayıtlar geçersizdir" diye halka anons yaptı. Sonra işgale son verdik. Olaylar sırasında, işgalin asıl kahramanı devrimci kızlardan yaralananlar olmuştu. Şimdi öğretmenlik yapan bu arkadaşlarımız, tüm Türkiye'de Eğitim Enstitüsü giriş sınavlarını iptal ettiren bir eylemin, isimsiz kahramanları olarak tarihe geçtiler.

Bizim sevgilimiz olamaz mı?

Gerçekten de özel bir dönemin militanlarıydık Bir merminin ne zaman, nereden ve nasıl geleceğini bilmiyorduk. Ne zaman öleceğimizi, ne kadar yaşayacağımızı bilmiyorduk. Gerekirse kurşunların üstüne üstüne gidiyorduk. Bugün düşündükçe 'deli cesareti' gibi gelse de, bu bizim kuşağın binlerce isimsiz militanının doğal bir gerçeğiydi. Meydanlarda, alanlarda, forumlarda ve tartışmalarda yüzlerce binlerce insanla konuşup tartışıyor, her konuda o güne kadar lafı edilmemiş her şeyi söylüyorduk. Ama bir tek sözcüğü söylemeye dilimiz varmıyordu. Söylemek istememize rağmen, kendimize koyulmuş bir yasak gibi, günah gibi bir sözcüktü 'sevgilim' demek. Tartışmalarımızda devrim yapıyorduk, hatta sosyalizmin en karmaşık sorunlarını o günün dar bilgileri içinde bir çırpıda çözüyorduk ama... Bir eylemde

bir toplantıda veya seminerde içimizde var olan sevgiyi bakışlarımızın altına gizliyorduk. Sevdiğimizle göz göze gelmeye bile çekiniyor, hatta korkuyorduk. Sanki ayıptı... Yani bir devrimcinin bunlara ayıracak, 'sevgilim' diyecek zamanı yoktu. Oysa her birimiz diğerinin kimi sevdiğini biliyordu.

Ordulu Melahat O., o hafta sonu memleketine gitmemiş, GYÖD'e yakın olan anneannesinin evinden, ortalığa çeki düzen vermek üzere derneğe gelmişti. Çünkü öğleden sonra seminer vardı. Kapıdan içeri girdiğimde, sobanın yanında tek başına oturmuş, çayın demlenmesini bekliyordu. Ben de bir sandalye çekip sobanın yanına otururdum. Melahat, Eğitim Yüksek Okulu'ndaki aktif devrimcilerden, çok sakin ve sessiz bir kızdı. Siyah uzun saçları, metal çerçeveli gözlüğünün altında zeytin karası gözleri vardı. Bir noktaya çivilenmiş gibi donuk bakışlarını yüzüme çevirerek hiç beklemediğim bir soru sordu; "Zeki bize aşık olmak yasak mı?" Soba gürül gürül yanıyor. "Nereden çıktı şimdi bu aşk işi?" diyecek oluyorum ama... Cümle kurmama izin vermeden devam ediyor; "Biz sevemez miyiz? Benim, senin bir sevgilimiz olamaz mı? Sen hiç kimseye sevgilim dedin mi Zeki?" İşi geçiştirmek için; "Benim başımı kaşıyacak vaktim yok. Ne zaman nerede vurulacağımı bilmiyorum. Her gün polis, her zaman cezaevi... Bunları düşünürken, nerede sevgiliyi düşünecek, 'sevgili' diyebilecek zaman? Boş ver bunları. Sevgili bizim neyimize?" diyorum hiç de inanmadan. Melahat şarjörde sıkışan mermi gibi patlıyor. O sakin, sessiz, uysal kız gidiyor, soran, sorgulayan bir başka Melahat geliyor karşıma. "Yalan konuşuyorsun, bu sana hiç yakışmıyor. Senin bir sevdiğin var. Hepimiz biliyoruz. 'Sevgilim var' diyemiyorsun. Devrimciler sevemez mi? Sevgilim diyerek boynuna sarılamaz mı? Gereğinde ağlayıp gereğinde onu koklayamaz mı?" Lafı değiştirmek için; "Ben çay alacağım,

sen de ister misin?" diyorum. Devam ediyor; "Şimdi ben senin sevgilin olsaydım, sana çay getirseydim bunu bir sevgili olarak dernekte değil de, bir başka mekanda yapsaydım suç muydu? Sevgilimle çay içmek, onunla geleceğimiz hakkında, çocuklarımızın geleceği hakkında konuşmak suç mu, yasak mı? Kim koyuyor bu yasayı ve yasakları? Sen mi, ben mi, kim? Neden korkuyoruz?" Çayları alıp oturuyor. Gözlüğünü çıkartıp, bir süre gözlerimin içine bakıyor. Dolu dolu. Ağlayacak bir hali var. "Bilmiyorsun, benim ilk aşkım, sevdiğim, sevgilim diyebileceğim kişi sendin. Ama sana ulaşmak, senin yanına gelip bunları söylemek mümkün değildi. Oysa seni gerçekten çok seviyordum. Ta ki senin bir sevdiğin olduğunu duyana kadar. Şimdi yine seviyorum, bunları sana anlatacak kadar. Sizler de sevgi denen bir şey yok mu? Hayatınızın her şeyi faşistlerle kavga mı? Poliste dayak mı? Cezaevi mi? Sen hiç bir çiçeği alıp doyasıya kokladın mı? Kaç zamandır mahalle aralarında kaçmaktan, silahtan, dayaktan kurtulup bir çocuk sevdin mi? Söylesene sevgi nedir? Sana diyalektik demiyorum. Faşizmi, oligarşiyi sormuyorum. Sevgiyi, aşkı soruyorum."

O soruyor ben susuyorum. Dokunsam ağlayacak. Üzerime gelse ben de ağlayacağım.

Soruları doğruydu. Ben en son ne zaman çiçek koklamıştım? Çevremde çiçek var mıydı? Görebiliyor muydum? Çocuk sevmek... Çocukları sadece okul önlükleri ile okullarına giderken veya okul dağıldığında görebiliyordum. Yeğenlerimi bile sadece görüyordum. Tıpkı bir çatal-kaşık, bardak, kitap, belimdeki silah gibi sadece görüyordum. Belki de sadece bakıyor, gördüm zannediyordum. Sevmiyor muydum? Seviyordum elbette. Çoook... Ama Melahat'in dediği gibi sevdiğimi bilmiyordum. Her yerde her zaman dilimde bir

türkü tadında, adı bende kalan kız vardı. Onunla beraberdim ama onsuzdum.

"Bir çay daha içer misin, ben kendime bir çay daha koyup sobaya odun atacağım" diyen Melahat'ın gözlerindeki yaşları bu gün gibi anımsıyorum. Yüzüne bakamadığımı da. "Sen otur ben çayı da odunu da getiririm" derken derneğin kapısı açıldı ve üşümüş halde Nil H. girdi. Melahat'ın halini görünce; "Sabah sabah ne oldu yine. Anneannenle mi tartıştın?" dediyse de, Melahat başını sallayıp; "Yok bir şey" diyerek geçiştirdi. Nil de, Giresun Eğitim Yüksek Okulu'nun ve GYÖD'ün en aktif kızlarındandı. Ve Melahat ile gizlileri, saklıları yoktu. Nil'in de bir sevdiği vardı. O da aynı duygular içindeydi ama Nil, Melahat'tan daha katıydı. Kendi aramızda ona 'Tirebolu dilberi' derdik. Eğer bu yakıştırmayı ben yaparsam bu kez bana dönüp; "Ya seninki ne dilberi?" dendiğinde utanırdım. Nil, Melahat ile benim sessizliğimden yola çıkarak; "Ben yokken konuştuğunuz ve ben gelince sustuğunuz konu herhalde Türkiye'de devrim stratejileri değildi. Sustuğunuza göre hiçbir zaman konuşamadığınız bir konu olmalı. O da sanırım aşk-meşk işleridir. Öyle değil mi?" dedi. Ben susuyorum. Melahat iki arada bir derede başını sallarken gözlüğünü çıkartıp, gözlerini ve gözlüğünü siliyor. Oysa ben onlardan doluyum. Kendi kendimle hesaplaşamadığım gibi, içimi dökebileceğim birisi de yok.

Nil, damardan giriyor; "Sevmek, sevilmek suç mu? Pankartın bir ucunda ben diğer ucunda o. Yan yana, omuz omuza kavgada, bildiride, yürüyüşte hep beraberiz. Ama ne o, ne ben sevdiğimizin sevildiğimizin farkındayız. Biz el ele dolaşamayacak mıyız? Bir defa olsun birbirimizi kucaklayıp öpemeyecek miyiz? Siz sokakta kavga ederken yanınızda biz yok muyuz? Aynı ekmeği, simidi bölüşüp birlikte yemiyor muyuz? Ama sevgilim diyemiyoruz. Olur mu böyle şey? Sen

kendi adına konuş Zeki. Sen sevmiyor musun? Seni seven bir insan yok mu? Ona bu zamana kadar ne verdin? Unutma, sen cezaevine düştüğünde annene ilk giden oydu. Annen onu kucaklarken senin sevdiğin kızın o olduğunu biliyor muydu? Nereden bilecek. Sen, siz, biz analarımızdan bile esirgedik sevdiklerimizi. Oysa sen mahpusta iken evinize gelen misafirlere tıpkı bir gelin gibi senin sevdiğin kız hizmet ediyordu. Sen bir defa olsun o kıza sevgilim dedin mi? Elini tuttun mu? Hepiniz devekuşu olmuşsunuz. Çıkartın kumdan başınızı, karşınızda kocaman bir dünya var. O dünyada sevgi de, aşk da, çocuklar da, çiçekler de var. Elbet, devrim de var. Bizi sadece gizli kapaklı yerlerde kaçamak rakı içerken anmayın. Yazılamaya, afişlemeye, pullamaya çıkarken ihtiyaç duyduğunuz fırça kadar, teneke kadar, boya kadar bizi de sevdiniz mi? Belinizde taşıdığınız silahınızı, bir çocuk gibi severek temizlerken bir kez olsun bizim saçımızı tutup okşamadığınızı düşündünüz mü?". Nil tam bir ajitatör gibi konuşuyordu. Bir farkla ki, ajitasyon sözcüklerine benzemeyen sözcükler kullanıyordu. Çatışmaya girmişten beter olmuştum. Ringte gardı düşmüş boksördüm sanki. Darbeler üst üste geliyordu ve ben nakavt olmamak için ayakta zor duruyordum. Poliste yediğim dayaklar bu darbelerin yanında 'hiç' kalıyordu. "Dur! Yeter! Konuşma!" demeye cesaretim yok. Beni bu zavallı durumdan kurtaracak tek şey derneğe birilerinin gelmesiydi. Ama Nil susmuyordu. Aksine daha da üstüme geliyordu: "Evet sevmek, sevgilim demek ne diyalektiği anlatmaya ne de faşizmi yorumlamaya benzer. Yüzlerce insan karşısında hiç titremeden konuşan sizler, bizim karşımızda poliste ifade vermeye direnen birer sanık gibisiniz. Kabuğunu kırmadan civciv yumurtadan çıkmaz. Siz hep yumurtanın içinde kalın. Bunları söylemek zor. Hele hele sana söylemek daha zor. Gençlik önderi olmak size sev-

meyi yasak mı ediyor? Biz mi sizin devrimci mücadelenize engel olacağız? Evlenince pasifist olmaktan mı korkuyorsunuz? Siz kendinizden korkuyorsunuz Zeki!"

Nil, doğru söylüyordu. Her eyleme çıktığımda, bana bir şey olmasın diye kendimi korumamın nedenlerinden biri de 'sevgilim diyemediğim sevgili' değil miydi? Bunda saklayacak, utanacak ne vardı? Sevgiye, aşka karşı neden bu kadar katıydık? Üzerimize bu perdeyi kim örtmüştü, kim kaldıracaktı? Yoksa kendi kendimize saklambaç mı oynuyorduk? Ne demekmiş devrimcinin sevgilisi olmaz? Bal gibi olurdu. Bunları bize kim öğretiyordu? Çevrede öğreten de yoktu ama kültürel bir kuşatma vardı. Ve çember içindeydik sanki. Bakar kör mü olmuştuk? Sigarayı yakan kibrit kadar mı değeri yoktu sevgililerimizin? O kadar da ateşi yok muydu içimizde? Bir yanımda Nil, diğer yanımda Melahat bu zamana kadar hiç konuşulmamış ama en çok konuşulmayı hak eden konuda, seminerden de öte, döve döve, ezber yaptıran kuran kursu hocaları gibiydiler. Nil hızını alamamış, gözleri dolu dolu hâlâ soruyordu; "Kaç zamandır bunları söylemek istiyordum. Ama söyleyemiyordum. Oysa siz rakınızı içerken, masa başlarında devrim bile yaparak kadeh kaldırıp belki de bizim için gözyaşı döküyorsunuz. Ya biz, biz taş mıyız? Bizde kalp yok mu? Kitaplarda devrimciler anne baba olamazlar mı yazıyor? Yoksa sen erkek, ben kadın değil miyim?"

Susuyorum ve susmasını bekliyorum. Yerinden kalkıp çay doldurmaya giderken tek şey söylüyor ve susuyor; "Haydi Zeki, ağız dolusu, bir kez olsun ama içten ama samimi, gerçekten seven insan olarak, 'Seni seviyorum, seni çok seviyorum canım sevgilim' desene!" Sustu... Ve ben de kurtuldum. Ve ben hep sustum... Ve vurdum kendimi Giresun Kalesi'nin kesme taşlardan yapılmış yokuşuna... Çiçekle-

re dokundum, kokladım. Kuşların uçuşmalarını, cıvıltılarını dinledim. Meğerse ağaçların yaprakları kımıldıyormuş, gökyüzünde bulut da varmış. Limanın içinde takalar, hamsi motorları. Ya martılar?.. Arabaların korna sesleri, bir evin penceresinden yayılan arabesk müzik, horozun tavuğun üstüne çıkışına gülümseyişim. Giresun Kale'sinde salıncak, tahterevalli olduğunu fark ediyorum. Tomurcuk güle durmuş, çeşme yalağından su içiyor kuşlar. Kanat çırpmalarını izliyorum. Aklıma 'adı bende kalan sevgili ' geliyor. Kalede 'aşıklar yolu'nda yürürken saçlarını okşuyor, elini tutuyor ve alnının tam ortasından öptükten sonra, Topal Osman'ın mezarının başında Giresun ayağımın altındayken bağırıyorum; "Seni seviyorum, adı bende kalan kız. Seni çok hem de çok seviyorum..." Sesimi sadece ben duydum. Seminere bile gitmedim. O gün aşığım... Varsın yanımda Adı Bende Kalan olmasın...

Yeni okul, yeni yüzler... Bunlar da kim?

Bir yandan okul, bir yandan sevda ve kavga diyerek Giresun Meslek Yüksek Okulu'nun final sınavlarına girmeye başladık. Hangi gün hangi sınav var bilmiyorum. Bırakın ders çalışmayı, kopya hazırlamaya bile fırsatımız yok. Dersleri takip eden Bülent D., bir gün önceden kopyaları hazırlıyor, fotokopi ile çoğaltıyor ve okulun kapısında simit dağıtır gibi; "Bu günkü sınav mikrobiyolojiden, kopyaların devamı aynı sayfanın arkasında yazılı" diye ikaz ederek dağıtıyordu. Benim böyle bir sorunum yoktu. Çünkü adı bende kalan sevgilinin dersleri iyi. Ben sınav kağıtlarına sadece adımı soyadımı, sınıfımı, numaramı ve soruları yazdıktan sonra ya önümde ya da arkamda oturan 'sevgili'ye veriyor, o gereğini yaptıktan sonra bana sadece imza atmak kalıyordu...

Yirmi beş yıl sonra Bulancak'ta, Doğan Kırtasiye dükkanında Bülent ile sohbeti koyulaştırıyoruz. Sanki çok eski bir fotoğraf albümünde siyah-beyaz resimlerimize bakar gibi ağaran saçlarımıza bakarak gülüyoruz. Anılarımız sıkça dükkana alışveriş için gelen öğrenciler tarafından kesiliyor. Bülent sinirlenip söyleniyor kendince. Sonra da okkalı bir küfür ediyor kardeşi Kadir'e; "Şurada iki laf edemedik, muhabbetin içine ediyorlar. Kadir gelse de rahat rahat konuşsak" derken içeri Kadir giriyor. Ve fotokopi çektirmek için gelen müşterilerin belgelerini çoğaltıyor. Bir eli işte olan Kadir, laf yetiştirmekte de usta; "Zeki abi, hani Bülent abimin fotokopi çekerek sizlere dağıttığı kopya ile sınıf geçip mezun oluşunuzu bir anlatsana. Başından geçenlerden bu işi dinlemek çok zevkli". Ben unutmuştum. Sanırım Bülent de öyle. Biz Bülent ile bakışırken yine Kadir lafa giriyor; "Vallahi her fotokopi çekişimde aklıma siz geliyorsunuz. Demek siz fotokopi kopya ile yedeksubay hakkı kazandınız ha. Vallahi de yazıklar olsun size. Benim gibi çavuş olsaydınız da dağlarda, 'komando, komando' diye bağırıp dolaşsaydınız görürdüm sizi o zaman." Bülent; "Sen şuradan çay söyle, hem o zamanlar sen kısa pantolonla dal-taşak dolaşıyordun" deyip abiliğini gösteriyor. Çaydan sonra biraz daha derinlere dalıp sohbeti koyultmak için, Sineklik'te bira içmeye yollanıyoruz. Bülent; "Zeki, hakikaten biz fotokopi kopya ile mezun olmuştuk değil mi?" diyerek koluma giriyor; "Artık biz de gırçamuk (yerel lehçede yaşlı) olduk. Saçımızdan öte beyazlanmayan yerimiz kalmadı değil mi?" Biraları, yirmibeş yıl öncesinin şerefine içiyoruz...

Meslek Yüksek Okulu'nu bitirmek üzereyim. Nasılsa, yedek subaylık hakkını kazandım diye ikinci bir okul, üniversite filan okumak istemiyorum.

Ancak, askere gitmemi erteletmek için 'adı bende kalan' sevgili, benden habersiz, üniversite giriş formunu doldurmuş bile. Bana; "Bak Zeki, buralarda bizim işimiz zor. Sen sınavlara girip başka bir okul kazanırsan daha iyi olur. Şu formlara okul yaz" dedi ve ben de 'iş olsun' diyerek okulları sıraya koydum ve formu verdim. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji Botanik Bölümü'nü kazanmıştım. 'Sevgili' ise kazanamamıştı. Sınav sonuç kartını yırtmak istedim, elimden aldılar ve diplomayı almadan, 'çıktı belgesi' ile İzmir'e, Fen Fakültesi'ne kaydımı yaptırmak zorunda kaldım...

Devrimci mücadele Giresun'da hızlanmıştı, her gün her yerde bir şeyler oluyordu. Ve ben üniversiteye gitmek istemiyordum. Kendimi 'devlet-devrim-faşizm' konusuna kaptırmış Dimotrof'la yatıp Togliatti ile kalkar olmuştum. Samsun-Trabzon arasında dernek dernek seminerler vermek için dolaşıyor, nerede miting varsa ön hazırlık için oraya gidiyordum.

Giresun ve bölgemizdeki diğer şehir ve kasabalarda yapılan mitinglere, seminerlere, tartışmalara, çeşitli bölgelerden gelen birçok arkadaş katılırdı. Bunlardan bazıları ile özellikle tanıştırılırdık. Zaten gıyabi olarak birbirimizi tanıyorduk. Giresun'da Devrimci Yol hareketinin sorumlusu Ankara ODTÜ'den gelen 'Federasyon Mustafa' kod adlı, Ersin Ergün K. idi. Anti-faşist mücadelenin yükseldiği o günlerde, Devrimci Yol'un 'Kadrolar' için çıkardığı 'Teorik Notlar' adlı kitapçıklar yoğun olarak tartışılıyordu. Bu tartışmalar 'dar kadro' içinde yürütülüyor ve tartışmalara genellikle 'merkezden' birisi de katılıyordu. Karadeniz bölgesine o dönem Devrimci Yol Merkez Komite Üyesi Ali A. bakıyor, her gittiği yerde birkaç gün kalıp, gidiyordu. Bir süre sonra, Ahmet Hoca kod adlı MYK üyesi Sedat G. gidip gelmeye başladı. Gerek GYÖD Başkanlığı gerekse Bulancak DEV-GENÇ Başkanlığı

yaptığım sıralarda, bir kaç kez Ali A. ile Fatsa'ya, Ordu'ya ve Giresun'un bazı ilçelerine birlikte gitmiştik. Zaten 'Teorik Notlar' çalışmaları sırasında, sıkça aynı yerlerde buluşuyorduk. Merkezden gelenleri sempatizanlar tanımazdı. Zorunlu olmadıkça 'merkezden' gelen ya da gönderilenlerle derneklerde buluşmazdık. Yerel derneklerin kararlarına, merkezden gelenler karışmaz ancak ilgilenirlerdi. Yerel kadrolar, gerekli bilgileri merkezden gelenlere aktarır; onlar da yapılan eylemlerde siyasi bir yanlışlık olursa, müdahale ederdi. Onun haricinde her birim kendi doğrultusunda siyasi çalışmasını yürütürdü.

1977 yılında Ege Üniversitesi Fen Fakültesi'ne kayıt yaptırdım. Devrimci Yol İzmir'de hemen her okulda örgütlüydü. Daha önceden Giresun'dan tanıdığım Ali A, ile bir kitapçıda karşılaşınca durumumu anlattım. Onun aracılığı ile Bornova kampusunda, Taylan Özgür II. yurt, II. kata yerleştirildim. Okulla ilgim yoktu. Sadece zorunlu olduğu için laboratuvarlara giriyordum. Aklım Giresun'daydı. Bornova'da genellikle HK ve İGD geleneklerinden öğrenciler vardı. Hemen her gün, Tıp Fakültesi'nin yemekhanesinde HK ve İGD birbirine girerdi. Yeni yeni sol fraksiyonlar duyuyor ve şaşırıyordum. Biz Karadeniz'de Kurtuluşla uğraşmaya alışmıştık. Burada, küçük kantinde her gün birileri yeni bir grup olarak ortaya çıkıyor bildiri dağıtıyor, pullama yapıyordu. Ben de saf saf, 'Kim bunlar?" diye soruyordum. Aklım gerçekten de Giresun'daydı, bağım kopmamıştı. O günlerde, Bedrettin Cömert'in öldürülmesiyle ilgili İzmir-Bornova'da yapılan törende, elimdeki megafonla Emniyet Müdürü'ne cevap verince İzmir'de de aranır olmuştum. Yeni Asır gazetesinde yayınlanan fotoğraflar üzerine, adım 'Megafonu Emniyet Müdürü'nün kafasında kıran militan'a çıkmıştı. Yurtta kalamıyordum, Konak'ta bir arkadaşın evinde

kalıp, teorik olarak kendimi geliştirmeye çalışıyor, bildiri, özel sayı falan yazıyordum.

Sonunda dayanamayıp, Ali A.'yla da görüşerek, Giresun'a döndüm. Böylece, üniversite yaşamım sona ermiş oluyordu.

Örgüt içi kurallar işliyor... Devrimcilere aşk yasak ya...

İzmir'deki yoğun siyasi hareketlilikten sonra Bulancak/Giresun bana durgun, hareketsiz geliyordu. Ne İzmir Giresun'a benziyor ne de İzmir'den sonra Giresun'a ayak uydurabiliyordum. Günlerim genel olarak Bulancak'ta geçiyordu. Yine bir araya gelmiştik ve Ali Nuri, Osman abi, Sedat, Fatih, Turgay, Metin, Aydın biz bizeydik. Giresun'da herhangi bir eylem olduğunda, gidiyorduk. Günlük siyasi işleri, bildiri, gazete dağıtımını zaten yapıyorduk. Kurtuluşçuların ve TSİP'lilerin dernekleri olmasına karşın, Bulancak'ta Devrimci Yol'un bir derneği yoktu. Bir anlamda dernek gibi kullandığımız, 'Ziya'nın Kahvesi'nde oturup günlük değerlendirmeleri yapıyor, evlerimize dağılıyorduk. 'Ziyanın Yeri'nde bir araya geldiğimiz arkadaşlarla, Bulancak'ta bir dernek kurmaya karar verdik. 27.7.1978'de benim başkanlığımda Ahmet G., Ali Nuri K., Sedat Nuri E., Mücahit Y. ve Şeref K.'dan oluşan 'Bulancak İşçi Köylü Derneği'ni kurduk. O yıllarda, Giresun Meslek Yüksek Okulu'ndan mezun olan birçok arkadaş, ortaokul ve liselerde 'ücretli öğretmen' olarak derse giriyorlardı. Böylece, hem öğrencilerle ilişkileri sürüyor ve politik faaliyete devam ediliyor hem de az da olsa harçlık sağlanıyordu. Benim de ücretli öğretmenlik yapmamı önerdiler. Bulancak Atatürk Ortaokulu'nda beden eğitimi öğretmeni olarak derslere girmeye başladım. Ancak bizim öğretmenliğimiz başka türlüydü. Beden eğitimi öğretmeni olmama rağmen okulun spor salonuna sazla iniyor, önce

devrimci marşlar söylüyor, zaman kalırsa da kültür-fizik hareketleri yaptırıyordum. O dönemde Bulancak Atatürk Ortaokulu'ndaki her öğrenci mutlaka, 'Benim Meskenim Dağlardır' türküsünü ezbere bilirdi. Öğrencilerimden -Bulancak Kurtuluş Davası'ndan, çok genç yaşta cezaevine giren- Şinasi Türüdü ile Erzincan 1. Nolu Cezaevi'nde, bu türkü ile az volta atmadık. Arada Şinasi'nin abisi Orhan da voltamıza katılır ve aramızda; "Zeki Hoca, eğer zamanında spor salonunda kültürfizik hareketi değil, gerilla eğitimi yaptırıyor olsaydın, bu işler böyle olmazdı!" diyerek şakalaşırdık.

Türüdüler deyince, çok özel bir parantez açmak gerekiyor. Bu ailenin Bulancak için özel bir siyasi konumu var. Türüdüler eşikten beşiğe ailecek komünistti. En küçükleri Turgut'tan en büyükleri -hepimizin hocası, birçoğumuzun ayaklı kütüphanesi, danışma hattı... - şimdi rahmetle andığımız sevgili Hasan Hoca'mızın evinde "Sosyalist Türüdü Cumhuriyeti" vardı! Bu cumhuriyetin, parti sekreteri Hasan Türüdü, ideologu, (sevgili arkadaşım Sezai Sarıoğlu'nun "Nar Taneleri" kitabındaki gayrı resmi portrelerden birisi olan...) Marksizm'i okumak için Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni okumayan Cengiz, askerî işler sorumlusu Orhan, ajitasyon ve propaganda da Tangut, kadınlardan sorumlu başkan Reyhan, halkla ilişkiler sorumlusu Recai, koordinatör Şinasi ve sempatizan Turgut... Fadime Ana ise savaş ve barış zamanlarında erzaktan sorumlu merkez komite üyesi!... Türüdüler böylesine tepeden tırnağa komünist, Kurtuluşçu bir aile...

Günler geçiyor... Sabahları öğretmenlik, okul çıkışında ise dernekte devrimcilik yapıyorum. Tabii, Ali Nuri ile birlikte akşamları Osman abiye rakı içmeye gidiyoruz. Güya içtiğimizi sempatizanlardan saklıyoruz. Bu saklama işi kademeli olarak sürüyor, alttakiler bizden, biz ise üstümüzdeki sorum-

lulardan çekiniyorduk. Çünkü rakı içerken yakalanırsak 'ağır ceza', bira, şarap içerken yakalanırsak 'hafif ceza' alıyorduk. Bu cezalar siyaseten belirlenmişti. Ama işin ilginç tarafı, kuralı kimin koyduğunu kimse bilmiyordu! İçki içerken karar almıyor, sadece teorik, pratik siyasi konuları tartışıyorduk. Ne var ki içkinin dozu artıp, biraz gevşeyince, gizli sevgililerimizi ya da eylem planlarını konuşmaya başlıyor, o anda da 'illegalite' buz gibi eriyip gidiyordu.

Öğretmenlik yaptığım için param oluyordu. Okulda öğretmenlik yapan on kişi Meslek Yüksek Okulu'ndan mezundu. Okul Müdürümüz, tümümüzün liseden öğretmeni, sonraki yıllarda Giresun Devrimci Yol Davası'nda hakkımızda tanıklık yapacak olan Mehmet G.'ti. Aynı okulda ablam Gönül S. TSİP'in önde gelen isimlerinden Hasan M., YDGD'den Trabzonlu Reşat Hoca ve Devrimci Öğretmen-Devrimci Yol grubunun son TÖB-DER Genel Merkez Saymanı Abdullah Gülbudak ile aynı okulda öğretmendik. Abdullah abinin kim olduğunu, hayat hikayesini anlatıp yazmak kalemimin ucunu kırar. Özel bir devrimciydi... Onun için sadece şunları yazabilirim: Devrimci gençliği, faşizmi, devleti, direniş komitelerini, kesintisiz devrimleri, öncü savaşı, gerilla savaşı, suni dengeyi, THKP-C'yi, Mahir'i, Hüseyin'i, Ertan Saruhan'ı, Ziya Yılmaz'ı ondan öğrendik. Kısacası devrimci yolumuzu o aydınlattı, o ışıklandırdı. Ankara Merkez Cezaevi'nde tedavisi yapılmayarak öldürüldüğünde yine devrimci yolumuzda o vardı. O, Bulancak DEV GENÇ'in 'Fatsalı Gürcü abisi... Ve hep öyle kalacak bir ustasıdır...

Öğretmenliği ve devrimciliği bir arada götürürken yolumu bu kez, duygusal bir ilişki kesiyor. Aynı okulda birlikte çalıştığım bir öğretmen, bana farklı duygularla yaklaşıyor.

Oysa benim aklımda hâlâ, 'adı bende kalan' sevgili var. O da bu durumu biliyor, buna rağmen vazgeçmiyor...

Bu arada, örgüt içi kurallar da işliyor tabii ki. Dernektekiler bu durumu hiç de iyi karşılamıyorlar. Hani, 'devrimcilere aşk yasak' ya... Herşeye boşverip kendimi içkiye veriyorum. Bu gidişata dernekten ve siyasetten 'dur' deniliyor.

Sene sonunda orta üçüncü sınıfların mezuniyet gecesinde, TSİP'li Hasan M. ve Devrimci Yolcu Zeki, çocuklarla dans etti diyerek, bu oportünist davranışı!!! halka ifşa eden Kurtuluşçuların dağıttığı bildiri, benim de Devrimci Yol ve dernekle aramdaki köprülerin yıkılmasına neden oluyor. Bu olaydan sonra, dernekte yapılan Genel Kurul'da Sedat Nuri E. başkanlığında, Metin K., Fatih H., Erdoğan Ö., Şeref K. ve Engin G.'ten oluşan yeni yönetim göreve getirilirken, ben, Ali Nuri K. ve Ahmet G. denetleme kurulu asil üyeliğine getiriliyor ve derneğin adı 'Bulancak GENÇ-DER' oluyordu. Bu olaylardan sonra neden denetleme kuruluna seçildiğimi hâlâ bilmiyorum. Artık derneğe gitmiyor ancak, dışarıda dernekteki arkadaşlarla görüşüyor, konuşuyordum.

Bu noktada bir ayrıntının daha altını çizmeliyim.

Sempazitanlar benim dernekten ayrıldığımı, diğer anlamda 'cezalı' olduğumu bilmiyordu. O sıralar Abdullah abinin Fikri Sönmez'den aldığı THKP-C İddianamesi ve Savunması'nı, aslından inceleyerek, 'Geçmişin Değerlendirilmesi' adlı bir çalışma yürütüyordum. Her ne kadar dernekle ilişkim olmasa da siyasi hareket, beni hâlâ Devrimci Yol'un militanı kabul ediyor, tamamen 'tecrit' etmiyordu.

Pazar günleri, genellikle dernekte seminer çalışmaları yapılırdı. O pazar dernekteki seminerin konusu 'Geçmişin Değerlendirilmesi ve Günümüzde DEV-GENÇ'. Semineri anlatacak olan bendim. Oysa benim derneğe gitmem 'yasak!'.

Herkes dernekte toplanmış, semineri verecek olanı bekliyor. Bu konuda benden başka hazırlıklı kimse de yok. Ziya'nın kahvesinde bira içerken yanıma Sedat gelip; "Dernekte toparlanmış bir sürü insan var ve semineri bekliyorlar. Bu konuda senin çalışmaların var, gel de bunları anlat" diyor. Elimdeki bira şişesini gösterip, bir yudum aldıktan sonra; "Görüyorsun bira içiyorum. DEV-GENÇ'in kuralıdır. İçki içen dernekten içeri adım atamaz. Hem benim bildiklerimi sen de biliyorsun. Git sen anlat" diyorum. Sedat bu kez; "İnsanlar seni istiyor. Hem bizim dernek olarak sana bir tavrımız yok. Bazı arkadaşların sekter tavrını, tüm siyasete yükleme. Gel şu semineri anlat, sonra da git biranı iç" diyor, demesine ama... Dediğine ne o ne de ben inanıyorum. Biramdan bir yudum daha aldıktan sonra; "Bak görüyorsun, bira içiyorum, derneğe gelmeyeceğim, semineri bana karşı tavır alan arkadaşlar versinler. Onlar her şeyi çok iyi bilirler. Siyaseten adamı cezalandırmayı da..." Sedat dönüp giderken soruyor; "Gerilla Zeki olarak son sözün bu mu?". "Evet, son sözüm bu".

Bulancak'ta durum böyleydi, ama siyasi hareket, 'dışlanmadığımı', 'bu durumun gelip geçici olduğunu, benim bir dönem Bulancak dışında görev yapmamı' öneriyordu. Daha önceden çevre ilçelerde çalışmalara katıldığımdan, bunun herkes için yararlı olacağı kanısındaydılar. Ve böylece Espiye ve Tirebolu ilçelerine gönderilmeme, orada siyasi çalışma sürdürmeme karar verildi.

Espiye'ye Dev Sol-Devrimci Yol ayrımından sonra daha bir ağırlık verilmişti. Kasabada faşistler vardı. Zaman zaman çatışmalar da oluyordu. Avukat Alaattin abi, Espiye'deki elimiz kolumuzdu. 1979 1 Mayıs'ı yaklaşırken Espiye'deydim. Dikmen köylüleri yol yapım çalışmaları üzerinden örgütlenmeye müsaitti. Alaattin abi ile köye çıktık. Hangi koşul-

larda olursa olsun içki içmek yasak. Ama her ikimiz de içkiyi seviyoruz. Köylüler çilingir masasını kurdular. Alaattin abi çevrede tanınan, sevilen bir devrimci. Köy halkı devrimcileri seviyor ve yardımcı oluyor. Bizim için özel masa hazırlanmış, rakılar bardağa konmuş, kadehler kaldırılmıştı bile. Göz göze geliyoruz. "İçme!" diyorum. Oysa benim de içim gidiyor. Köylüler, Alaattin abiye; "Haydi avukat yarınlara, devrime" deyince gözümün içine bakarak, çekine çekine rakıyı içti. Benim payıma ise yutkunmak düştü. Gece geç saatlere kadar oturduk ve ertesi gün Espiye'de yapılacak 1 Mayıs mitingine katılmaya karar verdik. Ancak, 30 Nisan'da Dikmen'de 1 Mayıs kutlamasını yaptık. 5 Temmuz 1979'da, aralarında cezaevi firarisi Türk İntikam Tugayı (TİT) üyesi Ferhat Tüysüz'ün de olduğu söylenen 'gezici faşist tim'in kurduğu pusu sonucu Avukat Alaattin Aydemir, vurularak öldürüldü. Beni cenaze törenine götürmediler...

Ve askerlik... Karşısı Sovyetler Birliği...

Bir süre Bulancak-Giresun dışında siyasi çalışma yapmam, kendime güvenimi artırmıştı. Bulancak'a döndüğümde, derneğe gidip geliyor, seminerlere katılıyor, eskisi kadar sık olmasa da Ali Nuri ve Osman abi ile rakımızı içiyorduk. Türkiye genelinde sıcak günler yaşanıyordu. Devlet ve sivil faşist güçler devrimcilere saldırıyor, her gün gazete ve televizyonlarda çatışma ve ölüm haberleri okuyor, izliyorduk. Bu gelişmelere koşut olarak Giresun'da da anti-faşist mücadelenin çıtası yükseliyor, devlet devrimcilere sürekli olarak her olayda saldırıyor, baskı ve şiddet alabildiğine çoğalıyordu. Artık silahlar patlamaya başlamıştı. Devrimci Yol kitlesi içinde, 'direniş komiteleri' tartışılıyor, faşist teröre karşı, kitlelerin her an 'topyekun direnişe hazır olması' gerektiği sıkça dile getiriliyordu. Mücadele ivmesinin yükseldiği o dönem-

de (1979 Kasım), Meslek Yüksek Okulu'ndan mezun olan pek çok aktif devrimci, askerlik kararı aldırarak, askere gittiler. Giresun ve ilçelerindeki militan kadroların çoğunda 'profesyonel devrimcilik' ruhu oluşmamıştı. Biz bir tür 'yerel profesyonel devrimci'lerdik. Bir adım daha ileriye gitmemizi, feodal yanımız engelliyordu. Pek çok il ve ilçede devrimcilik yapmış olsak da bir tarafımız mutlaka aksıyordu.

25 Aralık 1979'da, Giresun'da devriye gezen bir polisin öldürülmesi, iki polisin yaralanmasıyla sonuçlanan olaydan sonra, gözaltına alınan birçok kişi, ağır işkenceye tabi tutulmuştu. Ölen polisin mezarından getirtilen toprak, Hikmet U.'e yedirtilmiş, birçok arkadaş tutuklanmış, adı bu olayda geçsin ya da geçmesin pek çok aktif arkadaş il dışına çıkmıştı. Aranır durumda olan arkadaşlar, daha sonra başkalarının da katılımıyla, 12 Eylül sonrası profesyonel olarak devrimciliğe devam eden arkadaşlarla birlikte, kırsalda 'gerilla' olarak dolaşan grubu oluşturacaklardı...

Bu olaydan sonra resmi devlet terörü daha da hissedilir biçimde arttı. Dışarıda kalanlar, kendilerine legal çalışma alanları yaratmak zorundaydılar. Her attığımız adım izleniyordu. Öğretmenlik bile yapamıyordum. Öte yandan feodal yanım yani aile bağlarım, çevrem, kendim ve sevdiklerimle ilgili kaygılarım profesyonel olmamı engelliyordu.

Türkiye'nin en hareketli günlerinin yaşandığı, 1980 Nisan ayında, Tuzla Piyade Okulu'na Yedek Subay Öğrenci olarak gittim. Mahalleden, siyasetten, dernekten, aşktan, liseden, Meslek Yüksek Okulu'ndan arkadaşım Ali Nuri ile askere gittik. Tuzla'da öğrenciyken DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, faşistler tarafından öldürüldü. İstanbul'daki mitinge resmi elbise ile katılan bir avuç asteğmen adayı arasındaydım. Elimizdeki bildirileri ve Kemal Türkler'in fotoğraflarını Tuzla Piyade Okulu'nda rüzgara teslim edip eğitim alanına

dağılmasını sağlayarak, 'kuşlama' yaptık. Sonra, hiç haberimiz yokmuş gibi, askerler toplayana kadar bildirileri bir kez daha okuduk...

Dört aylık öğrencilik döneminden sonra Kars'ın Damal beldesine kura çektim. Damal Posof-Hanak ilçeleri arasında küçük bir belde. Hudut taburu var. Birliğe ilk adımı atarken nizamiye kapısında, iki hudut direği dikkatimi çekiyor. Birisinde T. C yazılı sürgülü plaket, diğerinde dünyanın maketi küre üstünde orak-çekiçli Sovyet plaketi. Başımızdaki subay karşıdaki dağları göstererek; "İşte şu gördüğünüz yer Sovyetler Birliği. Bize bu kadar yakın" derken ben hayretler içinde kalıyorum. Yani bağırsam sesimi duyacaklar gibime geliyor... İçimden neler geçiyor neler... Tabura yeni gelen asteğmenler arasında yapılan kura çekiminde, şansıma Sovyetler Birliği'ne sınır, Araplar Karakolu düştü. Emrimdeki 40 er ile 'sıfır' noktasına çıktım. 194'üncü ve 205'inci direklerden sorumluydum. Olduğum yerde tek bir ağaç yoktu. Gece nöbetlerinde tepemde uçan kartallara, atmacalara G3 ile ateş ederdim. Her gün, sorumlu olduğum mangaları, atım Ebü ile dolaşıyor, yasağa rağmen hem bizim hem de Sovyetler'in hudut direklerine sırtımı dayayarak rakı içiyordum.

Kaderin cilvesine bakın ki, yıllardır sosyalizm için kavga eden Zeki, Sovyet toprağı üzerinde rakı içiyordu. Direklerin dibinde rakı içerken, aklıma binbir türlü şey gelirdi. Kimi zaman; "Bak oğlum burası Sovyetler Birliği ve sen bu topraklarda, Sosyalist anavatanda, rakı içiyorsun. Bu her devrimciye nasip olmaz" diyerek kendimle dalga geçerdim. Araplar Karakolu'nun önünde etrafı taşlarla örülmüş bir kameriyem vardı. Her akşam krom bardakla rakı içer, askerlerin sınır boylarından topladığı, adını bile bilmediğim otları rakıma meze yapardım. Posta erim, Bitlisli yaman mı yaman bir Kürt genci. Türkçe'yi zor anlıyor ve zor konuşuyor. Her şe-

ye, 'temo' diyor. Benim adım da 'temo', ekmeğin de silahın da... Ona; "Temo nedir?" diyorum. Yine; "temo" diyor. Ailesinden gelen yarı Türkçe, yarı Kürtçe mektupları ben okuyor, parası geldiğinde kaybolmasın diye ben saklıyorum. Beni uğrumda ölecek kadar çok seviyor. Yine bir akşam kameriyemde keyifle rakımı içerken, boş bir tenekede Sovyet toprağında, cin biber yetiştirmek geliyor aklıma. Hemen, Temo'yu çağırıp atım Ebü'yü getirmesini söylüyorum. "Bana, sıfır noktasından bir poşet dolusu toprak getir..." diyorum. "Tamam Temo" deyip atım Ebü ile ortalıktan kayboluyor. Normal koşullarda yirmi dakikada gelmesi gerekirken, bir saat sonra büyük bir poşet dolusu toprakla geliyor. Kürtçe bilen erlere, neden geciktiğini sorduruyorum. Yanındaki Kürtlere hararetli hararetli bir şeyler anlatıp, içeriden tenekeyi almaya gidiyor. Askerler "Komutanım, 196. direkten sınırı geçip, Sovyet gözetleme kulelerinin yanından, onların bölüğünün olduğu yere kadar gitmiş, 'hakiki Sovyet toprağı olsun' diye onların çiğnediği yerden, kasaturası ile kazıp toprağı oradan doldurmuş. Gerçek Sovyet toprağı bu imiş!" diyorlar. Şaşırıyor, gülüyor, hayret ediyorum. Oysa ki, askerin 'sıfır noktası'na yaklaşması bile yasak. Hudut direklerine sekiz yüz metre yaklaşan herkes için, her iki taraftan da 'vur emri' var ve 'sınır ihlali' nedeniyle suç bile sayılmıyor. Yani Temo, bensiz, sıfır noktasında vurulmuş olsa o 'casusluktan', ben de 'emniyeti suiistimalden' başıma belayı alacaktım. Olan olmuştu. Başımıza bir bela gelmemişti ama Sovyetlerden, Temo'nun canını tehlikeye atarak getirdiği toprakta cin biber bile büyümemişti. Belki de, rejim uyuşmazlığı gereği sosyalist toprak, kapitalist tohumu kabul etmemişti!..

Her gün taburla iki kez telsiz çevrimine çıkıyordum. Vukuat raporu veriyor, çadırda kalan mangalarımı ziyaret ediyor, oradaki askerlerle sohbet edip dönüyordum. Ve apansız

bir telsiz emri; "İki gün sonra takımınla birlikte tabura dön. Komutan..."

Komutan odaya çağırıyor

Araplar Karakolu'nu terk edip tabura yerleştik. Artık her akşam, subay gazinosunda, diğer subay ve astsubaylarla rakı içip briç, satranç, okey oynayabiliyoruz. Bölük komutanım olan yüzbaşı, bana bir de 'posta eri' vermişti. Akşam saat beşten sonra, sivillerimizi giyip subay gazinosunda 'rakılamaya' başlıyorduk.

Televizyon haberlerini pür dikkat dinliyoruz. Siyasal ortam karma karışık. O gün haberlerin ortasında gazino çavuşu masama gelerek; "Komutanım, sizi postanız çağırıyor" deyince çıktım. Bu kez postam; "Komutanım, yüzbaşım sizi taburdaki odasında bekliyor" diyor. Parkamı giyerken; "Bekle biraz geliyorum" diyorum. Tabur binasında, Bölük Komutanı'nın odasına gidiyorum. Eşiyle karşılıklı koltuklarda oturan Yüzbaşı; "Gel, biraz konuşalım. Sana söyleyeceklerimi diğer arkadaşların duymasın" diyerek anlatmaya başlıyor. "Bak Zeki seni seviyorum. Askerler de seni çok seviyor. Özellikle askerler arasında devreciliği kaldırdın. Sağcı-solcu demeksizin tümünü gözetiyorsun. Senin solcu olduğunu bilmeyen ne subay ne de astsubay var. Kimliğin belli. Geçen hafta İstihbarat Subaylığı'na seninle ilgili bir yazı gelmiş. Bana verildi. Üzerinde "ÇOK GİZLİ" yazıyor. Sana bir soru soracağım ama doğru cevap ver: 1974 yılında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde (DGM) yargılandın mı? MİT seni sorguladı mı?"

İçtiğim rakılar boşa gitmişti. Bunları duyunca ayıldım. İçimden; "Tamam bu iş buraya kadar" dedim. Masasının çekmece gözünde şarap vardı. Komutan eşine ve bana birer bardak şarap ikram ederken; "Burada konuşulan burada ka-

lacak" diyerek ikimizi de ikaz etti. Şarabı içip parkayı çıkarttım. "Evet doğru. 1974'te Ankara DGM'de hakkımda 'komünizm propagandası' yapmaktan dava açıldı. Ancak mahkeme kovuşturmaya yer olmadığına karar verdi. Yine 1975 yılında aynı mahkemece gizli örgüt kurmak ve komünizm propagandası yapmaktan ayrıca başka bir dava daha açıldı. O davada da aynı karar verildi."

-Askere gelmeden önce hiç tutuklandın mı?

-Evet. Üç kez.

-Sabıkan var mı?

-Hayır, yattığım olaylardan hüküm almadım.

-Dernek üyeliğin veya yöneticiliğin var mı? Her hangi bir partiye kaydın falan?

-Dernek yöneticiliği yaptım. Her hangi bir partiye kaydım falan yok.

Komutan, çekmecesinden üzerinde "ÇOK GİZLİ" yazan dosyayı çıkartıp bakıyor ve devam ediyor:

-Dosyaya bakılırsa, seni sakıncalı personel görüyorlar. MİT, hakkında hiç iyi şeyler yazmıyor. Hangi dernekte yöneticilik yapmıştın?

-Tümünü sayayım mı?

Yüzbaşı ve eşi donakalıyorlar...

-Kaç tane, çok var mı?

-Sayayım o zaman. Bulancak Halkevi Üyesi, Bulancak DEV-GENÇ Başkanı, Giresun İşçi Köylü Gençlik Derneği Denetleme Kurulu Üyesi, Giresun Yükseköğrenim Derneği Başkanı, Giresun TÖB-DER Üyesi... Devam edeyim mi?

Yüzbaşı hayretle soruyor:

-Gerçekten doğru mu bunlar?

-Evet, hepsi doğru.

-Buradaki kayıtlarda sadece, Bulancak DEV-GENÇ ve GYÖD Başkanlığı yazıyor.

Şarap çoktan bitmişti. Çok şeyler anlattı komutanım ama son sözü şunlardı:

-Çok dikkatli ol ve hiç kimsenin yanında geçmişinle ilgili bir şey anlatma. Sen gerçek bir kuvvacısın. Haydi, şimdi git, rakını iç. Sabah içtimasına ben gelmeyeceğim. Ardahan'a gideceğim. Gazete, dergi alırım; başka bir isteğin var mı?

-Sağolun komutanım. Başka ne olsun ki?

-Haydi, DEV-GENÇ, subay gazinosuna gidip rakı içsin. Bugün Dev'lerin içme günü. Unutma bunlar aramızda.

Posta erim, beni subay gazinosundan yatakhaneye nasıl getirdi, bilmiyorum. Sabah saat 07'de eğitim alanında Asteğmen Zeki olarak, tabur komutanına bölük tekmili verirken içimden "Hey DEV-GENÇ'li" marşını mırıldanıyordum.

Ve 12 Eylül... Duacılar şimdi beddua mı ediyor?

Bölükte, üç asteğmen ve iki astsubayız. En kıdemli ben olduğum için komutan olmadığı zamanlar, bölüğe ben komuta ediyorum. Aynı zamanda da hazır tim komutanıyım. TKP'nin kuruluş yıldönümü olan 10 Eylül günü, askerler eğitim yaparken yüzbaşı geliyor; "Bu akşam çevre köylere baskına çıkacağız, genel arama. Silah falan. Senin takım hazır beklesin. Yemekten sonra sana haber gönderirim. Bütün tabur teyakkuz durumunda olacak. Arama sırasında G3'ün ve stenin yanında olsun" diyor. Gece saat 01'de, çevre köylerde, toprak dam altında yüzlerce koyunla iç içe yatan köylülerde, silah arıyoruz. Koyunların içinde kundağa sarılı bir bebeğin üstüne basacakken son anda ikaz edilmemle çocuğu çiğnemiyorum. Aramadan sonra ev sahibi: "Asteğmenim, siz bana bir tank verin. Söküp bu dam altında saklayacağım.

Bakalım bir tek parçasını bulabilir misiniz?" diyor. İçimden; "Doğru söze ne denir?" diye söylenerek evden çıkıyorum.

11 Eylül 1980 günü öğleden sonra, kıtada görevli tüm subay ve astsubaylar, brifing salonunda toplandı. Tabur Komutanı Binbaşı yıllık izne ayrılmış, onun yerine kıdemli yüzbaşı açıklama yapıyor: "Arkadaşlar S gün G saatinde Türk Silahlı Kuvvetleri olarak yönetime el koyacağız. Askerî harekat yukarıdan aşağıya hiyerarşik bir yapı izleyecek. Biz tabur olarak Hanak ilçesine el koyacağız. Hanak ilçesine 4. Bölük gidecek. Karargah bölüğü Damal'da kalacak. 2. Bölük Posof'a gidecek. Hanak ve Posof ilçelerine, iki tane tank intikal ettirilecek. Kripto Subayımız Ardahan'dan şifrenin çözümünü almaya gitti. Tüm birimler teyakkuz durumundadır. Karavanalar eratla birlikte yenilecek. Şimdilik bu kadar."

Dağıldık... Ama en çok da ben dağıldım. Nereden nereye... Her birimiz Bölük Komutanı'nın odasında toplantıya çekildik. Bu kez bizim Bölük Komutanı açıklamalarda bulunuyor: "Arkadaşlar bu bir askerî müdahaledir. Hiçbiriniz hiçbir konuda yorum yapmayın. Savaş hali hükümleri geçerli. Parola işareti bilmeyeni gerekirse vuracaksınız. Bu isterse ben olayım isterse Genelkurmay Başkanı. Hanak ilçesine, 1. Takım Komutanı ve tim sorumlusu olarak içinizdeki en kıdemli Asteğmen Zeki, komuta edecek. Diğer iki asteğmen taburda kalacak. Gerekli muhabereyi burada kalan Asteğmen Şaban ve Asteğmen Metin sağlayacak. Tekrar ediyorum; hiçbir bölükten hiçbir ast veya üstünüzle hiçbir şey tartışmayın. Jandarma ve polis bizim denetimimizde olacak. Emir kumanda Hanak'ta bende, benden sonra tüm emirler Zeki'de. Silahlarınızı kontrol edin. Göreve çıkarken yanınızda yedek şarjör ve mutlaka bir G3 alın. Bundan sonra benden gelecek emirleri bekleyin. Şimdi istirahat edebilirsiniz."

Tam odadan çıkarken; "Asteğmen Zeki, sen kal seninle konuşacaklarım bitmedi!" diyerek oturmamı söyledi. Sigara kullanmayan yüzbaşı; "Ver bir sigara Zeki, sen de yak bakalım" deyip masanın üstüne oturdu. Kapıda bekleyen postasına, "Oğlum asteğmeninle bana iki çay al gel" dedi. Yüzbaşı, sigara içmesini yeni öğrenen çocuk gibi bir iki duman savurtup gözlerimin içine bakarak güldü: "İşte devrim devrim dedin, al sana devrim. Ama nasıl devrim ben de bilmiyorum. Kendinden emin ol. Korkma. Verdiğim emirleri harfi harfine uygula. Hiç kimseye güvenme. Bildiğimiz kadarı ile Hanak, Posof ve Damal'da pek sağcı yokmuş. TİKKO'lular, bir de sizinkiler, DEV-GENÇ'liler varmış. Silahla müdahale söz konusu olursa, sen görev almayacaksın. Sen, Kaymakamlık binasında, benden gelen talimatları uygula yeter. Zaten ilçenin kaymakamı sen olacaksın."

Ben alt üst olmuş durumdaydım; o devam etti: "Dışarıda göreve çıkarken mutlaka silahların dolu olsun, 'vur emri' var ama mecbur kalmadıkça silahını kullanma, kullanırsan da öldürücü ateş açma". Kafam allak bullak olmuştu. Bana, Zeki Kırdemir'e bunlar anlatılıyordu. Vur emri, silah sıkmak, öldürme, buradakiler hep solcu... Kendi kendimle savaşıyordum. Yıllarca neyin mücadelesini vermiştim? Şimdi ne yapmam isteniyordu?

Sevgili arkadaşım Sezai Sarıoğlu'nun deyimi ile gerçekten 'ezberim bozulmuş'tu. Komutan'ın ne dediğini artık duymuyordum. Devrimci arkadaşlarımı düşünüyordum. Direniş komitelerini, gerilla savaşını, dağlarda yanan isyan ateşlerini... ölenleri...

Komutan dinlemediğimi anlamıştı. Eliyle dokunarak; "Sana bir şey olmayacak. Şimdi git depodan stenini ve G-3'ünü al. Yedek şarjörlerini de doldur. Ve git biraz uzan. Sakın içki içme..."

Asteğmenlerin koğuşuna girdiğimde tümü bana bakıyordu. Gözlerinde hep aynı soru var gibiydi; "Ne o bir şey mi var? Yoksa seni tutuklayacaklar mı?" Ranzama elbiselerimle uzanırken posta erim ve depocu çavuş; "Komutanım silahlarınızı temizledik. Yedek şarjörleriniz de dolu. Başka bir emriniz var mı?" diyorlar. "Hayır, çıkın" diyorum. Canım öyle çok rakı içmek istiyor ki... Korkuyorum... Hem rakı içmekten hem kendimden.

Nöbetçilerin düdük sesleri, çalışan tanklar ve araç sesleri ile 12 Eylül harekatı başlamıştı. Demek ki "S" günü "G" saati 12 Eylül 1980 ve saat sabaha karşı 00.03'müş. Ve DEV-GENÇ'li Zeki şimdi darbeci Asteğmen Zeki oluvermiş! Rastgele diyorum kendime... Evet, bu ne yaman çelişkiydi, bu ne biçim ezber bozulmasıydı. Ve ıskarta bir devrimci gibi hem ağlıyor, hem gidiyordum.

Saat 4. 30'da Hanak ilçesini, yöneticilerden teslim aldık. İlk telsiz çevriminde, tankların yolda arıza yaptığını ve gelemediklerini öğrendik. Yüzbaşı; "Güya bu tanklarla burada Ruslara karşı 48 saat direneceğiz. Daha bunlar Hanak'a gelemiyor" diye söyleniyor. Kaymakam, Belediye Başkanı, Jandarma Komutanı, Banka Müdürleri, Sağlık ve PTT Müdürleri hükümet binasında toplandığında, Komutan gerekli açıklamaları yapıyor. Sadece, PTT'de görev yapan santral memuresi kapıyı açmak istememiş, ancak silahların kendisine doğrulduğunu görünce; "Tamam açıyorum kapıyı" diyerek inadından vazgeçmişti.

Yüzbaşı açıklamasını; "Türk Silahlı Kuvvetleri adına yürütme bende. Bundan sonra emir ve talimatları Asteğmen Zeki verecek" diyerek bitirdi.

Her şeyden habersizdik. Sadece radyodan sıkıyönetim bildirilerini dinliyoruz. Tüm ülkede olduğu gibi burada da sokağa çıkma yasağı var; ancak ordunun yönetime el koydu-

ğunu bilmeyenler, sokağa çıkıyor. İlk gözaltına alınanlar Hanak Lisesi'nden üç öğretmendi. Sokağa çıkma yasağından haberi olmayan ve devriye gezen askerler tarafından gözaltına alınıp Hükümet Konağı'na getirilen öğretmenler, şaşkın ve ürkekti. Telsizle yüzbaşıya haber verip çağırdım. Öğretmenlere sokağa çıkma yasağını hatırlattığımda, "Bizim haberimiz yoktu. Askerleri görünce bizde şaşırdık" dediler. Yüzbaşı gelmeden öğretmenlere yarım ağız soruyorum: "TÖB-DER'li miydiniz?" Öğretmenler gözümün içine bakıyor. "Korkmayın bir şey olmaz" derken yüzbaşı odaya giriyor. Öğretmenler bütünleme sınavı için soru hazırlamaya gittiklerini, sokağa çıkma yasağından haberdar olmadıklarını ve hep beraber bir evde kaldıklarını söylüyorlar. Yüzbaşı bana dönüp; "Hemen bir bildiri hazırla. İzinsiz dışarı çıkanlara 'dur' ihtarı yapılacağını, kaçanlara ateş açılacağını, sokağa çıkanların tutuklanacağını, acil işi olanlara izin belgesi verileceğini, duyuralım." Yüzbaşı öğretmenlere soruyor; "Burada belediyenin hoparlörü var mı?" Öğretmenler; "Biz hiç anons duymadık, herhalde yok" diyorlar... Yüzbaşının aklına hemen cami geliyor. Bana dönüp "Her zaman camiden ezan okunmaz ya. Bu kez de bildiri okuyalım" diyor ve ekliyor; "Hemen metni hazırla ve çık camii minaresine bildiriyi oku." Yine ezberim bozuluyor.

Her şey bir şaka gibi... Ben çocukluğumda Karaman'da caminin minaresine çıkıp ramazanlarda sela okurdum, milleti sokaklara döküp camiye çağırırdım. Daha sonra devrimci oldum ve nice forumlarda miting ve korsanlarda ajitasyon çektim, şimdi ise; "Sokağa çıkmayın, sizi vururuz" diyeceğim. Hem de cami minaresinden, hem de ben... Bundan on beş sene önce bana dua edenler, şimdi beddua mı edecekler?

Bildiriyi yazıp yüzbaşıya gösterdim; "Hemen git, caminin imamını al, sonra da minareden hoparlörle oku. Okuduğun

bildiriyi numaralandır. Belki yeni bildirilerde okursun. Bu öğretmenleri de iki askerle evlerine gönder." Her şey çok garibime ve zoruma gidiyor. Sanki kara mizah film çeviriyorduk. Bir yanımda üç öğretmen öte yanımda iki asker, sıkıyönetim bildirisi okumak için camiye gidiyorum. İmama önceden haber gittiği için beni kapıda bekliyor. Öğretmenleri; "Eve gidin ve dışarı çıkmayın, eğer herhangi bir ihtiyacınız olursa devriye gezen askerlere söyleyin, dışarı çıkmak için size izin belgesi vereceğim" diyerek evlerine yolluyor, imamla beraber minareye doğru yürüyoruz.

Minarenin merdivenlerini çıkarken ayaklarım titriyor. Binlerce kişi önünde, kürsüde ajitasyon çeken Zeki kaybolmuş, onun yerine şaşkın, çaresiz bir Zeki gelmişti. Mikrofonu elime alıp bir iki tıkladıktan sonra, tam okumaya başlayacakken aklıma, Karaman'daki sela verişim geliyor. Neredeyse üzerimdeki askerî kıyafetime aldırmadan ve dünlerimi düşünmeden "esselatü vesselam" diyeceğim. Ne var ki sıkıyönetim bildirisini okuyorum... "Hanak Sıkıyönetim Komutanlığı 1. No.lu bildirgesidir. Hanak halkına duyurulur..." Bildiriyi okuduktan sonra tüm bedenimin ve ruhumun titrediğini anımsıyorum. Ve kendi kendime soruyorum minareden inerken, "Zeki sen ne yapıyorsun?"

Hükümet binasına giderken yüzbaşı sıkıntılı halimi görüp; "Unutma görevdesin. Sesin hiç de fena değilmiş. Artık tabura döndüğümüzde, gazinoda bize türkü falan da söylersin. Herhangi bir gelişme olursa telsizle bildir. Ben ciple dolaşıyorum" diyerek beni rahatlatmaya çalışıyor.

Kaymakamlık makamında oturup radyo dinliyorum. Canım sıkılıyor. Askerlerle dolaşmaya çıkıyorum. Hükümet binasının hemen yanında, balkonlu bir binanın pencereleri açık ve balkon demirlerinde asılı bir tabela: TÜM-DER. Kapısına gidiyorum, açık. İçerde üst katta genç birisi oturuyor. Asker-

leri ve beni görünce ayağa kalkıp "buyur" ediyor. Askerlerin silahlarını üzerine doğrulmuş görünce; "Birisini mi arıyorsunuz?" diye sorduğunda, "Askeriye yönetime el koydu. Az önce bir anons yapıldı ve sokağa çıkma yasağı olduğu açıklandı. Sen neden buradasın ve nasıl geldin?" diyorum. Korkuyor. Kekeleyerek "Vallaha benim haberim yok. Camiden okunanı da duymadım" diyor. "Burayı hemen kapat ve evine git. Sokağa da çıkma" diye tembihleyip evine gönderiyorum.

Beni tutuklayın

Tim komutanı olduğumdan, 12 Eylül öncesi de gelen her türlü "GİZLİ" yazıları imzalamam gerekiyordu. Bu kez gelen "GİZLİ" yazılar arananlar listesiydi. Her bölgenin arananları, ayrı ayrı listeler halinde, önce yüzbaşıya sonra bana getiriliyordu. Öncelikli olarak Kars bölgesinin arananlarının listesi gelmişti. Kars il merkezinden sonra en çok arananlar Ardahan'daydı. Her örgütün ayrı ayrı listesi vardı. Bizim sorumluluk alanımızdaki Hanak, Ortakent ve adını bilemediğim mezralarda arananlar listesi gelmiş, bir örneğini elde tutarak aslını yine tabura göndermiştik. Her yarım saatte bir yeni listeler geliyordu. Öğle üzeri Hanak TÖB-DER eski başkanını getirdiler. Alt kattaki nezarete koymuşlar. Suçu TÖB-DER Başkanı olmak! Arananlar listesinde yok. Komutanla konuşup başkanın karnını da doyurduktan sonra; "Şimdi git, bir daha ortalıkta görünme. Arananlar listesinde şimdilik yoksun. Dernek yöneticilerin listesi henüz gelmedi, git ve kaybol" deyip onu da gönderiyorum.

Halk sabırsızlıkla hayvanları otlatmaya çıkartmak istiyor. Haklı olarak; "Biz şimdiden kuru otları ve samanları bunlara verirsek, kışın işimiz çok zor olur. İzin verin hepsini bir otlağa götürelim, başlarına da 4-5 tane çoban verelim. Gerekirse

askerler de gitsin" diyorlar. Bu arada, üzerinde Hanak PTT'sinin mührü olan 'izin' kağıtlarını devreye sokmuştum. Sadece PTT'nin mührü ve benim imzam olan kağıtlarla dışarıda alışveriş yapılabiliyordu. Alışverişini yapan işi bittikten sonra 'izin' kağıdını geri veriyordu. Öğleden sonra Karadeniz'in arananlar listesi gelmeye başladı. İlk gelen Artvin'di. Çünkü Artvin bizim sorumluluk alanımızla sınırdı. Ve mezraları adam saklamak için uygundu. Posof'tan, yürüyerek iki saatte Şavşat'ın dağ köylerine ulaşılabiliyordu. 12 Eylül'ün kim ve ne için yapıldığı belliydi. Artık listeler geldiğine ve benim de taburda MİT'in gönderdiği dosyam olduğuna göre, her an Giresun arananlar listesi gelebilir ve tutuklanabilirdim. Sürekli ilçe merkezinde devriye geziyor, halkı evden çıkmamaları için uyarıyordum. Pencerelerden, camların arkasından kin dolu gözle bakanlar vardı. Parkamı ve fularımı çıkartmış, steni bırakıp sadece G3 ile dolaşıyor, evlerden ikram edilen ayranları içiyordum. Ve o an gelip çattı... Telsizden yüzbaşı beni anons ederek yanına çağırdı. "İşte şimdi tamam. Ve mutsuz son!" dedim. Komutan, kaymakamlık odasında yanındaki sivillerle konuşuyordu. Ben içeri girince hepsini dışarı çıkarttı. Odada ikimizdik. Masanın üzeri, gelen "GİZLİ" evraklarla doluydu. Tümü arananlar listeleri. Bir tanesini ayırarak, diğerlerini tek tek imzalattı. Sonra da; "Otur bakalım" diyerek ayırdığı listeyi önüne aldı. Bir listeye bakıyor bir de bana. Gülüyordu... Evet, gülüyordu... Benim sinirlerim ise gerildikçe geriliyordu. Artık dayanma sınırımın sonuna gelmiştim. Espriyi elden bırakmayan Yüzbaşı; "Tabancanı bırak da öyle konuşalım. Ne demiştim dün akşam? Kimseye güvenmeyeceksin. Bana dahi." Şaka mı yapıyor, ciddi mi? Anlamakta güçlük çekiyorum. Aranmam ve tutuklanmam gelmiş olmalı. Beni tutuklayıp Erzurum'a 'paket' yapacak. Bu sefer kurtuluşum imkânsız. Yani kendi e-

limle kendimi tutuklayacağım, kelepçeyi kendi kendime takacağım.

Evet, bir kez daha ezberim bozuluyor. Elimi belime atıp tabancamı çıkartacağım sırada Yüzbaşı; "Koy onu yerine ve beni yeniden iyi dinle. Önce al şu listeyi bir güzel oku. Sonra konuşacağız seninle." O sırada içeriye askerler giriyor ve; "Komutanım sokağa çıkma yasağını dinlemeyen dört kişiyi getirdik" diyorlar. Komutan; "Çıkın dışarı. Gelenler beklesin" diyor. Listeyi okurken bütün arkadaşlarım gözümün önüne geliyor. Kim bilir şimdi nerede, neler yapıyorlar? En kötü ihtimalle saklanmak için yer arıyor, kitapları, dergileri, silahları saklıyor ya da yakıyorlar. Sigara yakıyorum. Komutanın gözü bende. Listeye bakarken soruyor:

-Tanıyor musun bunları?

-Hemen hemen çoğunu.

-Ya Bulancak'tan arananları? Sizin DEV-GENÇ'lileri?

Listenin "DEV-GENÇ/ DEVRİMCİ YOL" kısmında, ilk ismin altı kırmızı kalemle çizilmiş: Zeki KIRDEMİR. Bulancak DEV-GENÇ ve Giresun Yüksek Öğrenim Derneği (GYÖD) Başkanı, 1955 doğumlu, üst düzey sorumlu... Görüldükleri yerde tutuklanmaları ve en yakın Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslimine..."

Listeyi masanın üzerine koyup, kollarımı uzatıyorum:

- Tutuklayın beni.

Sanki üzerime kaynar sular boşalıyor. Titriyorum. Masanın üzerine doğru uzattığım ellerim titriyor. Ayak tırnaklarıma kadar terliyorum...

Ben Zeki Kırdemir... Camiden; "Sokağa çıkmayın sizi vururum" diyen, sıkıyönetim komutanı imzası ile sokaklara çıkmaya izin veren, Sovyet topraklarında at koşturup, her hudut taşında rakı içen, seven ama sevgilim diyemeyen, ilk

köy mitingi düzenleyen, yumruğunu havaya kaldırdığında, bir anda tüm okulu boşaltıp öğrencileri peşine takan öğrenci lideri, dozerin üzerinde 'Bağımsız Türkiye'yi öğrenen, bir yumrukta yerlerde paspas olan, daha bıyıkları çıkmadan Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne 'Merhaba' diyen, ilkokulda öğrencilere okuma-yazma, toplama çıkartma öğreten, afiş yapıştırmak için hazırladığı sütkostikle elleri yanan, Devrimci Yol'un yumruğunu on beş saniyede duvarlara resmeden, faşistlerin kafasında odun kıran, okul işgal eden, zorla Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen, zorla dışarı atılmak istenen, Capon Yılmaz, Ali Nuri, Abdullah, Zeki, Osman Baran, Ersin Ergün, Cengiz, Hasan, Yakup, Köksal, Nil, Metin, Doğan, Kemal, Hüseyin, Sedat Nuri, Turgay, Şeref, Melahat, Nilgün, adı bende kalan, Ali, Ahmet, Mehmet, Özgür, Ulaş...

Titriyorum... Göz pınarlarımdan birer damla yaş akıyor. Utanıyorum... Anam, babam, kardeşlerim, Karadeniz, hamsi, pancar, çay, fındık, mantar, nezaretler, dayaklar, elektrik şokları, gizli kaçak içtiğim içkiler, bira, şarap, rakı... Evet rakı... Nedense en çok rakı...

Yüzbaşıya uzanan titrek ellerimi çekiyorum;

-Ben rakı içeceğim...

Tutuklanmamıştım. Yüzbaşı; "Askerde, görevde kaldığın sürece sana bir şey olmayacak. Türkiye genelinde aranıyorsun ama seni teslim etmeyeceğim. Sen dürüst, çalışkan, gerçekten Atatürkçü bir subaysın. Senin komünist olman hiç önemli değil. Görevini yapıyorsun ve ben burada kaldığım sürece görevine devam edeceksin. Tekrar söylüyorum. Korkma, ama rakı da içme. Eğer içki yüzünden karşıma çıkarsan hiç affetmem. Şimdi git devriyeleri kontrol et. Akşam Ortakent'e gidebilirsin" diyor. Hayatın ironisine bak, rakının cezası devrimcilikten daha ağır. Haydi, bu insanî fotoğrafı hep birlikte yorumlayalım bakalım. Devriyeye tek başıma çı-

kıyorum. Sokaklarda dolaşırken bir çavuş ve asker yanıma gelip; "Komutanım, yüzbaşım tek dolaşmasın diye bizi gönderdi" diyorlar. Aklımda hep arananlar listesi, kırmızı kalemle altı çizili kendi ismim, gözlerimin önünden gitmiyor. Dalgın, düşünceli gezerken sokak aralarından genç bir kız sesleniyor; "Komutanım, bir şey sormak istiyorum. Vaktiniz var mı?". "Evet, nedir problem? İzin mi istiyorsunuz?" Kızın Hanak'lı görünümü yok. Belli ki üniversite öğrencisi. Hemen evin önündeki bahçeye çıkıyor yanında birkaç kişi ile birlikte. Elindeki belgeleri bana uzatırken konuşmaya başlıyor. "Ben Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) öğrenciyim. Tatile ve ders çalışmak için ailemin yanına geldim. Finallere katılmam için Ankara'ya gitmem gerekiyor. Üç gün sonra sınavım var. Darbe olmasaydı bugün gidecektim. Sınavlara katılamazsam sömestr kaybım olacak, bana nasıl yardımcı olabilirsiniz?" Elimdeki belgelere bakıyorum. ODTÜ kimlik kartını görünce, aklıma yine geçmiş günler geliyor. Ankara'ya gittiğimizde her hafta cuma günleri ODTÜ'de verilen tavuk ve pilavı yemek için Kızılay'dan servisler ile ODTÜ kampüsüne giderdik. Fişlerimizi arkadaşlar verirdi. Kimlik kartına dikkatle baktığımı gören kız; "ODTÜ'de okuyan arkadaşlarınız vardır herhalde?" diyor. Belli belirsiz başımı sallarken; "Durumu komutanla görüşmem gerek. Sizin Kars'a veya Ardahan'a gidecek arabanız var mı?" diyorum. Evin önündeki taksiyi gösterip; "Bu taksi abimin. Onunla Ardahan'a veya Kars'a kadar izin çıkarsa gidebiliriz" diyor. Hükümet binasındaki sokağa çıkma yasağına uymayan dört kişiyi de serbest bırakıp komutana, ODTÜ'lü kızın durumunu söylüyorum. Yüzbaşı yine gülümseyerek; "Kız ODTÜ'lü olmasa sormazdın değil mi? Ne de olsa kan çekiyor birbirinizi. Gitme işine bir şey diyemem. Yollarda durdurur, geri gönderirler. Senin önerin var mı?" diye soruyor. "Arabaya binenle-

rin kimliklerini, nereye ve ne için gittiklerini belirten bir yazı verip gönderelim" diyorum. Komutan da; "Peki sen bilirsin" diyor. Tekrar kızın yanına gidip onunla beraber gidecek ve aracı kullanacak abisinin de kimliğini istiyorum. Kıza; "Yolda ODTÜ kimliğini, değil nüfus cüzdanını kullanacaksın" diyerek, gerekli belgelere Hanak PTT'sinin mührünü basıp; "Ardahan'a kadar gitmesine izin verilmiştir. Hanak Sıkıyönetim Komutanlığı adına P. Atğm. Zeki Kırdemir" diye imzalıyorum.

-Yola çıkabilirsiniz. Bu belge aracın camında duracak. Askerin her ikazında hemen duracak ve aramalarda zorluk çıkartmayacaksınız. En ufak bir problemde görevli subaya söyleyin Hanak'ı telsizle arasın. Sana başarılar.

Askerlerle dönüp gideceğiz, kız o sevinçle peşimden bağırıyor; "Yaşasın DEV-GENÇ..." Askerler hemen geriye dönüp kıza bakarak bana soruyorlar; "Komutanım, Yaşasın DEV-GENÇ dedi, tutuklayalım mı?" Ağır adımlarla yürürken postal sesine ıslığımın sesi karışıyor. Dilimde bir türkü "Hey Dev-Gençli Hey Dev-Gençli, savaş vakti yaklaştı..."

Islığıma kendim de gülüyorum. Ne savaşı? Ne vakti?

Ve ben Ortakent Sıkıyönetim Komutanı; gizli, kaçak krom bardakta rakı içen, gece devriyede tilkiye mermi sıkan, ikinci kez gözaltına alınan TÖB-DER Başkanı'nı bu kez belgelerle yakalandığı için Erzurum'a gönderen, daha onsekiz yaşına bile basmamış dört gencin nasıl TİKKO'lu olduklarına kulak kabartan ve her an tutuklanacağı endişesi ile yatıp kalkarak 12 Eylül'e 'merhaba' diyen Zeki...

Ve tezkere...

Kış boyunca kayak, kar kulübeleri yapımı, tatbikat derken günler geçti. Türkiye genelinde 'aranan şahıs' olmama rağ-

men, askerliğin bitimine bir hafta kala Bölük Komutanı Yüzbaşı, odasında şarap içerken; "Bak Zeki, Türkiye genelinde aranman var. Memleketine gitme. Seni tutuklayacaklar. İstersen sana iş bulabilirim. Sizler gibi bilgi birikimi olan akıllı ve çalışkan insanlar kolay yetişmiyor. Eğer memleketine gidersen tüm bu birikimlerin cezaevlerinde yok olup gidecek. Şu anki duruma göre devlet sizi yendi. Yenilmeyi kabul etmeniz gerekiyor. Bir başka komutan olsa şimdi sen tutuklanmış olabilirdin" diyor.

"Kaçak köçek yaşarsın belki ama bu işin ucunda mermi yemek de var." Susuyor ve dinliyorum. "Evet Zeki, kararın ne?". "Döneceğim komutanım, evime, anama babama, Bulancak'a döneceğim. Ölsem bile."

Yüzbaşı ve ben... Birbirinden şüphe duymadan bakışan iki insan... Birbirinden şüphe duymadan bakışan iki şarap kadehi... İkimiz aynı anda fondip yapıyoruz...

1.4.1980 tarihinde Tuzla Piyade Okulu'nda başlayan askerliğim 31.7.1981 tarihinde Kars/Damal'da, 12 Eylül Sıkıyönetim Komutanı ve atanmış Kaymakam Yedeksubay Zeki olarak noktalanıyordu. Ülke genelinde arandığımı bilerek Bulancak'a gidecektim... Yüreğimin ve aklımın pusulası orayı gösteriyordu. Gittim de... Ortalık toz duman... 12 Eylül faşist darbesi, kasabamızı silindir gibi ezip geçmişti, hemen her evden bir devrimci, bir solcu gözaltına alınmış, sorgulanmış, işkence edilmiş, çoğu da tutuklanmıştı. "Ben devrimciyim" diyerek, dışarıda gezen yok denecek kadar azdı. Olanlar da iyice sindirilmiş, korkutulmuştu. Darbeden sonra, Giresun'un her ilçesinin siyasi gruplarına ayrı ayrı davalar açıldığını, tutukluların ilk gözetim evinin, Keşap olduğunu, daha sonra Trabzon veya Erzincan cezaevlerine gönderildiklerini öğreniyorum. Henüz Bulancak ve Giresun Devrimci Yol davaları tek dosya altında toplanmamış, her ilçe kendi bü-

tünlüğü içinde Erzincan'da yargılanıyor? Bulancak'a hemen her hafta Erzincan'dan bir heyet geliyor, özellikle faşistlerin ve gericilerin ifadesini alıp geri gidiyorlar. Benim ismim 'Giresun Devrimci Yol İddianamesi'nde geçiyor ve adresim Damal'da yedeksubay olarak gösteriliyor ama tutuklanma talebi yok. 'Giresun Devrimci Yol İddianamesi'nden ayrı olarak hazırlanan 'Bulancak DEV GENÇ İddianamesi'nde de adım geçiyor, yine adresim Damal ve tutuklanma talebi yok. Henüz, 'Giresun Devrimci Yol Davası' ile birleştirilmeyen 'Bulancak DEV GENÇ Davası'ndan Ali Nuri, Fatih, Metin, Mücahit, Selçuk, Mustafa, Turgay, Zeki ve daha birçok arkadaş tutuklanmış, duruşmaları Erzincan'da devam ediyor. Şeref ve Sedat gıyabi tevkif kararıyla aranıyor. Cezaevindeki arkadaşlar, Bulancak için yeni bir iddianamenin hazırlandığını, özellikle Bulancak'ta yeni tutuklanmaların olacağını, dışarıda gezenlerin 'kaybolmaları' haberini uçurmuşlardı. Tam da o günlerde eve, 19.10.1982'de 'Giresun Devrimci Yol Davası'ndan tutuksuz olarak ifademin alınması için Erzincan 2. Nolu Askerî Mahkemesi'ne çağıran bir yazı geldi. Oysa askerde imzaladığım ve Türkiye genelinde arandığımı belirten bir başka yazı mevcuttu. 19.10.1982'de aynı davanın tutuksuz sanıklarından Kör Sema, Mehmet ve abim Doğan ile Erzincan'a gidip mahkemede ifade verdikten sonra davadan 'vareste' tutularak Giresun'a döndük. Olacak şey değildi! Aynı gün savcı Nuh Mete Yüksel tarafından hazırlanan 'Bulancak DEV GENÇ Ek İddianamesi'nde hakkımda, 'idam istemiyle' dava açılıyor ve 'gıyabi tutuklama' kararı veriliyordu. Gerçekten tam 'ezber bozulma' haliydi... Birinde kaç, birinde tut. Tam bir çelişki. İşin daha da ilginci her iki iddianameyi de hazırlayan savcı Nuh Mete Yüksel'di. Bildiğimiz bir notu da ekleyelim yeri gelmişken. Son zamanlar üzerinde sıkça konuşulan Savcı Nuh Mete Yüksel'in en büyük(!) özel-

liklerinden biri, önüne gelen her dosyada, sanıkların çoğu hakkında idam istemesiydi.

Artık kaçmaya başladım. 12 Eylül sonrası dağlara, 'gerillaya' çıkan arkadaşlarımdan bir kısmının 31. 5. 1981 tarihinde Espiye/Kozköy'de pusuya düşürülüp, uykuda vurularak öldürülmesinden sonra, Bulancak'ta dağlarda olan arkadaşların bir kısmının teslim olması, bir kısmının da yakalanması beni çok etkilemişti. Buna rağmen yeniden organize olan bir grubun, dağlarda gerilla olarak dolaştığını biliyordum. Ancak bizim bölgeye hayli uzaktaydılar. Kendi kendime çözüm arıyordum. Kimi zaman köylerde kalıyor, kimi zaman Bektaş Yaylası'nda eczacılık yapıyordum. Örgütsüz, tek başına olmak çok zordu. Zaten örgütle bağım kalmamıştı. Ayrıca devrimciliği profesyonel olarak götüremeyeceğim de apaçık ortadaydı. Ancak teslim olmayı da düşünmüyordum. Gerilla olmak zordu. Hele örgütsüz ve yalnızsan...

İstanbul'a gitmeye karar verdim. Şeref yakalanmıştı. Sedat kaçaktı ve nerede olduğu bilinmiyordu. Bir süre köyüm Ayvasıl'da, açık denizde, balıkçılık yaptım. Olmuyordu. Yapamıyordum... 1982 yılı başlarında İstanbul'a gitmeyi düşünüyor, ona göre hazırlık yapıyordum. 20.12.1982'de Bulancak'a geldiğim görülmüş, teslim olmamı sağlamak için babam jandarmalar tarafından gözetim altına alınmıştı. O akşam, İstanbul'a gitmeye kesin kararlıydım. Akşamüstü Bulancak'taki eski balıkhanenin yanından geçerken askerlerin; "Teslim ol. Kaçarsan vurulacaksın!" sesleri ile kalakaldım. Annemin; "Senin ölünü göreceğime sağ olarak cezaevinde göreyim" diyen sesini duyar gibiydim...

Annem teslim olmamı istiyordu... Annemin dediği olmuştu...

✦ İKİNCİ BÖLÜM ✦

İskele sancak burası Bulancak

Bulancak...

Karadeniz'de bir şirin ilçe...

İskelesinde dolaşan sevdalı delikanlılar, sahilinde yeni giysilerini akşam karanlığında sergileyen kızlar. Fındık bahçelerinde tırpan vurmaktan ter içinde kalıp, güllük kokanlar, sabah gün ışırken ağlarını çeken balıkçı motorları, sahilde kayalıklar üzerinde kırılmış 'köpek öldüren' şarap ve bira şişeleri parçaları. Etrafı toza dumana katarak sokakları süpüren belediye temizlik işçileri.

Birer birer açılan sabahçı kahveleri, camii kahvesinde belki beşinci-altıncı demlik çay bitmek üzere. Gazete bayii raflara gazeteleri dizerken, karşısındaki Üstündağ fırınından elleri hamurlu, ekmek döken ustanın cılız sesi; 'Nevzat, gazeteler neler yazıyor?'

Hamarat kıyı mahalle kadınları, akşamdan küllü suya bastıkları beyaz çamaşırları durulayıp, kapının önündeki tarlanın çitleri üzerine seren, analar, bacılar, gencecik körpe kızlar. Köşe başına kusmuş birisi. Gece bekçileri evlerine dönüyor. Ellerinde sıcak somun ekmeği var. Belinin sol tarafında, deri kılıf içinde Kırıkkale tabancası, sağ tarafında, arka cebinin üzerinde el feneri.

Bulancak...

Adını türkülere yazdırmış, harman yerinde nice gelinleri, damatları karşılama oynarken peşi sıra mermi yakılan ve 'Oy Bulancak-Bulancak' diye yayılan nağmelerle, gerdeğe girenlere konukluk yapan, yapmaya da devam eden güzel ilçe.

Tarih boyunca, topraklarında Ermenilere, Rumlara, Gürcülere yemek-ekmek vermiş, eylem adımları ile gelip, dağlarını, ormanlarını arşınlayan çeteciye, gerillaya yataklık etmiş, türkülerinde; "Bu iş nasıl olacak?" dedirten Bulancak...

Dozerin üzerindekiler kim? Kimdir bu DEV-GENÇ?

Bu iş olacaktı olmasına ama nasıl olacaktı?

Sene 1968...

Yıllar öncesine dönüp baktığımda hatırladığım tek şey, yolun ortasında bir dozer, üzerinde üç-beş genç, Ordu-Trabzon ana trafik yolu insan seli nedeniyle trafiğe kapalı. Dozerin üzerindekiler bağırıyor. Onlar bağırdıkça sanki kalabalık daha artıyor ve bağırma sesleri daha da yükseliyordu. "Fındıkta sömürüye son!!!" Ellerinde avu (yaprakları zehirli bir tür sarmaşık) dalına dizilmiş ada mezgiti taşıyan balıkçılar, peştemalı yamalı kadınlar, terden ve yağmurdan katran bağlamış yedi köşeli, eğri kasketli amcalar, bıyığı yeni terleyen abiler hep bir ağızdan bağırıyor ve kalabalık daha da artıyordu. "Kahrolsun Tefeciler!!!"

Petrol Ofisi işçileri tulumlarıyla, Zere Tamirhanesi'nde elleri, yüzleri, üstleri yağ içinde otomobil tamircileri, çırakları, yan inşaattaki demirci ustaları, üstü başı ütülü, kravatlı, cilalı ayakkabılı, düzgün bıyıklı, saçları yana taranmış memur kılıklı babalar, amcalar hep bir ağızdan, dozerin üzerinden bağıran gençlere uyum sağlıyor: "Bağımsız Türkiye!!!"

Yer-gök-yol-dere-deniz, çiçekler, böcekler, denizdeki yengeçler, topraktaki keskeçler, ağacın üstünde tüneyen sı-

ğırcık, güvercin, tepede denize pike yapan martılar, deniz kenarındaki, çakıllar, kumlar, yosunlar bağırıyor: "Taban Fiyat Hakkımız, Söke Söke Alırız!!!"

İşçisi, memuru, öğretmeni, öğrencisi, askeri, polisi, köylüsü, şoförü, muavini, yolcusu, yolsuzu, uğrulusu, uğursuzu tek yürek- tek yumruk bağırıyorlar.

Dozerin üzerindekiler yer değiştiriyor, ihtiyar köylülerkadınlar çıkıyorlar dozerin üzerine ve hep beraber bağırıyorlar: "Bakan Sükan İstifa!!!"

Akşam karanlığı basıyor. Yol hâlâ trafiğe kapalı. Kimse hiçbir yere gitmiyor. Sanki tek bir yaprak kımıldamıyor ağaçlardan. Kimisinin elinde su bidonu, su dağıtıyor; kimisi peştamalından, torba yaptığı eteğinden ekmek-çökelek dağıtıyor. Sanki panayır ya da yayla şenliği. Hiç bitmeyecekmiş gibi, öyle coşkulu öyle sevinçli bağırıyorlar.

Otobüs, minibüs, kamyon konvoyu Ordu'yu bulmuş, kimin umurunda. Topluluk oturduğu yerden hâlâ bağırıyor: "Taban Fiyat Hakkımız - Söke Söke Alırız!!!". "Bakan Sükan İstifa!!!"

Kendimi bir anda dozerin üzerinde buluyorum. Koltuğumun altında orta üçüncü sınıf matematik kitabı ve sarı yapraklı defterim... Bir kolum havada, dozerin en başında, o cılız çocuk sesimle, canhıraş bağırıyorum: "Kahrolsun Tefeciler!-Bağımsız Türkiye!!!"

Sahi, dozerin üzerindeki 'genç' abiler kimdi?

Yaşlı, genç, kadın, kız demeden herkese bir şeyler anlatıyor. İhtiyar analar yaşmağı ile önce kendi terini, sonra genç abilerin terini siliyor, ter kokan, güllük kokan, balık kokan, mazot-benzin-gaz kokan herkesin terini siliyor.

Eve geldiğimizde saatin kaç olduğunu bilmiyordum ama hava epeyce kararmıştı. Yol hâlâ trafiğe kapalıydı. Ben me-

raktaydım... Kimdi bu genç insanlar... Neler oluyordu... Ve ben neden birden bire kendimi onlara ait hissetmiştim...

Babam, oturma odasında yandan ısınmalı, yaşı en büyük abimden daha büyük, Phillips marka radyonun, sağını-solunu, altını-üstünü yumruklayarak çalıştırmaya uğraşıyor. Radyo ana haber bültenini veriyordu. Demek ki saat 19.00'u geçiyor. Yarı duyulur, yarı duyulmaz cızırtılı bir sese kulak kesildim. Babam çıt çıkarttırmıyor. Ona kalsa nefes almak bile yasak... "Ordu-Giresun arasında Bulancak'ta trafiği ... (Babam küfür ediyor, çünkü radyodaki ses bir gelip bir gidiyor)... son gelen bilgilere göre yol henüz trafiğe açılamadı. Kalabalık topluluk... bilgilere göre, Fikir Kulüpleri Federasyonu'na bağlı bir grup, Dev-Genç'li... İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın istifasını isteyen... çok sayıda fındık üreticisinin katılımı... Dozerlerle sabaha kadar açılamayacağı... İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın bölgeye gelmesini... (babamdan okkalı bir küfür daha... Ulan haberi piç ettiniz, şerefsizler...) ... binlerce fındık üreticisi dağılmadan bekliyor."

Radyo bir diğer habere geçerken babam yüksek ses tonu ve otoriter bir edayla soruyor; "Bu saate kadar neredeydiniz?" Çocuk aklı işte, hemen atlıyorum; "Dozerin üzerinde bağırıyordum, 'Kahrolsun tefeciler- Bağımsız Türkiye' diye"... Nasıl gururluyum... Nasıl sevinçliyim ama... Kısa sürüyor... Daha doğrusu hiç sürmüyor. Polis emeklisi babamdan okkalı bir devlet şamarı yer yemez, odama gidip pijamalarımı giyiyorum. Ders çalışmak için, mutfaktaki masaya kitaplarımı, defterlerimi koyuyorum ama aklım hep dozerdeki abilerde, yaşmağı ile ter silen köylü kadınlarda.

Kitap bana, ben kitaba bakıyorum. Mutfak kapısı hafif aralık. Belki radyo tekrar haber verir, diye umutlanıyorum. Kitaplarımla bakışırken içimden kendimle konuşuyorum; "Kim bu Dev-Gençliler? Bağımsızlık ne demek? Ben neden

kalabalığa karışıp 'Bağımsız Türkiye' diye bağırdım? Bağımlı ya da bağımsız olmak nedir? Ben nereye bağımlıyım? Yolu kesen dozerin üzerindeki abileri bağlayan yoktu ki! Tamam, Ali Usta ve Yoğunali'ye tefeci-faizci diyorlar ama neden onlar kahrolsun? Biz onlara harmandan çaldığımız fındıkları satıyoruz, onlar da bize para veriyor. Hem çaldığımız fındıkları onlara sattığımızı ailelerimize de söylemiyorlar. Niye onlar kahrolsun?"

Bunları düşünerek uyumuşum... Annem beni yatağıma götürmüş. Kitap-defter-ders hak getire... Sahiden, kimdi bu DEV-GENÇ? Neyi, nasıl devirecek? Neden abim yaşındaki abiler Dev-Gençli oluyor da biz olamıyorduk? Biz çocuksak bizim adımız 'Çok-Genç' miydi?

Sabaha kadar rüyamda bile dozerin üzerindeydim. Hiç aşağıya inmedim, hep, hepimiz bağırdık. "Bağımsız Türkiye!!!"

"Ula okusanıza, bunları tanıyor musunuz?"

Sene 1976... Köprünün altından çok sular akmıştı. Peştamallı analar yine salı pazarına şelekleri ile pancar, pırasa, pezik, meravcan, galdirik getirip eve giderken yine fırından, üç- beş 'pazar ekmeği' francala alıp, şeleklerin arkasına koyarak çamurlu köy yollarını tutuyorlardı. Fındıkta sömürü hâlâ vardı. Türkiye hâlâ bağımsız değildi, tefeciler yine orta yerde fink atıyor, 'eylül veresiye' fındık, harmanda yok pahasına tefeciye satılıyor veya faiz karşılığı olarak teslim ediliyordu. Balıkçılar yine erkenden denizden ağlarını çekiyor ama bu kez ağlarından yalpuk (denizanası) çıkıyordu balık yerine. Avu dalına dizilmiş ada mezgiti yok olup, göç olup gitmişti sanki.

Ayaklarım beni 1968'lerde çiğnediğim kara yoluna çekiyor. Yürüyorum... Karayolundan araçlar gidip geliyor. Köp-

rünün üzerinden geçerken dereye bakıyorum. Eskiden balık kaynayan derede balık kalmamış. Etrafta yoğun b... kokusu var. Dere yatağından denize, patlıcan gibi b...lar, süzülerek, boyun kıvırarak akıp gidiyor. Petrol Ofisi'nde yine tulumlu işçiler. Ford bayii olan tamirhanenin yerinde şimdi yeller esiyor. Ne dozer ne de insanlar vardı. Birden aklıma geldi dozerin üzerindeki Dev-Gençliler...

Evet... Artık o da yaşamıyordu... Bunları artık biliyordum... Sekiz yıl önce bana 'Bağımsız Türkiye' demeyi öğreten Dev-Gençli Hüseyin Cevahir, Mahir Çayan ile birlikte devletle girdikleri bir çatışmada öldürülmüştü. Tarihe, talihe bakın ki, daha sağı-solu öğrenmeden Dev-Gençlileri tanıyıp, dozerin üzerinde bağırmaya başlamıştım.

Ve o Hüseyin Cevahir tarihte yine yolumu kesecek, yine bana slogan attıracaktı.

Aradan tam sekiz yıl geçmişti. Artık evlerimizde ısınmalı radyo devri bitmiş, televizyonda görüntülü haberler başlamıştı. Çocuk 'solculuğumuz' gitmiş, yerine iyi-kötü okuyan, dünyayı ve Türkiye'yi yorumlamaya çalışan, öğrenme hevesi içinde, 'devrimci' bir kimlik yerleşmeye başlamıştı. Devrim, sendika, oligarşi, faşizm, artı değer, revizyonist, oportünist, anarşist, sosyalist sözcükleri artık dillerimizden düşmez olmuştu. Hatta sadece kendimizi değil, diğer devrimci grupların, devrimci olmadıklarını kanıtlamanın da aracıydı bu sözcükler.

Her birimiz, kendimize buyruk devrimciydik. Ancak metropolleri aşarak taşralara kadar yayılan dernekler, bir ağ gibi sarıyordu çevremizi. Nereden öğrenmiştim; "Örgütsüz güç yenilir" sözünü? Demek ki örgütlenmek gerekti. Bu işi elimize yüzümüze bulaştırmadan nasıl yapabilecektik? Dev-Gençli abiler gibi yol kesip fındık mitingi yapabilecek miydik? Onların gösterdiği, yürüdüğü yoldan yürüyebilecek

miydik? Sorular, sorunlar, amansız- acımasız tartışmalar, iskele başında, sahilde ateşli konuşmalar, kahvelerde toplanmalar, evlerde kitap okumalar derken dernek-halkevi çıkageldi. Hepimiz 'düz' solcuyuz, genel devrimciyiz. İçimizde ufak tefek ayrışmalar olsa bile yine de bir çatı altındayız. Kimi zaman polisle-bekçiyle çatışırken kimi zaman da polislerle beraber yapardık afişlemeleri, duvar yazılarını. Bulancak için 'illegalite' sözcüğünün anlamı yoktu. Faşistler, ilçede örgütlenmek bir yana, sokaklarda dolaşamıyorlardı. Bu yüzden Bulancak'a 'Küçük Moskova' diyorlardı. Ve bir gün gelip tarih önümüze "Fındıkta Sömürüye Son!!!" sloganı ile dikildi.

12 Mart sonrasının ilk fındık mitingini Bulancak'ta bizler yapacaktık. Biz 68'liler değildik, elbet olamazdık da. Onlar efsane idi... Biz olsak olsak efsanelere sempati duyanlar olabilirdik. Ama bir yerlerden başlanmalıydı. Pratiğimiz yoktu. Bilgi ve bilinç yok gibiydi ama inanç vardı. Biz de fındık mitingi yapabilirdik.

Tatil için Bulancak'a gelen Aşkın G. ve Taşkın K., DEV-GENÇ deneyimi olan iki eski FKF'li bu iş için bulunmaz nimetti. (Taşkın K., Özal döneminde Boks Federasyonu Başkanlığı yaptı... Nereden nereye!..)

1976 yılında hâlâ devrimci ruhunu yitirmemiş Taşkın K. ile bir terzi dükkanında buluşup halkevine gittik. Ona "Biz Dev-Genç'liyiz. Bulancak'ta bir fındık mitingi yapmak istiyoruz. Bize yardımcı olur musunuz?" diyerek yardım istedik. Nereye, nasıl müracaat edeceğimizi, miting ve yürüyüşte nelere dikkat etmemiz gerektiğini, köy çalışmalarında ve kahve toplantılarında neler konuşabileceğimizi, birer birer anlattı. Deney konuşuyordu. Ve biz, masal dinler gibi dinliyorduk... Çok heyecanlanmıştık. Hemen orada üç kişi Halil İbrahim Y., Cavit T. ve ben Tertip Komitesi'ni oluştur-

duk. Sonraki yıllarda Halil İbrahim Y., HK, Cavit T. Kurtuluş ve ben Devrimci Yol çizgisinde saf tutacaktım.

Komite adına Kaymakamlığa başvurdum ve gerekli izni aldık. "Ne de kolaymış", "Yaşasın, başaracağız" diyoruz... Hemen çalışmalara başladık. "Kitle içinde parti çalışması" diye bir cümle duymuşuz ama ortada parti filan yok. Kitleyi de kendimiz zannediyoruz, oysa işçi ve emekçilermiş. Köy çalışmaları için gruplar oluşturduk. İlçe merkezinde kalacak ve mahalle çalışmalarında görev alacak arkadaşları belirledik. O dönem Giresun'da GKD var. Onlardan yardım istedik. Afiş, bildiri, pankart konularında ve çalışmalara katılmak için 'yetkin!' arkadaşlar göndereceklerini söylediler. Birkaç gün sonra Ankara'dan Mennan'ın gönderdiği, "Fındıkta Sömürüye Son Mitingine Katıl" afişleri Bulancak'ın duvarlarını gelin gibi süslemişti. Ne heyecandı. Devrimin başlangıcı bu olmalıydı. Üçerli beşerli gruplar halinde köylere dağılıp, kahvelerde, köy meydanlarında konuşmalar yapmayı, anket formu doldurmayı planlıyoruz. Bizim grupta Bezmeldek Nihat var. Gökçeali ile Şıhlı köylerine gidiyoruz.

Gökçeali'de arkadaşımız Hüsnü, biz gitmeden önce köylüleri kahveye toplamış bile. Bizim görevimiz, köylülerle sohbet edip fındık politikalarını anlatmak. Yanımızda da ne olur ne olmaz diye aldığımız 'keltek', çok işe yaramayan, Keşap yapısı 7. 65 bir tabancamız var. Devrimcilik bu, tedarikli olmak gerekiyor!.. Kahveye girip içerdekilerle selamlaştıktan sonra bir masaya oturduk. Hüsnü'ye; "Başlayalım mı?" diyorum. Hüsnü; "Çok değerli bir amcamız var, onun gelmesini bekle" diyor. Biz heyecanla beklerken amca geldi ve kahvedekilerin tümü ayağa kalktı. Tabi biz de. Amca herkesi selamladı, sonra Hüsnü'ye dönüp; "Bu uşaklar mı konuşacak, bunlar mı anlatacak?" dedi. Hüsnü başını öne eğerek; "Evet amca, bunlar" dedi. Amca, bizi oturduğumuz masa-

dan kaldırıp başka bir masaya yerleştirirken soruyor; "Hanginiz konuşacak?". "Ben" deyince, beni özenle masanın bir kenarına oturtuyor ve "Bak yeğenim burası köy yeri. Sizi isteyen var istemeyen var. Gelip oturmuşsunuz pencerenin önüne. Diyelim adam girdi hendeğin içine, bir carcur mermi sıkıp kaçtı. Sen toprağın altına girersin ama o, fındık bahçesinin içinde kaybolur. Gel bakalım, şöyle yanıma otur." Şaşırıp kalıyoruz. Bize yol yordam öğretiyor ve kendi korumasına alıyor. Hüsnü'ye bakıyorum. "Her şey yolunda" gibilerinden başını sallıyor. Çaylarımızı içtikten sonra amca; "Hazırsanız başlayın anlatmaya" diyor.

Fındığın maliyetini, sömürüyü, üreticinin bir araya gelmesini, Fiskobirlik'te dönen dolapları, devletin taban fiyat politikasını yaklaşık bir buçuk saat anlatıyorum. Konuşmanın sonunda köylüleri mitinge davet ederek Şıhlı köyüne gitmek için hazırlanırken amca, Nihat'ın ve benim kolumu tutup; "Oturup bekleyin, herşeyin bir zamanı var" deyip engel oluyor. Hüsnü ile tekrar göz göze geliyoruz. Amcaya dönüp; "Bizim Şıhlı köyüne gitmemiz gerek. Orada bekleyen arkadaşlar var. Köydeki insanları da bekletmek ayıp olur" demeye yelteniyoruz, fakat amca öyle bir bakıyor ki vazgeçiyoruz. Masadan kalkarak; "Haydi, eve gidelim. Bir şeyler atıştıralım, sonra gidersiniz" diyor. "Bu da nereden çıktı" demeye kalmadan ardına düşüp evinin yolunu tutuyoruz.

Evde, bizi oturma odasına alırken sesleniyor; "Kızım, uşaklara hele bir soğuk ayran ver, önce yürekleri soğusun. Yemek hazırlayın". Sonra, duvarda asılı duran, Türk Hava Kurumu takviminin önüne giderek bize sesleniyor; "Bakın bakalım üzerinde ne yazıyor?" Oturduğumuz yerden kalkıp solgun renkli, 1968 tarihli takvimin başına geçiyoruz. Takvimin sol üst köşesinde bazı isimler yazıyor. Amca soruyor; "Bunları tanıyor musunuz?" Çok şaşırıyor ve heyecanlanıyo-

rum... Sekiz sene öncelere, dozerlere gidiyorum. Sanki yeniden dozerin üzerinden atılan sloganları haykırıyorum. Binlerce insan bağırıyor. Bağımsız Türkiye!!!, Fındıkta Sömürüye Son!!!, Kahrolsun Tefeciler!!!

Takvimde sekiz yıl önce bu eve konuk olmuş, bu odada yatmış, burada yemek yemiş Dev-Gençlilerin isimleri yazıyor. Kızının getirdiği ayran boğazımızda düğümleniyor. Amca, inisiyatifi ele almış bir kere, yüksek sesle bağırıyor; "Ula okusanıza!" Bu kez titrek sesimle okumaya başlıyorum; "Hüseyin Cevahir, Nahit Töre, Ziya Yılmaz, Ertan Saruhan... "Kim ula bunlar? Bunları tanıyor musunuz?" Tıkanıp kalıyoruz. Takvimde belli belirsiz bir Ankara adresi de var. Amca iyice aptallaştığımızı görünce, "Gelin hele şöyle. Abilerinizin yattığı yatakta oturun, iki nefes alıp ayranlarınızı için..." Kendimi zor tutuyorum. Gözlerim doluyor. Amca; "Oğlum, ben çok ağladım. Ne oldu? Giden gitti. Ne malum yarın senin de yok olup gitmeyeceğin?" diyor ve kızına sesleniyor; "Yemek hazır mı?" Sonra dönüp "Git elini yüzünü yıka. Sofraya böyle oturma?" diyor. Elimi yüzümü yıkıyor, sofraya oturuyorum ama tek bir lokma yiyemiyorum. Aklım Hüseyin Cevahir ve diğerlerinde. Sekiz yıl sonra bir takvim köşesinde buluşmamıza ne demeli? Yeniden karşıma çıkıyor, sloganlar, yumruklar, paylaşılan ekmekler, bidon-bidon dağıtılan su... Yumruğumu kaldırıp takvimin önünde, tıpkı dozerin üzerindeki Zeki gibi, 'Bağımsız Türkiye!' diye bağırmak geliyor içimden. Sesim soluğum kesiliyor. Amcanın kızgın sesi ile kendime geliyorum; "Oğlum, yemek yemeden savaşamazsınız. Güçlü olmanız gerek. Bu insanların size ihtiyacı var. Önce abileriniz geldi, şimdi sizler. Yarın belli mi olur? Biz sıramızı savdık. Umut şimdi sizlerde. Haydi, yemeğini ye... Ha... Sahi... Sizin silahınız nerede?" Nihat hemen balıklama atlıyor; "Amca biz silah taşımıyoruz!". "Ulan, sizin gibi

devrimcinin... Silahın külahın yok devlete kafa tutuyorsun. Bak... O takvimde isimleri yazılı olanlarda el bombası, pusula bile vardı. Hangi ağaç, hangi mağara, hangi tepe, kaç metre yükseklikte? Hepsini bilirlerdi. Ellerinden harita düşmezdi. Lafı bırakın da verin şu silahınıza bir bakayım." Haydi... Diğer sınavların sonuçlarını henüz almamışken yeni bir sınavdan daha geçiyoruz. Nihat silahı göstermemekte kararlı. Amca ise ısrarlı. Nihat'a "ver" diyorum. Nihat silahı uzatırken, amcanın gözündeki hüzün açıkça okunuyor; "Siz bu silahla mı devrim yapacaksınız?" Hemen, Keşap el yapısı tabancanın şarjörünü çıkartıp mermilere bakıyor. Yüzünde yine hüzün var. Şarjörden boşalan mermilerin hepsi boş kovanlardan doldurttuğumuz yapma mermiler. Elini beline atıp gümüş kaplama düğmeli barettayı çıkartıyor bize uzatıyor ve; "Alın bunu, miting bittikten sonra geri alırım" diyor.

Şaşırıyoruz... Silahı utana sıkıla alıyoruz... Arkamızdan söylenerek sesleniyor; "Mitinge köylülerle beraber geleceğim. Dikkatli olun. Ortalıkta puşt çok..."

Şıhlı köyüne giderken gerçekten de pusuya düşürülüyoruz. Bismillah! İlk çalışmamızda başımız belaya giriyor. Bir bahçenin hendeğine kendimizi zor atıp, karşılık veriyoruz. Yaklaşık onbeş-yirmi dakika hareketsiz bekledikten sonra sesler kesiliyor... Pür dikkat Şıhlı köyüne gidiyoruz. Halk kahvede toplanmış ama Gökçeali köyü kadar kalabalık yok. Konuşmamızı yapıp, bildirileri dağıtıp, afişleme yaparak, yazılar yazarak Bulancak'a iniyoruz. Bizim için büyük bir deneyim. O günün deyimiyle iyi bir 'pratik' yaptığımıza inanıyoruz. Bu moralle çalışmalara daha sıkı sarılıyor her akşam, durum değerlendirmesi yapıyoruz. Sonunda miting günü gelip çatıyor. Yağmur yağıyor... Bulancak Cumhuriyet Meydanı'nda 200-300 kişi var. Kürsüdeyim. Elimde mikrofon. Aklım hâlâ dozerin üzerindeki Dev-Gençlilerde. Onlar

yolu kapatmış, trafiği durdurmuştu. Oysa bizim miting alanından, arabalar vızır-vızır geçiyor. Ne su dağıtan, ne ekmek bölüşenler var. Balıkçılar bile ıslanmayalım diye saçak altlarına girmişler. Sağıma soluma şaşkın halde bakınırken, kürsünün önünde amcayı gördüm. Yumruğu sıkılı; "Devam et evlat, bu halkın size ihtiyacı var... Devam et... Durma" diyerek bana moral veriyor. Kendimi bazen kürsüde bazen dozerin üstünde zannediyorum. Sanki peştamallı analar, eğri kasketli amcalar, ter kokan, güllük kokan ırgatlar, kravatlılar, işçiler, çıraklara sesleniyorum. "Bağımsız Türkiye!!! Kahrolsun Oligarşi!!!"

Kahrolsun Ali Garısı!

En başta amca, sonra meydanda birikenler, yağmura aldırmaksızın bağırıyorlar. Konuşmalar, sloganlar yağmura rağmen devam ederken, kürsünün hemen yanında, kasketi sırılsıklam olmuş, üzerine elbise naylonu geçirmiş birisi, hep aynı sloganı atıyordu; "Kahrolsun Aligarısı!.. Kahrolsun Aligarısı!.."

Yürüyüş yapılmadan miting bitti. Hepimiz derneğe döndük. Moralimiz bozuk. Amca miting sonrası; "Siz daha yolun başındasınız ileride herşey daha güzel olacak. Yeter ki sizlere bir şey olmasın" diyerek köylülerle birlikte dernekten ayrılıyor. Bezmeldek Nihat'a işaret ederek, silahı verip vermediğini soruyorum. Nihat başı ile "tamam" diyor.

Miting sonrası dernekte sürekli bir hareketlilik var, girençıkan belli değil. Kürsünün önünde hiç susmadan; "Kahrolsun Aligarısı" diye slogan atan adam içeri giriyor. Sobanın yanına çağırıyoruz. Ve soruyor; "Neden benim Aligarısı kahrolsun?". "Aligarısı değil "Oligarşi" diyoruz ve saatlerce Oligarşi'nin anlamını ve neden kahrolması gerektiğini anlatıyoruz. İkna olduğunu sanıyoruz ama o dernekten çıkarken

hâlâ bağırıyor; "Kahrolsun Aligarısı!.." Paçaları sulu çamura bata-çıka.

Yıllar sonra bir gün geçmiş günleri anarak 'Dam Altında Damlalar' oluşurken, sohbetin tam orta yerine düşüyor 'Aligarısı' muhabbeti. Meyhaneye genç bir delikanlı giriyor. Tanımıyorum. Fatih, Sedat, Şeref takılıyorlar yeni gelene; "N'aber Aligarısı?"

Sedat, delikanlıyı masaya çağırıp soruyor:

-Kim bu adam tanıyor musun? diyerek beni gösteriyor.

-Yoo... Ne bileyim ben. Kimse kim, baa ne!..

-Bu adam, babanı; "Kahrolsun Aligarısı" diye bağırtan, anana kahrolsun dedirten adam.

Genç, konuşmayı ciddiye alıp, meyhanenin mutfak bölümüne girip az sonra elinde bıçakla geri dönüyor:

-Ben anama; "Kahrolsun Aligarısı" dedirten adamı yaşatmam. Benim ölmüş anama-babama kimse kahrolsun, diyemez.

Masadakiler kalkıp adının Ali olduğunu öğrendiğim delikanlının elinden, bıçağı alıp yanıma oturtuyorlar. Birlikte geçmiş günlere kadeh kaldırırken Ali başlıyor; slogan atmaya:

"Kahrolsun Aligarısı... Kahrolsun Aligarısı..."

Rakısından bir yudum alıp soruyor; "Yanlış oldu di mi Zeki abi. Neydi doğrusu?"

Serde tiyatroculuk var ya... Sahne sahne düş kuruyorum o anda meyhanede. Dalıp gidiyorum...

Sene 1987, yer Bulancak, mekân Sinekli Meyhane... Sahnedekiler eskisiyle-yenisiyle Dev-Gençliler... Slogan; "Kahrolsun Aligarısı!"

Sene 1976, yer Bulancak, mekân Cumhuriyet Meydanı... Sahnedekiler bizim uşaklar... Slogan; "Kahrolsun Aligarısı!.."

Sene 1968, yer Bulancak, mekân Ordu-Giresun karayolu... Sahnedekiler Dev-Gençli abiler... Slogan; "Bağımsız Türkiye..."

Ali'nin; "Doğrusu neydi Zeki abi?" sorusuyla kendime geliyorum. Kalbim dozerin üzerindeki Hüseyin Cevahir'de, aklım dozerin üzerindeki Zeki'de, gözlerim masanın etrafındaki DEV-GENÇ'de. Gözlerimin önünden sinema şeridi gibi geçiyor... Cevahir... Aligarısı... Dozer... DEV-GENÇ... Amca... Hayatlarımız... Ali dürtüyor; "Söylesene Zeki Hoca. Neydi şunun asıl adı."

Yumruğum masaya inerken sanırım, sesimin son perdesiydi meyhaneye yayılan...

"Kahrolsun Oligarşi!!!"

Birden masada her şey dondu... Zaman ve mekan sustu... Meyhane, içindekiler öylece kala kaldı.

Ali Nuri'nin sesi "Merhaba" der gibi düştü Sinekli Meyhane'nin orta yerine.

-Dozerin üzerinden aşağıya in Zeki!..

✦ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ✦

Fareler de işe yararmış...

Keme nedir bilir misiniz?

Farenin kedileşmiş haline Karadeniz'de keme denir. Önüne gelen her şeyi kemirir. Aç kaldığı zaman uyuyan bir insanın kulak, burun, ayak ve el parmaklarını yemekte, kemirmekte hiç tereddüt etmediği rivayet edilir.

Yıl 1982, Keşap'ta çektiğim onca sıkıntıdan sonra getirildiğim Trabzon Bahçecik Cezaevi'nde, pusudayız: Bizim koğuşun tiryakisi kemeler, henüz teşrif etmediler. Oysa onlar için beslenme saati... Kaloriferler yanıyor. Üst ranzaların birinde Artvinli Ali, Tonyalı İmdat ve Vakfıkebirli Kamil ile oturuyoruz. Her zamanki gibi ülkeyi kurtarmaya yönelik planlar yapıyoruz. Alt ranzada, kaloriferin hemen yanında, bir haftadır öksüren Birol Ü. yatıyor. Bir gece önce kan tükürmüş, ertesi gün ağzından burnundan kan gelmişti. Revire haber göndermemize rağmen ne gelen var, ne giden. Birol yatakta sayım veriyor. Koğuş temsilcisi Hasan Ali, nöbetçi subaya; "Arkadaşımızı revire kaldırın. Yoksa burada ölecek" diyorsa da tınmıyorlar.

Ranzasının yanında ben yatıyorum. Bazıları 'bulaşır' diye ranza değiştiriyor. Birol'un durumu gerçekten kötü ve çaresiziz... Kantinden sadece süt alabiliyoruz. Gece gündüz, kalorifer peteklerinin arasında ılıklaşan sütü içiriyoruz. Reçel alabildiğimizde sütün içine reçel de koyuyoruz. Tuvalete

yardımsız gidemiyor. Kalkıp oturmaya, sohbete katılmaya dermanı yok. Ara sıra; "Tuvalete gidecek misin?" diyorum. "Sormasan olmaz mı?" der gibi bakıyor.

Sabırla beklediğimiz kemeler hâlâ gelmedi. Volta atmak için ranzadan iniyor ve sigaramı yakıp koğuşun en uç noktasına, Trabzon'u kuşbakışı gören köşeye, kalorifer peteğinin üzerine oturuyorum.

Trabzon güzel şehir... Bahçecik Cezaevi de gerçekten bahçe içinde. Sanki bir çiftliğin içindeyiz. Cezaevinin hemen bitişiğinde, bahçesinde ahır olan köy evi var. Kapıda köpek, tavuk, inek... Arada sırada, balta ile odun kesen insanları bile görüyoruz. Sabahları postal sesi yerine horozların ötmesi ile yeni güne "merhaba" diyoruz. Sabahleyin ilk işim, tepeden Trabzon'a bakmak. Deniz, martılar, fındık bahçeleri, kümesten taze günlük yumurta alan insanlar. Hani bağırmak değil, normal ses tonu ile konuşsak birbirimizi duyabileceğiz. Tavuk, kümes, yumurta derken aklıma Birol geliyor. Onun yumurta içmesi gerek. Ama yumurtayı çiğ olarak içeri vermiyorlar ki... Tavuk, kümes, yumurta, cezaevi, verem, Birol... Vakit çok, hayal kurmak da parayla değil. Diyorum ki kendi kendime; "Şuradan bir poşet sallandırsak aşağıya, kümesten yumurtaları almaya gelene durumu anlatsak, iki tane koysa içine, çeksek yukarı, taze taze içse ne güzel olurdu." Kendi fantezime kendim gülüyorum... Gün batımını izledikten sonra bir iki dolanıp ranzama uzanıyorum. Koğuşumuza kayıtlı kemeler ortada yok. Oysa çöp bidonlarımız dolu. "Koğuşa girenin kolay kolay çıkamayacağını anlamış olmalılar" diyorum içimden. Koğuş kapısının altından 'sızma harekatı' yapan kemeler, karınları doyunca kapının altından aynı kolaylıkla çıkamıyorlar. Onlar çıkmak için hamle yaparken bizim operasyon başlıyor. Önce kapının altı gazete kağıtları ile kapanıyor, ardından 'infaz timi' göreve çıkıyor.

Maçkalı Hasan Ali, kemelerin öldürülmesine ilkesel olarak karşı. Ancak hemşehrisi Ahmet; "Ayak parmağımın ucunu yerlerken acısını ben çektim. Revire bile götürmediler. Sabunlu sudan başka ilaç da yoktu. Sen o zaman neredeydin?" diye çıkışıyor.

O gece pek 'misafir' gelmedi. İnfaz timi bir kez göreve çıktı ve 'eylem' başarı ile tamamlandı.

Bir gece geç saatlere kadar uyuyamadım. Defalarca kalkıp sigara içtim, yine uyku tutmadı. Bir an önce Erzincan'a gitmek, duruşmaya çıkmak istiyorum. Yan ranzada yatan Birol'a baktım. Battaniyesi düşmüş onu düzelttim... İnliyor... Akşam yatarken kalorifer peteklerinin arasına koyduğum sütü, yarı uykulu Birol'a içirdim. Dolaptan başka süt alıp peteklerinin arasına koydum. Yine uzandım, belki uyurum... Birol'a; "Tuvalete gidecek misin?" diyorum, zorlamayla "hayır" diyor ve uyumaya devam ediyor. Biraz sağa-sola döndüm tam uykuya dalıyorken, tuvaletin oralardan Birol'un sesi geldi; "Gebertin bunları... Gebertin. Hepsini gebertin!" Koğuşta, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) öğrenci otobüsünü taramaktan tutuklu üç faşist var. Koğuşun en köşesinde, tuvaletin yanındaki ranzalarda yatıyorlar. Ranzalardan fırladık. İlk aklımıza gelen faşistlerin, tuvalette, Birol'a saldırmış olması ihtimaliydi. Hepimiz birden tuvalete koşarken faşistler ranzalarında büzülmüş bizi izliyorlar. Maçkalı Mehmet Ali faşistlere saldırdı. Birlikte yatmak istemediğimizi belirten dilekçe vermiştik idareye. Ama elimize böyle bir fırsat geçmişken değerlendirmeliydik. Kemelerden hırsını alamayan uşaklar, hınçlarını faşistlerden çıkartınca, ortalık iyice karıştı. Tuvalete girdim. Birol kapıya yaslanmış, mecalsiz duruyordu. "Ne oldu?" demeden; "Kemeler... Bu kemeler adamın üstüne geliyor. Üzerime sıçrayacaklardı. Bunlar keme falan değil, kedi gibiler." Kucaklayıp ranzasına götürür-

ken, koğuşun kapısı açıldı ve asker-sivil gardiyanlar ile nöbetçi subay girdi. Kucağımda Birol'u gören astsubay; "Ne oldu? Saldırı mı oldu?" diye sordu. Cevap vermeden Birol'u götürürken, "Arkadaşımız veremden ölüyor. Kan kusuyor. Tuvalete işemeye biz götürüyoruz, hâlâ revire kaldırmıyorsunuz, insanlığınızdan utanın" diyorum. Birol'u ranzasına koyarken faşistler, bağıra çağıra olanları anlatıyor; "Bizi linç edeceklerdi. Ellerinde boğma teli var. Tuvalette bayılan arkadaşlarını bahane edip saldırdılar. Daha önce de söylemiştik komünistlerle aynı koğuşta kalamayız. Can güvenliğimiz yok." Gardiyanlardan biri; "Hangisi saldırdı? Boğma teli hangisindeydi?" diyorsa da böyle bir soru beklemeyen faşist; "Hepsi saldırdı. O kargaşada kimin elinde ne vardı göremedim" diyor. Astsubay; "Ama ellerinde boğma teli vardı diyorsun. Onu nasıl gördün?"

Faşistleri koğuştan çıkartıp arama yapıyorlar. Ne boğma teli, ne en ufak bir sopa veya çivi. Hiçbir şey yok. Sabah olmak üzere. Hepimizin uykusu kaçmış sigara içip çorbanın gelmesini bekliyoruz. Aramızda konuşuyoruz; "Ne zamandan beri böyle bir şeyi istiyorduk. Zamanlama iyi oldu. Yedikleri dayakla giderler" diyerek faşistleri kovmanın zevkini yaşıyoruz. İmdat; "Aslında Birol'u ödüllendirmek lazım. Kemeler ona saldırmasaydı biz de faşistlere saldırmayacaktık. Birol kedi oldu olalı bir fare yakaladı" diyerek sabah sabah neşemizi yerine getiriyor.

Sabah sayımı için koğuşa giren astsubay hepimizin gözlerine baka baka; "Keme bahaneydi değil mi?" diye sorup gülerek çıkıyor. Birol'a çorba götürüyorum. "Tel şehriye çorbası var, zorla da olsa yiyeceksin" diyorum. Eğer kaloriferler iyi yanarsa öğleden sonra seni bir güzel yıkarız. Nasılsa faşistler de yok, kalorifer borusundan istediğimiz kadar sıcak su çekeriz."

Birol'un aklı kemelerde.

-Keme ne oldu Zeki?

-Kemeden sana ne? Yatmadan önce sana sordum, tuvalete gidecek misin diye. Neden haber vermedin?

-Daha iyi oldu ya. Faşistler dayak yedi. Sahiden kemeye ne oldu?

-İnfaz edildi.

-Ya faşistler?

-Onlar da koğuştan atıldı. Artık rahatça işersin. Tabii bir de kemeler olmasa...

Çorbadan sonra tüm koğuş ifade vermek için idareye çağırılıyoruz.

Sonuç: Faşistlerin Erzurum Cezaevi'ne nakline...

Birol mu?

Çiğ yumurta yemeden, balın sadece adını dilinde sakız yaparak, buz gibi havada kalorifer borusundan çektiğimiz sularla, hela taşında banyo yaparak, kendi komününden çektiğini Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde çekmediğini söyleye söyleye, sevkedildiği Erzincan Askerî Mahkemesi'nde, ilk duruşmada; "sağlık sorunları göz önüne alınarak" tahliye edildi.

Şimdi... Öğretmen...

Memlekette o kadar orospu çocuğu var ki...

Severim Erzincan'ın Munzur'unu, dağ yamaçlarını, askerî havaalanını, barakadan bozma askerî sinemadan düzeltme, nice idam kararına tanık olup kalemlerin kırıldığı, küfürlerin edildiği, dayakların yendiği duruşma salonunu. Kardabuzda, güneşte-yağmurda kollarımız ikişerli bağlı hamama gidişlerimizi. Yıllarca kaldığımız, bir tabut büyüklüğündeki,

koğuşumuzdan tünel kazarak "haydi eyvallah" diyenleri severim.

En çok da soğuğunu. Oldurulmayan bıyıklarımızın yerine, şakaklarımızda ağaran saçlarımızın donmasını severim. İpek poşulu analarını, has koyun yününden yapılmış alacalı-beyazlı yün çoraplı, tor lastikli amcalarını, tepemizden sarkan buzları, baharda açan ölmez yavşularını, sabah sporunu, akşam koğuşa verilen on bardaklık çay demliğini, kömür ve kir pas kokuşumuzu severim.

Nedense aklıma hiç gelmezdi anam, dayak yerken anamı hep unuturdum. Nöbetçi asker/gardiyan mektupları dağıtırken, tüm koğuşun mektupları bir bir yerlerini bulurken kendi yoksunluğumu unuturdum.

Kimi zaman voltada, Bulancak iskelesinde sanırdım kendimi, sevinirdim. Çaparimde tir-tir titreyen çinekopu, denizin kokusunu, günün her saatinde binbir renk oyunu ile gözümü alan uçsuz bucaksız maviliği ve mendireğin duvarlarındaki yumruk yıldızı severdim.

Rakıyı mı? O yasak... Bir de aşık olmak...

Sevmediğim, sevemediğim tek şey zamansız ve anlamsız yok olup gitmek. Bir daha geri gelmemek üzere gitmek...

Munzur'un eteklerinde, büyük Erzincan Depremi'nden sonra yeniden inşa edilen askerî bölgedeki 1 Nolu Cezaevi'nde, havalandırma bahçesinde, voltadayız. Yerde kar var. Hâlâ a tek-tük atıştırmaya da devam ediyor. Sabah voltasındayız. Az sonra çayımız da çıkar. Dörtlü volta atıyoruz. Ali Nuri, Şeref'le ben de Sedat'la. Sedat voltayı çarpık atıyor. "Volta atmayı bir türlü öğrenemedin. Eğer Militan İsiyin senin bu yürüyüşünü görseydi, vallahi ilk lafı 'senden gerilla olmaz' olurdu" diye takılıyorum. Şeref soruyor; "Sahi Militan İsiyin nerelerde, tutuklanmadı değil mi?" Sedat gaydalı

gaydalı cevap veriyor; "Oğlum adamın adı Militan İsiyin. Hiç militanlar yakalanır mı? Hayatı illegalite ile geçiyor, değil mi Zeki? Yaa, hani şu dernekteki pastel boya ve jilet illegalitesi vardı. Onu anlatsana, biraz güleriz sabah sabah" derken, sigaradan sararmış ön dişleri ile gülümsüyor.

Yani neşemiz yerinde. Uzunca bir süredir, yaklaşık onbeş gün oldu, idare ceza falan vermiyor. Banyoya götürüyorlar, koğuşlar arası kitap gazete alışverişi yaptırıyorlar, hatta her gün kantin ihtiyaçlarımızı bile aldırıyorlar. Fatih'in deyimi ile; "rahatlık bir yerlerimize batıyor." Yemekler de güzel çıkıyor şu aralar. Uzun zamandır kuru fasulye de yemiyoruz Hani neyimize lazım, oligarşi neredeyse tandır kebabı verecek. Versinler tabii, ne dedi Evren Paşa; "Asmayalım da besleyelim mi?" Ali Nuri takılıyor; "Zeki, şu idamlık adamın fıkrasını anlatsana." Şeref; "Hangisiydi o?". "Hani, 'orospu çocuğu' var ya, işte o."

Çaylarımızı içip voltaya devam ediyoruz. Cezaevinde, hele idamla yargılananı bol bir cezaevinde, tabii ki idamlık fıkrası anlatılır:

"Adam idama mahkum edilmiş. Cezası da kesinleşmiş. İnfaz savcısı hücreye girip idam edilecek hükümlüyü çıkartıyor. Yasal işlemlerini bitirip sehpaya çıkartıyorlar ve savcı soruyor; 'Oğlum son bir arzun var mı?' İdamlık, boynunda ip, savcıya; 'Evet var. Bir kadın istiyorum. Bir gece birlikte kalacağım.' Savcı şaşırıyor ama; 'belki bir itirafta bulunur, son arzusunu yerine getirelim' diye düşünüyor. Bir hayat kadını bulup hücreye koyuyorlar. Genç ve güzel kadın hücreye girer girmez soyunup ranzaya uzanıyor ve karşısında duran idamlık adama; 'Hazırım haydi gelsene!' diye sesleniyor. Adam oralı değil, sigara içip volta atmaya devam ediyor ve sabaha kadar böyle sürüp gidiyor. Sabaha karşı, infaz

savcısı hücrenin kapısına dayanıp, yatakta hâlâ çırılçıplak yatmakta olan kadını çağırıp soruyor:

- Ne dedi, ne anlattı? Sadece yattı mı?

Kadın ranzadan kalkıp üstünü giyinirken:

- Vallahi Savcı Bey; geldim, soyundum, yatağa yattım ama bu adam, tüm gece boyunca dolanıp durdu, sigara içti. Ne tek bir kelime konuştu ne de eli elime değdi. Aramızda hiçbir şey olmadı.

Savcı, infaz memurlarını çağırtıp hükümlüyü yeniden hazırlatır ve infazın yapılacağı avluya gönderir. Bir yandan da merak içindedir. Neden son arzusu sevişmek oldu, diye. dayanamaz ve sorar:

- Oğlum son arzun ne, diye sorduk, bizden kadın istedin. Biz de son arzunu yerine getirdik. Ama sen karşında çırılçıplak yatan kadına elini dahi sürmemişsin. Neden?

Yaftası önünde asılı, elleri arkadan bağlı idam hükümlüsü cevap verir:

- Savcı Bey, memlekette o kadar çok orospu çocuğu var ki bir de benden olsun istemedim.

Havalandırma bahçemize kar yağıyor. Kar tıfılcıklarının arasına karışan kahkahalarımız, sanki kar kristallerini eritip yağmura dönüştürüyor ve havayı yumuşatıyor. Kapılar açılıyor, asker/gardiyan bağırıyor; "Herkes koğuşlara. Az sonra karavana dağıtılacak. Nöbetçi koğuş, yemek-ekmek almak için kapı altına gelsin."

Koğuşun orta yerine kurulu döküm soba ile ısınabilmemiz için günde üç kova kömür veriliyor. Dışarıdan koğuşa girince üşüdüğümüzü anlıyoruz. Hemen sobaya kömür atıyoruz. Koğuş düzenimize göre, her gün birimiz nöbetçi. Koğuşun silinmesi, sobanın temizlenmesi, bulaşıkların yıkan-

ması bu nöbetçi tarafından yapılıyor. Kalabalık koğuşlarda bu sayı artıyor.

Saat 12.00. Öğlen karavanası ve ekmekler dağıtılıyor. Az önce voltada Sedat'ın içine doğmuştu sanki; öğlen karavanası kıymalı kuru fasulye, makarna ve üzüm hoşafı.

Sedat'ın akşam menüsü; kıymalı pide ve piyaz...

On kişilik masanın etrafına geçip melamin tabaklarımıza doldurduğumuz kıymalı kuru fasulyeyi tahta kaşıklarla kaşıklıyoruz. Ama Sedat, özene bezene kuru fasulye tanelerini bir bir ayıklayıp, yanındaki tabağa koyuyor. Hem yemek yiyor hem de Sedat'ı izliyoruz. Fasulyeler bittikten sonra sıra kıymaları toplamaya geldi. O hiç üşenmeden, hatta gelen yemeğin tadına bile bakmadan, tek tek kıymaları da tabağın öbür yanına ayırdı. "Kafayı yedi" diye düşünüyoruz ama yine de soruyoruz:

- Ne o Sedat, ne yapmaya çalışıyorsun?

- Geceye hazırlık yapıyorum.

- Ne hazırlığı?

- Bu gece kendime ziyafet çekeceğim. Menüm kıymalı pide ve piyaz.

Hepimiz gülüyoruz. Öyle bir gülme ki yan koğuştan arkadaşlar:

- Hey Bulancak DEV-GENÇ neden gülüyorsunuz? Yoksa Fatih yeni bir icat mı geliştirdi?

Metin hoşafın suyunu içerken yan koğuşa sesleniyor:

- Sedat bu akşam koğuşta kendine kıymalı pide ve piyaz ziyafeti çekecekmiş.

Bu kez yan koğuştan gelen gülme seslerini biz işitiyoruz. Ali Kemal, kalın sesiyle soruyor:

-Sedat sen de mi kafayı yedin?

Biz öğleyin idarenin verdiği ekmeği, yemekle birlikte yerken Sedat kuru fasulyenin suyuna ekmeğin içini bandırarak makarnayla yedi. Hoşafını da içtikten sonra, kuru fasulye ve kıyma dolu tabağı ranzasının altına 'zula' etti. Sigarasını yakıp sobanın başına geldiğinde hepimizin soru dolu bakışlarına; "Bakın görün bakalım, cezaevinde kıymalı pide nasıl olurmuş?" dercesine şişinerek karşılık veriyordu...

Öğleden sonra hava saatinde yine kar yağıyor. Metin, ben ve Sedat volta atıyoruz. Yemekteyken yerler kar tutmuş, üzerine bastıkça senfonik sesler çıkıyor. Sabah voltasındaki neşemiz yok gibi. Sanki her birimiz ayrı yerlerde geziniyoruz. Sessizliği bu kez Metin bozuyor.

- Arkadaş biz Eğitim'de okurken ne güzel kızlar vardı. Şimdi her biri öğretmen olup dağıldılar. Belki de hepsi evlenmiştir. Hele bir tane Ordulu vardı, kız sanki manken. Eğitim'de okuyan bütün erkeklerin gözü ondaydı. Ama kıza hiç kimse yanaşamıyor ki. Biz kıza yaklaşsak kız zaten bizden korkuyor. Biz de bizimkilerden.

- Doğru söyle Metin, sen hiç aşık oldun mu? diye Sedat sorunca Metin:

- Git ula, aşık olmak nerde biz nerde! Hem Federasyon Mustafa bize ne demişti? 'Devrimciler aşık olmaz... 'Ama çok güzel bir kızdı, ona gizliden gizliye bakıyordum. Oysa benim baktığımdan, hoşlandığımdan onun haberi bile yoktu. Ama bunlar, bize kız sevdirmiyorlar ki. Kendileri de seviyor ama 'sevgili' diyemiyorlardı. Yalan mı Zeki?

Cevap vermek işime gelmiyor, lafı değiştiriyorum:

- Bırak onları. Sedat akşama piyaz, pide yapacak, biz de ranzaların üzerinde beşlik simit gibi onu seyredeceğiz.

Metin gülüyor, Sedat çok ciddi.

-Hiçbirinize bir gıdım verirsem namussuzum.

-Niye?

-Tahliye olunca Bulancak'ta herkese anlatıp kafa bulursunuz, daha ne olsun.

-Sabah voltada; 'kuru fasulye yemedik uzun zamandır' diyordun; bak sanki duymuşlar gibi bugün kuru var karavanada.

-Ee ne dersin bizim içimiz, yüreğimiz temiz.

Volta atarken üşüdüğümüzü pek hissetmiyoruz. Ama hava gerçekten sert. Gece ayaza çekerse don yapar. Sabah hava saati buz olur, spor da yapamayız. Hem saçaklardan sarkan buzlar da var. Hepimiz üşümüş olacağız ki erkenden; "İçeri-koğuşlara gireceğiz" diye asker/gardiyana haber veriliyor ve nöbetçi subay kapıları açtırır açtırmaz koğuşlara geçiyoruz. Üzerimizdeki palto-montları çıkartıp az sonra yapılacak akşam sayımını beklemeye başlıyoruz

Eraslan sobaya kömür koyuyor... Ali Nuri televizyonu açıyor. Kimileri gazeteye göz atıyor. Koridorda asker/gardiyanın alışılmış postal sesi... Onlar da bizim gibi volta atıp gün sayıyorlar. Tek tek baktığında hepsi iyi insanlar gibi görünüyorlar, ama sıra dayak faslına gelince her biri canavar kesiliyor. Sabah, öğlen, akşam her derste, her yemekte bizim vatan haini olduğumuz, memleketi parçalayacağımız, ne kadar asker, polis, zengin insan varsa hepsini öldüreceğimiz anlatılıyormuş. Çoğu zaman ölüm makinası kesilen bu askerler, bazen de duygusallaşıp; "Siz gerçekten okumuş, bilgili insanlarsınız, bu ülke için yararlı şeyler yapmak istiyorsunuz ama ne yazık ki anarşistsiniz, komünistsiniz" diyerek, hakkımızda mantık yürütmeye çalışıyorlar.

Nöbetçi çavuş koridorda bağırıyor; "Sayım için herkes hazır olsun!"

Bu akşam da sayımda bir problem çıkmadı. Dayak yiyen veya ceza alıp hücreye giden yok.

Koğuşa çekilip üstümüzü değiştirdikten sonra akşam karavanasının gelmesini bekliyoruz.

Koğuş nöbetçisi Eraslan masayı hazırlarken Sedat; "Benim yemeğimi de siz bölüşün ben kıymalı pide yapacağım" diyor.

Biz, akşam yemeğimizi yedik, onun payına düşeni de aramızda bölüştük. Sedat kesin kararlı, illa ki bu akşam kıymalı pide-piyaz yiyecek. Zuladan, öğleden kalma içi yenmiş ekmek, özenle yemekten seçtiği kıymalar ve fasulyeleri çıkarıyor. Kıymaları ekmeğin içine yerleştiriyor. Öğleden sonraki hava saatinde, bir yerlerden bulduğu bir tek soğanı, çay kaşığından imal edilmiş bıçakla doğruyor. Yarısını, eliyle bir güzel ezerek acısını çıkarttıktan sonra ekmeğin içine tek tek diziyor.

Mübarek sanki meşhur 'Karadeniz Pidecisi'

Kalan soğanı da fasulyelerin içine serpiştirince piyazı hazır. Bu arada, bir yandan nöbetçi olmamasına rağmen sobanın altındaki külleri temizlerken öte yandan da sağa sola laf yetiştiriyor; "İşte benim fırınım. Fırında kül olmaması lazım. Biraz sonra kıymalı pide burada pişip masaya gelecek". Sanki yıllardır beklediği bu anmış gibi usta bir fırıncı edasıyla, ekmek arası kıymalı pidesini, fırına sürüyor. Bu kez Metin takılıyor; "Yahu, bunun maydanozu ve yağı yok. Böyle pide olmaz." Ter içindeki Sedat, fırınındaki kıymalı pideyi çevirirken cevabı yapıştırıyor; "Oğlum burası Erzincan 1 No.lu. Bu da Erzincan usulü pide. Sen her şeye maydanoz olma. Zaten sen varken maydanoza da gerek yok"

Sedat piyazını önüne aldı, çayını doldurdu, sobanın altından ekmek arası kıymalı pidesini çıkartıp masanın üstüne koydu. Metin hemen ranzadan fırlayıp yanına tünedi:

-Bir lokma ver de tadına bakim.

-Git başımdan, hem benimle dalga geç, sonra da gelip 'bir lokma versene' de. Yok öyle numara. Hiçbirinize zırnık koklatmam. Ben bunların kıymasını tek tek yemekten seçtim.

Sedat çayını, piyaz ve kıymalı pide eşliğinde içtikten sonra, sigarasını yakıp, kapının önünden yan koğuştaki Ali Kemal'e sesleniyor:

-Ali Kemal, Ali Kemal kıymali pide ile piyaz çok güzeldi. Yanında ayranım yoktu ama çayla da çok güzel oluyormuş. İstersen sen de dene. Kafayı yeme kıymalı pide ye...

Ve Sedat'ın herkes tarafından bilinen, tipik gülüşü patlıyor 1 No.lu Erzincan Askerî Cezaevi'nin asık yüzlü koridorlarında.

Ben aşığım, nasıl olacak bu iş?

Hangi koşullarda yaşarsak yaşayalım, gizli kalması için ne denli çaba harcasak da 'aşk, sevgi, sevgili' muhabbetleriyle geçerdi voltalarımız, ranza üstü sohbetlerimiz...

Günlerden bir gün... Gecenin bir yarısı uyku tutmuyordu. Yanımda Şeref, kim bilir kaçıncı uykusunda, kaçıncı rüyasını görüyor. Kıskanmamak elde değil. Sivaslı Cuma ve Halil horluyorlar.

Ranzamın üzerindeki pencereden dışarı bakıyorum. Cezaevinin etrafındaki projektörler, nöbetçi kulübesini ve kulelerini yarı aydınlatıyor. Işık bütünüyle cezaevinin gözünün içine odaklanmış halde. Bir süre, kar yağışını seyrediyorum. Kar da ben de hüzünlüyüz... Onun da keyfi kaçık gibi ama

güzel yağıyor. Bana göre güzel yağıyor ya, bir de ona sormalı. Burası cezaevi sormak yasak...

Nöbetçi asker kulübelerinin yanındaki köpek kulübelerinin kapıları açık. Hazır, komut bekliyor gibiler. Hemen önlerinde yiyecek kapları duruyor. Askerler de eğitilmiş köpekler de nöbette. Ben de kendi içimde, kendimce nöbetteyim. Öyle ya herkesin nöbeti kendine. Ranzamdan inip tuvalette sigara içmek istiyorum. Bütün dikkatime rağmen Şeref uyanıyor; "Ne oldu?". "Sigara içeceğim, uyku tutmadı" diyorum.

Bir anda geçmişe, geçmişime, geçmişimize dönüyorum... Bulancak'ta dernekte oturuyorum. Salonda birkaç genç arkadaş aralarında tartışıyor. Yönetim kurulu odasına geçtim. Dergilere göz atarken içeri Sedat girdi. O dönem dernek başkanıyım, yakında da olağan genel kurul var. Sedat'ın yeni başkan olmasını düşünüyoruz. Masanın yanındaki sandalyeye otururken sigarasını çıkarıp; "Çay yok mu?" diye soruyor, "Sanmıyorum, olsaydı çocuklar söylerdi." Dalgın ve düşünceliydi. Zaten gerekmedikçe konuşmayı da sevmeyen biriydi, sanki hep içine konuşurdu. Birden "Başkan, sahil turu atalım mı? Parkta bir çay içeriz, hava da güzel" dedi. Birlikte sahile çıktık. O konuşmuyor, ben de. Sigara içiyoruz. Belli ki bir sıkıntısı var. Söyleyecek, konuyu açacak, bir türlü başlayamıyor. Bu kez ben sordum; "Ne o Sedat bir problem mi var?". "Yo... Öylesine düşünüyorum, yarınlar acaba nelere gebe diye". "Sence nelere gebe Sedat?" Sedat suskun, tek kelime cevap veriyor; "Bilmem ki!".

Sahilde çaylarımızı içtik. Hâlâ susuyoruz. Kalkıp yürümeye başladık. Sonunda Sedat suskunluğunu bozuyor:

-Zeki, ben bir kızı seviyorum. Nasıl olacak bu iş!

Kız arkadaşını tanıyor olmama rağmen soruyorum;

-Kimdir? Nedir? Ne zamandır konuşuyorsun? Başka bilen var mı?

Benim bildiğim, ama onun benim bildiğimi bilmediği 'aşkını' uzun uzun anlatıyor. Sonra da ekliyor:

-Biz önce kendimizden, sonra da devrimci çevremizden korkuyoruz. Neden korkuyoruz? Devrimciler, sosyalistler sevemez mi? Neyi kime kanıtlamak zorundayız?

Sadece susuyor, dinliyorum.

Sedat, sevgisi, aşkı için sanki izin istiyor. Aynı duyguları bende yaşıyorum aslında ama Sedat'a; "Valla bilmem" diyorum.

Halbuki çok dolu ve konuşacak, rahatlayacak birini arıyor. Susmayıp devam ediyor;

-Neden olmasın, neden? Biz evlenip çoluk çocuk sahibi olmayacak mıyız? Benim anam babam beni doğurmasa, şimdi ben devrimci mücadelede olabilir miydim? Hem bu aşk benim devrimci mücadeleme, sınıf mücadeleme engel değil ki... Siyasi ve politik çalışmalarımdan önde değil ki sevgim. Onu sende tanıyorsun. Söyle; bize, mücadelemize ayak bağı olacak biri mi? Konuşsana Zeki, konuşsana.

-Sedat bunları daha sonra konuşsak olmaz mı? Şimdi derneğe gidelim. Salı günü dağıtacağımız bildiri vardı ya onun metnini hazırlayalım. Teksir kağıdı alacak paramız var mı?

-İşte bu korku değil mi? Kaçmak değil mi? Şimdi derneğe gidip bildiriyi kaleme alacak, salı günü de dağıtacağız. Bu bizim birinci görevimiz. Peki, bu görevi yapmayı bizim aşkımız, sevgimiz engelliyor mu?

-Dedim ya, daha sonra konuşuruz.

Derneğe doğru giderken, Sedat içinden konuştuğunu sanıyor ama sesli düşünmeye devam ediyordu:

-Neymiş devrimci sevmezmiş... İçki içmez, Amerikan emperyalizmine destek olacak diye yabancı sigara kullanmaz, kot pantolon giymez... O zaman, suni dengeyi kırmak için sabahlara kadar elektrikleri açık bırakalım. Bizim aşkımız, devrimci durumu Türkiye halkının aleyhine çevirecek sanki...

-Sedat, sen neler söylüyorsun öyle?

-Ben mi... Hiçbir şey. Sadece kendi kendime konuşuyorum. Haklısın derneğe de yaklaştık. Say ki Sedat kendi kendine konuşan bir deli... Evet başkan, bildirinin içeriği neydi?

Sigaram bitmişti ve tuvalette üşüyordum. Sobanın başına geçip oturdum. Saat kaç bilmiyorum. Tam karşımda Sedat mışıl mışıl uyuyor. Düdük sesleri sıklaştı. Herhalde askerler nöbet değiştiriyorlar. Köpekler havlıyor. Sivas'lı Cuma uykusunda konuşuyor. Uykum yok. Sigaram yok. Yatmam gerek.

Sobanın başından kalkıp ranzama çıkarken Metin uyanıyor. Gözleri yarı açık, ranzadan inerken alt katta yatan Sedat'ın ayaklarına basıyor. Sedat sırtını dönüp uyumaya devam ediyor, Metin tuvalete, ben ranzama, buz gibi yatağıma giriyorum.

Koğuş osuruk kokuyor.

Cevaplayamadığım sorular beni boğuyor, uykuya dalmışım. Karma karışık rüyalar görüyorum. Hatırımda kalan sevgilim diyemediğim sevgilimdi. Rüyamda bile sevgilim diyemiyorum. Tam bir şeyler söyleyeceğim, karşı sokaktan Carlos Aydın çıkıyor, elinde sütkostik kovası ve fırça, arkasında Kuğu Turgay; "Biz yan sokağı afişledikten sonra der-

neğe gideceğiz. Eğer öbür sokaklara giren yoksa oraları da afişleyelim mi?" diye soruyor. Adı bende kalan sevgili, gözlerimin içine bakıp; "Senin işin çok, özel şeylere ayıracak zamanın yok. Sen arkadaşlarınla git. Dikkatli ol. Bir daha cezaevine düşme" diyerek yok oluyor. Carlos Aydın ve Turgay'la sokak aralarında kayboluyoruz. Turgay soruyor, "Başkan, yanındaki arkadaş yengemiz miydi?"

Rüyamda bile kıpkırmızı oluyorum...

Biz kimdik?

Koğuş nöbetçisi Sivas'lı Halil, sobayı temizleyip kömürle doldururken sabah çorbası dağıtılıyor. Sular buz gibi. Karavanada mercimek çorbası var. Çorbayı içip tekrar yatağa girdik. Dışarısı çok soğuk. Havalandırmaya çıkmasam ne yapacağım diye düşünürken Sedat; "Zeki tanıkların ifadesi sende var değil mi? Şunları bir elden geçirelim mi?" diye soruyor. Ali Nuri ve Metin atılıyor; "Havalandırmaya çıkalım, öğleden sonra hep beraber okuyup değerlendirme yaparız. Sabah sabah tanık ifadeleri hiç çekilmez".

Üzerimize birer kazak daha giyip, çıktık havalandırmaya. Metin diğer koğuşta, Espiye Devrimci Sol davasından yatan Kemal Ş.'ın yanına gidiyor. Kemal, daha Metin yaklaşırken bağırıyor; "Kıyafetime bak yanıma öyle yanaş. Mafya babası her zaman dışarıda olmaz. Bugün ben de mafyayım" diyor. Üzerinde siyah uzun, neredeyse yerlere sürünecek palto, başında köylü kasketi, ayağında yumurta topuk Çarşamba işi siyah, uçları sivri kabadayı ayakkabısı ve elinde permatik sapından yapılmış tespih... Sol gözünün altındaki morartı hâlâ geçmemiş. Metin ondan aşağı kalmıyor tabii; "Senden olsa olsa bizim Bulancak'taki iskeleye baba olur. Ama olsun madem ki babasın, ver bir sigara. Ondan sonra da anlat ba-

kalım Üsteğmeni nasıl dövdün?.." Havalandırma saatinde olan hemen herkes gülüyor bu diyaloga. Kemal iki-üç hafta önce sayımdan sonra hücreye çekilmiş ve Üsteğmen tarafından kaşı gözü patlatılmıştı. Gözünün altındaki morluk bu yüzdendi. Ve ertesi gün hava saatinde sayıma gelmeyen Üsteğmen için; "Bakın gördünüz mü, adamı sayıma çıkamaz hale getirdim. Çok dayağımı yedi çok. Hayatımda en büyük zevkim askerî cezaevinde Üsteğmen dövmektir" derken sol gözü kapalı, sağ gözü de kanlıydı.

Volta atıyoruz. Sedat yine yan yan voltalıyor. Laf dönüp dolaşıp sevgiye aşka dayanıyor. Sanki akşam içimden geçenleri okumuş gibi Sedat:

-Aşk, sevgi diyoruz da ne yaptık biz geçmişte. Hep birbirimizin önünü kesmedik mi? Sevgililerimize 'sevgilim' diyemedik. Öpüp kucaklayamadık Devrimci hareketten dışlanmaktan korktuk, çekindik. Şimdi ne oldu? Ne değişti? Devrim yapamadık diye mi sevgililerimize kavuşamadık? Nice keskin devrimci, evlenip barklandı, çoluk çocuk sahibi olup, köşe dönenler bile var. O zaman biz kimdik? Kim adına, sevgiye aşka yasak koyuyorduk... Şimdi bile bunların cevabını veren yok. Bana, sevgime karşı olan sizler, benden farksız mıydınız? Sanki sizin sevdiğiniz, sevgiliniz yok muydu?

Sedat susmuyor, sürekli eleştiriyor, zaman zaman öz eleştiri yapıyordu. Ama genelde hep sorguluyordu:

-Ne oldu şimdi? Benim sevdiğim kız evlendi. Tabii ki evlenecekti. Evlenmek için benden, senden, bizden izin mi alacaktı? Tabii şimdi devrimcilik bitti. İsteyen, bırak sevgilim demeyi el ele, kol kola şehrin en işlek caddelerinde dolaşıyor. Ne belinde silahı var, ne aranıyor, ne de vurulma, tutuklanma korkusu var. Evet, bu muydu devrimcilik, sosyalistlik,

komünistlik? Sevgiye, aşka karşı çıkılır mı? Bizler çıkarız ama değil mi? Söyleyin bakalım, yalan mı dediklerim? Tabi... şimdi susarsınız di mi?

Komünde kişi başına ya yedi dal Birinci sigarası, ya da üç dal Maltepe veriliyor. Fatih hariç, hepimiz Birinci içiyoruz. Sivas'lı Cuma ve Halil sigara içmiyor. Sedat'ın aşk üzerine sorgulaması ve 'yeter artık' diyerek boşalması üzerine, günlük sigara stokunu bitirmiştik bile.

Asker bağırıyor; "Hava saati bitti. Herkes koğuşlara."

Koğuşa girerken Ali Nuri ile göz göze geliyoruz; "Zaman ne çabuk geçti değil mi?" Sedat lafı gediğine koyuyor; "Anlatırken çok çabuk geçiyor da, bir de yaşayana sor".

Yemek yiyesim bile yok.

Öğleden sonra havalandırmaya çıkmıyoruz. Ama tanık ifadelerini de değerlendirmiyoruz. Ali Nuri'den sigara istiyor ve akşam sayımına kadar ranzada 'dünlerimizi' ve 'bugünlerimizi' düşünüyorum, gözlerim tavana dikili.

Mektuplar dağıtıldı. Şükrü abimden, yeğenlerim Utku ve Özgür'den gelen mektupları okudum. Abim, duruşmalar hakkında yorumlar yaparken, yeğenlerim; "Amca, seni özledik ama sen birçok şey gibi bunu da yenersin, seni hasretle kucaklıyoruz" diyerek beni yüreklendiriyorlar.

Aklım Sedat'ın havalandırmada söylediklerinde.

Hep aklımda...

Aklımda...

Senin baban papaz mı?

Gece boyunca Sedat'ın söylediklerini düşündüm. Haksız değildi. Yabana atılacak sözler, hiç değil... Düşündükçe sıkılmaya başladım. Kalkıp ağabeyimden ve yeğenlerimden

gelen mektupları tekrar mı okusam, derken uyuya kalmışım. Sabah çorbasını içip tekrar ranzaya uzandığımda koridorda nöbetçi asker/gardiyanın, koğuşlara bir şeyler söylediğini fark ediyorum. Kulak kabartıyorsam da duyamıyorum. Koğuş nöbetçisi Sivaslı Cuma'nın haricinde herkes, ranzasına uzanmış sabah sayımına kadar ranza keyfi yapıyor. Nöbetçi asker, bizim koğuşun kapısına gelip herkesin yattığını görünce; "Sabah sayımından sonra albayım sizlerle konuşacak, hazırlanın!" diye gürlüyor ve sabah sessizliğine inat, ayak seslerini "rap, rap" diye yankılatarak yan koğuşa geçiyor. Sabah sabah Albay bizlerle ne konuşacak? Merak ve tedirginlikle bir yandan söylenirken bir yandan da giyiniyoruz. Gece geç yattığı yüzünden gözünden belli olan Şeref; "Ulan, adam rüyasında bizi mi gördü? Yoksa karısı evden mi kovdu? Sabah sabah bu neyin nesidir?" diye homurdanıyor. Koridorda askerler koşuşuyor. Albay Köse, olağanüstü bir durum olmazsa sabah sayımlarına gelmezdi. Cuma; "Bize zulüm olsun da nasıl olursa olsun. Aslında söyleyeceği hiçbir şeyi dinlememek lazım. Lüzumsuz, ipe sapa gelmez iki laf edip gidecek." Diğer koğuşlar sayıma çıkmaya başladı. Hepimiz kulak dikmiş bekliyoruz ama sayıma çıkan koğuşlarda anormal bir durum yok. İyice meraklanıyoruz. Sadece normal sayımdan üç beş dakika fazla kalıp, tekrar koğuşlara alınıyorlar. Bu arada havalandırma bahçesinde Üsteğmen Zafer'in; "Emredersin komutanım!" sözünü duyuyoruz. Koridordan havalandırmaya açılan kapının yanında ve koridorda nöbet tutan askerler var. Sonuçta, yan koğuşusun kapısı açıldı ve sayıma çıktılar. Onlar da beş on dakika geç içeri alınınca, soruyoruz; "Ne o bir şey mi var?" Tümü gülüyor, neşeleri yerinde. Yakup C. koğuşun kapısından geçerken, "Birşey yok, sorunları dinlemek için gelmiş. Herhalde bugün

sağ yanından kalmış" diyerek gülüp gidiyor. Koğuş kapısı açılınca Fatih önde, biz arkasında havalandırmaya çıkıp normal sayım veriyoruz. Albay Köse, havalandırmanın orta yerinde duruyor. Yanında Zafer Üsteğmen, elinde bir not defteri; belli ki bir şeyleri not aldırıyor. Mahkeme suratlı Albayın yüzü, bu sabah nedense gülüyor. Hatta Zafer Üsteğmen bile. Aklımdan; "Bu gülmenin ardından mutlaka bir yaptırım gelir" diye geçiriyorum. Albay bir iki adım öne yaklaşıp beklenmedik şekilde; "Günaydın arkadaşlar!" demez mi? Ne cevap vereceğimizi şaşırdık. Çünkü bu alışılmamış bir durum. Merakla birbirimize bakıyoruz. Cılız bir sesle, yarı homurdanır vaziyette "Günaydın!" diyoruz. Albay, sanki şaka yapıyor gibi; "Ne derdiniz var? Dertlerinizi dinlemeye geldim!" deyince tamamen şaşırıyoruz. Bu adam sanki askerliğini, albaylığını unutup, melek kanatları takarak 1. No.lu Cezaevi'nin bahçesine yumuşak iniş yapmış.

Anlatacak dert o kadar çok ki... Neyi anlatacaksın? Hem anlatmaya kalksan üç-beş dakikada ne anlatabilirsin ki? Hiçbir şey söylemiyoruz. Sustuğumuzu görünce; "Ne güzel! Demek ki bunların da sorunları yok. Zaten diğer koğuşlar da tıpkı bunlar gibi. Sorunsuz bir cezaevinde yatmak güzel olmalı..." diyerek sessizliği bozuyor. Dalga mı geçiyor yoksa gerçekten dertlerimizi dinlemek mi istiyor? Bir anlam veremiyoruz. Eğer samimi olsa, tüm koğuşların bir arada olduğu cuma günü, bayrak töreninde, nutuk atacağına sorunları dinlerdi! Bir an, ilk sıradaki Fatih ile göz göze geliyor:

- Senin adın soyadın ne?
- Fatih Habipoğlu.
- Senin sorunun yok mu?
- Var efendim
- O halde söyle, nedir sorunun?

Fatih'in bu çıkışına da anlam veremiyoruz. Koğuş adına temsilci olarak konuşacaksa bunu önceden tartışmalıydık. Ama Fatih, 'bizim Fatih'ti. Hayatı boyunca muhalefet eden biri.

- Benim sorunum kantinden yana. Kantinden istediğimi alamıyorum. İdarede param olmasına rağmen, astsubay paramı vermiyor.

Albay, hayretle soruyor.

- Nasıl olur evladım, nasıl paranı vermezler?

- Geçen hafta benim peder para göndermişti. İdareden fazla para çekmek istedim. Paramı vermediler.

Albay, Fatih'e gülerek bakıp soruyor:

- Parayı sana kim gönderdi dedin.

- Peder gönderdi efendim.

Bizim sinirlerimiz gerilirken Albay, kahkaha atmaya başlıyor.

- Parayı peder mi gönderdi dedin?

- Evet efendim peder gönderdi.

- Oğlum, senin baban papaz mı? Babaların adı ne zamandır peder oldu? Sen Hristiyan mısın? Bu nasıl konuşma böyle?

Peder-papaz, muhabbetine hep beraber gülmeye başlayınca, Üsteğmen Zafer nöbetçi çavuşa başı ile işaret verdi ve havalandırma çavuşun sesi ile inledi; "Herkes koğuşa..." İçeri girer girmez Sedat makaraları koyuverdi, Metin kasıklarını tutarak gülerken bir yandan da Fatih'e laf yetiştiriyor; "Ula Fatih, altmış yıllık 'Uzun Sefer' ne zaman papaz oldu. Bizim neden haberimiz yok..." Yan koğuştan arkadaşlar sesleniyor; "Hey arkadaşlar, yine ne oldu niye gülüyorsunuz? Fatih gene bir şeyler mi yumurtladı?" Havalandırma saatine kadar koğuşta güldük, havalandırmaya çıktığımızda ise cezaevin-

deki tüm tutuklular, "peder-papaz" muhabbetini öğrenmiş, gülmekten kırılıyordu...

Hamamcı Sabuncuzade Örgütü Sempatizanları!

Cezaevlerinde her olayın trajikomik tarafları vardır. Çünkü olağan insan davranışlarının kendi mantığı ve kuralları içinde seyretmediği bir ilişkiler bütünü içindesinizdir. Gerek devlet görevlileriyle gerekse kendi aramızda yaşananlar, çok can acıtıcı olsa da çoğu zaman mizahi özellikler taşır. Belki de bu nedenle, cezaevleri tarihini bir de bu açıdan ele almak gereklidir. İçinde yıllarca yattığımız cezaevini el ve göz yordamıyla tanımaya çalışırdık. Zaman zaman duruşmaya, hamama vs. giderken elde ettiğimiz bilgileri, hayal gücümüzle besleyerek cezaevinin planı çıkarırdık. Erzincan 1 No.lu Cezaevi'nin konumu, bize göre şöyleydi: Batıya doğru 500-600 metre ilerde Askerî Havaalanı. Cezaevinden çıkıp kuzeybatıya doğru yine aynı mesafede Duruşma Salonu... Erzincan'a doğru Nizamiye'ye giderken yaklaşık bir kilometre doğuda, Karargah Binası ve küçük davalar için duruşma salonları... Karargah Binası'nın arka tarafında -eğer cezalı değilsek, haftada veya on beş günde bir gittiğimiz, hamam...

Karlı bir kış sabahı. Nöbetçi asker bağırıyor; "Tüm koğuşlar hamam için hazır olun!" Ses sanki tüm Erzincan ovasına yayılıyor. Kendi kendime; "Zamanımı şimdi banyonun, gitmeyeceğim işte" diyorum. Ranzadan ilk fırlayan Metin oluyor. Hamam çantasını hazırlarken bağırıp duruyor: "Benim kesemi gören var mı? Şurada on kişi yatıyoruz, bir keseye bile sahip olamıyoruz. Buradan çıkmadan daha neleri yitireceğiz kim bilir?" Kesesini bulamadıkça; "Bakın küfür edecem haa... Saklayan varsa söylesin!" diye tehditler yağdırıyor. Ben, nasılsa hamama gitmeyeceğim, dava dosyalarını indirip yeniden gözden geçiririm diyorum kendi kendime. 'Hamam

sefaları'nın en kötü tarafı, asker/gardiyanların, biz gidince koğuşların altını üstüne getirmeleri. Güya arama yapılıyor. Bir tür hınç alma operasyonu. Eşyalarımızdan da intikam alıyorlar sanki... Arama sırasında, dosyam masada açık olursa dokunmaz, karıştırmazlar, diye düşünüyorum. Ancak onlar arama yaparken beni havalandırmaya alacaklarını bildiğimden yine de tedirginim. Metin hâlâ bağırıyor; "Ben geçen hafta kurna başında Şaban'la yıkanmıştım. En son keseyi o kullanmıştı, kesem olsa olsa Şaban'dadır!" Gülüşüyoruz. Beni masa başında gören Şeref dilleniyor:

-Ne o beyim, tahliye olup evinde mi banyo yapacaksın? Haydi hazırlan da yunup-yıkanıp gelelim.

-Hava çok soğuk. Üstelik kar yağmaya devam ediyor. Siz gidin, ben haftaya giderim.

-Bir saatten bir şey çıkmaz. Hem haftaya ne olacağı belli olmaz. Bakarsın cezalı oluruz.

Sedat sabunları ikiye bölüyor. Yarısını önüme atıyor. Yani "Haydi kalk, banyoya gidiyoruz" demeye getiriyor.

Birden Hitler'in toplama kamplarını hatırlıyorum. Önüme atılan sabun Nazi fırınlarından çıkmış gibi geliyor. Oysa ki bizimkiler 'gizli örgüt' şifresi taşıyan, örgütçü sabunlar!!! Nasıl mı olur? Burası 1 No.lu Cezaevi... Her şey olur...

Önce sıkıca giyindim. Artık hamama ve her şeye hazırdım. Diğer koğuşlardan gelen kelepçe sesleri hamam yolculuğunun işareti. Kapıaltı açık olmasına karşın tümümüz kelepçelenmeden, dışarı çıkmamız yasak. Her zamanki gibi, en son hazırlanan Şeref ile kelepçelenince iyice ürperiyorum. Sanki vücudumdaki tüm tüyler 'esas duruşa' geçiyor. Araması yapılanlar, yerde yirmi santimi bulan karın güzelliği ile oyalanarak diğer arkadaşların aranmasını bekliyor. Sağ elimde çantam, sol bileğim, Şeref'in sağ bileğine kelepçeli kal-

dırıyoruz kollarımızı ve aranıyoruz. Kapıaltındaki nöbetçilerden biri, okuma yazmayı askerde öğrenmiş, biz ona 'dinozor' diyoruz. Sakıza, favoriye - onun deyimi ile faul, açık sigara paketine, düğmenin açık olmasına, cebimizden çıkan ufak tefek kağıt parçalarına, hele de selpak mendile çok kızıyor. Sorun olmasın diye genelde hamama giderken bu tür 'sakıncalı malzemeleri' yanımızda bulundurmamaya özen gösteriyoruz. Dinozor neden dinozordu? Bu adı ona neden takmıştık? Gerçi her davranışı ile bu adı hak ediyordu ama anlatacağım olayda, dinozor adı ona 'cuk' oturuyordu.

Akif, Tirebolu'nun Güce nahiyesinden. Örgüte yardım ve yataklıktan yargılanıyor. Tutuklanmadan önce Güce'de berberlik yapıyor. Arkadaşları, Akif'e berber demeyi pek yakıştıramayıp, 'kuaför' diyorlar. Bu isim Akif'in de çok hoşuna gitmiş olmalı ki; "Mesleğin nedir?" diye sorulduğunda 'kuaförüm' diyerek şişiniyor. "Güce'de kadınlar kızlar süslenmeye pek hevesli galiba" dendiğinde ise biraz bozularak; "Yok canım, bayan kuaförü değil erkek kuaförüyüm" diyor. Trabzon Bahçecik Cezaevi'nden, Erzincan 1 No.lu'ya gelmeden önce Bahçecik'teki tutukluları asker denetiminde, askerleri de subay denetiminde traş etmiştir. Birkaç arkadaşıyla Erzincan'a sevk olan Akif, dava arkadaşlarıyla birlikte yatacağı için sevinçlidir. Hatta 'elimde kuaförlük gibi bir mesleğim de var, orada arkadaşlarımı traş eder vakit geçiririm' diye düşünüp ayrıca sevinir de. Sevk aracı cezaevinin kapısına yanaşıp da tutukluları indirirken, daha ne olduğunu anlayamadan tepeden tırnağa coplanmaya başlanır. 15-20 dakika süren 'hoş geldin' dayağından sonra koğuşlara dağıtılmak üzere kapıaltında tek sıra beklerken Akif, Dinozor'un önüne konulmuş bir yemdir artık...

"İner inmez dayak yemekten şok oldum. Trabzon'da hiç de böyle davranmıyorlardı. Demek ki her cezaevinin kendi-

ne göre bir 'hoşgeldin' şekli varmış. Kapının önünde, irikıyım bir asker, ne konuştuğu belli değil, yarı Kürtçe yarı Türkçe bir şeyler söylüyor. Ne sorduğunu zor anlıyorum. Soruyu sorar sormaz dövmeye başlıyor. Suratıma bakıp:

- Adın neyin soyadın ne loo?

Her halde adımı soyadımı soruyor diye düşünüp,

- Akif Gedik, der demez suratıma tokadı yapıştırıyor.

- Ulan puşt, gomutanın yoh mi?

O zaman anladım ki her soruyu, sonuna 'komutanım' sözü ekleyerek cevaplayacağım.

- Adam mi vurmişsin?

- Vurmadım komutanım

- Asker mi öldürmüşsin?

- Öldürmedim komutanım

- Ula sen ne biçim gomünistsen, teröristsen?

- O biçim değilim komutanım.

- Ula sen ne boksun öyleyse?

Tekme tokat vuruyor. Artık sorular bitse de içeri girsem diye düşünürken yeniden sormaya başladı:

- Ula sen sivilde ne bok yiyesen, ne edisen?

Ağzımız alışmış ya 'kuaför' demeye,

- Sivilde kuafördüm komutanım.

Tepeme çullanıyor. Hiçbir şey anlamıyorum, Kürtçe küfürler ediyor. Bir ara yakamdan tutup suratıma tükürerek:

- Demek sen kafirsin ha. Ulan bunların tümü Allahsız kitapsız ama bu kafirmiş... Hem de kendisi söylii.

Bir an herhalde dilim sürçtü 'kuaför' yerine 'kafir' dedim diye düşünüp tekrar, ama daha hızlı:

- Ben kuaförüm komutanım, kuaförüm.

Dayaktan yere yıkılmıştım. Birkaç asker yerde beni tekmelerken o hâlâ bağırıyor:

- Vay oruspi çocigi... Hem gominist, hem kafir, hem de bağıra bağıra söylii, ben kafirim diyene...

Onlar vuruyor ben bağırıyorum, ama bu kez daha anlaşılır, daha sesli olarak:

- Ben kafir değilim komutanım, berberim, berber...

Berber sözünü duyunca bıraktılar. Kapı açıldı, koridora gireceğim ama o yakamı tutup hâlâ bağırıyor:

- Geç bakalım g.t ogli, kafir berber, benden çok çekeceksen, ..mına kodumun kafiri...

Üzerimiz aranırken, bir başka görevli asker de çantaları kontrol ediyor. Aramamız yapılıyor ve dışarıda sıraya geçiyoruz. Soğuk... Donmak sözcüğünün yetmediği bir durumdayız. Yağan kara inat, karatavuk, sığırcık, serçe, karga gibi kuşları izlemek çok güzel. Gece gündüz, yağmur, kar-fırtına demeden bizi bekleyen köpeklerin, kulübeleri önünde, karınlarını doyurmalarını seyretmek bile güzel. Dinozor yine mesele çıkarmak için fırsat kolluyor. Dinozor'un; "Hamamcılar bunlardır komutanım" sesinden ürken kuşlar kaçışıyor. Kim bilir nereye gidiyorlar. Dinozor'un 'hamamcılar' sözüne kıs kıs gülüyoruz. Ön taraflardan Artvinli Tarık; "Bu havada, burada kimin rüyasına huriler girer" sözlerine ayrıca gülüyoruz. Görevli subay; "Açın kapıyı" diye komut verdiğinde önce köpekler ve stenli askerler 'düzen' alıyor, sonra bizler çıkıp hamamın yolunu tutuyoruz. Hamamın ayrı bir güzelliği de engelsiz, tel örgüsüz, duvar olmaksızın bir kilometre yürümek ve gökyüzünü, alabildiğine özgür bulutları görebilmek. Özellikle dağları, Munzur ve Keşiş dağlarını... Girişte kelepçeler çözülüp soyunmaya giderken hepimizde bir telaş bir koşuşturmaca; "Benim terlik nerede, havluyu aldın

mı, sabun yanında mı, tası unutma..." Hamam görevlisi çavuşun sesi duvarlarda yankılanıyor; "Sular yirmi dakika akacak. Beş dakika soğuk su, on beş dakika sıcak." Şeref kurnanın başına oturuyor, ben de yanına. Yan tarafımızda Osman abi ve Hikmet var. Kemal ve Nusret birbirlerine soğuk su atarak şakalaşıyorlar. Osman abi, bir büyüğümüz olarak; "Yapmayın çocuklar, hasta olacaksınız" diyerek uyarıyorsa da şamata devam ediyor. Çivi Temel; "Delilik yapmayın, bu soğukta soğuk şaka olmaz!" diyor ama bu kez de ona su atılıyor. Sıcak sular akana kadar kurna başı su muhabbetleri devam ediyor. Çantamdan annemin ördüğü lifi, keseyi ve sabunu çıkartıp kurnanın yanına koyuyorum. Sabunu sardığım gazete kağıdını da çantama geri koyuyorum. Hamam sonrasında kalan sabunu tekrar kağıda sarıp koğuşa götüreceğim. Sulu şakalar devam ederken, hamamda türkü çığırmak geleneğine uyarak şarkı-türkü söyleyenler ve hatta marş söyleyenler oluyor. Zaman zaman hamam korosu da oluşuyor. Asker istediği kadar; "Bağırmak, şarkı, türkü söylemek yasak" dese de aldıran yok. Basınçlı sıcak su gür akıyor. Elimizi çabuk tutmamız gerek. Saçlarımız çok kısa olduğundan sabun hemen köpürmüyor. Bir iki sabun yapıp vücudumuz ısındı mı kese yapmaya başlıyoruz. Şeref iyi keseci...

-Doğru söyle Şeref. Dışarıda tellaklık yaptın mı?

-Bulancak'ta tarihi Osmanlı Hamamı'nda baş tellaklıktan tutuklanıp buraya geldim. Sen şu kollarını yukarı kaldır da güneş görmeyen yerlerini keseleyelim.

Durulanma suyunu dökmeden önce lifimi, kesemi ve sabunumu durulayıp kirli çamaşırlar içine, kullandığım sabunu da gazete kağıdına sarıp, fazla sıkmadan çantaya koyuyorum. Son uyarı yapılmadan hazırız. Giyinmeye gidiyoruz. Koğuşa ne kadar erken girersek o kadar iyi olacak. İçimizdekileri çıkarıp yeniden giyinmemiz ve arama bahanesi ile da-

ğıtılan koğuşu toparlamamız gerekiyor. Romatizmadan, sırt ağrılarından ve tedavi için verilen aspirinden bıktık. Dışarıda, şamar gibi çarpıyor suratımıza Munzur'un rüzgarı. İliklerime kadar üşüdüğümü hissediyorum. Çıkarken arandık ama içeri alınırken daha inceden aranıyoruz. Olur ya zulasında bir şeyler getiren olabilir... Dönüşteki arama faslı çıkıştakinden uzun sürüyor. Her şeyimizi tek tek açıp bakıyorlar. Dinozor kapıaltında avlarını bekliyor. Biraz içindeki kini bizim üzerimizde boşaltmak, biraz üstlerine yaranmak sevdasında... Önümüzde Yakup Hoca ve Çorumlu Ali Kemal Bilginer var. Kollarını uzatıp, kelepçeleri çözülüyor, aranmaya başlıyorlar. Yakup Hoca'nın aranması bitti ama Ali Kemal'in çantasından, çiğnenmiş bir sakız düşüyor Dinozor'un önüne. İşte yasak... İşte kanıt... Dinozor o anda şekil değiştiriyor. Yarı Türkçe yarı Kürtçe küfrediyor. En sonunu duyabildim "... g... mü çiğneyin ipneler". Aramızda onun dayağını yemeyen yok gibi. Devrimcileri 'çarpacak' bir gerekçe bulmakta üstüne yok. O dev gibi Ali Kemal, dinozorun tekme tokatıyla sendeleyerek giriyor koğuşa. Sıra bize geldi. Kollarımızı uzattık, kelepçe çözüldü, aranmaya başladık. Dinozor üst aramadan vazgeçip çantalara bakmaya başladı. Şeref'in paltosunun üst düğmesi, kalın giyindiği için kapanmamış... Kaçar mı ondan? Dinozor masanın başından aniden kalkıp yapışıyor Şeref'in yakasına. "Ulan burasını Beyoğlu mu sandın?" diyerek yakasını çekiştirirken paltonun diğer düğmeleri de kopuyor. Eğilip düğmeleri almak ne mümkün... Sadece korkuyla açıklanamayacak çok değişik bir kuşatma içinde öğrenilen durumlar ya da korunma refleksleri bunlar. Nelerin tehlike olduğunu bilme hali... Şeref'in, banyodan çıktığımızda al al olan yanakları Dinozor'un marifetiyle anında kızıla çevriliyor. Şeref hırsından ağlayacak ama utanıyor. Evet utanıyor... Onuruna dokunuyor... Üst arama-

mız bittiğinde bu kez çantalarımızı açıp içindekileri masanın üzerine boca ediyor. Kirli donlarımıza kadar her şeye bakıyor. Baş havlumun içinden gazete kağıdından sıyrılan sabun 'pat' diye masanın üstüne düşmez mi? Dinozor suçluyu yakalamış devlet görevlisi gibi bir bana bakıyor bir sabuna. Gözbebekleri büyüyor. Sabunu eline alıp inceliyor. Özenle masanın üstüne koyarken sabuna söylenmeye başlıyor:

- Bunların hepsi örgütçü. Hepsi şifreci. Bunlar dağlarda polise, askere kurşun sıkan ipneler. Bunlar devleti yıkacaklar. Bu ülkeye komünistlik getirecekler.

Öfkesinden şimdilik sabun nasibini alıyor, henüz sıra bana gelmedi.

- Bunlar casus. Şimdi de Rusça yazmaya, Rusça şifre göndermeye başlamışlar.

Sabunu göstererek soruyor.

- Kimin ulan bu sabun?

- Benim...

- Sen hele şöyle gel.

Sol bacağıma yediğim postal darbesi ile tam eğilecektim ki, aklıma cezaevine ilk girişteki 'hoş geldin' dayağı geliyor. Eğilirsem dizi ile burnuma vuracak. Eğilmediğimi görünce bu kez yüzümü yumrukluyor. Ağzım burnum kanıyor ama Dinozor'da dur durak yok. Bağırmaya devam ediyor. Yan odadaki subaylar özellikle dışarı çıkmıyor. Kapı altında arama yapan askerler şaşkın. Dinozor hem soruyor hem de vuruyor

- Söyle ulan ipne. Bu Rusça yazılı şifreyi kimden aldın? Kim verdi bu sabunu sana?

Duvardan duvara gidip geliyorum. Zar zor:

- Sabunun üzerindeki yazılar gazete kağıdından geçmiş, bunun şifre ile bir ilgisi yok! Diyebiliyorum; ama sonuç vermiyor. Tam, güler misin, ağlar mısın halindeyim...

- Zaten sizin hiç bir şeyden haberiniz olmaz. Sizin hepiniz cami avlusundan geldiniz değil mi? Senin işin bitti Rus casusu, vatan haini, puşt!

Ben duvardan duvara savrulurken idarenin kapısı açılıyor ve nöbetçi subay 'olay mahalline' geliyor. Dinozor hemen suç aleti! sabunu gösteriyor:

- Komutanım sabunun üzerinde Rusça yazılmış yazılar var, şifre gibi... Sabun da bununmuş...

Nöbetçi subay biraz şaşırarak sabunu eline alıp gözden geçiriyor. Ve gülmeye başlıyor. Ona eşlik edercesine sırada aranmayı bekleyen arkadaşlar da gülmeye başlıyor. Bir gülüşmedir gidiyor... Önce de söylediğim gibi 'trajikomik' sözcüğünün 'cuk' oturduğu bütün halleri yaşıyoruz o an. Nöbetçi subay, dinozora soruyor:

- Sabunun sarılı olduğu gazete kağıdı nerede?

Dinozor masanın üzerindeki gazete parçasını uzatıyor ve kendinden emin bir sesle

- İşte burada komutanım!

Komutanları ise çok önemli bir şifreyi çözmüş kripto subayı edası ile:

- Bak oğlum, bu gazete parçası ıslak olan sabuna sarılmış, gazete kağıdındaki mürekkep ıslak olan sabuna ters olarak geçmiş, bu yüzden harfler ters okunuyor. Bunun casuslukla, şifreyle, örgütle bir ilgisi yok.

Burnumdan, dudağımdan, başımdan kan sızıyor. Ayakta zor duruyorum... Nöbetçi subay,

- Bu eşyalar senin mi?

- Evet benim.

- Al ve koğuşuna git. Sıhhiye eri gelip pansumanını yapar. Bundan sonra banyoya giderken sabun kutusu kullanın!

Şeref'e dönüp bakıyorum, gülmemek için dudaklarını ısırıyor, sanki benden önce yanakları kızıla dönen o değil. Ve nihayet koğuşa dönüyoruz. Sıhhiye eri gelip pansuman yapıyor. Koridorda asker /gardiyana aldırmadan, yan koğuştan Artvinli Adnan iki koridorun da duyacağı sesle bağırıyor:

-Burası Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi Radyosu. Munzur'un eteklerinden yayın yapıyoruz. Doğru haber vermeyeni dövüyoruz. Burası delikanlı radyo. Şimdi Haberler: Bugün hamam dönüşü cezaevi girişinde Dinozor tarafından yapılan arama-tarama sonucu bir adet çiğnenmiş çiklet ve birkaç palto düğmesi bulunmuştur. Operasyonda ele geçirilen çiğnenmiş çiklet ve palto düğmeleri sahiplerine tekmetokatla iade edilmiştir. Operasyonlarına devam eden Dinozor yaptığı aramada çok illegal olduğu anlaşılan ve üzerinde Rusça olduğu iddia edilen şifre yazılı sekiz sayfalık bir teksir notu bulunan yarım kalıp Hacı Şakir sabunu yakalamıştır. Sabunun sahibi ve örgütün başı olduğu anlaşılan kişi suç aleti ile birlikte ikinci kez tutuklanarak cezaevine konulmuştur. İlgili operasyon tüm şiddeti ile devam etmektedir. Şimdi incesazdan nağmeler dinleyeceksiniz.

Şamata başlamıştır artık... Kuralların en az işlediği saatlerdir... Sedat mazgala fırlayarak karşılık veriyor:

-Burası illegal örgütün hücre evi. Canlı ve kanlı korsan yayınımıza devam ediyoruz. Geçmiş olsun mesajları 21.00-22.00 saatleri arası kabul edilecektir. Çelenk çiçek istemez. Yine de dayanamayıp bir şeyler yollamak isteyenlerin, çelenk yerine filtreli sigara ve bir demlik çay göndermeleri ehemmiyetle rica olunur. Örgüt şefimiz, haftaya arap sabunu

ile yıkanmaya gidecektir. İlanen cümle dinozorlara duyurulur. İmza: Sabuncuzade Örgütü Sempatizanları...

Gülerken yanağımdan kan sızıyor. Metin bir dal sigara uzatıyor:

- Bana bak bu kıyağımı unutma ha.

Dışarıda hâlâ kar yağıyor...

Dışarıda kar çok üşengeç yağıyor...

Belki de korkusundan çekine çekine yağıyor...

Banyo sefası

Metin ile yıllar sonra bir Bulancak kışında yine beraberiz...

Yirmi metre karelik beton zemin üzerine kurulu kömür sobasında, tıka basa doldurduğu fındık kabuğunu, iki tek çıra ile yakan Komşu Osman'ın tekel büfesindeki floresan lamba, içeriyi yarı yarıya aydınlatıyor. 'Kendin getir kendin iç' sistemi ile işletilen ve 'vurkaç'çıların çoğunlukta olduğu mekânın, sürekli yoklama veren en kıdemli müşterilerinden birisi olan Metin, henüz gelmedi. Büfede anason kokusu hakim. Boş raflarda dikkati çeken birkaç kutu bira ve karton kutu arasına zula edilmiş rakı bardaklarının yerini, sadece sahipleri biliyor. Bardaklar, sahipleriyle köşe kapmaca oynar gibi. Eğer bir elma soyulup ortaya dilimlenmişse rakı, 'zumbuk' (yumruk) mezesi yerine, ay parçası bir elma ile demlenilecek demektir, Komşu Osman'ın Büfesi'nde. Dışarıda iri iri yağan kar taneleri, sokak lambasının ışığında süzülerek, paraşüt gibi yerdeki pamuk tarlası üzerine düşüyor. Akşamları artık hava erken kararıyor. Havaların erken kararmasına, kimi 'vurkaç'çılar isyan ederken kimileri de; 'Daha iyi ya iki, üç duble fazla içeriz' diye sevinmekteler. Bir kısım da erken sarhoş olmaktan şikayetçi... Büfenin camlarında

biriken kir ve nem doğal perde işlevini görüyor. Zaten perde kimin umurunda. Televizyonda atlar yarışırken, izleyenler de yudumlarla yarışıyor. Son yudumdan sonra; "O... çocuğu herif, atı sürmedi" sözleri uçuşuyor havada... Ve eldeki kupon, 'nalkapon'a rağmen, küçük kömür sobasında umutlarla beraber yanarken, içeridekileri ısıtıyor. Metin, elinde harita metod defteri, söylenerek içeri giriyor; "Bu kar sabahtan yağsaydı da, okullar tatil olsaydı ne olurdu?" Lacivert parkasının omuz başlarında kar birikmiş. Kapıyı kapatınca sudan çıkan it gibi silkelenerek, üzerindeki karları yere döküyor. Her zaman gülen suratı biraz asık. Kime sövdüğü belli olmadan, içinden geldiği gibi bir güzel ana avrat düz gidiyor. "Şuradan bir bira açsanıza". Günlerce Yemen çöllerinde kalmış gibi birayı bir dikişte yarıya indirince de; "Oh be dünya varmış!" diyerek, raflar arasında seçtiği zula yerine şişeyi bırakıyor. Biraz utangaç ama ürkerek; "Tabii, sen içkiyi bıraktın, şimdi bıyık altından gülersin. Sanki sen benden farksız mı içiyordun?" Sobanın başına yaklaşırken, cebindeki Parlement'ten, bir dal sigara çıkarıp yakıyor. "Zeki'ye şuradan çay söyleyin, onun da iç ısınsın" diyerek önce bana sonra da yanındakilere sataşmaya başlıyor. "Bugün altılıyı kovalayan var mı?" Böyle can sıkıcı bir soruya hiç de hak etmediği halde; "Bugünkü atlar, at değil, senin gibi eşek!" cevabı alınca, hipodromda koşan atlardan çifte yemiş gibi naylon iskemlenin üzerine oturuyor. Bir anda birçok şeyi anlatma becerisi olan Metin, lafı döndürüp dolaştırıp Fatih'e getirdi ve kulağıma eğilip; "Senin, Fatih'in otuz bir çekme hikâyesinden haberin var mı?" diye fısıldıyor. Dışarıda yağan kara sırtımı dönmüş ısınmaya çalışırken, Metin'in fısıltısı ile daha da ısınıyorum. Merakla; "Neymiş o?" diye soruyorum. Soğuk birasından bir yudum aldıktan sonra anlatmaya başlıyor: "Hani hatırlarsın ya Erzincan 1 No.lu Cezaevi'nde iken, her

koğuşun belli çamaşır yıkama günü vardı. Bizim koğuş küçük olduğundan, çamaşırlar da az oluyordu. Hatırladın değil mi? Donumuz hariç her şeyimizi, koğuş çamaşır nöbetçileri yıkardı. Kimlerin birbirleriyle eş olacaklarını ise kura ile belirlerdik. Bana çamaşır yıkamada eş olarak, Fatih çıkmıştı. Bir çamaşır günü, sabahtan, bizim koridorun bitiminde yer alan küçük çamaşırhaneye gidip, sobalı su kazanını yaktık. Su ısınana kadar beyazları, renklileri ayırıyoruz. Kim ilk yıkamayı yapacak, kim durulayacak, bunu da kura ile belirliyoruz. Fatih kendince uyanık. Bin bir türlü bahane ile durulama işini kapmaya çalışıyor. Neymiş efendim, çamaşırlar sabunlu, deterjanlı kalırsa kaşıntı, mantar yaparmış! falan filan. Aramızdaki ilk tartışma bu nedenle başlıyor. Deterjanla çamaşırları ovmak ve çitilemek insanın ellerini, kollarını çok yoruyor, yani 'ağır cezalık bir durum. Fatih, rüşvet olarak bir dal Birinci uzatınca; "Tamam ama, iş bitince bir dal sigaranı daha alırım ve çamaşır asma işine karışmam" diye pazarlık ediyorum. Çamaşır yıkamak zor olsa da çamaşır bittiğinde, tek gözlü küçük bir kabinde, bol sabun köpüğü ile yıkanmak, günün yorgunluğunu alıyor. Öğleden sonra sobayı iyice doldurduk. İşimiz biterken nöbetçi askerden biraz daha kömür alıp sobaya attık. Sıkı bir banyo yapıp koğuşa gideceğiz. Fatih, benden önce banyo yapmak için son durulamayı aceleye getiriyor..."

Sobanın etrafında rakı ve bira içenler tüm dikkatiyle Metin'i dinliyor. Kimseden ses çıkmıyor ama herkes, bu işin sonunda ne çıkacak diye merak içinde, içkilerini yudumluyor. Metin, yarım kalan birasını bir dikişte bitirdikten sonra; "Osman, bu iş bira ile olmuyor, sen bana bir duble rakı ver" diyor. Sobanın başındakilere de; "Öyle bedava muhabbet yok, bu dublenin parasını siz vereceksiniz" derken kıs kıs gülüyor. Neden güldüğünü soranlara; "Fatih'e gülüyorum, nereden geldi aklıma bu hikaye" diyor ve ekliyor; "Banyo

yapmanın iki türlü zevki var. Birincisi, tek başına küçük bir kabinde bol sabun ile yıkanmak. İşin öteki yanı daha da keyifli. Düşünsene cezaevinde, tek başına, küçük bir kabinde, bol sabun köpüğü ile çırılçıplak yıkanıyorsun. Serde 'erkeklik' de var. Hazır böyle bir ortam yakalamışken, bir parti 'otuzbir' hiç fena olmaz. Hem cezaevinde bile erkekliğimizi kaybetmediğimizi hissettirdiği için de moral etkisi oluyor. O kadar dayaktan işkenceden sonra, adamın 'şeyi', 'kopça gibi' olsa da orada tek başına yıkanırken, erkekliği aklına geliveriyor. Fatih akıllı ya; "Banyoyu ilk ben yapacağım" diye tutturdu. Aramızda yine tartışma başladı. Yani, ilk önce otuzbiri kim çekecek kavgası yapılıyor. Fatih, son durulamayı yaparken ben banyoya girmek için soyunmaya başladım, Fatih bu, hiç durur mu? Hemen tehdit etmeye başladı; "Valla sen bilirsin, tüm koğuşa ve cezaevine, senin otuzbir çektiğini söylerim, rezil olursun." Gerçek bir ihbarcılık örneği!!! Şimdi istersen banyo yap. Sinirden boğuluyorum ama işin içinde rezil olmak da var. "O zaman ben de seni rezil ederim. Sen de içeride aynı şeyi yapacaksın, yalan mı?" diye, bende aynı silahı kullanmaya çalıştım ama kurnaz, yemedi. "Ben enayi değilim, otuz bir çekip kendimi devlete karşı güçsüz bırakmam, hem bize bu işler yakışmaz, devrimci ahlaka bu sığmaz" ajitasyonunu yutmak zorunda kaldım. Böylece Fatih muradına erdi. Çamaşırları dışarıya o asacaktı güya ama ben asıp gelmiştim bile. Çamaşırhaneye döndüğümde Fatih, banyo kabininden çıkıyordu. Üzerini giyinirken karşımda pişmiş kelle gibi sırıtıp aynen şunları söyledi; "Vallahi bu kadar çamaşırdan sonra böylesi güzel otuzbir çekmek, tüm zorluğa değdi..."

Yarin yanağından gayrı ...

Cezaevlerinde komün hayatı yaşıyoruz. Koğuşta yirmi dört saat beraberiz... Herkes herkesin huyunu suyunu, ne tür

davranışlardan hoşlanıp hoşlanmadığını bilebiliyor. Yani birbirimizi "osuruğumuzdan" tanıyoruz... Sigara çekerken çıkardığı sesten... Terlik şıkırtılarından... Çok fazla tanır olduk birbirimizi... Dayak mı? Hep beraber... Ayda bir yapılan etimek tatlısı mı? Hep beraber... Her gün üç dal Maltepe veya yedi dal Birinci sigarası mı? Hep beraber... Kısaca Nazım Hikmet'in dediği gibi, 'Yarin yanağından gayrı/ Her yerde, her şeyde hep beraber...'

Koğuşta üç arkadaşımız evli. Sivaslı Cuma ve Halil'in sık sık ziyaretçileri geliyor. Eşlerini ve çocuklarını hemen her ziyarette görüp hasret giderebiliyorlar. Ali Nuri'nin eşi Sevim, ikinci çocuğuna hamile olduğu için ve yol uzak olduğundan görüşlere gelemiyor. Son görüşte babası Mehmet Amca, Ali Nuri'ye müjdeyi veriyor; "Oğlum bir dahaki görüşe geldiğimizde ailemiz bir kişi daha çoğalacak. Çocuğuna isim koy. Doğum olduğunda biz sana telgraf çekeriz, sen de ismini bize söylersin." Görüşten ağzı kulaklarında dönen Ali Nuri "Arkadaşlar ikinci kez baba olacağım. Doğuma günler kalmış. Babam çocuğun adını koymamızı istedi. Gelin hep beraber bir isim bulalım." Cuma deneyimli; "İyi güzel de çocuk erkek mi kız mı, neye göre isim vereceksin ki?" diye şerh düşüyor. Cuma ile göz göze gelen Ali Nuri; "Ettiğin söze bak Cuma. Tabii ki erkek adamın erkek evladı olur. Ama yine de ha kız ha erkek fark etmez. Zaten ilki erkek ama gönlüm yine erkek çocukta..." Değişik isimler öneriyoruz. Aklıma tutukluluğumuz, cezaevi koşulları filan geliyor. Kısacası tutsağız... Ali Nuri'ye gerekçeleriyle isim önerimi söylüyorum:

-Bak Ali Nuri. Bunca senedir ne için mücadele verdik? Özgürlük için değil mi? Yarınlarda halkımızın özgür ortamlarda yaşaması değil mi hedeflerimizden birisi? O zaman doğacak olan bebek neden Özgür olmasın? Biz nasıl olsa tut-

sağız, hiç olmazsa o Özgür olsun. Hem kız hem erkek adı da olur, hiç fark etmez. Nasıl?

Evet doğacak olan çocuklarımızın adını bile hep birlikte koyacak kadar iç içeyiz. Cezaevinde "Erkek adamın erkek oğlu olur" diyen Ali Nuri, tahliye olduktan 15 yıl sonra; "Aslında içimden kız çocuğu olmasını dilemiştim, ama bu işler siparişle olmuyor" diyerek, öz eleştiri yapıyor ve çocuklarının durumunu şöyle özetliyor. "İki oğlum da beni cezaevinde tanıdılar. Özgür 8 aylıkken abisi Deniz, kızamık çıkardı. Hastalık Özgür'e de bulaştı ve yüksek ateşten çocuk felci geçirdi. Her türlü tedavi uygulanmasına rağmen bedeninde hastalığın izlerini taşıyor."

19 Ocak 1983'de doğan Özgür, şimdi spastik özürlü bir genç olarak yüksek okula devam ediyor...

Benim de çocuğum olacak mı?

Evli, çoluk çocuğa sahip arkadaşlar, işkence günlerinden ve cezaevlerinde yaşadıklarından sonra çocuklarına daha düşkün oluyorlar. Yaşadıklarını, gördüklerini, çektiklerini düşündükçe onlar, çocuklarının geleceğinden endişe duyarken, bekar olan bizler de; "Ya bizim çocuğumuz olmazsa?" endişesini taşıyorduk. Kaba dayak yerken en iyi koruduğumuz yer, elbette başımız ve hayalarımızdı. Birinde beyin kanaması, diğerinde hadım olmak vardı. Çekilen eziyetler belki unutulabilirdi ama kalıcı bir sakatlanmayı, ömür boyu bedenimizde taşımak zorunda kalabilirdik.

Asker/gardiyanların dövmek için bahane aramasına gerek yoktu. Yeter ki canı istesin, mutlaka bir yerlerden, bir şeyleri bahane ederek dövebilirlerdi. Döverken rastgele sallanan tekme ve tokatlar yüzünden sakat kalan birçok arkadaşımız oldu.

Cezaevlerinde, 'hoşgeldin dayağı' meşhurdur. Bu 'hoşgelme' işlemi, askerî cezaevlerinde daha bir 'hoş'tur. Her cezaevinin de kendine özgü bir karşılama şeklinin olması, sanki kuraldır. Kapıaltında ilk dayak öyle bir dayak olmalıdır ki içeri atılan, bu dayağı hiç unutmasın. Tercihen bir taraflarda iz bırakmak da çok makbuldür.

Şeref, ilk tahliye olduğunda çok sevinçlidir. 12 Eylül'ün soluk kesen fırtınasında alabora olan teknede, tayfa Şeref, karaya çıkmadan, ele geçip tutuklanmıştır. Tahliye olur olmaz, hakkında yeniden açılan bir iddianame ile 'firari' duruma düşer. İlk fırtınada sütten ağzı yandığından bu kez yoğurdu üfleyerek yemek ister ve Tekirdağ'a gider. Güzel Trakya sahillerinde, gün batımında, Tekirdağ rakısı ve yoğurt yiyerek günlerini geçirir. Hakkında gıyabi tevkif kararı olması Şeref'in kaçamak aşklarını engellemez. Bir yandan da Erzincan, Trabzon ve dağlardaki arkadaşlarını düşünür. İlk tutuklandığında ailesinin canı bağrı yanmıştır. Özellikle Gülsüm ana, ortanca oğlu Şeref'e kıyamaz. Şeref'le birlikte amca oğlu Tarık da kaçaktır. Aile büyükleri, araya hatırı sayılır kişileri koyarlar. Oğullarının işkence görmeden cezaevine gönderilmesini sağlamaya çalışırlar. Çözüm olarak da onları, Erzincan'lı bir avukat eşliğinde, haklarında gıyabi tevkif kararı veren, Erzincan Sıkıyönetim Mahkemesi Savcısı Nuh Mete Yüksel'e teslim etmeye karar verirler...

"Yılbaşında çok eğlendik. Tekirdağ'da. Tekirdağ rakısı ve çatalla yenilebilecek kadar sert mandıra yoğurdu çok güzeldi. Arandığımı biliyorum. Kaçak gezmek zor. Özellikle annem, kaçak gezmeme çok üzülüyor. Sürekli haber gönderiyor; "Oğlum kaçmakla bu işler düzelmez. Nereye kadar kaçacaksınız? Nedir bu başımıza gelenler?" diye dert yanıyor. Tarık İstanbul'da ve işi çok iyi. Benim de Tekirdağ'da işlerim yolunda. Bizimkiler haber gönderiyor. "Artık kaçak gezme-

yin, her şeyinizi ayarladık. Çok yakın zamanda tahliye edileceksiniz. Gelin teslim olun. Sizlere işkence falan yapılmayacak. Sıkıyönetime bizzat avukatla birlikte gidip teslim olacaksınız." Babam ben küçükken ölmüştü, annem de olayların böyle gelişmesine çok üzülüyor, kahroluyordu. Tarık'la konuştuk ve birlikte Erzincan'a gidip teslim olmaya karar verdik. Tarih daha dün gibi aklımda: 5 Ocak 1983. Yanımızda Avukat Avni Aksu, amcamın oğlu Tarık ile birlikte Erzincan 2. No.lu Askerî Mahkemesi Savcılığı'na çıktık. Hakkımızda gıyabi tevkif kararını veren Nuh Mete Yüksel'in huzurunda ifadelerimiz alınarak gıyabi tevkif kararı vicahiye çevrildi, tutuklanıp Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi'ne getirildik. Sözde bize hiç dayak atılmayacak, en küçük bir eziyet, işkence yapılmayacaktı. Daha 1. No.lu'nun dış bahçesinden girer girmez önce köpekler havlamaya, sonra da bizi av gibi gören askerler sırıtmaya başladı. Durum anlaşılmıştı. Kendi kendime; "Oğlum Şeref, bir güzel dayak yemeye hazırlan" diyemeden, tekme tokat saldırdılar. Neye uğradığımı şaşırdım. Ne Tarık'ın benden, ne benim Tarık'tan haberim var. Üzerime çullandılar. Tekmeler, tokatlar, coplar, odunlar, artık nereme geliyor bilemiyorum. Sadece başımı korumaya çalışıyorum. Yerlerde sürüklenirken bir tanesi yakamı tutup kaldırdı. Ellerimle yüzümü, kafamı tutuyordum. Kollarımı iki yanıma indirdiler. Askerlerden biri gelip, saçlarımı yolar gibi traş etti. Üstüm, başım, elim, kolum kan içinde. Horoz dövüşünde dayak yiyen, yüzü gözü kan içinde, tüyleri yolunmuş horoz gibi orta yerde duruyorum. Tekrar üzerime çullandılar. Birkaç tanesi özellikle hayalarıma tekme atıyor, vururken de; "Bu ibneleri hadım etmek lazım, bunlardan doğacak çocuklar da komünist, anarşist olur" diyordu. Bu kadar dayak arasında bir anda erkekliğim geldi aklıma. Ellerimi apışarama sokup korunmaya çalışırken, daha kötü vurmaya baş-

ladılar. Postalların sivri uçları, iki elimi de kan revan içinde bıraktı. Ne yapacağımı şaşırdım, artık ne başımı ne de hayalarımı koruyabiliyordum. Nasıl olduğunu bilemiyorum, yüzü koyun çevrilmişim. Sanki fındık çuvalına, fındık teper gibi, sırtımı tekmeliyorlar. Coplar ve tahta sopalar belimde kırılıyordu. Hâlâ bayılmamıştım. Yarım saat dövdüler, tanınmayacak halde olmalıydım. İşte o ara aklıma bizimkilerin, dayak yemeyeceğime dair verdikleri sözler geldi. Duyulur duyulmaz bir sesle küfür ettim. Ama ettiğim küfrü bir asker duymuş; "Haydaaa... Sen bizim anamıza avradımıza küfür edersin ha" diyerek yeniden tepeme bindiler. Hem dövüyorlar hem de kendilerini ajite ediyorlar; "Vurun ulan ibneye, anamıza avradımıza küfür etti, hücreye kolunu kanadını kırıp atalım." Bir tarafımı kırsalar, rahat edeceğim. Ağız dolusu bağıramıyorum bile. Bağırsam hoşlarına gidecek, onuruma yediremiyorum. Benden ayrı bir yerde Tarık'ı dövüyorlar. Sesleri duyuyorum ama ben kendi derdimdeyim. Artık iyice kendimden geçmiştim. Karga tulumba yattığım yerden kaldırıp küçücük bir hücreye attılar. Yan tarafımda bir hücre daha vardı. Onun da kapısı kapılıydı. Demek ki orada da birisi vardı. Ama bu Tarık olamazdı. Ben hücreye getirilirken Tarık'ın sesleri hâlâ dışarıdan geliyordu. Hücreye bir külçe gibi attılar. İki, üç asker ellerine oradan geçirdikleri bir battaniye ile yüzümü örtüp üzerime oturdular. Nefes alamıyordum. Ben yerde çırpındıkça, onlar üzerimde coplarla bacaklarıma, hayalarıma vurmaya devam ediyorlardı. Hücrede ne kadar dayak yedim, ne zaman beni bırakıp çıktılar hatırlamıyorum. Kendime geldiğimde hiçbir yerim tutmuyordu. Oturacak gücüm bile kalmamıştı. Sırtüstü öylece kalakaldım. Hayalarımda korkunç bir ağrı var. Pantolonumun önü ıslaktı; "Altıma mı işedim acaba?" Ama çişim de var. "Eğer işemiş olsam neden çişim olsun ki?" Ellerim kan

içindeydi. Yüzümü yokladım, ellerime pıhtılaşmış kan bulaştı. Demek ki yüzüm gözüm de parçalanmıştı. Başıma gelenleri düşünürken yan hücremden iniltiler duydum. "Kimsin? Nesin? Adın nedir?" diyecek halim yok. Yalnız dikkatimi çeken bir şey var. Yan hücrede her kim yatıyorsa, gardiyanlar hücreyi kontrol etmek ve beni dövmek için geldiklerinde, hemen inlemeye, "Oh... ah... of..." demeye başlıyordu. Tüm gece boyunca böyle devam etti. Sabah olduğunda yan hücredekini çıkardılar. Kim olduğunu bilmiyorum. Üç gün taşın üzerinde yattım. Gelen dövdü, giden dövdü. Her yerim morardı, adım atacak halim yok. Elim, gözüm, yüzüm, hayalarım, her tarafım şişti. Üçüncü gün, beni Bulancaklı arkadaşların kaldıkları koğuşa verdiler. Orada Ali Nuri, Fatih, Metin ve Saim'i görünce herşeyi unuttum. Perişan vaziyetteki beni ranzaya yatırdılar, yan koğuşlardan, kimde ne kadar antibiyotik varsa toplayıp içirdiler. Yemek için tahta kaşığı tutamıyordum. Ekmek bile yiyemiyordum. Çorbanın içine doğradıkları ekmeği zor yutuyordum. Anlayamadığım tek şey, sürekli belimin akıyor olmasıydı. Ve bu bel akması, sidik değil, meniydi. Kendi kendime; "Oğlum Şeref, erkeklik denen şey elden gitti, çoluk çocuğumuz olamayacak" diye düşündüm. İyi olur olmaz ilk işimin, kendimi denemek olduğuna karar verdim. Yani mastürbasyon yapacağım. Yaklaşık on beş yirmi gün yataktan çıkamadım. Yüzüm gözüm iyileşmeye başlamış, hayalarımdaki şiş inmiş, artık kendimi denemenin zamanı gelmişti. Akşam sayımından sonra tuvalete girip zorla da olsa mastürbasyon yaptım. Baktım ki bir problem yok, tuvaletten çıkarken bağırmaya başladım; "Oh be!!! Benim de çocuğum olabilecek, makinede arıza yok"...

Ben hücredeyken yan hücrede yalandan oflayıp puflayan, dayaktan kurtulmak için numara yapan, bizim Fatih'miş. Meğerse koğuşta, Saim ile kavga edince hücreye atmışlar.

Hücreden çıkıp koğuşa verildiğinde Ali Nuri'lere; "Birini getirdiler ama kim olduğunu bilmiyorum. Adamı öyle bir dövüyorlardı ki o dayak yedikçe, ben of çekiyordum. Ama ondan tek bir ses bile çıkmıyordu" diye anlatarak, ağlanacak halimize gülüyormuş...

Etimek tatlısı ekmek banarak yenir

Sevincimizi, öfkemizi, acı tatlı anılarımızı, umutlarımızı velhasıl yarin yanağından gayri her şeyimizi paylaştığımız o günlerden, paylaşmadan, iç içelikten söz ederken İbrahim'i anmamak olmaz. Dosyası hayli kabarık olan Tirebolulu İbrahim, içeri düşmeden önce, küçük teknesi ile günü birlik balıkçılık yapan bir arkadaş. Çok çalışkan. Malzemesi olduktan sonra 650 göz serpmeyi (saçma) on-on beş günde çıkartır. Tabii, yanında ördüğü pazar fileleri hariç. Kendisini işe verdi mi hiçbir şey onu ilgilendirmez. Elinde matiz (ağ örmek için kullanılan iplik sarılı bir tür makara) ve ayak baş parmağına doladığı son düğümle hiç örgüye-matize bakmadan televizyon seyrederken ağ örer. Öylesine usta...

İbrahim ile Erzincan 1 No.lu'da aynı koğuşta yatıyoruz. Kantine çıkmak, alışveriş yapmak, televizyon izlemek, gazete almak, hava saati, sigara, çay hepsi yasak. Kitap okuyor, dam altında dama oynuyor ya da dava dosyalarımızı yeniden karıştırıyoruz.

Neden yasaklıyız?

1 Mayıs yaklaşıyordu. Eylemlerde ortak tavır alma geleneği var ama önceden, ortak bir eylem biçimi kararlaştırılmamış, 'her koğuş kendi içinde günün değerlendirmesini yapacak' diye konuşulmuştu. Öğleden sonra havalandırmadan içeri alındığımızda, 6. Koğuş'ta kalan Kurtuluşçu arkadaşlar, 1 Mayıs için 'yumruklar havada' sessiz saygı duruşu yapmışlar. Koridorda gezen asker/gardiyan görmüş ve nö-

betçi subaya bildirmiş. Diğer koğuşların bunlardan haberi yok. Arkadaşların da nöbetçinin kendilerini gördüğünden haberleri yok. Normal koşullarda ikinci sırada sayıma çıkması gereken 6. Koğuş, sayıma çıkartılmayınca bir terslik olduğunu anladık. Sayımdan sonra havalandırma bahçesine takviye askerler girmeye başlayınca 6. Koğuş'a operasyon yapılacağı anlaşıldı. Biz de hazırlıklarımızı yaptık. Kimse üstünü çıkarmadı. Toplu dayak ihtimali büyük. Operasyon başlıyor, 6. Koğuş coplanıyor. Bunun üzerine diğer koğuşlar, slogan atıp, mazgalları, kapıları tekmelemeye başladı. Ortalık yatıştıktan sonra askerler, takviyeli halde koğuşlara girdiler ve televizyonları toplayıp 'yasaklı' olduğumuzu bildirdiler.

İşte bu eylemden dolayı yasaklıyız... Ve yasakların ne zaman kalkacağı belli değil... Tam bu dönemde sigaramız bitti. Kantinden alamıyoruz, koğuşlarla bağlantımız kesik. Birbirimize seslerimizi duyuyoruz ama bir şey alıp vermek yasak. Böylesi durumlar için sakladığımız 'zula'da da sigara yok. İbrahim saçma örmeye devam ediyor, keyfi yerinde. Ne var ki sık sık tuvalete gitmesi dikkatimizi çekiyor. "Bu işte bir iş var" diyoruz. Sigarasızlık başımıza vurdu. En çok da Metin dert yanıyor. İkide bir ranzasının sallanmasına kızıp Fatih'e bağırıyor; "Sigaram da yok zaten, şu ranzayı sallayıp durma. Ne kadar çok uyursam o kadar az sinir oluyorum. Şimdi bir dal sigaram olsun, vallahi altı ay fazladan yatarım." İbrahim yine tuvalete girdi. Beş dakika olmadan çıktı. Peşinden ben girdim ve sigara dumanını fark ettim. Hemen ranzanın altında toplanıyoruz. Karar: İbo'nun zulası patlatılacak. Bunun için en uygun zaman İbo'nun tuvalete gittiği aralık. Ranzalarımıza çıkıyoruz. İbo, hinoğluhin. Durumu çakıyor ama bize belli etmek istemiyor. Karşılıklı bir soğuk savaş hali. Yaklaşık bir saat sonra İbo tuvalete gitti. Hemen

ranzalardan fırlayıp tuvaletin kapısını ranzaya bağlıyoruz. Seslerden başına geleni anlayan İbo, "Kapıyı açın; söz veriyorum hepinize birer dal sigara vereceğim" diye yalvarıyor. "Koğuş Arama Tim Komutanı"mız Metin, eliyle koymuş gibi İbo'nun zulasındaki sigara paketini buluyor ve birer sigara tellendiriyoruz. Tuvaletin kapısı hâlâ ranzaya bağlı, İbo içeriden bağırmaya devam ediyor; "Vallahi de billahi de söz. Hepinize sigara vereceğim. Çözün şu kapıyı da koğuşa gireyim." Birer tane de yedek aldıktan sonra kapıyı açıyoruz. İbo hemen zulaya el atıp; "Adam hiç olmazsa bir tane teselli armağanı bırakır" diye söylenerek ranzasına çıkıyor. Fatih'ten güne düşen anlamlı not:

- Ayıp ediyorsun İbo. Burada komün hayatı yaşıyoruz. Var mı ayrımız gayrımız? İnsan, sigarasız bir zamanda, hem de yasaklıyken, bizleri sigarasız bırakır mı? Bu mu yoldaşlık? Bu mu kardeşlik? Bu mu sosyalizm?

İbo'da ses soluk yok... Yoldaşlık, sosyalizm, kardeşlik dedik ya... İbo'yu büyük yerden, büyük cümlelerle bağladık...

Uzun zamandır, kendi yaptığımız etimek tatlısını yemedik. Bir gün sonra yasakların kalkmasını bekliyoruz. Kantin, hava saati, çay içmek, gazete almak ve televizyon seyretmek serbest olacak. En güzeli de sigara alabileceğiz. Yarın yine bir avuç gökyüzünü hep beraber görebilecek, volta atabileceğiz... Yani mahpusta mahpusluktan kurtulacağız. Yarının sloganı 'Ne mutlu özgür mahpusum diyene' olacak. Ekonomik işlerle Ali Nuri ilgileniyor. "Yarın etimek tatlısı yiyebilir miyiz?" sorumuza, para durumuna bakıp; "Kişi başına beş katlı etimek tatlısı yiyebiliriz. İki demlik de çay söyleyebiliriz" diye cevap veriyor. Sanki tahliye olduk. Hep beraber Ali Nuri'ye yağ çekiyoruz. "En büyük patron bizim patron." Yan koğuştakiler sataşıyor

- Beyler burası Askerî Cezaevi. Herkes siyasi tutsak. Burada patron matron yok...

Metin, hem İbo'ya hem de yan koğuşa sataşarak savunma yapıyor:

- Ne demek patron matron yok. Bizim patron, yarın etimek tatlısı ve iki demlik çay ısmarlıyor, üzerine de birer dal sigara İbo'dan. Ama bu kez zuladan değil harbiden, cebinden...

Bir gün daha şamatayla bitiyor. Gece asker postallarının sesiyle sürüyor ve uyuyup gidiyoruz yeni bir güne doğru.

Güneş Munzur'un tepesinden dağ eteklerine doğru inerken, işemek için iniyorum ranzamdan. Sabah sabah güzel kızları düşlüyorum. Hayaller kuruyorum kafamda. Bir takım fanteziler işte... Ranzama geri çıkarken; "Oğlum Zeki, cezaevindesin. Burada bu işleri düşünecek ne zamanın var ne de mecalin. Git yatağına yat, uslu uslu uyu." Yatağıma girerken Şeref osuruyor. Koku... Sırtımı dönerken "yuh olsun sana" demeyi ihmal etmiyorum.

Sabah koğuş nöbetçisi Sedat, ayaklarımızı dürtüp çorbanın geldiğini, kahvaltının hazır olduğunu bildiriyor. Kahvaltıya eşofmanla inenler var. Çorbadan sonra yeniden yatmayı kuruyorum. Nasılsa havalandırmaya bir saat var. Sedat, etimek tatlısının malzemelerini bir kağıda yazıp Ali Nuri'ye veriyor. Ali Nuri; "Bu kadar paramız var mı? Daha sigara falan da alınacak" diyorsa da listeyi cebine koyuyor... Ve havalandırmaya çıkıyoruz. Yasaklardan sonra volta atmak, yeniden diğer koğuşlardaki arkadaşlarla sohbet etmek çok keyifli. Sanki kırk yıldır birbirimizi görmemiş gibiyiz. Metin'le Fatih, Kemal'e İbo'nun zulasını nasıl patlattığımızı gülerek anlatıyor. Capon Yılmaz, Yakup Hoca'nın yanında; "Hocam bu yasaklarda İngilizce'yi biraz daha ilerlettim. Gün boyu hep gramer çalıştım. Yeni kelimeler öğrendim. Bu gidişle bura-

dan çıkışta İngilizce çeviri bile yapabilirim" derken Yakup Hoca, "Azmini kırma devam et. Bir lisan bir insan unutma" diyor. Biz volta atarken Ali Nuri kantinden ihtiyaçlarımızı alıp koğuşa götürüyor. Sedat etimek tatlısını hazırlamak için koğuşta kaldığından aklımız onda. İçeri girdiğimizde hemen Sedat'ın başına çöreklenip soruyoruz; "Tatlı tamam mı?" Akşam karavanasında nohut, makarna ve hoşaf var. Olsun. Bizim beş katlı etimek tatlımız var. Sanki bayram sabahı... Etimeke sıra gelsin diye yemeği çarçabuk bitiriyoruz. Sedat çok ciddi:

- Kimse acele etmesin, herkes tabağını uzatsın, servisi ben yapacağım.

Cuma; "Burası pastane değil, koy şunları da yiyelim" derken Sedat da; "Yahu Cuma, her şeyin bir yolu yordamı var. Size çatal bıçak verecek halim yok zaten, tahta kaşıkla yiyeceksin. Ama olsun, yine de usule uyalım."

Tahta kaşıklarımızla melamin tabaklarımızdaki etimek tatlısını, ekmek bana bana yiyoruz. Sedat süt ve şokellayı fazladan koyup 'kıyak' geçmiş. Bir de güzeldi ki... Hele de yasaklardan sonra, kan yapıyor vallahi... Yemekten sonra masa başında birer sigara yakıyoruz. Hepimizin gözü İbo'da. Gülüyoruz.

- Bana bakın, ben o sigaraları her gün tek tek kendimi sıka sıka zula yapmıştım. Bir daha sigarasız kalırsanız karışmam. Dedem mezardan çıksa bir tane bile vermem.

- Bak sevgili kardeşim İbo, diyelim ki yeniden yasaklar başladı. Zaten çok geçmez yarın, öbür gün bir yerden bir şey patlar. Biz dayak yerken asker ne yapıyor? Koğuşu talan etmiyor mu? Her şey birbirine karışmıyor mu? Hele o arama sırasında Dinozor da dayak timinde değil de arama timindeyse söyle bakalım zulandaki o sigaralar ne olur? Zahmet etme ben açıklayayım: Her bir dalı yeniden paket-

lenmek üzere tütün haline getirilip tekel fabrikasına gönderilir. Peki yazık değil mi sigaralara? Delikanlı gibi koysan da masanın üstüne içsek ya. Tamam kabul ediyorum devrimci durum için krizin derinleşmesi lazım ama o kriz bizim sigara krizine hiç benzemez. Öyle değil mi Fatih? Bak otorite orada, ranzasında beşlik simit gibi oturmuş, sigara içiyor. Gel sen şu sigaraları zula yapma, bizi de sıkıntıya sokma. Yoksa bizim kriz devrim falan dinlemez, tutar karşıdevrim yaparız.

- Tamam Eraslan, bu kadar ajite yeter. Ben saçmamı yapayım. Sırada Zeki'nin saçması var.

- Sahi Zeki, ipleri getirdi mi abin?

- Getirdi İbo. Sen elindeki işi bitir, benim saçmaya başladığında sana törenle bir dal Maltepe sigarası vereceğim.

- Kimden alacaksın Maltepe'yi?

- Onu da ben bileyim, müsaade edersen.

- Olsun. Bizim koğuşta Maltepe içen yok, zula da patlatamazsın?

- Orası hiç belli olmaz İbo. Sen saçmanı örmene devam et. Şöyle bir güzel de Tirebolu havası söylesen tadından yenmez ha.

- Ne o, eski arkadaşın mı geldi aklına?

- Evet... Adı Bende Kalan geliyor aklıma...

Kıbrıs'ı fethederim

Cezaevlerinde toprak zemin demek, her zaman kaçmayı düşünmek demektir. Kaçmak ise tünelle özdeştir. Hele ki siyasilerin kaldığı, özellikle idamı, müebbedi bol olan cezaevlerinde, her tutuklu, hükümlünün aklında mutlaka tünel vardır.

Erzincan 1 No.lu Cezaevi'nin havalandırma bahçesi toprak. Yazın sıcaklarda volta atarken, sabah sporu yaparken,

zaman zaman minyatür kale top oynarken toz toprak içinde kalıyoruz. Yağmur veya kar yağdığında değil spor yapmak, çamur yüzünden, volta atmak bile zor. Zaten tüm koğuşların ortasında, küçücük bir açıklık olan havalandırma bahçesinin, koğuşlarla hiçbir bağlantısı yok. Sabahları spor yaparken genellikle eski bez parçaları ya da eski gazeteleri seriyor ve bu parçaların üzerinde yer hareketleri yapabiliyoruz. Sağlık açısından bu koşullarda spor yapmak sakıncalı. İdareyle konuşup malzemeleri vermeleri halinde, havalandırma bahçesine beton dökmeyi ve nizami bir voleybol sahası yapmayı istiyoruz. Bu isteğimizi cuma sayımında, İstiklal Marşı öncesi Albay'a iletiyoruz. Albay Köse'nin; "Siz voleybol oynamayı biliyor musunuz? Sizin eliniz silah tutmaktan başka bir işe yaramaz" cevabına sinirlenen, 12 Eylül'den sonra dağda, silahlı çatışmada vurularak yakalanan Samsun'lu Yalçın; "Ben milli voleybolcuyum. Voleybol oynamayı da, oynatmayı da en iyi biz biliriz" diye dikleniyor. Albay'dan; "Tamam, beton dökmek için gerekli malzemeleri aldıracağım. Betonu siz dökecek, voleybol direklerini ve voleybol ağı ile topun parasını siz vereceksiniz. Yalnız 2-3 gün hava saatine çıkmayacaksınız" vaadini koparınca da Yakup Hoca; "O zaman kantinin, çay ocağının yanına birde çeşme yapalım. Spordan sonra elimizi yüzümüzü yıkarız" diyerek talebimizi bir adım daha ilerletiyor.

Albay hiç düşünmeden kabul ediyor. Ertesi gün getirilen çakıl, kum, çimento ile tüm koğuşlar ortaklaşa öğleden sonraki hava saatinde toprak zemine beton dökerek çamura, toza, toprağa son veriyoruz. Sanki Fatsa'da, Fikri abinin önderliğinde, belediyenin yürüttüğü "Çamura Son Kampanyası"ndayız.

Beton zemin tam kurumadan Yalçın ve iki arkadaş havalandırmaya çıkıp nizami bir voleybol sahası için gerekli dü-

zenlemeleri yaptılar, sabit dikilmesi koşulu ile iki voleybol direğinin çukurunu kazdılar. Albay Köse de askerî birliklerin atölyelerinde yaptırdığı direkleri getirtti. Üç gün içerisinde, nizami ölçülerde voleybol sahası çizilmiş, çeşme yapılmış, voleybol ağı gerilmiş, top alınmış, beton zemin dökülmüştü.

Her ne kadar beton zeminde spor yapmak, toprak zemine oranla beden sağlığı için daha riskli olsa da toz, duman yutmadan spor yapmak iyiydi. Artık sabah sporları zevkle yapılıyor; uzun eşek, birdir bir, yakan topun tadı daha güzel çıkıyordu. Hele öğleden sonra yapılan, koğuşlar karması, voleybol karşılaşması. Her koğuştan isteyen her arkadaşın katılacağı, koğuşlar arası Erzincan 1. No.lu Askerî Cezaevi Voleybol Turnuvası yapmayı kararlaştırdık. Ödül, her koğuşun ortak katılımı ile alınacak bir tepsi baklava olacak; ama bunun için cezaevi yönetimine durumu bildirmemiz lazım.

Cuma akşamı bütün koğuşlar havalandırma bahçesinde, Albay Köse'yi bekliyoruz. Sayım sonrası, havalandırmada her koğuş kendi arasında bir şeyler konuşurken çavuşun 'dikkat!!' sesiyle Albay Köse, üç basamaklı set üzerinde, haftalık 'nutuk' seansına başlıyor.

Yine Beş Parmak'tan girip, Magosa'dan çıktık ama bu konuşmada da Kıbrıs'ı fethedemedik. Tam bitti derken Albay, yarası yeniden kanamaya başlayan hasta gibi hüzünlü, acılı ses tonu ile anlatmaya devam ediyor. Konuşurken sesi titriyor, ağlayacak gibi oluyor. "Siz var ya siz. Hepiniz bir cihan parçasısınız. Sizin elinize fırsat geçse, değil devrim yapmak, dünyayı değiştirirsiniz. İşte, üç günde yaptıklarınız ortada. Bizimkilere kalsa (eliyle askerlerini gösteriyor) bu zemine on beş günde beton döker, iki ayda voleybol direklerini diker siz başka cezaevlerine sevk olunca kendileri voleybol oynardı. Ama sizler böyle değilsiniz. Siz tuttuğunuzu kopartıyorsunuz. İnançlısınız. Azimlisiniz. Ah birde komü-

nist olmasanız. Bakın, ben Kıbrıs'ta askerlerimle birlikte göğüs göğüse savaştım. Yanımda savaşan birçok askerim şehit düştü. Çok şükür bana bir şey olmadı. Ama şunu bilin, eğer benim yanımda, sizin gibi inançlı, akıllı, ne yaptığını, ne istediğini bilen, attığı tek merminin hesabını en ayrıntılı biçimde düşünen, 5-6 tim olsaydı, anam avradım olsun o Kıbrıs'ın tamamını ele geçirirdim. Ama nerede bizim askerde o zeka. Sizden zeka fışkırıyor, ama nafile yere. Komünistliğe, anarşistliğe gelince üstünüze yok. Bakın, istediğinizde aklı başında ne güzel işler yapıyorsunuz. Spordan sonra temizlenmek için çeşme bile yaptınız. Bunlar akıllı adam işleri. Sizin gibilerin işleri. Şimdi tam karşınızdaki duvara bir yazı yazdıracağım. Nemi yazdıracağım? Meraklanmayın onu da söyleyeyim. "Akılsız adamların yaptığı akıllı işler."

Albay Köse, öylesine havaya girmişti ki, ona koğuşlar arası voleybol karşılaşması değil, koğuşlar arasında kapıların açılmasını teklif etsek, neredeyse kabul edecek gibi. Anlattıkça açılıyor, açıldıkça, hem bize hem de askerlerine biraz daha 'küfür' ediyordu. Baktı ki konuşması, ajitasyonu bitmiyor, Yakup Hoca, elini kaldırıp söz istedi. Albay; "Söyle Yakup C. Zaten her şeyi sen söylüyorsun. Yoksa bunların başı, çıbanın başı sen misin?" deyince Yakup Hoca; "Hayır, ben ne çıban başıyım, ne de birilerinin başıyım, sadece cezaevinin ortak bir talebi var, onu size ileteceğim. Arkadaşlarım da sizinle benim konuşmamı istediler. Durum bundan ibaret". "Evet, talebiniz nedir?". "Arkadaşlar, cezaevindeki sosyal etkinliği ve koğuşlar arasındaki dayanışmayı geliştirmek amacıyla, koğuşlar arası voleybol şampiyonası düzenlemek istiyorlar. Öğleden sonraları hava saatimizde voleybol turnuvası yapacağız. Onu bildirmek istedik." Albayın çok hoşuna gitmiş olacak ki hemen bağırmaya başladı. "Kara çocuk-kara çocuk, (Yalçın esmer olduğu için böyle diyordu) milli voleybolcu.

Çık bakalım ortaya." Yalçın, sol elini havaya kaldırıp nerede olduğunu gösterirken, albay "Bak yine sol yumruğunu kaldırdın. Bu çocuk kendini nerede sanıyor. Oğlum, burası miting alanı değil, indir sol kolunu aşağıya." Aramızdaki gülüşmelere Albay Köse ses çıkarmayınca durumu anladık. Voleybol turnuvası için izin verecekti. "Sen kara çocuk, söyle bakalım. Bu sahada nizami voleybol karşılaşması oynanır mı?" Yalçın gülerek; "Bu sahada olimpik maç bile yapılır. Sen bizi ne sanıyorsun? Git milli hakem getirt. Ölçümünü yapsınlar. Bir santim hata varsa fileleri, direkleri söküp götürsünler. Yalnız topta 30-40 gram fazlalık var." Albay böylesi bir cevap beklemiyordu. Biraz düşündükten sonra; "Siz gerçekten şeytansınız. Sizden korkmayanın dini, imanı yoktur. Topun kaç gram fazla olduğu söylüyorsun. Peki, nerede tarttın topu? Cezaevinde terazi mi var?". "Hayır efendim. Göz var nizam var. El var elcik var. Bizim elimiz, gözümüz zaten terazi. Topu tartıya koyup kilosuna bakmak gören körler için. Biz kör değiliz ki." Aldığı cevaba bozulan albay "Anlaşıldı, kim olduğunuzu biliyoruz. Zaten sana böyle bir soru sormak hataydı. Tamam. Voleybol karşılaşması yapabilirsiniz. Ancak biz de izlemeye geleceğiz. Bakalım cezaevi şampiyonu kim olacak? Peki!!! Söyle bakalım kara çocuk şampiyon olana ne verilecek? Ortada bir iddia yok mu?". "Var. Eğer içeri aldırırsanız bir tepsi baklavasına. Turnuva sonunda tüm tutuklular hep beraber hava saatinde yiyeceğiz". "Peki bize de var mı?" Bu soruya gerekli cevabı, hepimiz ellerimizi saklayarak çeşitli şekillerde; "Nah" dercesine sallayıp verirken Yalçın; "Siz bize yıllardır baklava yerine en güzel acıları yediriyorsunuz. Bizim baklavamız sizin baklavanızın yanında 'Antep acılısı' gibi durur."

Albay cevap vermeden havalandırmadan çıkarken, biz de koğuşlara alınıyoruz.

Kafada yumurta böyle kırılır

Ciddi bir gerekçe göstermeden, sadece 'daha rahat ve özgür yemek, içmek için', Fatih ayrılana kadar, koğuşta komün yaşıyorduk. Fatih; "Ben komünden ayrılacağım, bağımsız yaşayacağım. Siyasi olarak bir ayrılık yok. Ancak ben, bana gelen para ile kantin ihtiyaçlarımı daha rahat karşılar ve daha iyi beslenirim. Günde istediğim kadar istediğim sigarayı içebilirim. Kendime sınır koymuyorum, bu nedenle komünden ayrılıyorum" diyerek ayrıldı.

Şaşırdık ama tercih kendisinindi. İkna etmek için konuşmalarımız fayda vermedi ve komün dışı yaşamaya başladı.

Komün olarak maddi durumumuz iyi sayılmazdı. Ancak bazı koğuşlara göre özellikle, kalabalık koğuşlara göre iyi durumdaydık. Her koğuşun bir kantin görevlisi var. Her önüne gelen kantinden alışveriş yapamıyor, isterse koğuşlarda herkes bireysel yaşasın yine de kantinden ihtiyaçları bir kişi alabiliyor. Bu nedenle Fatih'in kantin ihtiyaçlarını da bizim koğuş listesine yazdırması gerekiyordu. Sanki Fatih'in komünden ayrılmasına misilleme gibi Ali Nuri; "Arkadaşlar yarın sabah için kantinde yumurta haşlatacağım. Ayrıca birer tane de karper peynir." Gerçekten de uzun zamandır yumurta yememiştik. Komün dışı kalan Fatih'e soruyor; "Biz yarın sabah için ikişer tane yumurta haşlatacağız, ayrıca karper peynir alacağız, sen de ister misin? Ona göre listeyi hazırlayacağım...". "Evet" diyor Fatih ve liste yazılıyor.

İçimizdeki şeytan bizi dürtüyor. Fatih'e bir fırıldak yapmak lazım ama nasıl?

Hava saatinde volta atarken aklımıza yumurta geliyor. Yarın sabah biz haşlanmış yumurta yiyeceğiz. Ali Nuri de yumurtaları bugünden haşlatacak. Eğer Fatih'in yumurtaları haşlanmazsa ona çiğ yumurtalar verilecek. Ali Nuri'ye du-

rumu anlatıyoruz; kamufle etme görevi de Eraslan'a veriliyor ve hemen plan uygulamaya konuluyor.

Voltada, sohbette yine hep beraberiz. Diğer koğuşlardaki arkadaşlar da Fatih'in komünden ayrılmasının yanlış olduğunu söylüyor; ama onun adı Fatih. Ömrü hep muhalefetle geçmiş. Her şeyde mutlaka muhalefet yapacak bir yan bulur.

Akşam sayımında içeri girerken haşlanmış yumurtaları alıyoruz. Yarınki koğuş nöbetçisi Eraslan olduğu için yumurtaların tümü ona emanet ediliyor.

Gece televizyon seyrediyoruz. Alt ranzada kalan Sivaslı Halil ve Cuma hiçbir programı izlemiyorlar. Ekrana çıkan tüm sanatçıları, dizileri, filmleri Amerikan emperyalizminin bir oyunu olduğunu ileri sürerek boykot ediyorlar televizyon izlemeyi. O dönemlerde Ajda Pekkan'ın "Petrol" şarkısı moda. Her gün en az üç beş defa Ajda dinliyoruz. Parçanın sonunda Ajda'nın kağnı arabasını çekişi, öküzlerin bakışları ve Ajda'nın 'kıvrak dansı'; Metin'i 'mest' ediyor. O iki de bir; "azcık şunun sesini açsanıza, ne güzel de kıvırtıyor baksanıza" dedikçe, Cuma ranzasında başını sallayıp 'la havle' çekiyor. Cuma'ya göre televizyonda sadece haberler izlenir. Gerçi haberler de oligarşinin haberleri; ama ne yapalım artık katlanacağız.

Koğuş nöbetçisi Eraslan, erkenden kalkıp sobayı temizlemiş ve yakmıştı. Hepimize birer bardak Lezzo da yapmış. Öyle ya yumurta peynirin yanına çay olmayınca soğuk Lezzo iyi gider. "Çorbalar hazır" sesi ile yataktan kalkıp masaya oturduk. Biz çorbayı içerken Eraslan, yumurtalarımızı ve peynirlerimizi veriyor. Fatih'in yumurtasını uzatırken soruyor, "Lezzo'yu fazla yaptım, istersen sen de içebilirsin!" Fatih hiç oralı değil. Masadakiler karşılıklı yumurta tokuşturmaya başlıyoruz. Kim kaybederse kahvaltıdan sonraki sigarayı o verecek.

Biz yumurtaları tokuştururken Metin birden Fatih'e, "Ben seninle yumurtamı tokuşturmam. Benim yumurtam daha sağlam, seninkini kırar ama sen komünden ayrısın, eğer kazanırsam bana sigara vermezsin, ben de yumurtamı kafamda kırarım" diyerek haşlanmış yumurtayı kafasında kırıyor. "Bak Fatih gördün mü? Benim yumurtayı kafam bile zor kırdı. Ama sende kafa da yok. Sen yumurtayı kafanda kırmaya kalkarsan kafan kırılır. Sonra da uğraş idare ile. Ne diyeceğiz? Düştü kafayı yere vurdu desek 'Koğuşları ıslak bezle paspas etmeyin' diyecekler. Sen en iyisi tahta kaşıkla kırda ye."

Hepimizin gözü Fatih'te. Metin o kadar güzel oynadı ki. Fatih'ten başka herkes yumurtanın çiğ olduğunu biliyor. Fatih yine her zamanki gibi bilgiçliği ve umursamaz tavrı ile yumurtayı eline alıp;

- Oğlum bu kafa çok cop yedi, ama copların hepsi kırıldı bu kafadan damla kan çıkmadı. Beni yumurta ile mi korkutuyorsun? diyor ve kafaya indiriyor çiğ yumurtayı.

Koğuş önünde nöbet tutan asker/gardiyan dahil hepimiz gülmekten kırılıyoruz. Büyük bir iştahla yediğimiz yumurta bile boğazımızda tıkanıp kalıyor. Fatih şaşkın. Dışarıda Fatih'e 'ördek' derdik, bir kez daha ördekliğini kanıtlıyor. Masadan kalkıp lavaboya giderken; "Demek komünden ayrıldım diye bana suikast tertiplediniz ha! Size tek dal sigara verirsem, çayınızdan bir bardak içersem tövbe olsun. Bundan sonra kantin ihtiyaçlarımı başka koğuşlara aldıracağım. Sizden korkmayanın dini imanı yok. Dışarıda da kar yağıyor, musluk suları buz gibi akıyor. Eğer hasta olursam elimden çekeceğin var Metin.

-Ben ne yaptım sana? Kendi yumurtamı kafamda kırdım sen de bana delikanlılık yapmasaydın. Yemin olsun kafan

omlet gibi. Gel de yumurta boşa gitmesin, kel kafana sürelim belki vitamin olur da saçların daha gür büyür.

Asker, koğuş kapısını açtığında Fatih, hâlâ lavaboda başını yıkıyordu. Ayrıca kendini iki gün cezalandırıp havalandırmaya çıkmadı. Her hava saatinde diğer koğuştaki arkadaşlar soruyor, Metin de gerekli cevabı veriyordu:

- Fatih koğuşun verdiği karara göre cücüğe yattı. Yakında civcivleri ile havalandırmaya çıkacak.

Şu Munzur'u neden tutuklamıyorlar?

Her birimiz ayrı bir cins. Kimin, ne zaman, nerede, ne yapacağı belli değil. Kimi İngilizce'den Türkçe'ye kitap çeviriyor, kimisi süpürge sapından satranç yapıyor, kimileri ağ, file örüyor, kimileri de yabancı dil öğreniyor.

Yasal olarak tahliye olamayacaklar elbette başka şeyler düşünüyor. Hani şarkıdaki gibi, 'Nerden başlasam, nasıl anlatsam?' Evet, nereden başlamalı, nasıl yapılmalı?

Erzincan 1 No.lu'dan 'Nasıl kaçmalı?'. Cuma, havalandırmada hiç çekinmeden bağıra bağıra düşüncesini açıklamada geri durmuyor.

-Yüzde değil, binde bir şansım olsun, vurulmayı göze alıp kaçmazsam, anam avradım olsun.

Evet. Nasıl yapmalı, ne yapmalı, nereden başlamalı? Yasal tahliye olamayacakların kendilerini tahliye etmek için düşündükleri bunlar.

Munzur Dağı'na bakıyorum. Her tarafı karla kaplı. Üzerine bembeyaz çarşaf çekmiş uyuyor. Oysa Munzur uyumaz. Munzur düşünenler için hınzırdır. Nice delikanlıları, genç kızları bağrında barındırmış, nicelerine yataklık etmiştir.

Yani Munzur 'teröristlere' yardım ve yataklık etmiştir.

Peki o zaman neden tutuklamıyorlar Munzur'u?

Neden sorgulamıyorlar?

Munzur destan. Munzur dillerde türkü, gelinlik kızların başındaki taçtır.

İşte tam karşımda, gözümün içine bakıyor. Sevdalı-sevecen o bana, ben ona bakarken bir alıntı gönderiyorum Munzur'a 'Benim meskenim dağlardır'...

Munzur her şeyi kar altında saklarken yüreğim kan ağlıyor. Ne bir görüşmecim ne bir haber...

Kar yüreğimin yollarını kesmiş.

Munzur gelinlik giymiş kız, biz eteklerinde tutsak. Yürümek isteyen adımlarımız kelepçeli.

Oysa Munzur bizimle nikahlı.

Koğuştayım.

Kararlıyım... Kaçacağım!!

Dam altında her zaman adam asılmaz a...

Kimi zaman da suratlarımız asılırdı. Suskunluk, cezaevleri için patlamaya hazır dinamittir her zaman. Suskunluk çoğalmışsa düşünülüyor demektir. Kimileri tahliye olacağı günü düşünürken, kimileri hiçbir zaman devlet eliyle tahliye olamayacağını düşünüp farklı hayaller kurar.

Kaçma hayallerinden hiç vazgeçmeyenlerden birisi Samsun Kurtuluş davasından Fehmi U. Fehmi, Gürcü. Paytak adımlarla yürür. Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi'nin havalandırma bahçesinde, volta atıp Munzur Dağı'nı hınzır bakışlarla süzerken, gülerken, konuşurken firar aklından hiç çıkmaz...

Havalandırmada voltadayız, söz Fehmi'de...

Anlatmaya başlamadan önce birer sigara yakıyoruz. Yarım ağız, sitem eder gibi:

- Nereden çıkardın şu kaçma işini?

- Mahpusta nasıl zaman geçireceğiz, bu voltalar yarın bizim yakamıza yapışıp hesap sormaz mı Fehmi?

- Başlatma havalandırmaya da, kaçmaya da... Şimdi Avrupa'da dolaşıyor olacaktım, eğer Yunan hükümeti kabul etseydi. Şimdilerde benim yerimde yeller esiyor olacaktı. Ama olmadı işte. İade ettiler. Ettiler de ne oldu sanki. Hükümet bunalımı çıktı. S..tir et biz devrim yapamadık ama ben Yunanistan'da hükümet devirdim.

Malum ya Eylül öncesi kaçak duruma düştüm. Karadeniz'de rahat gezemiyordum. Ülke genelinde de aranır olmuştum. İltica etmeyi kafaya koydum. Ama nasıl? Bana göre en basit yol, Yunan adalarından birine geçmekti. Kıyafet değiştirip Bodrum'a gittim. Biz, dağda derede, devrim için uğraşırken millet keyif çatıyordu. Günlerim, 'Sahil Güvenlik Botu hangi aralıklarla gidip geliyor, rüzgar hangi yönden eserse benim işime yarar, en yakın adaya kaç saatte geçerim?' diye araştırarak geçiyor. Her türlü ihtimali hesaplamaya çalışıyorum.

- Peki neyle geçeceksin karşıya? Kayıkla mı? Yüzerek mi? Yoksa tekne mi ayarladın?

Fehmi sigaradan derin bir nefes çekip gülmeye başlıyor.

- İşin garip yanı, ben yüzme bilmiyorum. Hayatımda denize bir iki defa girdim. O da hiç boyumu geçmeyen yerlerde...

Gülümsüyorum ama o içerliyor:

- Ne gülüyorsun? Kaçmaktan öte kurtuluşum yok. Birlikte kaçabileceğim bir arkadaşım da yok. Ne olursa olsun kaçacaktım. Geceler Bodrum da bir harika. Millet harbiden para yiyor. Geceleri marinayı dolaşıyorum. Gözüme kestirdiğim tekneleri, kayıkları daha yakından tanıyorum. Bu arada

havalar bozdu. Sahil Güvenlik de bozuk havalarda pek dışarı çıkmıyor. Bir akşam üstü, büfeden bir bira alıp marinaya indim. Gözüme bir kayık kestirdim. Kayık dedimse harbi kayık. Kürekle çekilen cinsten. Kendime güveniyorum. Dört beş saatte karşıya geçerim diyorum.

- Ama yüzme bilmiyorsun. Ya kayık alabora olursa? Veya Sahil Güvenlik seni yakalarsa ne olacak?

- Dur hele, anlatıyoruz işte. O gece sabaha kadar düşündüm. Sabah gün ışığında kararım kesindi. Bu gece kaçacağım. Her ihtimale karşı yanıma bir şambriyel, hani araba tekerleğinin içi, hem de kamyon şambriyeli aldım. Kayık devrilirse onu şişirip üstüne oturacağım. Ne olur ne olmaz diye bir de büyük rakı aldım.

- O neden? Kayıkta rakı mı içeceksin?

- Yok yok. Eğer bizimkiler veya Yunan Sahil Güvenliği'ne yakalanırsam üstüme başıma döküp bir iki yudum da içeceğim. Sorarlarsa 'sarhoşum, rüzgar beni buralara attı' diyeceğim. Üstümde üç beş kuruş param da var. 'Hele bir kaçayım gerisi kolay' diyorum. O gün akşama kadar Bodrum'u gezdim. Ama aklım hep kaçmakla meşgul. Tek korkum giderken yakalanmak. Yeter ki adaya ayak basayım, sonra ver elini Atina. Oradan sonra da 'Allah Kerim'.

Volta adımlarımız sıklaşmıştı. Fehmi, o günleri tekrar yaşıyor gibiydi:

- Akşam üzeri güzelce karnımı doyurdum. Şambriyel ve giysilerimi bir çantaya koydum. Gidip marinada kayığa bir kez daha baktım. Her şeyi ile normal. Rüzgar falan da esmiyor, ama gece yarısı ne olur hiç belli olmaz. Buraların havası bizim Karadeniz'e benzemiyor. Gece yarısına doğru, bayiden bir büyük rakı, bakkaldan peynir, su ve domates alıp bir çantaya yerleştirdim. Millet güldür güldür eğlenirken

ben kayığın yolunu tuttum. Her taraftan müzik sesi geliyordu. Ben de kendimi müziğe kaptırıp ıslıkla belli belirsiz bir şeyler mırıldanıyorum. Saat bire geliyor. Tekrar sağımı solumu kontrol edip; 'Haydi yavrum Fehmi, sen bu işi de başaracak ve Türkiye'den Yunanistan'a giden ilk kişi olacaksın' diye kendime gaz veriyorum. Her şey yolunda. Kayığı bağlı bulunduğu yerden çözüp çantalarımı içine attım. Ufak ufak marinadan çıkmaya başladım. Dışarıdan müziğin sesi çok güzel geliyor. Oysa benim ıslığımdaki türküde eylem var. Sessiz, sakin bir şekilde marinadan çıktım. Ne gelen var ne de giden. Kürekleri denize indirdim ve başladım çekmeye. Bir an önce karşıdaki burnu dönmem gerekiyor. Hafiften de rüzgar esmeye başladı. Rüzgarı arkama alsam, işim kolay ama lanet olası önden esiyor. Tabii kürek çekmek de zor oluyor. Heyecanlandım sanıyorum, dudaklarım kurumuştu. Çantadan su şişesini çıkartıp iki yudum içtim. Aklım bir an rakıya takıldı. 'Ulan şundan bir yudum içsem mi?' dedim, sonra vazgeçtim. Yaklaşık bir iki saattir kürek çekiyorum. Ne onların ne de bizim sahil güvenlikleri dolaşıyor. Hava da biraz soğuk. Ama heyecandan hiçbir şey hissetmiyorum. Ege'nin tam göbeğinde biraz mola verip dinlenirken, kulağım sürekli ses peşinde. Olur ya birileri balığa çıkarsa veya sevgilisine mehtap turu yaptıran birilerine rastlarsam diye. Karşıdan Yunan adalarının ışıkları göz kırpar gibi yanıp sönüyor. Aynı şey Bodrum için de geçerli. Leb-i deryada bir başıma ben. Başımın çaresine bakıyorum...

Birer sigara daha yakıyoruz. Muhabbet iyi sarmıştı. Fehmi sanki mavi yolculuğa çıkmış gibi anlatıyor. Tek farkla; o tek başına bu yolculuktaydı. "Yoruldum, azıcık çömelelim" dedim. Çömelip duvar dibine anlatmaya devam ediyor;

- Biraz dinlenmek iyi gelmişti. Bu kez daha bir hırslı sarıldım küreklere. Sanırsın kayığın arkasında pancar motor var.

Rüzgar beni bayağı yoruyor. Artık gücüm azalmaya başladı, kollarım düşüyor gibi, avuçlarımın içi şişmiş. Molalarım sıklaşıyordu. Yavaş yavaş gün ışımaya başladı. Ben hâlâ kürek çekiyorum. İyice bunalmıştım. Hani neredeyse 'bizim veya onların Sahil Güvenlik gelse de beni alıp götürse, ne olacaksa olsun' deme derecesine geldim. Karnım da acıkmıştı. Biraz peynir ekmek yerken, Yunan adası tarafından pat-pat-pat motor sesi duydum. Önlem olarak rakıdan birkaç yudum içip biraz da üstüme döktüm. Ne olur ne olmaz. Bakarsın Sahil Güvenlik'tir. Sesin geldiği yöne kürekleri çekmeye başladım. Az sonra karşımda bir Yunan balıkçı teknesi belirdi. Adama bağırırken bir yandan da; 'demek Yunan sınırına geçmişim' diye seviniyorum. Balıkçı teknesi hiç oralı değil. Neden sonra insafa geldi, motoru yanıma yaklaştırdı. Adam, biraz Türkçe biliyor. Ben hâlâ kayıktayım. 'Bak komşu, ben Türk'üm. Siyasi, politik bir kişiyim. Sizin adaya gidip oradan da Atina'ya geçeceğim. Beni motoruna alsana.' Adam bana, ben adama bakıyoruz. Sonra eliyle 'Atla' işareti yaptı. Çantaları alıp motora geçtim. Benim kayığı da yedek bağladık arkamıza...

Rum balıkçı yarım yamalak Türkçesiyle bana 'Neden Türkiye'den kaçtığımı' soruyor. 'Sen katil misin? Adam mı öldürdün?' falan diyor. Ben de ona; 'Hayır, ben politik mülteci. Siyasi bir insanım, yani kısacası ben komünistim' diyorum. Balıkçı komünist lafını duyunca şöyle bir beni yeniden süzdü. Ürkmüştü. Ben de ürkmüştüm. Ya beni orada bırakırsa? Aklımda bin bir soru. Adam adımı soruyor; 'Fehmi' diyorum. Ya seninki diyorum. Cevap yok. Adam üstüme başıma bakıyor. Sanki silah ararmış gibi bir hali var. Bende ona 'Korkma, silahım falan yok. Ama rakı var, rakı içelim mi?' diyerek şişeyi uzatıyorum. Balıkçı gözlerime bakıyor; 'Şimdi çok iş var. Denizden ağ çekeceğiz, sonra içeriz'. Bir

anda yorgunluğu falan unuttum. Artık Yunanistan'a geçtim sayılır. Rakıdan bir yudum içtim. Güneş doğmamıştı. Balıkçıya; 'Komşu, buralara Sahil Güvenlik gelmez değil mi? Gelirlerse beni onlara verme. Ben, sizin adaya, oradan da Atina'ya geçeceğim' diyorum, ama adam hiç oralı değil. Gün iyice ışıdı. Güneş yüzümüze vuruyor. Öyle bir uykum geldi ki. Bıraksam kendimi hemen uyuyacağım. Balıkçı, motoru durdurdu. Denizin üzerindeki bir şamandıraya bağlı ağı çekmeye başladı. Biraz çektikten sonra beni çağırdı; 'Hadi, sen de yardım et. Ne kadar çabuk toplarsak o kadar erken gideriz.' Onca yorgunluğun ardından birlikte ağı denizden çektik. Adaya dönüş başladığında, birer kadeh rakı içip peynir, domates yedik. Ve adaya geldik. Balıkçı barınağındaki tüm balıkçılar bize bakıyor. Benden önce oraya giden hiçbir mülteci yok. Adamlar şaşkın şaşkın bize bakarken, birileri polise gitmiş. Az sonra ada polis ve jandarması gelip durumu el koydu. Yanımda Türkçe'yi çok iyi konuşan bir Rum'la karakola götürüldüm. Derdimi anlattım. Adamlar ne yapacağını bilemiyor. Ben ısrar ediyorum. 'Beni Atina'ya gönderin'. Telefon- telsiz, Türkiye'ye bildirme her türlü işlemi yapıyorlar. Yönetimde o zaman Papadopulos Hükümeti var. Türkiye'den, siyasi iltica edenlerin geri iade edileceğine dair bir anlaşma varmış. Ben direniyorum, onlar direniyor. Sonunda Rodos'a götürdüler. Ortalık asker, polis kaynıyor. Sonuç olarak, iade edilmem siyasi krize neden oldu ve Papadopulos Hükümeti istifa etti.

Uzun lafın kısası, geldiğim yere geri gönderilmem kararı verildi. Beni Marmaris'e teslim edecekler. İşte o zaman; 'Ah ulan Fehmi, bunca eza, cefa, çile boşa gitti, biliyorum, Türkiye'ye iade edildiğimde her şey çorap söküğü gibi gelecek' diye düşünüyorum.

Sahil Güvenlik botu ile Marmaris'e getirilirken; 'Şimdi yandım. Polis molis hikaye de, şu MİT işini ne yaparız?' diyorum. Yunan makamları beni teslim ederken Türk subay, asker, MİT, Kaymakam hep bir olmuş tepeden tırnağa beni süzüyorlar. Öyle ya ilk kaçan siyasi mülteci yurda dönüyordu. Bu onlar için çok gurur verici bir şey olmalıydı. Gazeteciler, televizyon kameraları hepsi üzerimde yoğunlaşmış bir şeyler sorup duruyorlar. İşte tam o sıra; 'Bak oğlum Fehmi, nasılsa bu adamlar anamı belleyecekler hiç olmazsa şu gergin havayı biraz yumuşat' diyerek, patlattım lafımı; 'Ne olmuş yani kaçtıysak kaçtık. İşte yine geri geldik. İnsan hiç olmazsa bir hoş geldin der. Yeniden Türkiye'ye gelmek çok güzel!!!' Sözlerim adamlar üzerinde 'şok' etkisi yaptı. Gülecekler gülemiyorlar, 'gözlerindeki kin biraz olsun hafifler' demiştim ve gerçekten de öyle oldu, hepsi gülüştüler; 'Vatanına hoş geldin' diyerek, beni teslim aldılar...

Sohbetin sonu geldi derken, Fehmi coşmuş anlatıyor, bu kez Çorum cezaevine uzanıp havuz muhabbetine geçiyor.

Sigaralar tazelenmiş, voltaya yeniden başlamıştık. Fehmi'nin hararetli anlatımına kulak kabartan arkadaşlar; "Yine Akdeniz'de 'mavi solculuk'la mı uğraşıyorsun?" diye takılıyorlar. Fehmi gülerek sürdürüyor:

- Bu kaçmanın cezası tamı tamına bana neye patladı biliyor musun?

- Yooo, nereden bileyim?

- Sadece seksen beş bin evet, seksen beş bin lira, pasaportsuz yurt dışına kaçış cezası verdiler.

Gülüyorduk. Başka ne yapılabilirdi ki?

- Sorgu sual, Ankara-Samsun derken geldik Çorum Cezaevi'ne. Mübarek cezaevi, cezaevi gibi değil. Haftada bir gün, hava eğer iyi olursa tutukluları, cezaevinin içinde yer alan,

havuza götürüp yüzdürüyorlar. O gün sıra bizim koğuşa gelmişti. Hani ben yüzme bilmiyorum ya, havuzun belli yerleri de benim boyumu aşıyor. Ne yapmalı? Hemen aklıma, benim Bodrum muhabbeti geldi. Tutturdum ben şambriyelsiz havuza girmem diye. Alt ettik, üst ettik bana bir şambriyel bulundu ve diğer arkadaşlarla cezaevinin havuzuna gittim. Şambriyeli şişirip üstüne yattım. Havuzun bir ucundan diğer ucuna, yandan çarklı vapur misali gidip geliyorum. Aklımda hep Bodrum günlerim var. Havuzun keyfini çıkartırken bizi kontrole gelen Cezaevi Müdürü'nün sesi bir anda keyfimin içine etti. Müdür son sesi ile bağırıyordu; 'Bu adamı havuzdan çıkartın!!! Şambriyelini de alın!! Bir daha bunun havuza gelmesi yasak. Ne olur ne olmaz, bakarsınız buradan da kaçar başımıza bela olur!!!'

Oyuncağı elinden alınmış bir çocuk ruh halinde, doncak, koğuşun yolunu tutarken kendi kendime söyleniyordum; 'Sana değil denizlerde, havuzlarda bile güven olmaz, Fehmi'

Hava saatinden içeri en son giren bizdik. Vakit nasıl geçti anlamamıştım, ama Fehmi ile bayağı uzun bir yolculuktan dönmüş gibi yorulmuştum...

Biz de kardan adam mıydık?

Cezaevinin saçaklarından, kılıç balığının burnu gibi buzlar sarkıyor. Kar üzerinde volta atıyoruz. Üşümek aklımıza gelmiyor. Bir an önce çayları verseler de içimiz ısınsa.

Espiyeli Kemal Ş. dudağında sigarası ile kardan adam yapmaya çalışırken bir yandan da söyleniyor; "Erzincan'ın karı bile bizim kardan adam yapmamızı istemiyor. Bu ne biçim kar? Ne olmuş yani, sayımlarda bir de kardan adamımız olsa. Onu da saysalar." Yaptığı kardan adama bakıp; "Yok... Olmaz!!! Kar özgürdür. Zaten onun buraya yağması bile tabiatın tabiatına aykırı. Herkesin tutsak olduğu yere, özgür-

lüğün, temizliğin, güzelliğin sembolü kar yağar mı? Yağmaz tabii... Yağdıran şaşırmış. Ben de burada milyonlarca küçük kar zerresini bir araya getirip bir adam yaratıyorum. Demek ki ben iyi bir örgütçüyüm!!! Hadi canım, olur mu? Olsa olsa ben cuntayım, faşistim... Yıkarım böyle örgütü" diyerek bir tekmeyle elleriyle yaptığı kardan adamı yıkıyor.

Kemal'in yaptığı ve yıktığı kardan adamı ezip çiğneyerek, volta atmaya devam ediyoruz. Tıpkı cuntanın, faşizmin bizleri ezdiği gibi... Ve kardan adam biraz sonra kanalizasyona karışarak cezaevini terk edecek. Yani, yağarken hayranlıkla seyrettiğimiz o güzelim kar, b..ktan bir şekilde 'b..k yoluna gidecek'

Ya ben... Ya biz???

Kardan adam bir tekme ile yok olup gitti. Oysa Kemal onu, bizim gibi tutsak yerine koyup sayıma katacaktı. Güç Kemal'deydi. Kardan adamı hem örgütledi hem dağıttı.

Acaba biz de kardan adamlar mıydık? Birileri önce bizi bir araya getirip sonra yıkmış mıydı? Hayır!!! diyorum kendi kendime. Biz kardan adam değiliz... Peki o zaman nasıl dağıldık kardan beter?

Sorular, sorular, sorular... Çoğu cevapsız kalan...

Buzlara karşı DY- DS savaşı...

Çaylarımızı içerken, saçaklardan sarkan buzlara gözlerim takılıyor. Birisinin başına düşse ölümüne neden olabilecek kadar büyükler. Hani hepimiz, dışarıdayken, 'keskin nişancı' idik ya... Karar verdik. Buzları düşürelim, ama nasıl?

Capon Yılmaz, saçaklardan buz sarkan duvarın dibinde, ikide bir elini cebine sokup bir kağıt çıkartıp okuyor. Sonra bir başka kağıt çıkartıyor, sesli sesli okuyarak volta atıyor. Yanında kimse yok. Boş gözlerle sağa sola bakıp 'window,

door, good morning, Where are you going' diyerek ezber yapıyor.

Cezaevinde yatanların çoğu yüksek okul, üniversite mezunu. Çoğumuz okullarda okuduğumuz yabancı dilleri yine okul sıralarında bırakmıştık. Tıpkı Capon Yılmaz gibi. Eyleme, mitinge, seminere koşuşturmadan, yabancı dili düşünmeye bile zamanımız yoktu. Ancak, Capon Yılmaz kararlı. İngilizce'yi öğrenmeden dışarı çıkmayacak. Hatta iddialı da; "Çıkmadan kitap çevirisi yapar hale geleceğim" diyor.

Capon Yılmaz'ın dibinde volta attığı duvardaki saçaklardan sarkan buzları düşüreceğiz. Tabii kartopu ile.

Kemal hemen bir fikir atıyor ortaya;

- Haydi var mısınız; siz DY, biz DS. Bakalım hangimiz daha nişancı? En fazla buzu kim düşürecek?

Sadettin heyecanla:

- Tamam. En çok buz düşürene bir demlik çay. Kaybeden bir demlik çay söyleyecek.

Bir kez daha geçmişe dönüyorum. Daha düne kadar dışarıda, birbirine silah çeken, kavga eden, derneklerini basan bizler, içerde de hâlâ iddia edip sidik yarıştırmaktan vazgeçmiyorduk. İçerde bile hâlâ 'sen-ben' diyorduk.

Capon, buzların altında, ısrarla cebinden çıkardığı kağıtları ezberliyor. Kemal ve Sadettin, beşer kişiden oluşan birer ekip kurdular ve karşı duvarın dibine geçip kartopu yapıyorlar. Kemal, Capon Yılmaz'a sesleniyor;

- Atış alanımızdan çık. Kafana buz falan düşer sonra da DS bir DY'liyi buzla öldürdü derler. Sen gel bizim arkamızda volta at. 'Window'unu falan orada ezberle.

Capon Yılmaz, bir şey anlamamış gibi kendi kendine bakıp mırıldanıyor; "where are you going, how are you"

Sadettin, kartopunu yaparken bir yandan da kendine gaz veriyor; "Biz ne DS'liler gördük. Şimdi de sizi görelim bakalım. Haydi uşak, kartopunu sıkı yapın. 'Kurtuluşa kadar savaş, başka yolu yok."

Savaşçı beş DY'li ve beş DS'li, kartopu silahlarını hazırladı. Capon hâlâ ezber yapıp buzların altında dolaşıyor.

Savaşçılar, ilk kartopunu kim atacak tartışmasını yaparken bu kez İsa lafa giriyor:

- İki taraftan birer kişi karşılıklı olarak birbirine, kartopu atsın. Kim vururs o başlasın.

DY'den Metin kazandı ve buzlara atış başlayacak. Capon Yılmaz, hâlâ ezberde. Metin atış yapmadan bağırıyor; "Bak Capon, çekil şunun altından. Kafana buz düşer. Sonra 'içerde DY'liler birbirini öldürdü' derler. Sana bir şey olursa bizi de Nesrin öldürür. Haydi çekil şuradan da şu DS'lilere hadlerini bildirelim. Hem bir demlik çay var yarışın sonunda... Çekil oradan..."

Capon hiç onlara aldırmadan hem volta atıyor hem de cevap veriyor:

- Siz kimi nereden nereye kovuyorsunuz? Mahpus damında bile rahat yok sizden. Dışarı çıktığımızda sorarsınız "one, two" ne diye. Cevap veren Yılmaz, şerefsizdir.

Kemal; "Ula Capon, kendi adamlarına bile söz geçiremiyorsun. Bak seni dinledikleri falan yok. Bunları cezalandırman lazım. Ben senin yerinde olsam Metin'e iki günlük sigara içme yasağı veririm."

Ve saçaklardan sarkan buzları, hepimiz, birer birer kartopu ile düşürdük. Ne çay, ne iddia, ne savaş kaldı.

Ama bir kez daha, Capon Yılmaz, gerçekten iyi nişancı olduğu kanıtlanmış oldu.

Kalemtraş - permatik sapı deyip geçme

Tutuklu kaldığım süre içerisinde mahkemeler devam ettiği için, en az ayda bir defa duruşmalara gitmek, monoton hayatımızda hiç olmasa belli bir hareketlilik yaratıyordu. Hüküm kesinleşince, bu olanaktan da yoksun kalıyorsun. Artık görüşebileceğin kişiler yalnızca avukat ve ziyaretçilerin.

Tutukluya gelen görüşçü ile hükümlüye gelen arasında fark var: Hükümlünün görüşçüsü daha bir anlamlı oluyor. Tutukluyken her an tahliye olma umudun var, hükümlüyken umut azalıyor, buna paralel olarak ziyaretçilerin kararlılığı da...

Mahkememiz devam ediyor. Çok sanıklı, tanıklı dava olduğumuzdan bazı duruşmalar birkaç gün sürüyor. Hele savunma aşamasında, bu süre on beş yirmi günü buluyor. Ana davada tutuklu çok olduğu ve birleştirilen dosyaların yoğunluğu nedeni ile duruşmaların hemen hepsinde tanıklar dinleniyor. Yani avukatlarımız ve görüşçülerimizin dışında da insanları görebiliyoruz.

Kimi duruşmalarda eğlendiğimiz de oluyor. Tabii bazen de hüzün...

Duruşmada tanıkların dinleneceği günün sabahı, koğuşta bir başka heyecan ve hareketlilik olur.

O sabah erkenden kalktık. Bugünkü duruşmada Tirebolulu tanıklar dinlenecek. Sanık ve tanıklar için zor gün. Duruşmaya gidecek olanlar, sakal traşı oldu. Permatik traş bıçağının koğuşta bulundurulması yasak. Kesici alet ya... Bu nedenle akşamdan, nöbetçi asker/gardiyana permatik ihtiyacımızı söylüyoruz. Sabahleyin traştan sonra permatiğin saplarını kırarak jiletli kısmını iade ediyoruz. Sapını neden kırıyoruz? Çünkü o saplarla güzel şeyler üretiyoruz. Özellikle Ünyeli Hasan abi çok güzel tespihler yapıyor. Genel olarak

tespih kullanmıyoruz ama Hasan abinin yaptığı, renk renk tespihlerin albenisine dayanamayıp zaman zaman voltada tesbih şakırdatıyoruz. Ayrıca, huma kuşu gibi düşünerek sessizce oturmamız, idarenin işine gelmiyor. İşte bu yüzden permatiklerin sapının koparılmasına göz yumuluyor.

El sanatlarında becerisi olan arkadaşlar, çok yaratıcılar. Onlardan birisi de Ersin Ergun. Süpürge sapından oyarak yaptığı satranç takımı, inanılır gibi değil... Şahı gerçek şah, kalesi harbiden kale, filin neredeyse dişleri bile var. Ata yele yapılır mı? Yapılır... Bu noktada idarenin kafası allak bullak oluyor. Neden?

Çünkü, koğuşta ne kesici ne delici hiçbir aletimiz yok. Hiçbir alet olmamasına karşın bu el oyması işler nasıl yapılıyor? Her hafta koğuşlar didik didik aranıyor ama ne kesici ne delici hiçbir malzeme ele geçmiyor. Oysa yapılan işlerin hepsinde kesici alet kullanılıyor. Öyleyse nerede bu aletler? Yontu işini yapan arkadaşları asker sürekli izliyor ama bir türlü sonuca varamıyor. Cezaevi Komutanı Albay Köse dayanamayıp soruyor hava saatinde:

- Tamam çok güzel şeyler yapıyorsunuz. Hepsi birer sanat eseri. Saygı da duyuyorum. Tırnakla, çay kaşığı, cam kırığı ile bu işler olmaz. Kaldı ki bu malzemelerin koğuşta bulunması bile yasak. Sadece söyleyin koğuştan almayacağım. Bu işi en iyi yapan sensin Ergün, nasıl yapıyorsun?

Ergun umursamaz ve alaycı bir gülümsemeyle;

- Kullandığım alet her gün gözünüzün önünde masada duruyor. Gizlisi saklısı yok, her şey ortada.

Aldığı cevap karşısında şok olan Albay Köse, Ergün ile koğuşa gidiyor ve hemen dönüyorlar. Albayın elinde bir kalem açacağı var. Havalandırma alanını dolduran askerlere ve yanındaki Üsteğmen'e gösteriyor:

- Adamlar bir tek kalem açacağı ile benim diyen heykeltraşa taş çıkartıyorlar. Bunların eline malzeme versen dünyayı yeniden kurarlar, ama tek şartla materyalist olmayacaklar, komünist hiç değil.

- Biz materyalist ve komünist düşünmesek bunları yapamayız ki. Yaratıcılık, üretim, düşünce onlarda var.

- Adam bana bile propaganda yapıyor, ama akıllı işler yapıyor, diyen Albay, kalem açacağını Ergün'e verip gidiyor.

Savunma yazmak, karalama yapmak için kurşun kalem kullanıyoruz. Hemen hepimizin kalem açacağı var. Kalemi açan metal ucu söküp permatiğin sapına mumla yapıştırdın mı, çok iyi bir 'falçata' oluyor. Oyma işlemi bitince metal parça tekrar kalem açacağına monte ediliyor. Böylece hem oyma hem de kalem açma işlevini sürdürüyor. Ayrıca benzer teknikle geliştirilen aletler yardımı ile kaçılmaz, delinmez denilen yerden on kişinin, elini kolunu sallayarak firarına olanak sağlıyor, ilerideki yıllarda...

Sakal traşlarımızı olduk. Ensemizdeki kılları da kazıdıktan sonra permatiklerin saplarını koparark jilet kısmını asker/gardiyana verdik. Traş olmamızın asıl nedeni, duruşmaya gelenlerin bizleri sağlıklı ve bakımlı görmeleri, yoksa mahkeme için değil.

Nöbetçi askerin; "Giresun Devrimci Yol Davası Tutukluları, mahkemeye gitmek için koğuş önünde bekleyin" sesi. Biz daha onlar avluya gelmeden yarım saat önce hazırız ve son sigaralarımızı içiyoruz.

Bugünkü duruşmada Tirebolu'da üç kişinin ölümü ile sonuçlanan kahvehane taraması olayının tanıkları dinlenecek. Bu olayda yargılanan arkadaşlar için tanıkların ifadeleri çok önemli. Aynı zamanda davanın seyrini de etkileyecek önemli

kararlar çıkabilir. Olayda yargılanan beş arkadaşın da idamı isteniyor.

Kelepçelenip, kapı altına alınıyor ve aranıyoruz. Kimimizin elinde dosya, kimimizin elinde tahliye dilekçeleri. Dinozor kapıda arama yapıyor ama mahkemeye gittiğimiz için 'kıllık' yapamıyor.

"Bunlar traş olunca adama benziyor, hiçbirinde anarşist kılığı yok bunların" sözlerine gülüp geçiyoruz. Aslında gülmenin cezası yok değil, ama ne çare ki Dinozor çaresiz.

Mahkeme salonuna yürüyoruz. Hemen önümde Adnan ile Temel var.

Salona sırayla; tutuklu sanıklar, ayrı bir bölüme tutuksuz sanıklar, onlardan da ayrı bölüme dinleyiciler alınıyor. Duruşma başlamadan hemen önce de içeri savunma avukatları alınıyor.

Bulancak'tan duruşmaya ve ziyarete kimler gelmiş diye bakıyorum. Babamla el kaldırıp selamlaşıyoruz.

Avukatlar henüz içeri alınmamış. Ancak çok iyi biliyorum, Avukatım Şükrü Kırdemir, her duruşmada olduğu gibi, karakışa aldırmadan, Eskişehir'den gelmiştir. Avukatlar içeri alınınca abimle selamlaşıyoruz. Aklıma, Şükrü abimin İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenci olduğu günler geliyor. Deniz Gezmiş'le aynı anfiyi bölüşüyor, aynı eylemlerde birlikte yürüyordu. O zamanlar, açık sütlü kahve veya haki renkli, çift cepli, apoletli, iri düğmeli gömlekler, neredeyse DEV-GENÇ'lilerin sembolü olmuştu. Abim de öyle giyinirdi. Hâlâ o tip gömlek giyme alışkanlığım, o günlerden kalmış olsa gerek...

Avukatlarla aramızda 5x5'lik kalaslar var ama askerler 'Çanakkale geçilmez' yapıyorlar. Yani, dinleyici ve ziyaretçilerle aramızda etten duvar oluşturuyorlar. Stenler cabası...

Yanımda Sadettin var. Babası Ahmet Hoca, tutuksuz sanık kısmında. El sallıyoruz babasına. Şeref'in anası ve abisi gelmiş. Ali Nuri'nin babası ve babam yanyanalar. Duruşmanın başlaması için Mahkeme Heyeti'nin gelmesini bekliyoruz.

Hepsini aynen anlatayım mı?

Tanıklar yine her zamanki gibi ön kapıdan, tek tek içeri alınacak.

Duruşma Yargıcı O. Kadri Keskin ve Mahkeme Heyeti içeri girince, tüm salon ayağa kalktı ve Keskin'in 'oturun' komutu ile oturduk.

Savcı Nuh Mete Yüksel, kalın kara gözlüklerini düzeltip, şöyle bir salonu süzerek önündeki dosyaları açtı. Aynı şeyleri Keskin de yaptıktan sonra önündeki mikrofonu düzeltip ön hatırlatma ile duruşmaya başladı:

- Bugünkü celsede, Tirebolu'daki kahvehane taraması ile ilgili tanıklar dinlenecektir. Tanıkların sözlü ifadeleri sırasında hiçbir tutuklu müdahale etmeyecek. Tanıkların ifadeleri bittikten sonra sanıklar, tek tek sıra ile soru sorabilirler. Tanıkların sorulan sorulara cevap verme hakkı kendilerinde saklıdır. Zamanımız kısıtlı olduğundan her sanık, tanığa mümkün olduğunca kısa soru soracaktır.

Tanıklar, önümüzdeki kürsüde, sırtları bize dönük olarak, önce yemin edip sonra ifade veriyorlar.

İlk gelen tanık, olay sırasında kahvede olduğunu fakat hiçbir şey hatırlamadığını söylüyor. Ayrıca bu olayda kimseyi görmediğini, tanımadığını, sadece masanın altına yatıp öylece beklediğini söylüyor. İkinci tanık, yemin etmek ve ifade vermek için kürsüye giderken tutuklu sanıkların olduğu bölümü, dikkatlice gözden geçiriyor. Tirebolulu olmayanlar,

tanıklar için pek bir şey ifade etmiyor. Ancak olayın geçtiği ilçeden olan arkadaşlarda belli bir tedirginlik de gözden kaçmıyor.

Yargıç, tanığa yemin ettirdikten sonra olayı anlatmasını istiyor. Ancak, tanıkta bir tedirginlik hissetmiş olacak ki bir de açıklamada bulunuyor:

- Burada devletin himayesi altındasın. Devlet her zaman olduğu gibi bundan sonra da sizleri korumaya kollamaya devam edecektir. Hiç kimsenin baskısı altında kalma. Korkma, doğruları söylemekten hiç çekinme. Şimdi anlat bakalım.

Tanık gerçekten tedirgin. Sırtı bize dönük olduğu için kim nerede, kimdir bilemiyor. Ama tanıdıkları olduğu kesin. Belki dışarıdan sivil yaşamdan tanıyor, belki de başka yerlerden.

- Ben akşam haber saatine kadar sahilde dolaştım, sonra haberleri izlemek için kahveye gittim...

- Saat kaçtı, hatırlıyor musun?

- Saatten haberim yoktu, ancak haberler yakındı.

- Devam et.

- İçeri girip bir çay söyledim, masanın yanına oturdum. İçerisi kalabalıktı. Tam çayımı içerken silah sesleri duydum. Kahvehanenin camları kırılıyordu, kendimi yere attım. Birileri bağırıyordu. Ne dediklerini bilemiyorum, silah sesleri devam ediyordu.

- Tahmini olarak ne kadar sürdü?

- Vallahi tahmin etmek çok zor. O an adama sanki bin yıl gibi geliyor. Anlatırken bile çok zor. Sanki hâlâ mermi sesleri kulaklarımda...

- İçeri girenler maskeli miydi? Kaç kişiydiler?

- Ben çay bardağını fırlatıp yere kapaklandım. Bir daha da başımı yukarı kaldırmadım. Yüzlerinde maske var mıydı, kaç kişiydiler hiç haberim yok.

- Tamam anlaşıldı, yaz kızım...

O. Kadri tutanağı yazdırdıktan sonra tanığı yerine yollamadan,

- Arkana dön bak, bunların içinde tanıdığın var mı?

Olayda yer alsa da almasa da, bir tanıkla yüz yüze gelince herkes tedirgin oluyor. Tanık tek tek hepimizin gözünün içine bakarak tekrar hakime döndü:

- Hiçbirini tanımıyorum, göz aşinalığım bile yoktur.

Tanık yerine geçerken hepimiz derin bir nefes alıyorduk. O. Kadri, diğer tanığı çağırtıyor.

Kapıdan girene önce biz bakıyoruz. Eğer tanık, tutuklulaların olduğu bölümü iyice süzerse biraz tedirgin oluyoruz. Bu kez dinlenecek tanık tipik bir köylü. Başındaki kasketi çıkartıp, salona girerken hafifçe eğilip içeridekileri selamlıyor. Asker/mübaşir tanığı kürsüye götürüp bırakıyor.

O. Kadri soruyor:

- Her şeyi doğru söyleyeceğine, gördüklerini, duyduklarını hepsini anlatacağına yemin eder misin?

- Vallahi de billahi de yemin ederim. Hepsini aynen anlatacağım. Hem de gerçekmiş gibi, hiç yalan söylemeyeceğime Kuran'ım hakkı için yemin ederim.

- Haydi anlat bakalım. Her bir şeyi, tıpkı şimdi orada yaşıyor gibi, kahvede oturuyor gibi, ne olduysa ne duyduysan aynısını anlat. Hiç kimseden korkma, yanında devlet var, biz varız. Sana kimse bir şey yapamaz.

- Hepsini aynen anlatayım di mi... Aynı oradaki gibi?

- Evet aynı oradaki, kahvedeki gibi.

Tanık kürsüde koltuğunun altındaki kasketini alıp başına koydu, hafifçe yana doğru eğip, gözlerini bir noktaya dikip anlatmaya başladı:

- Aga, saat sekize doğru geliyodu. Biz de kahvede toplanmış, sohbet edip haberleri bekliyoz. Aboo bi de ne göriim! Aşağıdan yukarıya bi yalavu geliyo. Yalavu ki ne yalavu...

- Ne geliyor aşağıdan yukarıya doğru? Yalavu mu dedin? Nedir o?

Yargıç O. Kadri'nin yanındaki Askerî Yargıç Hakim Yüzbaşı N. Yılmaz Ordulu; Karadeniz yöresine ait deyimleri biliyor olmalı ki duruşma yargıcına açıklamada bulunuyor:

- Yani aşağıdan yukarı doğru birisi ateş ede ede geliyor, demek istedi.

- E... e... sonra ne oldu?

Kürsüdeki tanık olaya kendisini öyle kaptırmış ki, sanki kahvehanede yeniden olayı yaşıyor gibiydi.

- Hee tam haberler başlayacaktı. Ama yalavunun ardı arkası kesilecek gibi değil. Sanki tabancadaki fişekleri hiç bitmeyecek gibiydi. Hemen kendimi yere attım...

Tanık öyle heyecanlı anlatıyor ve olayı o kadar içten yaşıyor ki bir anda kendini kürsüden yere attı ve upuzun yerde yatmaya başladı, Şapkası başının üzerinde, elleriyle şapkasını gözüne doğru çekip hiç hareket etmeden öylece kaldı.

O an tutuklusu tutuksuzu, dinleyicisi, heyeti hepimiz ayaktayız. Tanıkta ne bir hareket ne kıpırtı, hiç birşey yok. Duruşma yargıcı O. Kadri ve Savcı Nuh Mete Yüksel bağırıyor.

Sıhhiye, sıhhiye çağırın.

Askerler koşuşturuyor. Tanık hâlâ yerde yatıyor. Kimse de müdahale etmiyor. İlk aklımıza gelen "Tanık ifade verirken aşırı heyecanlandı ve kalp krizi geçirip öldü" oluyor.

Nöbetçi subay ve diğer yüksek rütbeli subaylar yerde yatan tanığın yanına yaklaşırken tanık, hafifçe şapkasını aralayıp kürsüde durumu izleyen O. Kadri Keskin'e ve Nuh Mete Yüksel'e bakarak:

- Eee ne oldu? Aynısını anlat dedin ben de aynısını anlatıyom. Bi yalanım varsa iki gözüm kör olsun...

Tanık yerden kalkıp kürsüye çıkarken tüm salon, askerî mahkemelerde, duruşmalarda hiç olmayacak, oldurulamayacak bir kahkaha seline boğuluyor. Duruşmalar boyunca, bir kez olsun güldüğünü görmediğimiz Nuh Mete Yüksel dahil, beşli heyet gülmekten neredeyse kürsünün altına girecek. Askerler bile, kasıklarını tutarak gülüyor. Kim olduğunu bilmiyorum ama bizlerden birisi, yargıca bağırıyor:

- Altımıza işeyeceğiz, on dakika çiş molası verin.

O kalabalıkta gülme sesleri arasında O. Kadri Keskin'in keskin sesi:

- On beş dakika ara.

Ağzımız kulaklarımızda, kasıklarımızı tuta tuta, askersten koridorundan geçerek kendimizi tuvalete zor atıyoruz.

Osman abinin "Ula uşak, galiba altıma kaçırdım" sözüne Kazım H. cevap veriyor "Hocam işemeyi bırak sıçan bile var"...

Devlet güvencesinde faşistlere küfür yarışı...

Tuvalet ve sigara için verilen on beş dakika boyunca, hâlâ olanlara inanamıyorduk. Duruşma salonunda yerlerimizi aldıktan sonra Heyet, tanığı tekrar kürsüye çağırdı. Tanık daha dikkatli ve temkinli. Yargıç O. Kadri kaldığı yerden devamla:

- Evet kendini yere attın ve yattın. Sonra neler oldu?

Tanık bu kez şapkasını çıkartmış, koltuğunun altına sıkıştırmıştı.

- Ben hafiften başımı yukarı kaldırdım. Baktım ki içeri giriyorlar, tekrar yüzümü yere kapattım. İçeri girenlerin hepsi silahlıydı ve silah sıkmaya devam ediyorlardı. Ortalıkta dolaşanların arasına karışıp kendimi buzdolabının arkasına attım.

- Ayağa mı kalktın? Nasıl gittin buzdolabının oraya? Ne kadar uzaktaydı?

- Bilemiyorum ama üç beş metre vardı. Ben dizlerimin üzerinde çömelerek geçtim buzdolabının arkasına.

- Kahvenin içinde hâlâ ateş ediyorlar mıydı?

- Ediyorlardı. Fişekleri hiç bitmiyordu.

- Yüzlerinde maske var mıydı, yoksa kaşkol falan mı vardı, görebildin mi?

- Yüzleri örtülüydü, ama içlerinden birisi küfür ediyordu.

- Ne diye küfür ediyordu? Ne diyordu? Sen tam olarak duydun mu?

- Duydum. Şey diyordu... Geberin ... kodumun faşistleri.

- Tam olarak böyle mi bağırdı? Ne dediyse aynısını söyle utanma. Bunda utanılacak bir şey yok.

- Tam olarak şöyle dedi. 'Geberin .mına kodumun faşistleri, geberin'

Tanık bunları söylerken kafasını öne eğmiş, utangaç bir vaziyette daktilonun başında yazı yazan, sekreter kıza bakıyordu. Sekreter kız da daktilonun tuşlarına...

O. Kadri Keskin küfrü kesinleştirmek için bir kez daha sordu:

- Tam olarak bir daha söyle, ..msa ..m, s..k'se s..k ne dedi?

- Geberin .mına kodumun faşistleri geberin dedi.

- Yaz kızım... 'Tanık sanıkların kahveye ateş ederek girdiğini ve birisinin 'Geberin .mına kodumun faşistleri geberin' diye ateşe devam ettiğini'... Dur, yazma.

- Peki o küfürü edeni gördün mü?

- Görmedim

- Yüzü kapalı mıydı? Maskeli miydi?

- O kadarını hatırlamıyorum, yüzünü görmedim.

- O sesi duysan tanır mısın?

- Tanırım herhalde...

- Aranızda kaç metre mesafe vardı küfür edenle?

- Bilemem ki, onlar kahvenin orta yerinde, o yana bu yana ateş ediyorlardı. Ortalık toz dumandı. Ama yaklaşık sekiz on metre, belki de daha fazlaydı.

- Yani, sesi duysan tanırsın değil mi? Hani 'geberin .mına kodumun faşistleri' diyenin sesini.

- Evet, tanırım.

- Peki başka küfür ettiler mi?

- Ben sadece onu duydum. Kahvede herkes bağırıp çağırıyordu, televizyon da hâlâ çalışır vaziyetteydi.

O. Kadri diğer hakimleri yanına çağırdı. Aralarında bir şeyler konuştular. Sonra Yargıç Keskin, savcı Nuh Mete Yüksel'in yanına gidip bir şeyler konuştular. Yargıç bir kez daha, diğer yargıçlarla kulaktan kulağa konuşarak saatine baktı ve mikrofonu düzelterek,

- Duruşmanın öğleden sonra saat 13.00'de devamına ve tutuklu sanıkların duruşmada hazır bulundurulmasına karar verilmiştir.

Kelepçelerimiz takıldı ve cezaevinin yolunu tuttuk. Yemekten daha önemlisi çay ve sigaraydı. Bir de koğuşta, havalandırmada bizi bekleyenlere, tanığı anlatmak.

Karavananın gelmesine yarım saat olduğu için kelepçelerimiz çözülüp havalandırmaya çıkarken her çıkanın yaptığı ilk iş sigara yakmak, tanığın yere yatarak anlattıklarını ve 'geberin .mına kodumun faşistleri' olayını anlatmak oluyordu.

Şükrü abim, babam ve Ali Nuri'nin babası görüş için izin almışlar. Yemek gelmeden, bizi görüşe çağırdılar. Kapıaltına gittiğimizde, nöbetçi subay da oradaydı. Çok kısa konuşmamızı söyleyip yemekten hemen sonra tekrar duruşma salonuna gideceğimizi hatırlatarak Şükrü abime; "Normal koşullarda bu zamanda görüş yaptırmıyoruz. Ancak uzun yoldan geldiğiniz ve kardeşiniz olduğu için müsaade ediyorum. Lütfen kısa kesin. Yemeklerini yesinler, tekrar duruşmaya gidecekler" diyor.

Tel örgüler arasında babamın ve abimin elini öpüyorum. Babam ağlamaklı. Sadece idareye para bıraktığını, annemin iyi olduğunu, yola dayanıklı olamadığı için onu getirmediğini söyleyebiliyor. Şükrü abim de; "Zeki, bu duruşmanın sonunda tahliye çıkmaz. Zaten tanıkların dinlenmesi bugün bitmez. Ben akşama Eskişehir'edönüyorum, babam da Bulancak'a dönecek. Bir gelişme olursa sana mektup yazarım, sen de bir gelişme olursa yazarsın" diyor ve ayrılıyoruz. Doğru dürüst bir şey yemeden birkaç sigara içtikten sonra nöbetçi çavuş bağırmaya başlıyor; "Giresun Dev-Yol sanıkları kapı altına." Yine kelepçeler, yine stenli askerler, köpekler ve buz gibi duruşma salonu. Kelepçelerimiz çözülüp duruşma salonundaki yerlerimize geçiyoruz. Dinleyicilerin ve avukatların bir bölümü gitmiş. Abim, babam ve Ali Nuri'nin babası salonda yoklar.

Arkadaşlardan bazıları arkadaki ziyaretçilerle, el kol işaretleri ile konuşmaya çalışıyor. Genellikle öğleden sonraki

duruşmalara başlamadan, ortalık biraz daha 'serbest' oluyordu.

Bir yanımda Capon Yılmaz, diğer yanımda Tirebolulu Kemal oturuyor. Gelen tanıkları dikkatle dinliyor, not alıyor. Her ne kadar bu olayda adı geçmiyorsa da Tirebolulu olması onu ürkütüyordu.

Duruşma kürsüsünün arkasındaki kapı açıldı, yargıçlar yerlerin aldılar. Tanık, kürsüde yerini alırken O. Kadri, tanığa geri dönmemesini, sağa sola bakmadan direkt kendisine soracağı soruların cevabını vermesini istedi. Bu arada eliyle işaret ederek isim vermeden, davanın sanıklarını, duruşma salonunun değişik yerlerine yerleştirdi ve; "Siz, parmağımla gösterdiklerim, ayakta kalın" dedi.

Toplam beş kişiydiler. Beşi de bu olayın sanığı. O. Kadri bu kez olayın dışında kalan beş kişiyi işaret etmeye başladı. Ayağa kalkarak; "Ben de, ben de" diye istekli olmamız karşısında da; "Sessiz olun, kimse konuşmasın. Sadece işaret ettiklerim ayağa kalkacak" dedi. Durum belli olmuştu, zevke bak, devlet güvencesinde faşistlere küfür edilecek. Bundan daha keyifli ne olabilir? Herkes; "Ben küfür edeceğim" diye yırtınıyor...

Faşizme, faşistlere devlet güvencesi ile küfür edecek 'on küfürbaz' ayakta. O. Kadri tanığa bir kez daha soruyor:

- İçeri giren, ateş eden nasıl küfür etmişti. Aynısını bir kez daha söyle.

- Geberin .mına kodumun faşistleri, geberin.

- Şimdi iyi dinle, sakın arkana, sağına, soluna bakma. Sadece bana bak. Siz ayaktakiler parmağımla kimi gösterirsem 'Geberin .mına kodumun faşistleri, geberin' diye bir kez bağırıp oturacaksınız anlaşıldı mı?

Salonda ölüm sessizliği var... Çıt çıkmıyor... Ve O. Kadri'nin onayıyla, faşizme ve faşistlere küfür turu başlıyor:

- Sen küfür et.

- Geberin .mına kodumun faşistleri, geberin.

- Sen söyle.

- Geberin .mına kodumun faşistleri, geberin.

Tam on kişi, on defa, devlet güvencesi altında, gönül rahatlığı ile faşizme, faşistlere küfür etti. Küfür turu bitip herkes yerine oturunca, O. Kadri tanığa soruyor:

- Bu sesler içinde orada küfür eden ses var mıydı? Orada duyduğun küfürle burada duyduğun küfür tonunda küfür eden var mıydı?

Tanık biraz düşündükten sonra:

- Çıkartamadım. O zaman ölüm korkusu vardı, şimdi de heyecanım var. Bir daha küfür edemezler mi? dedi.

Yeniden küfür ettirilmesi olayına en çok biz yerinde oturanlar seviniyoruz. Belki bu kez sıra bize de gelir. İçimden dua ediyor, O. Kadri'ye yalvarıyorum; "Ne olur beni de küfürbazların içine al. Şöyle bir güzel küfür de ben edeyim." Capon Yılmaz; "Bu sefer küfür sırası bende, yüzüne tükürür gibi küfür etmezsem ne olayım. Ne olur, O. Kadri beni de seç."

Bunların içinde yoktur...

Tanık kürsüde ayakta, O. Kadri kürsüsünde. Yeniden küfür faslı başlayacak, daha parmağı ile işaret etmeden biz yerimizden kalkıp kimilerimiz parmak kimilerimiz yumrukla

bir diğer elimizle de göğsümüze vurarak; "Ben-ben... beni de" diye kendimizi paralıyoruz. O. Kadri eliyle işaret edip; "Herkes otursun" diyerek yine davanın asıl sanığı olan beş kişiyi, bu kez başka başka yerlere dağıttı. Sıra 'hariçten küfürbazlara' gelince hepimiz ayaktayız. O. Kadri sinirinden çatlayacak gibi kafasını sallayıp; "Tabii, işin içinde faşistlere küfür olunca hepiniz sıraya girersiniz" diyerek yeni küfürbazları seçiyor.

Şans ikinci turda da ne Capon'a ne bana güldü. İkinci tur küfür etme seansı bitti. Beş vakit namazında niyazında bir adam olan O. Kadri'nin, her duruşma sonunda abdest tazelediği, aramızda günün konusu olmaya adaydı.

- Bunların arasında küfür eden var mı? Çok iyi düşün. Vereceğin karar çok önemli. Hiçbir baskı altında kalmadan ve korkmadan söyle. Var mı bunların arasında?

Salonda yine ölüm sessizliği... Hepimiz tanığın vereceği cevabı bekliyoruz. Bir yandan da; "İnşallah çıkartamaz. Bir kez daha küfür ederiz" diye kime yalvardığımızı bilmeden dua ediyoruz.

Tanık biraz daha düşündükten sonra, sol eli ile kendine göre sol kolunun olduğu bölümün arkasında oturanları, arkaya bakmadan işaret ederek ;

- Sanki bu taraftaki bir sese benziyordu. Ama kesin değil. Ben onun sesine benzettim.

O. Kadri bu kez salonun sol tarafında oturan ve küfür edenleri tekrar ayağa kaldırdı. Biz tam orta yerde oturuyoruz. Yine Savcı ile bir şeyler konuşup; "Tamam üç kişi" dediğini

duyar duymaz parmaklarımızı, yumruğumuzu kaldırmaya başladık. Salonun sağ tarafından kimseye bakmıyor. Gözü bir ara bizim olduğumuz bölüme kayınca, Capon, trenden sarkan çocuk gibi öne doğru eğilip resmen yalvarıyor; "Ben-ben- ben"

O. Kadri parmağını Capon'da sabitledi. Sanki emniyette elektrik kablosu bağlanmış gibi zangır zangır titreyen Capon'u ayağımla dürtüp; "Sakin ol, ne güzel küfür edeceksin" diyorum. Duyulur duyulmaz bir sesle; "Gör bakalım küfür nasıl edilirmiş" diye cevap veriyor.

Ayaktaki yedi kişiden ikisi, olayda adı geçen arkadaşlar. Onların beti benzi atmış ya tanık; "Buydu" derse! Biliyoruz bu son küfürleşme olacak.

Küfür ettirme turları, Heyet'e sıkıntı verse de bizim hoşumuza gidiyor. Tanığın hatırlaması gereken sesin orada olmadığını hepimiz biliyoruz.

Ve Erzincan Askerî Mahkemesi'nde, tarihi küfür duruşması, kaldığı yerden devam ediyor. O. Kadri parmağıyla işaret etti;

- Sen küfür et!

- Geberin...

- Sen söyle...

Capon Yılmaz sanki kavganın göbeğinde. Giresun meydanında, etrafı faşistlerce kuşatılmış. Önce, repliğinde olmayan bir "tuu" sesi çıkarıp, tükürüyor, -daha sonra "tuu" sesini 'İngilizce iki demek istedim' diye açıklayacaktır ama nafile. Bu tuu sesinden sonra öyle bir küfür ki; "Geberin ... ...

...", sanki kahvehanede oturanlara değil de Mahkeme Heyeti'ne küfrediyor.

O. Kadri, eliyle Capon'a; "Otur" işareti yaparken o, oturduğu yerde şimdi daha çok titriyordu.

- Nasıldım ama Zeki?

- Harikaydın Capon, harikaydın.

Yargıç, tanığa soruyor;

- Bunların arasındaki seslerden hangisi?

- Hiçbirisi değil efendim.

- Ama nasıl olur. Az önce bunlardan birisi olabilir demiştin. O az önce küfür eden yine küfür etti. Tanıyamadın mı?

- Hayır, kesinlikle bunların arasında yok.

- Hiçbir baskı altında kalmadan söylüyorsun bunları değil mi? Varsa bu seslerden tanıdığın veya ona benzeri hiç çekinme söyle.

- Yoktur efendim. Hem ben size başta yemin ettim. Yalan konuşmayacağım dedim. Yalanım varsa kör olim. Bunların arasında kimsenin sesi, benim duyduğum ses değildi

- Yaz kızım...

Sekreter kız, bunca küfürbaz arasında, söz konusu uzvun ne olduğunu iyice ezber etmiş olmalı ki:

- Efendim, küfürleri sinkaflı olarak yazmıyorum. Direkt olduğu gibi tutanaklara geçiyorum.

- Tamam kızım tamam. Zaten .m .m dır. Bir saattir adamlar koyup duruyor. Bunun başka adı var mı? Tanık, kendine göre sol tarafında oturan sanıklar arasındaki bir sesi, kahve-

hanede küfür edenin sesine benzetse de, mahkeme salonunda yapılan sesli uygulama esnasında, yedi kişi arasında da teşhis edememiş sorulan diğer sorulara..."

Küfür duruşmasında vaktin nasıl geçtiğini anlamamıştık. Mahkeme ara falan da vermedi. O. Kadri saatine bakıp güne noktayı koydu.

- Tanıkların dinlenmesine yarın sabah saat 09.00'da devam edilmesine ve sanıkların tamamının duruşmada hazır bulundurulmasına karar verilmiştir.

Kelepçelerimiz takılırken nöbetçi subay, "Mahkeme geç bittiğinden bugünkü görüşler yarınki duruşmadan sonra yapılacaktır. Ailelerinize durum ayrıca bildirilecektir! Görüş yasağı yoktur, ancak zaman yetersiz olduğu için görüşler yarın öğleden sonra yapılacaktır" açıklamasını yaptı.

Kelepçe arkadaşım Ali Nuri, nöbetçi subayın açıklamasından sonra bana bakarak; "Şükrü abin olmasaydı babalarımızı göremeyecektik. İyi ki de görüş yapmışız. Şükrü abi sağolsun" dedi.

Gerçekten de abim çok iyi düşünmüştü. Hem duruşmalar devam edecek, hem de ziyaretçilerimiz perişan olacaktı. Az da olsa görüşebilmiştik.

Osman abi; Ula kime küfür ettiniz?

İlk defa bir duruşmadan cezaevine giderken yolun bitmesini istemiyoruz. Capon, herkese; "Ama nasıl tükürdüm? Nasıl küfür ettim?" diye soruyor.

Herkes neşeli. Hele Tirebolulu arkadaşlar... Tanığın kimseyi tanımaması, hepsine rahat nefes aldırmıştı. Yarın dinlenecek tanıklar, onlar için pek önem taşımıyor. Onlara sorulacak sorular belli. Miting, bildiri, yazılama, afişleme... Zaten bunlar onlar için 'çerezlik'...

Üç ölümlü kahve taraması nerede, korsan miting suçlaması nerede...

Bizden birkaç sıra önde yürüyen Osman abi ve Temel hararetle konuşmaya devam ederken Tarık ön taraflarda, Artvin şivesi ile hızını alamamış, hâlâ faşistlere küfür edip duruyor.

Cezaevine çok yaklaştık. Tam içeri alınmak için hazırlık yapıyorlar, yine Osman abinin orta yerden sesi çıkıyor;

- Ula uşak, mahkemede gün boyu küfür edip durdunuz. Ne diye, kime küfür ettiniz ki?

Mahkemede, devlet güvencesi ile faşizme ve faşistlere küfür edememiş olmanın verdiği eziklikle, ağız birliği etmişçesine, bağırıyoruz.

-Geberin .mına kodumun faşistleri, geberin.

Ve koğuştayız.

Hayret dayak bile yemedik...

✦ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ✦

Yaşam çok şeye gebe. Dönüp arkama baktığımda, kimi zaman üzülüyor, kimi zaman gülüyorum. En çok da ağladıklarıma üzülüyorum. Hele hele kaybolup gidenlere, hiç yoktan ölenlere...

Nil ile Kadıköy'de bir meyhanede rakı içerken, yirmi dört yıl öncesine dönüyoruz. Nil bana ağlıyor, ben geçmişe...

- Eskiye, geçmişe dönüp baktığımda içim bir tuhaf oluyor. Nerede o günler Zeki? Hani seminerler, hani 19 Mayıslar, hani 1 Mayıslar? Nerede korsan eylemler? Hani siz aşık olamazken, bizi evlendirmeniz? Bunları yaz. Yazmalısın. 21 yaşındaki oğlum Ali bunları bilmeli. Bizi, sizi, sevgilisi olup da sevgili diyemeyenleri bilsin. Evet, biz halkımızı da sevdik tıpkı bir sevgili gibi, ama halkımıza sevgili derken sevgilimize sevgili diyemedik...

İddialar- ifadeler-yalanlar-itiraflar

Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi'nin mahkeme salonu barakadan bozma. Erzincan'ın havası gibi, mahkeme salonu da çok soğuk. Bugünkü duruşma, biz Bulancaklı sanıklar için önemli. Gelen tanıklar Bulancaklı ve bizim hakkımızda iddiaları var. Eğer duruşma yargıcı O. Kadri Keskin, söz hakkı verirse, biz de iddialara cevap vereceğiz veya soru soracağız...

Koğuşlardan çıkartılıp kelepçelenirken, yine her zamanki gibi Şeref'le kollarımızı uzatıyoruz. Arkamızda Ali Nuri, Metin, Fatih, Sedat eşleşip kelepçeleniyoruz.

Giresun Devrimci Yol Davası, Erzincan'da Mahkeme Heyeti beş kişiden kurulu tek dava. Güvenlik önlemleri diğer davalara göre daha yoğun.

Duruşma salonuna alınırken Osman abi:

- Bulancak DEV-GENÇ! İskele başında volta atmaya hazır mısınız? diyerek gülüşmelerimize neden oluyor. Sedat, Osman abiye laf yetiştiriyor kelepçesi çözülürken;

- Hocam, DEV-GENÇ her zaman her yerde volta atmaya hazır. Çok yakında yine iskelede birlikte volta atacağız.

Biz duruşma salonuna alındıktan sonra, avukatlar ve duruşmaya gelen ziyaretçiler alınıyor. Ve mahkeme heyeti yerini alarak ilk tanığı çağırıyor; Halil Karakaya.

Birikethane devletin temeli mi?

Halil Karakaya, Bulancak'ta esnaf. Birikethane sahibi. 22.12.1981 tarihinde polise verdiği ifadesinde şunları söylüyor:

"1979 senesinde gece birikethanem bombalandı. Bombayı koyanlar Selim Avni B. ve Zeki Kırdemir'dir. Olayı üzerine alanlar ise Zeki Ö., Metin K., Selçuk B., Mücahit Y.'dır. 1980 Haziran ayında aynı işyerim yine bombalandı ve kurşunlandı."

Aynı Halil Karakaya, 9.6.1982 tarihinde Soruşturma Heyeti'ne bir ifade daha veriyor. Bu ifadeler "resmi" ve "resimli" olarak, altlarında O. Kadri Keskin, Nuh Mete Yüksel imzaları ile hâlâ devlet arşivlerinde saklanmakta.

"1980 yılı Mayıs ayında, ben gazete bayiinden Tercüman gazetesi alıp giderken, Cengiz T. 10-15 arkadaşı ile gelip; "Bu

faşist gazetesini neden alıyorsun, sen faşist misin?' dediler. Bu olaydan bir müddet sonra iki defa benim birikethanem bombalandı. Ancak bombalama gece yapıldığından ben kimlerin bombaladığını görmedim. Yalnız bombalamadan birkaç gün sonra -yanlış oldu- bombalamanın ertesi günü sabah saat 5.00-6.00 sıraları Zeki Kırdemir gelerek birikethanenin durumunu kontrol etti. Bombalama işlemini Kurtuluşçular yapmış. Ben 22.12.1981 tarihli ifademi aynen kabul ederim."

Bu kez 7.3.1983 tarihinde, Giresun Askerî Garnizonu'nda verdiği ifadede Halil Karakaya;

"Ben fikren Adalet Partiliyim. Kaydım yoktur. Bunun için 26.6.1979'da benim birikethanem bombalandı. O gün sabah erkenden Zeki Kırdemir oradan geçti. Sanki kontrol ediyordu. Bir sene sonra 10.6.1980'de gene bombalandı. Kim bombaladı bilemem. Ben daha önceki ifadelerimde tahmin üzerine isim verdim. Ben sadece bunların bu işi yapabileceklerini duymuştum. Beni 1977 senesinde MHP Yönetim Kurulu'na yazmışlar. Benim haberim yok. Ben MHP'li değilim."

Halil Karakaya, çok renkli bir kişiliğe sahip. Her ifadesinde renkten renge giriyor. Tanığın yalan ve iftiraları 7.6.1983 tarihinde Erzincan'daki duruşma tutanaklarının 119-120. sayfalarında şöyle geçiyor:

"Birikethanem bombalandı. Kimin bombaladığını ben görmedim. Olay sabahı Zeki Kırdemir etrafa baktı. Bombalayanların kim olduğunu bilmiyorum."

Polis ifadesi soruldu; "Benim şimdiki ifadem doğrudur. Ben polise ifade verdiğimde imzayı okumadan attım. 3 ay sonra beni karakola çağırıp imza attırdılar."

Soruldu: MHP ile ilgin nedir?

"Ben MHP Geçici Yönetim Kurulu Üyesi'yim."

Çelişkiler, bunlarla kalmıyor. Belgelerle kanıtladığım halde, Tuzla Piyade Okulu'nda yedek subay eğitimi gördüğüm

tarihlerde, birikethanesini bombaladığımı iddia eden Halil Karakaya'nın bu samimi ifadelerini dikkate alarak, iddianameyi hazırlayan Savcı Nuh Mete Yüksel, idamımı istiyor. Ve duruşmada iddia makamı iddia ediyor. "Siz bir gecede Tuzla'dan-İstanbul'dan gelip bombalayıp geri dönebilirsiniz."

Aziz Nesin'in sözleri geliyor aklıma: "Bu milletin yüzde sekseni aptal..."

Biz devletin temeline dinamit koymuştuk!!! O yüzden 146/1'den yargılanıyorduk. Yoksa, Halil Karakaya'nın birikethanesi devletin temeli miydi?

Devleti yıkmaya yönelik yazılar

Tanıkların dinlenmesine devam ediliyor. Buz gibi duruşma salonunda verilen ifadeler karşısında hepimizin içi ısınıyor.

Tanık Nizamettin Yeniay, 9.12.1981 tarihinde polise ifade verdiğini söyleyerek tutanak haline getirilen ifadesini 25.1.1982 tarihinde imzalıyor. İşte polis tutanağı:

"Ben bizzat bir olaya şahit oldum. İlçede yapılan bir korsan yürüyüşte, elebaşı olarak yürüyen, idare eden Zeki Kırdemir, Ali Nuri K. idi. Bu kişiler Ali Usta'nın fındık fabrikasını basıp, fındık kabuklarına el koydular."

İlk tutarsızlık ve yalan burada başlıyor. İddianamede basıldığı iddia edilen fabrika Ali Usta'nın değil, Özdemir Peker'in...

Nizamettin Yeniay, 9.6.1982 tarihinde bu kez Soruşturma Heyeti'ne ifade veriyor. Şöyle:

"Ben sağ görüşlü olarak tanındığım için beni tehdit ettiler. Hatta tehdit mektupları bile gönderdiler. Ben birçok defalar bu olaylar nedeni ile Sıkıyönetim Savcılığı'na dilekçe verdim."

İyi güzel de, ne mahkemede ne de dosyalar içinde, bir tek tehdit mektubu yok.

Tanığın, 7.3.1983 tarihinde Giresun Garnizon Komutanlığı'na verdiği ifadesi hem ilginç hem de gülünç. "Ben Adalet Partisi Yönetim Kurulu Üyesi'yim. Bunlar halkı kanunsuzluğa sevk edici, devleti yıkmaya yönelik yazılar yazıyorlardı. Kesin olarak ne yazıldığını bilmiyorum. Gece yazdıkları için kimler yazıyordu bilemiyorum. Bunlar devrimle, Dev-Yol'la ilgili sloganlar atıyorlardı. Fakat ne olduğunu bilmiyorum."

Ve Nizamettin Yeniay'ın 31.5.1983 tarihindeki duruşmada verdiği ifade, tutanakların 94. sayfasına şöyle geçer: "Bulancak'ta zaman zaman korsan mitingler yapılıyordu. Önde gelen isimlerden en baştaki Zeki Kırdemir'dir."

Ben yıllarca bu ülkenin birçok yerinde birçok yasal olan eyleme, yürüyüşe, greve, mitinge katıldım. Ama Bulancak'ta hiçbir 'korsan' eyleme katılmadım. Çünkü Bulancak'ta 'korsan' eylem koymaya gerek yoktu.

"Bunlar kasayı örgüt adına soydu"

Tanık Alaattin Ayar, 8.12.1981 tarihinde polise şu ifadeyi veriyor ve tutanağı 25.1.1982 tarihinde imzalıyordu:

"Bulancak'ta hemen hergün olaylar oluyordu. Bunların başında Zeki ve abisi Doğan vardı. Zeki birgün Durmuş Zehir'in dükkanını basarak kasasını soydu. Bu işi örgüt adına yaptılar. Halen mahkemelikler."

Aynı tanık, 10.6.1982 tarihinde soruşturma heyetine ifade verirken bu olaydan ve adımdan tek bir söz bile etmiyor. Yani ben 1981'de verdiği ifadede kasa soyuyorum, 1982'de benim yaptığım iddia edilen soygundan tek bir satır bile söz edilmiyor. Ancak iddianamede ben, kasa soyguncusu olarak sanık sıfatı ile aranıyorum.

Davanın tümü için hazırlanan gerekçeli hükümde, böyle bir ifadeden söz edilmiyor. Yani tanıkların kimi duruşmalarda aklına geliyor, kiminde unutuluyoruz.

Alaattin Ayar'ın verdiği ifadelerin tümünün ayarı bozuk. 8.3.1983 tarihinde, bu kez Giresun Askerî Garnizonu'nda ifade veriyor; "1979 veya '80, tarihi hatırlamıyorum. Dergi ve gazete satan bir grup geldi. İçlerinde Zeki Kırdemir yoktu. Ancak hemen onların arkasında, hiçbir şeye karışmıyormuş gibi duran bir grup daha vardı. Zeki onların başındaydı. Ben Zeki Kırdemir'in Zehir'lerin dükkanını bastığını bilmiyorum. Bilgim yoktur."

Soruldu: Zeki Kırdemir bulunduğu yerden gruba bakar halde idi. Gelenlere emir veya talimat veya işaret verdiğini görmedim."

Şimdi de biz soralım: Bu ayarsız Ayar, 18.12.1981 tarihinde ne demişti? "Dükkanı basıp kasasını soydu..." 10.6.1982 tarihli ifadede adım hiç yok. 8.3.1983 tarihindeki ifadede; "Ben dükkanı bastığını bilmiyorum, bilgim yok" diyor.

Ayar'ın 1.6.1983 tarihinde Erzincan'da Askerî Mahkeme'ye verdiği ifade tutanaklarının 98. sayfasında şöyle yazılıdır; "Ben Zeki Kırdemir'in dükkan basıp, kasa soyduğunu gördüm demedim. Bu ifadelerin hepsi benim tarafımdan söylenmiş değildir. Ben ifadeleri okumadan imzaladım."

Mitinglere elebaşılık yapan, yönetici olanları nasıl anladığı soruldu:

"Elleri ile işaret edip, ellerini havaya kaldırıyorlardı."

İşte ayarsız, tutarsız, yalana ve hatta hiç verilmeyen ifadelere dayanan bir iddianame, okunmadan imzalanmış tutanaklar ve el kol hareketi ile miting idare eden bizler...

İddia makamı 146/1 istiyor, idam diyor.

Güneş mi çarptı hocam?

Tanıklarımızı dinliyoruz. Bu kez aynı çatıyı bölüştüğüm, aynı havayı soluduğum, aynı tuvaleti kullandığım, ay başlarında maaş almak için aynı bordroya imza attığım Bulancak Atatürk Ortaokulu Müdürü Mehmet Güneş, anlatıyor...

Mehmet Güneş, Bulancak davalarında (Dev-Yol, Kurtuluş, TSİP, Halkın Kurtuluşu) yargılanan hemen hemen tüm sanıkların 'hoca'sı. Fen Bilgisi öğretmenimiz. Bizlere fizik kanunlarını ezberleterek "adam gibi adam" olmamızı sağlayan insan...

Güneş Hocam, 'hoca' olduğu için ifade vermeye adli güçler tarafından, 'emniyete davet' edilir ve 10.06.1982 tarihli ifadesinde güneş gibi parlar:

"Eski okuldan yeni okula taşınmıştık. Beden Eğitimi öğretmenimiz Zeki Kırdemir öğrencileri organize etmişti. Hepimiz yeni okula sıraları taşımıştık. Ertesi gün bir baktım Suat Y., Şeref K., Zeki Kırdemir öğrencileri toplamış mitinge götürüyorlar. Öğrencilerime derhal okula dönmelerini söyledim ve öğrencilerim mitinge katılmadı."

Hocam, müdürüm, meslek arkadaşım bu kez Giresun Askerî Garnizonu'nda, 8.3.1983 tarihinde yine 'davet' üzerine giderek güneş gibi parlamayı sürdürür:

"Şubat 1978 sonu olabilir. Bir grup öğrenci toplanmış Kahramanmaraş olaylarını konuşuyordu. Başlarında Şeref K. vardı. Bu olayda Zeki Kırdemir'in olduğunu kesin bilemem. Belki varmıştır. Ancak ben kesinlikle var olduğunu söylemedim."

30.12.1981 tarihli ifadesi soruldu:

"Bu ifadem doğrudur. Ancak Zeki Kırdemir'in olduğunu değil, olabileceğini söylemiştim."

Öğretmenler odasında birlikte çay içtiğimiz Güneş hocamın, müdürümün duruşma tutanaklarının 101. sayfasındaki ifadesi ise şöyledir. Tarih 1.6.1983:

"Polis ifadem doğrudur. Şu şekilde düzeltme yapmak isterim. 1978 yılında okul bahçesinde öğrencileri toplayıp onlara sol fikirler verenler arasında Zeki Kırdemir yoktu."

Verilmeyen, okunmayan ifadeler

Bulancak'ta yediden yetmiş yediye herkes Piç Emin'i tanır. Bir diğer adı Sarı Emin. Günün yirmi dört saati, ağzında sakız gibi küfürün bini bir paradır. Herkesin onu tanıdığı gibi o da herkesi tanır. Sosyal demokrat bir çizgiye sahip olan Piç Emin, aynı zamanda hacıdır.

7.12.1981 tarihinde polise ifade vermesi söylenir. Emin Erdoğan, polislere:

"Emekli polisin oğulları Doğan ve Zeki devamlı olarak mitinglerde başta yürürlerdi" diye ifade verir.

Piç Emin başka da bir şey söylemez. Ancak aradan bir buçuk yıl geçtikten sonra Emin Erdoğan, Erzincan Askerî Mahkemesi'ne tanık olarak çağırılır. 6.6.1983 tarihinde verdiği ifade duruşma tutanaklarının 111. sayfasında şöyledir:

"Benim Bulancak'taki olaylar hakkında bir bilgim yoktur. Ben seyyar manifaturacıyım. Salı günü Bulancak'ta pazar kurulur. Sergimi açtım oturuyordum, jandarma komutanı ve polis geldi; 'şu kağıdı imzala' dediler. Okumak istedim, okutturmadılar. 'Buralarda olay olduğuna dair kağıttır' dediler. Okumadan imzaladım. Ben karakola gidip imza vermiş değilim. Ancak bir tarihte Askerî Gazino'ya götürüp orada resim gösterdiler. Tanıyıp tanımadığımı sordular. Tanımadığımı söyledim. Başka hiçbir şey söylemedim. Ondan sonra başka hiçbir yerde ifade vermedim. Polis ifadesi okundu:

'Kabul etmem' dedi. Karakola nasıl celp edildiği soruldu: 'Benim Gazino'ya gitmemi AP İlçe Başkanı Alaattin Kıroğlu söyledi...' dedi.

"Ben ülkücüyüm"

Bulancaklı tanıkların dinlenmesi sürüyor. Tutanakların 111. sayfasında Naim Karakaya ile duruşma yargıcı O. Kadri Keskin'in arasında geçen konuşma, şu şekilde zapta geçiyor:

- 25.12.1981 tarihli polis ifadende lise öğretmenlerini dövenlerin başında Zeki Kırdemir varmış, doğru mu?

- Ben hiçbir şey hatırlamıyorum.

O. Kadri Keskin soruyor, İddia Makamı'nda Nuh Mete Yüksel dinliyor.

- Peki, 6.6.1983 tarihinde verdiğin ifadede farklı şeyler söylüyorsun...

- Ben hiçbir şey hatırlamıyorum. Ayrıca neden üç ay sonra ifadenin altını imzalattılar bilemiyorum. Bu süre içerisinde ifadenin değiştirilmiş olabileceği mevcuttur. Ben böyle bir ifade verdiğimi hatırlamıyorum.

Ve O. Kadri Keskin'in keskin bir sorusu:

- Sen ülkücü müsün?

- Evet ben ülkücü, milliyetçiyim. Bunların hepsi de komünist.

Her ne kadar iddianamede adımız Marksist-Leninist geçse de henüz duruşmalarda tanıklar haricinde bize 'komünist' diyene rastlamadık. Ancak, şu da bir gerçek ki 'aslını inkar eden haramzadedir.'

Nur yüzlü dedenin torunu...

Komünist deyince aklıma geldi. Bir an duruşmalardan, tutanaklardan sıyrılıp fıkra gibi bir 'komünist' anısı aktaralım.

Samsun Dev-Yol davasından idam istemi ile yargılanan Yalçın, Eylül sonrası dağ kadrosunda "gerilla" olarak dolaşırken çatışmada, yaralı olarak ele geçer. Askerin G-3 mermisi ağzını parçalamış. Yalçın'ı o haliyle ev aramasına götüren güvenlik güçleri, evin her tarafını talan edip örgütsel doküman, yasak yayın, silah, külah ararlar. Yapılan aramalarda evde hiçbir şeye rastlanmaz. Yalçın'ın kaçak olmadığı dönemde yaşadığı evdeki odasında, duvarlarda, resimler vardır. Yatağının tam karşısında siyah-beyaz kocaman bir Karl Marx'ın fotoğrafı. Diğer çerçeveli resimler toplanıp alınmış bir tek Marx'ın resmi kalmıştır. Aramayı yapan güvenlik güçlerinden birisi kolları kelepçeli, zorla ayakta durabilen, konuşamayacak durumda, ağzını açamayan Yalçın'a sorar:

- Bu ihtiyar sakallı amca kim?

Yalçın'ın konuşacak hali yok, gülmeye hiç mecali yoktur, ama cevaplar soruyu:

- O fotoğraf dedemin fotoğrafıdır.

Sivil görevli bir resme bir de Yalçın'a bakar:

- Ulan puşt. Ulan komünist, anarşist. Böyle nur yüzlü dedenin, senin gibi komünist torunu mu olur?

- ...!?

"Ş" harfi orak-çekice benziyordu

Bulancak'ta esnaf Ahmet Zehir, 10.12.1981 tarihinde polise ifade veriyor ama o da her nedense ifadesini 25.1.1982 tarihinde imzalıyor. Tıpkı diğer tanıklar gibi. Normal koşullarda ifadenin alındığı gün, ifadesini imzalayan tek bir 'tanık' yok dava içinde. Ahmet Zehir de bunlardan birisi.

Ahmet Zehir (Hacı Ahmet diye de bilinir) 9.3.1983'de Giresun Garnizon'da verdiği ifade de; "Solcu grupların birçok kereler duvarlara sol içerikli, devrimle ilgili yazılar yazdıkla-

rını gördüm. Kurtuluş mu, Dev-Yol mu yazdıklarını ve yazanların kimler olduklarını bilmiyorum. Yalnız "S" ve "Ş" harflerini orak-çekice benzeterek yazıyorlardı. Ben herhangi bir evde toplantı yaptıklarını söylemedim."

Hacı Ahmet Zehir, zaman zaman zehir hafiyeliğe de soyunuyor. Tarih 30.5.1983. Duruşma tutanakları, sayfa 90:

Duruşma yargıcı O. Kadri Keskin;

- Daha önce iki defa ifade vermişsin. Anlat bakalım.

- Ben ifadelerimi hatırlamıyorum. Siz eski ifadelerimi okuyun ben hatırlayayım...

Zehir hafiye Ahmet Zehir, daha önce verdiği ifadeleri hatırlamıyor. Duruşma salonunda tutuklu bulunanlar, cevaplandırılması için Hacı Ahmet Zehir'e sorular soruyoruz. Zehir hafiye, bu duruma sinirlenip kürsüden arkaya dönerek el kol hareketleri yaparken, sanki bizi sorgular gibi;

- Siz devlet misiniz? diye azarlıyor.

Tanık Zehir, onu kızdıran; "Sen işkence odalarına da giriyor ve işkence yapanların yanında bulunuyor, bizzat işkence de yapıyordun değil mi?" sorusuna; "Hayır ben ne sorgu odasına girdim ne de soru sordum. İşkencelerden haberim yok" diye cevap veriyor. Bu kez duruşma yargıcı O. Kadri Keskin soruyor:

- Ama hakkınızda bu tür iddialar var!

- Vallahi onu ben bilemem. Belki de katılmış olabilirim...

İşte böylesi tutanaklar ve sözde ifadelerle hazırlanan ek iddianamelerle, önüne gelene gıyabi tevkif kararını vererek bol keseden idam cezası isteyen İddia Makamı, zaman zaman sorduğumuz sorular yüzünden bizi duruşmadan çıkartmakta tereddüt etmiyordu.

İmzasız tutanaklar, ifadeler

12 Eylül döneminde ülke genelinde açılan dava sayısı 210.000, gözaltına alınanların sayısı 650.000, Sıkıyönetim Askerî Mahkemelerinde yargılananların sayısı 98.404'tür.

Öyle sanıyorum ki açılan bu 210.000 davanın en anlamsızlarından birisi de Giresun Devrimci Yol Davası'dır.

Duruşma tutanaklarına göz atmaya devam edersek ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksınız:

Tanık Tacettin Kuloğlu'nun 31.5.1983 tarihindeki ifadesi, tutanakların 93. sayfasında;

"Beni emniyete çağırdılar. Dükkanı bombalayanları bulduklarını söylediler. Ben kendilerini görmediğimi söyledim. Önceden düzenledikleri zaptı imzalamamı söylediler. Ben de imzaladım. Ben kimseyi görmedim. İşledikleri suçlar hakkında bilgim yoktur."

Polis ifadesi soruldu: "18.12.1981 tarihinde polisler tutanak tutmuş. 25.1.1982 tarihinde Polis Osman işyerime gelerek önceden hazırlanmış ifadeyi imzalattı. Ben ifade vermek için karakola gitmedim."

Duruşma tutanaklarından devam ediyoruz;

Tanık Hasan Yılmaz, 31.5.1983 tarihli ifadesinde: "17.12.1981 tarihinde çağırdılar. Hiç kimsenin adını vermedim, ifadeyi okumadan imzalattılar, ifade verdiğim tarihte imza atmadım."

Tanık Oktay Adnan Kara'nın, polis tutanağında imzası yok. Duruşmada verdiği ifade:

"Kardeşimden duyduklarımı söyledim. İfadeyi TÖB-DER'in üzerinde verdim. O zaman imza attırmadılar. Aradan uzun zaman geçti, imzala dediler imzaladım. Ben MHP'liyim."

Tanık Sabri Yoğunali'nin, hiçbir ifadede imzası yok. Tutanaklar, sayfa 95:

"Ben 11.12.1981 tarihli ifadeyi imzalamadım. Beni emniyet lokaline çağırdılar. Bir takım şeyler sordular. Bilmiyorum dedim. Hiçbir ifadeyi imzalamadan eve döndüm. Hiçbir ifadeyi kabul etmiyorum."

Tanık Necdet Kabakçı, tutanaklar, sayfa 95:

"Ben ifade vermek için gittiğimde ifade zaten hazırdı. Bana okudular ve şuraya imza at git dediler. Ben de imzaladım çıktım gittim. Kim yazdı, ne yazdı, kimin adı var bilemem."

Duruşma süresince hiç beklemediğimiz tanıkların tanıklıklarına da rastlıyoruz ve elbet şaşırıyoruz. İşte bizi ve mahkeme heyetini şaşırtan Tanık Hacı Mehmet Dervişoğlu, ifadesinde;

"Benim Bulancak'taki eylemlerden ve suçlamalardan hiçbir bilgim yoktur" dedi.

Polis ifadesi soruldu: "Bana ait değildir. Altındaki imza da benim değildir" açıklamasını yaptı.

İmza gösterildi: "Hayır benim değildir" diyerek imzasına da sahip çıkmadı. Bu kez duruşma hakimi O. Kadri Keskin tanıktan imza örneği alarak her iki imzayı karşılaştırdıktan sonra; "Evet imza tanığa ait değildir. Yerine geçebilirsin" diyerek sanığı yerine gönderdi.

Tanık Hacı Mehmet Dervişoğlu, yerine geçmeden Mahkeme Başkanı'na bir şeyler söylemek istediğini belirtip "Böyle bir mahkemede ifadesi bile alınmadan, imzası bile başkaları tarafından atılarak tanık olarak çağırılmaktan utanç duyuyorum ve duruşma salonundan dışarı çıkmak istiyorum" diyor. Mahkeme salonu buz gibi.

Yargıç ve hakimler buz gibi.

Tanık Dervişoğlu, kapıya yönelip dışarı çıkarken küfür eder gibi bir şeyler söylüyordu.

Hacı Mehmet Dervişoğlu'nun salonu terk etmesi ve ortalıkta esen soğuk rüzgar, O. Kadri Keskin'in; "On beş dakika ara" sesi ile gürültüye boğuluyor. Asker/gardiyanlar, dinleyiciler ve tanıklarla aramızda etten duvar oluyor. Avukatlarımızın yanına yaklaşabiliyoruz. Avukatım Şükrü abime, davanın seyrini soruyorum. "Şimdilik iyi gidiyor. Tanık ifadelerinde hiçbir şey yok. Bunlar nasıl tanık ben de anlayamadım. Duruşmadan sonra cezaevine görüşe geleceğim, orada konuşuruz" diyor. Babamı soruyorum. Fırsat kalmadan nöbetçi subay yerlerimize oturmamızı, duruşmanın başlayacağını söylüyor.

Tanık Hamdullah Akçay, duruşma tutanakları, sayfa 100;

"29.12.1981 tarihinde ne ifade verdim, ne de herhangi bir ifadeyi imzaladım."

Tanık Şükrü Uslubaş, duruşma tutanakları, sayfa 105;

"Polis ifadem doğru değildir. Benim ifadem alınırken iki olay sordular, ikisine de bilmiyorum demiştim. İmza da benim değildir."

Tanık Ramis Yılmaz, duruşma tutanakları, sayfa 109;

"Ne polise ifade verdim, ne de imza attım."

Tanık Uğur Pirali, duruşma tutanakları, sayfa 121;

"Olaylar hakkında sadece savcılığa ifade verdim. Jandarma yüzbaşısına, komisere veya polise ifade vermedim. Polis ifadesi düzmecedir. Kabul etmiyorum."

Tanık, Muhittin Usta, duruşma tutanakları, sayfa 118;

"Bir gün jandarma yüzbaşısı emniyet amiri, polislerle beni çağırdılar. Sohbet şeklinde konuşmalar yaptık. Konuşma esnasında zapta yazılmadı. Tahminen bir-iki ay sonra bir astsubay tutanağı imzala diye bana getirdi. Kendisine ben böyle

bir ifade vermedim dedim. Bana sen usulen imzala dedi. Israr etti. Ben de imzaladım ama bu durumu askerî savcılığa anlattım. İfademi reddederim. Ben böyle ifade vermedim. Sadece sohbet ettik."

21.12.1981 tarihindeki polisle yaptığı sohbet konuşmasını, daha sonra ifadesi alınmış gibi gösterilerek 15.3.1982 tarihinde imzalayan Ali Galip Gedikali;

"Ben daha evvel Bulancak'ta sohbet şeklinde polisle konuşmuştum. İfade falan vermedim. İmza falan da atmadım. Soru-cevap şeklinde konuşmuştuk. Daha sonra jandarma bana bir yazı getirdi, 'Bak burada yüzbaşının imzası var, sen de imzalayacakmışsın' dedi. Ben de imzaladım. Ama neye imza attığımı bilmiyorum. Ben 1973 genel seçimlerinde MHP milletvekili adayıydım."

"Ben tutanakları, zabıtları okuyordum"

Devlet-çete-siyaset üçgeninin temelleri hangi tarihlere dayanıyor, tanık Necdet Eriş'in ifadeleri bunun en güzel kanıtı. Devletin kimlerle işbirliği yaptığı, kimi, nasıl, ne amaçla koruyup kolladığı Giresun Devrimci Yol Davası'nın duruşma tutanaklarının 99. sayfasında açıkça ortaya çıkıyor:

"Ben Giresun Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD) Yönetim Kurulu Üyesiyim. 10.12.1981 tarihli ifadeyi verdikten sonra imzalattırmadılar. Sizi sonra çağırırız dediler. Sonra çağırdılar. Aradan epeyce zaman geçmişti. İfadenin üst tarafını okudum, alt tarafını okumadım.

Soruldu, ev ve işyerinin kurşunlanması olayından, neden 10.12.1981 tarihli ifadende bahsetmedin de savcılık ifadende bahsettin?

"Ben Emniyet'e gidip zabıtlara, tutanaklara baktıktan sonra beyanda bulundum."

Evet, ne yazık ki günümüze kadar uzanan bağlantılar, ta o günlere dayanıyor.

Susurluk'ta tesadüfen ortaya çıkan ilişkiler zincirinin ne zaman başladığı ve nerelere uzandığına dair şimdi bile bir fikrimiz yok(!)

Adam; "Ben ülkücüyüm" diyor, Emniyet Amirliği'ne gidip ifadeleri okuyor, sonra çıkıp savcılığa ifade veriyor. Birileri de bu ifadelerle idama gönderiliyor...

O yüzden, 12 Eylül sürecinde yargılanıp ceza alan -artık toplumdan saklanamayacak kadar uluorta adam öldürmüş- bazı ülkücüler, başlarına gelen bu felakete çok şaşırmışlardı.

✦ BEŞİNCİ BÖLÜM ✦

Köpekler sürekli havlıyor, deprem mi olacak?

Gecenin körü. Sıkı mı sıkı yağmur yağıyor. Ranzamda uzanmış Yaşar Kemal okuyorum. Deniz Küstü.

Şeref uyuyor. Metin, Sedat, Fatih, Ali Nuri televizyon izliyorlar. Alt ranzamda yatan Samsun'lu Hakkı B. masada dosyasını inceliyor. Hafta içinde Samsun HK davasının duruşması var. Koğuş sıcak. Sobamız yanıyor. Kalkıp bir sigara içiyorum.

Cezaevlerinde alışmak zorunda olduğunuz şeylerden biri de sürekli elektriklerin açık olması. Günün yirmi dört saati, ne kadar ampul varsa hepsi yanıyor. Koğuş içinde ve koridorlarda yanması neyse de tuvaletlerde bile sürekli yanıyor. Yani karanlıkta kalma korkumuz yok. Dışarıdaki güvenliğimiz de askerler ve köpekler tarafından sağlanıyor.

Dışarıda korkunç gök gürültüsü var. Her şimşek çakışında, koğuşta kaynak yapılıyormuşçasına ışıklar etrafı morartıyor. Sonra bir gümbürtü. Ranzalar sallanıyor.

Yağmur inadına yağıyor, inadına şimşekler çakıyor ve vücudumuzun açıkta kalan yerleri daha bir mor görünüyordu.

Saat üç. Kalkıp tuvalette bir sigara içiyorum. Ben çıkarken Metin giriyor. Uyumaya çalışıyorum. Dışarıda köpek havlamaları ve düdük sesleri. Artık düdük seslerindeki şifreyi de çözdük. Tek ve uzun düdük 'Vukuat yok', iki defa peş peşe

uzun 'Tehlike var', sürekli çalan düdük. 'Alarm. Herkes kalksın' demek.

Bu gece sanki diğer gecelerden daha sıkıntılı. Yağmur hoyratça yağıyor, esen rüzgar geceyi biraz daha sıkıntılı hale sokuyordu. Demek ki, yarın sabah hava saatinde spor yapamayacaktık. Her taraf çamur olduğundan belki de havalandırmaya hiç çıkmayacaktık.

Köpekler sürekli havlıyor, sinirlerimi bozuyor. Tam yeniden uykuya dalmak üzereyim ki, köpekler saldırıya uğramış veya kaçan birisini görmüş gibi hep bir ağızdan havlamaya ve nöbetçi kulübelerinden sürekli düdükleri çalınmaya başladı. Bir anda koğuşun içi toz duman, mosmor bir ışık seline boğulduk. Ranzalar birbirine vuruyor, beşik gibi sallanıyoruz.

Erzincan, deprem bölgesi olduğu için elektrik şebekesi depreme göre otomatik ayarlı, birkaç saniye geçmeden elektrikler kesiliyor.

Ortalık zifiri karanlık, herkes bağırıyor.

"Deprem! Deprem! Deprem oluyor..."

Sallanmaya devam ediyoruz. Üst ranzada olduğum için hemen köşedeki direğin kirişle birleştiği noktaya tünemiş bekliyorum. Ali Nuri; "televizyon" diye bağırırken, Şeref alt ranzaya Hakkı'nın yanına sığınmış, bana bağırıyor, "Çabuk alt ranzaya in!"

Koğuşta kimin ne yaptığı belli değil. Zaten zifiri karanlık. Alt ranzaya ineceğim ama nasıl ineceğimi bilemiyorum. Köşeye sıkışmış bekliyorum. Hakkı ve Şeref bağırıyorlar. "Zeki, hemen ranzadan in!" Tüm hareket kabiliyetimi yitirdim, kımıldayamıyorum.

Dışarıda düdük sesleri, susmak bilmeyen köpek havlamaları ve duvarları aydınlatan askerî cemseler, bir anda cezae-

vinin etrafını sarıyor. Küçük pencereden askerî aracın ışığı içeriyi biraz aydınlatınca aşağı ranzaya atlıyorum. Üçümüz kucak kucağa alt ranzanın bitişiğindeki beton direğin dibinde duruyoruz. Cuma bağırıyor, "Arkadaşlar bir şeyi olan var mı?" Herkes adını söyleyip kimseye bir şey olmadığını anlayınca, biraz olsun rahatlıyoruz ve elektrikler veriliyor.

Hemen mazgala koşup kapıları tekmelemeye başlıyoruz. Bütün cezaevi bağırıyor; "Bizi buradan çıkarın, havalandırmaya çıkmak istiyoruz."

Oysa koridorda dolaşan tek bir asker/gardiyan yok. Kapıları, duvarları tekmeliyor, bir yandan da koğuştaki duruma bakıyoruz. Benim yanımdaki duvarla dış cepheye bakan duvar çatlamış. İlk şok geçti, ama sallanmaya devam ediyoruz. Bu kez mazgallara daha hızlı vurmaya başlıyoruz;

"Bizi burada ölüme mahkum edemezsiniz. Açın kapıları, havalandırmaya çıkmak istiyoruz."

O kargaşada elimize ne geçerse üstümüze giyiyoruz. Eşofman, kazak, palto hatta battaniyeleri bile alıyoruz. Dışarıda yağmur yağmaya, şimşekler çakmaya devam ediyor.

Nöbetçi subay ve alaydan gelen subaylar; "Dışarıda önlem alınmadan sizi havalandırmaya çıkaramayız. Biraz sonra hepinizi dışarıya alacağız" diyerek gidiyorlar.

Sallanmaya devam ediyoruz. Herkes bir şeyler söylüyor, bir yandan da kapıya, duvarlara vuruyoruz;

"Kapıları açın, koğuşun duvarları her an çökebilir. Mahkemeler idam edemiyor, siz bizi göz göre göre ölüme mi terk ediyorsunuz? Açın kapıları. Açın!

Koridorda askerlerin koşuşturmaları, her birisi sırılsıklam. Nöbetçi Subay kapıları açarken bağırıyor; "Üzerlerinize kalın bir şeyler alın!"

Biz bağırıyoruz, "Açın kapıları dışarı çıkalım!!!"

Havalandırmadayız ve sallanmaya devam ediyoruz. Yağmura rağmen duvar diplerine gitmiyoruz. Kimisi fanila ile dışarı çıkmış. Don, atlet ve yalın ayak çıkan da çok. Çıplak olanlara battaniye veriyoruz. Çıplak ayaklı olanlara da çorap. Herkes suskun. Herkesin elinde sigara. Sigara içmeyenler bile sigara içiyor. Toplu olarak, çamur içindeki havalandırmanın orta yerinde, çömelmiş bekliyoruz. İlk açıklamayı Üsteğmen yapıyor;

"Koğuşların hiçbirinde yaralı yok. Hastaneye kaldırılan arkadaşınız yok. Diğer cezaevindeki arkadaşlarınızla bağlantı kuramadık. Haber alır almaz size bilgi verilecek. Bazı koğuşların duvarlarında çatlak var. Komutanımız az sonra cezaevine intikal edecek. İkinci bir emre kadar koğuşlara girilmeyecek. Herhangi bir ihtiyaç malzemesi almak için bile koğuşlara girilmeyecek. Şimdilik bu kadar."

- Yağmur yağmaya devam ediyor ve yeni bir gün 'merhaba' diyor.

Sabah karavanası bulgur çorbasını, askerin getirdiği kaplara ekmek banarak, yağmurun altında, sallana sallana yedik mi, içtik mi?

Burası toplama kampı değil!!!

Hepimiz su içindeyiz. Üstümüz başımız sırılsıklam. Ayaklarımız çamur içinde ve üşüyoruz. Isınmak için yağmur altında volta atıyoruz. Cezaevi Komutanı havalandırmaya gelerek koğuş temsilcilerini istiyor. Birlikte getirdiği diğer subaylarla koğuşlarda hasar tespiti yapacaklarını ve gerekli görülürse geçici bir süre için 2 No.lu cezaevine götürüleceğimizi söylüyor. Koğuş temsilcileri ile tek tek tüm koğuşları dolaşıp durum değerlendirmesi yaparak açıklıyor;

"Geçici bir süre için 2 No.lu Askerî Cezaevi'ne nakledileceksiniz. Buradaki gerekli onarımlar yapıldıktan sonra hepiniz yine koğuşlarınıza verileceksiniz."

Hep bir ağızdan bağırıyoruz; "Hayır, biz 2 No.lu Cezaevi'ne gitmeyiz. Orada faşistler var. Çıkacak olan olaylardan biz sorumlu olmayız. Gerekirse havalandırma bahçesinde kalırız, ama 2 No.lu'ya gitmeyiz." Albay; "Orada gerekli olacak giysilerinizi, kullanacağınız şeyleri alıp iki saate kadar hazır olun" diyerek çıkıyor.

2 Nolu Askerî Cezaevi'nde yaşam çok daha zor. Faşistlerin olması bir yana, koğuşlarda sigara içmek, kibrit-çakmak bulundurmak yasak. Eğer gündüz sigara içeceksen askerden ateş almak zorundasın. Faşistler askerlere "Komutanım" diyor, bizim arkadaşlar demediği için her gün dayak yiyor. Askerden kibrit veya çakmak isterken; "Komutanım ateşi alabilir miyim?" diye soracak ve onun keyfine göre sigaranı yakacak veya yakmayacaksın. Daha da kötüsü, ola ki faşistlerden birinin sigarası yanıyorsa -ki her zaman biri mutlaka sigara içiyor- "Git ondan al da yak" diye faşistin yanına gönderiyorlar. Akşam sayımından sonra koğuşta sigara içmek yasak. Eğer görülür, hissedilirse 'paralel'e çekiyorlar. Akşam kapılar kapandıktan sonra tuvalete çıkamıyorsun. Koğuşlarda tuvalet yok, işemek için bidon, sıçmak için poşet kullanıyorsun. Eğer ishal filan olmuşsan ve yanında bir poşetin varsa, ikincisini gerekirse ayakkabına yapıyorsun.

1 No.lu Askerî Cezaevi'nde dayak, bomba çok yoğun ama biz 2 No.lu ya göre 'beş yıldızlı' oteliz. Zaten 2 No.lu'nun askerleri 1 No.lu Cezaevi'ne 'turistik otel' diyorlar.

Cezaevlerinin her ikisinin de idare amiri Albay Köse. 2 No.lu'daki faşistler, tüm emirlere harfiyen uyuyorlar. Sabah ve akşam sayımlarında en sondaki kişi; "Sondur komutanım!!" demek zorunda. Onlar 'emirlere' uyarken bizim uy-

mamamız dayak nedeni. Her sabah askerlerin denetiminde spor yapılıyor. Buna katılmak zorunlu. Her spor seansında da mutlaka dayak yeniyor.

Biz depremi falan unuttuk, bunları düşünmeye başladık. Gideceğimiz kesin, ama ne zaman döneceğimizi bilmiyoruz.

Konum olarak 2 No.lu Cezaevi 1 No.lu'dan daha kötü. Cezaevi dört katlı askerî binanın bodrum katında. Güneş zaten görmüyor. Koğuşlarda pencere yok. Koğuşlar iki bölüm. Ön taraftaki kısım demir parmaklıklarla çevrili. Çok kalabalık olmadığı için arka bölümde kalan yok. Bir anlamda tuvalet ve kaçak sigara içme alanı. Yemek masaları salonda ve üzerlerinden lağım boruları geçiyor. Kimi zaman tabaklara 'komutan b. ku' ya da 'sidiği' konuk olabiliyor.

Gerçek anlamda Nazi kampı. Sadece insanları yakmak için fırın yok. Ama bizim de gitmemek gibi bir şansımız yok...

1 No.lu'nun havalandırmasında volta atıyoruz, sallanıyoruz, dayak yemeye hazırlanıyoruz.

Ayrıca, 2 No.lu'da, koğuşların tahta ranza oluşu ve tahta kurusu, tüm bunların yanında akide şekeri...

Serez'in 'esnaf çarşısına yağan yağmur' gibi yağmıyor Erzincan'a yağmur. Üşüyoruz, ayaklarımız çamur, üstümüz başımız sırılsıklam. Koğuşlara da almıyorlar.

Önce gitmemek için "direnelim" diyoruz. Sonra da; "Orada yatan arkadaşlar devrimci değil mi? Onlar faşistlere ve idareye karşı nasıl direniyorsa biz de direniriz. Hem oradaki arkadaşlara güç katmış oluruz, gitmemek korkaklıktır" diyerek, depremden daha fazla zarar gördüğüne inandığımız ve bir daha öyle sallandığımızda binanın üstümüze çökebileceğini bilerek 2 No.lu'ya gitme kararı alıyoruz. Orada kullanacağımız ihtiyaçları alabilmek için, on beş dakika koğuşa girmemize izin veriyorlar.

Koğuştan malzemelerimizi alırken askerler bile; "Bakalım oraya alışabilecek misiniz? Buradan sonra orası size zor gelir. Ama siz her şeye dayanıklı yaratıklarsınız" diyerek moral bozmaya çalışırken yine sallanmaya başlıyoruz. Askerler kendilerini dışarı atmak için kapıaltına koşuyor, biz de koğuşta çantalarımızı hazırlıyoruz.

Öğleye doğru askerî ringler cezaevinin kapısına yaklaşıyor ve olağanüstü önlem alınmış olarak ikişerli kelepçeleniyoruz.

2 No.lu Cezaevi şehrin dışında. Acemi askerlerin eğitim alanının yanında. Yaklaşık yarım saatte, askerî konvoy eşliğinde, üç ring dolusu çoğu idamlık tutuklu, 2 No.lu'nun kapısına geldik. İkişerli indirilip önce büyük bir alana alındık. Yarım futbol sahası büyüklüğündeki bahçe, 2 No.lu'nun havalandırma bahçesiymiş. Askerler her birimize kin ve korku dolu gözlerle bakıyor. 1 No.lu'nun tutukluları onlara göre 'çok militan'. Her birimizin üçer-beşer ölüsü var veya çatışmada ele geçirilmiş 'terörist'.

Koğuşlara alınmadan önce yeni bir düzenleme yaparak faşistleri aynı koğuşa toplamışlar. Bizi de devrimcilerin koğuşlarına bölüştürecekler. Faşistlerin kaldığı koğuşun önü etten asker duvarı gibi ve askerlerin hepsinin yüzü onlara dönük. İlk iki koğuşta faşistler kalıyor. Dibe doğru olan dört koğuşa dağıtılıyoruz. Koğuşlara verilirken üzerlerimiz aranmadığı için -aceleden olsa gerek- ceplerimizde çakmak ve kibrit var. Daha koğuşu tanımadığımızdan, nereye nasıl zula yapacağımızı bilemeyip koğuşun eskilerine kibrit ve çakmakları zula ettiriyoruz.

Henüz yerleşemeden her koğuşun önündeki asker/gardiyan; "Biraz sonra havalandırma bahçesine çıkacaksınız. Komutan yeni gelenlerle ve eskilerle konuşma yapacak" diyor. Biz de; "Üstümüz başımız çamur içinde, her ya-

nımız ıslak. Kuru bir şeyler giyelim" diye itiraz ediyoruz. Asker/gardiyan; "Burası 1 No.lu değil. Biz ne dersek emirdir, siz de buna uymak zorundasınız. Şimdi hemen koğuşlardan çıkın" diyor. Faşistlerin koğuşundan; "Dikkat komutan!!" diye bir komut geldi. Biz yatakların üzerine eşyalarımızı açıp kuru bir şeyler giymeye çalışırken, aynı asker; "Giyinmeyi bırakın. Herkes kapının yanında esas duruşa geçsin" diyor. Bizlerden kimse denileni yapmıyor. Asker; "Size söylüyorum. Komutan buraya geliyor. Hemen esas duruşa geçip bekleyin."

Komutan dediği Üsteğmen, faşistlerin koğuşunun önünden geçerken, faşistler hep bir ağızdan bağırıyor; "Sağol komutanım!!!" Biz böyle şeylere alışık değiliz. Normal sayımda bile 'hazırol'a geçmiyoruz. Burada komutanın şapkası göründü mü herkes esas duruşta. Sanki cezaevinin içinde bulunduğu Erzincan 2. Er Eğitim Tugayı.

Koğuşun önündeki asker/gardiyan 'hazırol'a geçmiş, çarpraz gözle bizi süzüyor. Üsteğmen koğuşun önüne geldiğinde, biz hâlâ çamaşırlarla uğraşıyoruz. Kimsede esas duruş falan yok. Askere soruyor:

- Bu koğuşa kaç tutuklu verildi? Hepsi yerleşti mi? Çamaşırlarını değiştirdikten sonra, yenisini-eskisini, hep beraber havalandırma bahçesine çıkartın. Komutanım konuşma yapacak.

Asker/gardiyan; "Emredersin komutanım!!" dedikten sonra koğuşa bize dönüp:

- Bundan sonra komutan her gelişte hepiniz kapının yanında olacak, gerekli talimatları aldıktan sonra 'Emredersin komutanım!!' diye bağıracaksınız. Sesiniz ne kadar gür çıkarsa diğer koğuşlara göre sizin durumunuz daha iyi olur. Tabii, benim de. Anlaşıldı mı?

Kimse de ses yok, üstümüzü değiştiriyoruz. Giyinenler avluya çıkıyor. Sigara içmek için elini cebine atanlar, çakmak-kibrit arıyor, bir an onları verdiğimizi unutmuşuz. Eskilerden biri gidip asker/gardiyandan ateş alıyor ve sigaraları yakıyoruz. Diğer koğuşlardaki arkadaşlar da hazırlanmışlar. Nöbetçi çavuş, koridorun başından bağırıyor:

- Herkes havalandırma bahçesine çıkacak. Kılık-kıyafetlerinizi düzeltin. Albayım konuşacak. Yeni gelenler, burası 1 No.lu değil, burada sağcı-solcu yoktur, hepiniz teröristsiniz. Anlaşıldı mı?

Faşistlerin koğuşundan bir tabura yetecek ses:

- Anlaşıldı komutanım!!.

Bizimkilerde ses yok! Avluya çıkartılan faşistler dönüp bize bakıyor, biz de onlara. Aramızda askerler.

Biz depremi unuttuk gibi ama deprem bizi unutmuyor. Sık sık sallanıyoruz ancak eskisi gibi değil. Panik de yaratmıyoruz. Hemen aynı davadan yatan arkadaşlarla yan yana gelip cezaevi hakkında bilgi almaya başlıyoruz. Görülen ve anlaşılan şu:

Askerler ve faşistler bizim gelmemizden hiç memnun değiller. Faşistlere göre cezaevindeki sayıca üstünlük devrimcilerin elinde. Yani bir kavga anında eğer devrimci-faşist çatışması olursa faşistler bu işten zararlı çıkacak. Giresun Dev-Yol Davası'nda, yargılanan tek bir faşist olmadığı için dışarıdan tanıdığımız diğer davalardan faşistlerle göz göze geliyoruz. Onlar da kendi aralarında bir şeyler konuşup, kaşla gözle birbirlerine birilerini tanıtıyorlar.

Ve çavuşun sesi:

- Herkes havalandırma bahçesine. Önce birinci, ikinci koğuş.

Havalandırma bahçesine çıkarken kendimi stadyumda maça çıkan futbolculara benzetiyorum. Yerin altından tünel gibi bir yerden havalandırma bahçesine çıkılıyor.

Bahçede okul çocukları gibi her koğuş ayrı ayrı beşerli sıralar halinde diziliyor. Her koğuşun başında, takım komutanı asteğmen havasında, asker/gardiyanlar var. Faşistler, en disiplinli olana çarşı izni verilecek asker gibi. Yanımızdaki er eğitim tugayında acemi askerlere taş çıkartırlar.

Yağmur yağmaya devam ediyor ama şiddetli değil. Üzerimize yeni giydiğimiz elbiseler de ıslanıyor.

Cezaevinin üst katları askerî karargah binası. Yağmur ve deprem olmasına karşın dışarıda kendilerini göremediğimiz ama seslerini duyduğumuz askerler, talim yapıyor. Cezaevi duvarının tam dibinde bağırıp duruyorlar "bir, iki, üç, dört..." Belli ki yürüyüş kararı sayıyorlar. Kimisi de kısa künye tekrarı yapıyor.

Albay, arkasında iki Üsteğmen ve Astsubaylarla beraber karşımızdaki merdivenlerden inerken, nöbetçi çavuş 'dikkat' çekiyor. Faşistler yine "çakı" gibi. Albay ve şürekası tutukluları ortalayıp soruyor:

- Nasılsınız?

Faşistler hep bir ağızdan:

- Sağol komutanım!!

Bizim olduğumuz tarafa yönelik bir bakıştan sonra başlıyor ilk nutkunu atmaya:

- Öncelikle hepinize, hepimize geçmiş olsun. Çok ciddi ve tehlikeli bir gece geçirdik. Hepimizin sinirleri çok gergin. Her birimizin belki de birkaç saatlik uykusu bile yok. Üşüyorsunuz. Bunları biliyoruz. Çok şükür, depremi ölü veya yaralı vermeden atlattık. 1 No.lu Askerî Cezaevi'nde ciddi duvar çatlakları var, bu nedenle orası onarım görecek. Belli

bir süre orada kalan arkadaşlarınızı burada tutacağız. Onarım biter bitmez yine koğuşlarına geri dönecekler. Burada kalanlar belki birkaç gün zorluk çekeceksiniz ama buna katlanmanız gerekecek. Şu an mevcut tutuklu sayımız 2 No.lu Cezaevi'nin çok üstünde. En yakın zamanda tekrar eski düzenimize geçeceğiz...

Evet siz, 1 No.lu'dan buraya intikal edenler. Sizlere birkaç hatırlatmada bulunmak isterim. Öncelikle şunu bilin. Burası toplama kampı değil, askerî cezaevidir ve burada da her yerde olduğu gibi belirli kurallar vardır. Gerek arkadaşlarınız gerekse komutanlarınız sizlere açıklamalarda bulunacak. Ben kısaca izah etmek istiyorum. Bu zamana kadar uygulanan tüm kurallar, bundan sonra da geçerlidir. Sabah kalkıştan yat saatine kadar tüm sorumluluk nöbetçi subaydadır. Nöbetçi subayın temsilcileri çavuşlar ve askerlerdir. Yani onlar da birer komutandır. İster kabul edin ister etmeyin. Kural budur ona göre işler. Koğuşların düzen ve intizamı aynen korunacaktır. Koğuşlarda sigara yasağı devam edecektir. Bu karar sizlerin sağlığı içindir. Koğuşlarda ve üzerinizde hiçbir yakıcı-delici madde taşınmayacaktır. Cezaevinin konumu ve emniyeti için akşam sayımlardan sonra koğuş kapıları açılmaz. Koğuşlarda tuvalet yoktur. İhtiyaçlarınızı daha önce arkadaşlarınız nasıl görüyorsa sizler de ona uyacaksınız. Sabah sporu görevli askerler nezaretinde yapılacaktır. Yağmur altında sizleri fazla tutmak istemiyorum. Yalnız bundan sonra havalandırma saatine ayrı ayrı gruplar halinde çıkacaksınız. Yemekler yine yemekhanede yenecektir. Aranızda askerler dolaşacak, bir sorun olursa önce askere söylenecek. Onlar gerekli yerlere sizin taleplerinizi iletecektir. Şimdilik diyeceklerim bunlar. Alın bunları içeri yerleşsinler.

Asker/gardiyanlar bizleri koğuşa almaya başladılar. Kendi aralarında; "Ayrı ayrı havalandırmaya çıkmaları iyi oldu. Yoksa işimiz zorlaşacaktı" diye konuşuyorlar.

Deprem ara ara yokluyor, sallanıyoruz ama tahtadan yapılmış ranzalar, depremden daha fazla sallanıyor. Deprem mi oldu ranza mı sallandı belli değil. Bizim için asıl deprem koğuşa girince oldu. Albay havalandırma bahçesinde nutuk atarken, koğuş ve getirdiğimiz eşyalar tek tek aranmış ve her şey birbirine karışmıştı.

Evet... Ne yazık ki zulamız da patlamış, ne kadar çakmak kibrit varsa hepsi alınmıştı.

Biz asker miyiz? Komutanım demeyiz!!!

Fazla eşyalarımızı bir çantaya koyup, kaçak sigara içilen ve tuvalet olarak kullanılan koğuşa bırakıyoruz. Tam köşede on litrelik bir sidik bidonu. Ağzında huni falan da yok. Yarısı içeriye yarısı dışarıya işenip, kapağı kapatılıyor. Sabahleyin çorbadan sonra tuvalete boşaltılıp içi su ile çalkalanıp tekrar aynı yere koyuluyor. Ola ki birisi gece poşete yapmışsa b.kunu, sallaya sallaya götürüp çöpe atıyor.

Akşam saat altıdan sonra sayım bitmiş oluyor ve koğuşun kapıları açılıyor. Yalnız bazı geceler Nöbetçi Subay aşağı inip tekrar sayım yapıyor. Yatmış olanlar yatakta sayılıyor.

Koridorun uzunluğu kırk-elli metre kadar. Her koğuşun görebileceği izleyebileceği şekilde, üç televizyon, koridorun yüksek bir yerinde duruyor. Eğer asker/gardiyanın kafası bozulursa veya canı sıkkınsa televizyonu açmayabiliyor veya istediği kanalda istediği programı izlemek zorunda kalıyordun. Seçme sansın yok. Eğer insaflı bir yanına gelirse hiç televizyona bile bakmadan kapı altında diğer asker/gardiyanlarla muhabbete gidiyor. İşte o sırada tuvalet bölü-

münde zuladan çıkan bir ateşle yanan sigara. Son kişi yatana kadar sönmüyor bu ateş... Daha ilk gün diye biz de bir şey sormuyoruz ateş için.

Saat 21.00'de koğuş kapısı kapandığından artık tuvalet falan yok.

Dün geceden uykusuzluk ve yorgunluk ağır basıyor. Üst ranzada yatıyorum. Ranzalar birbirine bitişik ve altılı. Arka bölüme giren kapının hemen yanında ranzamız. Kapının yanında Fehmi, yanında ben, benim yanımda da Kemal yatıyor. 2 No.lu'da yatan arkadaşlar; "Siz yorgunsunuz, geceyi uykusuz geçirmişsiniz, erkenden yatın, sabaha ne olacağı belli olmaz. Korkmayın, deprem olursa zaten dışarı çıkartmıyorlar. Hep beraber burada toprağa gömülürüz" diyerek ufaktan espri yapıyorlar.

Yarı uykulu, yarı uykusuz yeni yerime alışmaya çalışıyorum. Artık depremi falan unuttum. Ranza mı sallanıyor, deprem mi oluyor fark etmiyorum, ama şu tahta kuruları yok mu? Her tarafım şişti. Tam uykuya dalacağım ensemde. Öyle de pis kokuyor ki. Hani neredeyse hücre buradan daha iyiydi diyeceğim geliyor. Bereket çişim gelmedi. Yoksa bidonu bulana kadar altıma kaçırırdım.

Koğuşlar soğuk. Dün geceden biraz üşütmüşüm. Battaniye yetmiyor. Soba zaten koridorda. Asker/gardiyan eğer üşürse sobaya kömür atıyor. Koğuşlar ayrı diye onlar da rahatça soba başında kestirebiliyorlar. Öyle ya faşistlerle aynı koğuşta yatsak, sabaha kadar bizleri kontrol etmek zorunda kalacaklar.

Zar zor, sağa-sola dönerek, kaşınarak o geceyi geçiriyorum ama bir de bana sorun...

Deprem mi? Onu neredeyse unuttum...

Sabahleyin önce koğuşun kapısı açılıyor. Koğuş nöbetçisi iki arkadaş, koridordaki bize ait sobayı temizliyor ve masayı hazırlıyorlar. Özellikle sabahleyin tuvalete giderken faşistlerle karşılaşma ihtimali çok yüksek. Genel olarak tek başına gitmiyoruz, tuvalete ve lavaboya.

Sabah karavanasında mercimek çorbası var. Ama ona çorba demek, anamın o güzel çorbalarına haksızlık olur, neredeyse su. Yemekler çok az. Bu nedenle 2 No.lu'daki arkadaşlar hemen her sabah kahvaltıda kantinden aldıkları reçel, helva, zeytin yiyorlar. "Her sabah böyle mi?" diye soruyoruz. "Paramız olursa böyle. Burada verilen yemeklerle doymak mümkün değil. Bir de kazanın en dibini cezaevine gönderiyorlar. Ne kadar taş-kum varsa hep bize denk geliyor. Burası Er Eğitim Tugayı. Binlerce asker var. Hepimize aynı karavana çıkıyor. Onlara hem çok yemek veriyorlar hem de bir çeşit daha fazladan. Bize de ne kalırsa."

Şaşırmamak elde değil. Aynı şehirde, aynı davanın sanıkları değişik iki cezaevindeyiz. Yöneticileri aynı. Onların da bizim de uymamız gereken kurallar aynı. Ancak iki cezaevi arasında korkunç fark var. Mahkemelerde, duruşmalarda arkadaşlar söylüyordu, ama biz anlayamıyorduk. Uzun süren duruşmalarda, 2 No.ludan gelen tutukluları, uzak diye 1 No.'ya, öğlen yemeğine getiriyorlardı. Onlar; "Burası cennet" diyordu da biz inanmıyorduk.

Kahvaltıdan sonra sigara yakmak için bir arkadaş askere gidip ateş istedi. Asker, "komutanım" demediği için ateş vermedi. Bu kez birkaç kişi gidip; "Sigaramızı yakacağız ateş verir misiniz?" dedi. Asker/gardiyan; "Dün dışarıda, havalandırmada komutan size açıklama yaptı. Bakın diğerleri nasıl ateş istiyor. Sizler de öyle isteyeceksiniz" diye cevap verince; "O zaman biz de sigara içmeyiz. Hem daha sağlıklı o-

lur, düzene karşı daha iyi savaşırız değil mi?" diye cevap verip döndüler.

Hiç böyle bir cevap beklemeyen asker/gardiyan hemen yan koğuştaki diğer asker/gardiyana durumu anlatıyor. O da; "Sen şimdilik ver, komutana söyleriz, onlar da gerekeni yapar. Adamlar daha dün geldi. Alışacaklar. Git ateşi ver, sigaralarını içsinler, nasıl olsa birazdan sayıma çıkacaklar" dedi. Hiç kimse ateş istemeden, kendisi gelip çakmağı verdi. "Alın yakın, ama bu seferlik böyle. Daha ilk günden başlamayalım."

Sigaralarımızı içerken TİKKO Davası'ndan yargılanan Şamil; "Sizin gelmeniz güçler açısından iyi oldu. Eğer biz böyle yapsaydık nöbetçi çavuşa gidip şikayet ederlerdi. Çok iyi oldu, çok iyi. Şimdi de ötsünler bakalım" diyor.

Koridorlar soğuk. Sobalar ısıtmıyor. Dışarısı zaten görünmüyor. Arkadaşlar yine de sıkı giyinmemizi tembihliyor. Nöbetçi çavuşun sesi; "Koğuşlar sayım için hazır olun. Önce birinci koğuşla ikinci koğuş, sonra diğerleri."

"Herhalde sayımları da ayrı yapacaklar" diyoruz ama hiç de beklediğimiz gibi olmuyor. Faşistler çıktıktan sonra bizi çıkartıyorlar. Sayımlara iki Üsteğmen de katılıyor. Hepimiz havalandırma bahçesindeyiz. Çavuş faşistlerin bulunduğu koğuşa "sağdan say" diye komut veriyor ve saydıktan sonra "Sondur komutanım!!!" diyerek sayımı veriyorlar.

Çavuş bu kez bizim koğuşa saydırıyor. En sonda Ünyeli bir arkadaş var. Hepimiz ona bakıyoruz. Sadece "sondur" diyor. Çavuş, Üsteğmene bakıp "devam" işareti alarak diğer koğuşları saydırıyor. Onlar da sadece "sondur" diyor.

Sayım bittikten sonra hepimiz dayak bekliyoruz. Fakat Üsteğmen; "Bir ve ikinci koğuşları içeriye alın. Koridorda kalacaklar. Bir saat sonra, bunlar içeri onlar dışarı. Öğleden

sonra da önce bir ve ikinci koğuş sonra da diğerleri çıkacak. Tüm koğuş kapıları kapalı tutulacak. Şimdi iki koğuş içeriye. Sizler dağılmayın."

Faşistleri içeri alıyorlar. Üsteğmen biraz daha yaklaşıp konuşmaya başlıyor:

"Dün Albayım size gerekli açıklamaları yaptı. Bir kez de ben hatırlatıyorum. Her yiğidin bir yoğurt yeme usulü vardır. Burası 2 No.lu Cezaevi ve buranın da kendine göre koşulları var. Hiç kimse kafadan kural koymuyor, var olan kurallar korunuyor, korunacak. Burada belli bir askerî disiplin uygulanıyor. Sizler de askerî mahkemelerde yargılanan tutuklularsınız. Statü olarak asker gibisiniz ve askerî disipline uymak zorundasınız. Asker, eğer emre itaatsizlik ederse ve bunu toplu yaparsa adı isyandır. Bizim de görevimiz bu isyanı bastırmaktır. En yakın zamanda geldiğiniz cezaevine döneceksiniz. Ama burada kaldığınız sürece emirlere asker gibi uyacaksınız. Havalandırma bahçesine ayrı ayrı çıkacaksınız, sabah sporunu beraber yapacaksınız. Sizlerle onlar arasında her zaman güvenlik için asker bulundurulacak. Askerlerin dediklerine diğerleri gibi uyum sağlayacaksınız. Zorunlu olmadıkça koğuşlara girilmeyecek.

Askerlerle tartışmayın. Onlar bizim dediklerimizi uyguluyor-lar. Konuşulacak sorunlar varsa nöbetçi çavuş bize iletecek, havalandırmada sorunlarınızı konuşacak, anlatacaksınız. Şimdi içinizden bir temsilci seçin. Söyleyecekleriniz varsa söyleyin."

Söylenecek, tartışılacak o kadar çok şey vardı ki.

Murat T., Çamyar, Nejat Ö., Nihat Ö., Ceyhan A., Mehmet A., 2 No.lu'nun eskilerinden bazıları. Aramızda konuşup karar veriyoruz. Sözcü olarak Nejat Ö. çıkıp Üsteğmen'e taleplerimizi iletecek. Yalnız hepimizin ortak kanısı, bu isteklerimizin birçoğunun kabul edilmeyecek olması. Ama biz bildi-

relim ve davranış biçimimizi idareye net bir şekilde söylemiş olalım diyoruz. Dayak zaten her gün gündemde. Cezaevinde kaldığın sürece, üç öğün yemek üç öğün dayağa alışmalısın. Temel kural bu. Kısaca dayak atmak veya tersinden söylersek dayak yemek için objektif ve subjektif koşullar her zaman var.

Nejat konuşmak için ön tarafa çıkarken, Üsteğmen; "Yine sen mi konuşacaksın?" diyor.

Nejat, Samsun Kurtuluş Davası'nın önde gelen isimlerinden. Aslen Sinop Ayancıklı. Davaları karar aşamasında. Getirildiği Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi'nin bizim kaldığımız koğuştan -biz o zaman Samsun Askerî Cezaevi'ne nakledilmiştik- kaçılmaz, kuş uçmaz denilen, dört bir yanı asker kaynayan, onbeş-yirmi metrekarelik koğuştan 87 metre tünel kazarak, on arkadaşı ile birlikte firar edenlerden birisi. Halen yurtdışında.

Nejat kararlı ve kendinden emin; "Evet, her zamanki gibi" diyor ve söze başlıyor:

Öncelikle belirtmek istiyorum. Biz siyasi tutsağız. Asker falan değiliz. Bu nedenle askerî hiçbir karar bizi ilgilendirmiyor. Eğer bizi askerlerinizle aynı kefeye koyuyorsanız, o zaman bizim yaşadığımız yerlerde ve şartlarda onlar da yaşasın. Askerlerinize 3500 kalorilik yemek verirken, biz içinde taş, kum dolu çorbaları içiyor, makarnalarda fare b.ku yiyoruz. Yemek yediğimiz masalara, tabaklara yukarıdan geçen lağım suları dökülüyor. Öncelikle insan gibi yaşamak istiyoruz. Bize zorla hiçbir şey yaptıramazsınız. En çok her gün, her saat dayak atabilirsiniz. Kendimizi asker olarak görmediğimizden hiçbir askere ve askerî yetkiliye, komutanım demeyeceğiz. Çünkü asker değiliz. Bizi faşistlerle aynı gözle göremezsiniz... Bu zamana kadar, 1 No.lu'dan yeni arkadaşlar gelmeden önce, sayısız kavgalar edildi. Şimdi olası

bir kavga daha büyük olacak ve bunun sorumlusu da siz olacaksınız. Havalandırmalarımız ayrı olduğu gibi sporlarımız da ayrı olsun. Biz kendi spor saatimizde, kendimiz spor yapacağız. Asker/gardiyanlar zaten havalandırma bahçesindeler. Onların emir ve talimatı ile değil, kendi inisiyatifimizle spor yapacağız. Koğuşlarda saat 21.00'den sonra sigara içilmesini ve koğuşlara kibrit-çakmak verilmesini istiyoruz. Her sigara yakışımızda, askerden ateş istemek durumunda değiliz. Koğuşların tuvalet durumu açık. Sizin hangi askeriniz bidona işeyip, poşete sıçıyor ki bizi de onlarla aynı şartlarda değerlendiriyorsunuz? Bu bizim insanlık onurumuzla dalga geçmektir. Biz sizlere zorluk çıkartmak değil, insanca yaşamak için gerekli şartların oluşturulmasını istiyoruz. Amacımız kavga-gürültü değil. Duruşmalarımız sürüyor, sağlıklı savunma bile yapamıyoruz. Koğuş kapıları kapalı olduğundan ihtiyacımız olan şeyleri alamıyoruz. Hamam, görüş, mektup, gazete, televizyon ve daha sayamadığım birçok sorun da bunlarla beraber çözülecek sorunlardır. Tekrar söylüyorum. İnsanca yaşamak istiyoruz. Asker falan değiliz, kendimizi öyle görmüyor, saymıyoruz ve bütün bunların, idareye karşı bir isyan bayrağı gibi algılanmasını istemiyoruz. Ayrıca dayak yemekten ve verilen veya verilecek cezalardan korkmuyoruz. Şimdilik bu kadar.

Hepimiz Üsteğmen'in tavrını izliyoruz. Asker/gardiyanlar ve "ne olur ne olmaz" diyerek yandaki cop ekibi hazır bekliyor.

Yağmur çiseliyor. Hepimiz bir arada kümelenmiş; Üsteğmen'in açıklama yapmasını veya dayak için "emir" vermesini bekliyoruz. Üsteğmenler kendi aralarında konuşurken biz de Nejat'a "Ne olabilir?" diye soruyoruz.

Nejat; "Her şey olabilir, dayak da yeriz ama biz de döveriz" derken Üsteğmen, çavuşa;

-Bugün spor yok. Şimdi bunlar bir saat havalandırmada kalacak, sonra diğer koğuşları çıkartacaksınız. Herhangi bir gerginlik istemiyorum. Gerekli açıklamayı daha sonra tekrar yapacağız.

Nejat, pek sigara içmemesine rağmen özellikle nöbetçi çavuşun yanına yaklaşıp; "Ateşini alabilir miyim" diyerek sigarasını yakıyor ve bize uzatıyor. Çavuşta çıt yok. Nejat; "Arkadaşlar volta atabilirsiniz. Duyduğunuz gibi bir saat hava saatimiz var" diyor.

Hepimiz şaşırdık. Herkes öpüşüp kucaklaşıyor. Ayrı ayrı koğuşlarda kalan arkadaşlara, dün yerleşme telaşı ile bir "Merhaba" bile diyememiştik.

Asker/gardiyanlar ve çavuş kendi aralarında sohbet ediyor, volta atıyor. Dayak timi yine 'hazır' bekliyor.

Dayak beklerken çay geliyor

Yaklaşık 130 kişiyiz. Havalandırma bahçesi 1 No.lu'ya göre çok büyük. Bir uçtan bir uca yürümek bile sanki sahilde yürümek gibi bir şey. Önce Çamyar'a ve Nejat'a soruyoruz; "Durum nedir?" Nejat "Eğer bu dediklerimizin yarısını kabul ederlerse 2 No.lu'da devrim yapılmış gibi bir şey olur. Dayak yesek bile, eğer bu koşullardan bazıları düzeltilirse çok iyi. En azından şimdi kalabalığız ve kurallar biraz esnetilirse ki esnetecekler gibi, bizden sonrakiler rahat eder. Bekleyelim bakalım, Üsteğmen ne diyecek? Ama şu bir adım, faşistlerle ayrı havalandırma saati bile, çok önemli. Adamların tek amacı kurt-kuzu politikası idi. Durum gösteriyor ki kurt-kuzu ayrışacak. Hem bana göre toplu saldırı gerçekleştiremezler. Eğer faşistlerle aynı havalandırmada olsaydık belki faşistlerle beraber saldırırlardı. Ama sanmıyorum. Ancak şunu da unutmamak gerek. Bizi ayrı ayrı koğuşlara alarak havalandırmaya çıkartırlarsa o zaman her gün dayak, olay

olur. Bana göre şimdilik buna cesaret edemezler. Unutmadan, artık ateş isterken sakın komutanım demeyin ve onları da küçültücü tavırlar yapmayın. Yani "Ver..." demeyin de "Verir misin?" diyerek araya bir resmiyet yine de sokun. Anlasınlar bizim 'komutanım' demeyeceğimizi."

Yağmur yağıyor yağmasına ama ıslanmaya kimsenin aldırdığı yok. Faşistsiz bir hava saati, gerçekten 2 No.lu için devrim gibi bir şey. Çamyar hemen taşı gediğine koyuyor; "Oğlum biz öncü savaşı veriyoruz."

Koğuşlarda bu gerginlik bitene kadar sigara kısıtlaması yok. Tabii, bu birini söndürmeden diğerini yak da demek değil. Voltada herkes neşe içinde. Depremi unuttuk. Sinirlerimizin çok gergin olduğu anlar yaşıyoruz. Ama gülmeyi de unutmuyoruz. Murat takılıyor; "Siz geldiniz biraz gülmeye başladık. Eskiden suratımızdan düşen bin parçaydı. Keşke hep beraber olabilsek."

Bu arada hiç beklenmeyen bir gelişme oluyor ve havalandırmaya çay veriyorlar. Çamyar ve Murat; "Dayaktan önce moral olsun diye herhalde" diyorlar.

Bana makbuz demeyin

Çamyar'ın en karakteristik özelliği gülmesidir. Hatta Osman abinin deyimi ile "tevatür olunur ki" onun gülmesi politik yandaşları tarafından yasaklanmış. Yani Çamyar gülemez. Zaten dayak yemekten pek de güldüğü söylenemez. 2 No.lu'daki arkadaşların dediğine göre; Çamyar güldüğü zaman, dışarıda eğitim yapan erler dayak yiyormuş. Öyle gülüyormuş ki, havalandırma bahçesinin arkasında eğitim yapan askerler, onun gülüşüne güldükleri için, başlarındaki askerden ya sürünme cezası alıyorlarmış ya da birer tokat. Hatta eğitim çavuşları, tutuklular hava saatine

çıkınca, duvar dibine yaklaştırmıyormuş askerleri. Gülmekten disiplinleri bozuluyor diye...

Çaylarımızı içtikten sonra volta atıyoruz. Dışarıdan, aşktan, devrimden, dayaktan, çatışmalardan laflıyoruz. Nereden duymuşsa Çamyar bana; "Sen çok güzel fıkra anlatıyormuşsun. Varsın yağmur yağsın, bugün iyi şeyler olacak gibi. Hazır dayak da yemedik, bir fıkra anlat da gülelim" diyor. Hemen yanımızdakiler; "Herhalde dayak yiyesin geldi. Senin gülmen yasak. Zorla kaşınıyorsun" diye müdahale ediyorlar.

Çamyar; "Söz veriyorum gülmeyeceğim. Benim dayak yemem bir şey değil, dışarıda eğitim yapan askerlerin günahı ne? Haydi anlat Zeki. Çok komik olmasın haa..." diyor. "Tamam" diyorum ve bir yandan dayak timini gözetleyerek anlatmaya başlıyorum.

"Nuh Peygamber'e emir gelmiş yukardan. 'Çok yakında tufan olacak, tüm yeryüzünü su kaplayacak ve tüm hayvanların en güçlü, besili olanlarından birer çift gemine alacaksın. Tufandan sonra serbest bırakacaksın, yaşam hayvanlar aleminde de devam edecek'. Emir büyük yerden. Nuh Peygamber adamlarını toplayıp her cins hayvanın en besili ve güçlü bir çiftini gemiye yüklemelerini söylemiş."

Çamyar soruyor; "Eee adamlar, insanlar ne olacak?"

"Vallahi bilemem fıkra bu. Onlar da başının çaresine bakacaklar herhalde... Birkaç gün içinde tüm hayvanlar arasında en güçlü ve besili olanları seçilerek gemiye yüklenmiş. İşlemler bitince yağmur, yağış, fırtına, tufan kopmuş."

Çamyar; "Deprem de olmuş mu?"

"Bekle biraz sonra olacak. Gemi tüm olumsuz koşullara rağmen yoluna devam ediyor ama yavaş yavaş da su almaya başlıyor. Nuh Peygamber bir anlam veremiyor ve ambarlara kontrole gidiyor. Bir de ne görsün. Hemen her hayvanın ya-

nında üç-beş tane yavru. Demek ki bunlar gece-gündüz, iş yok, güç yok sürekli birlikte yatıp kalkıyorlar. Bu işe bir çözüm bulamayıp Tanrı'ya durumu bildiriyor. Tanrı'dan hemen emir geliyor; 'Erkek hayvanların cinsel uzuvlarını kes, onlara birer makbuz ver, tufandan sonra herkes makbuzunu vererek cinsel organını geri alsın'. Nuh hemen adamlarını ambara yollayıp tüm erkek hayvanların güvertede toplanmasını istiyor ve az sonra hepsi güvertede toplanıyorlar. Nuh Peygamber; 'Sürekli çiftleşiyorsunuz bu yüzden yavrularınız oluyor. Ancak böyle giderse gemi batacak ve hepimiz birden öleceğiz. Bu nedenle şimdi, erkeklik organlarınızı kesip tufandan sonra verdiğim makbuz karşılığı geri vereceğim' deyince, erkekler; 'Hayır biz erkeklik organımızı kestirmeyiz. Bu durumu eşlerimize nasıl anlatacağız?' diyerek karşı çıkmışlar. Ama sonunda ikna olup tek tek cinsel organlarını kestirerek karşılığında kaç santim uzunluğunda kestiğini belirten birer makbuz almışlar. Sabah olduğunda dişi dinozor erkeğinin karşısına geçip; 'Her gece üç-beş kez benimle beraber olurdun bu gece ne oldu sana?' Erkekte hiç cevap yok. Aynı şeyi dişi aslan da sormuş ondan da cevap yok. Tam bu sırada dişi maymun elleri göğüslerinin üzerinde gezdirerek erkeğine; 'Geceleri hiç uslu durmazdın. Bu gece çok sakin geçti. Neden?' diye sorunca erkek maymun 'Nuh Peygamber erkeklik organımızı kesti, bizlere birer makbuz verdi. Tufan bitince makbuzu verip erkeklik organımızı geri alacağız' demiş.

Nuh Peygamber durumdan memnun. Tufanın bitmesine birkaç gün kala güneş açmış, tüm hayvanlar erkek-dişi hepsi güvertede güneşlenmeye çıkmışlar. Havanın güzelliğini fırsat bilen kuşlar iplere tünemiş güneşlenirken dişileri yanlarına gelip 'Olsun hayatım birkaç gün sonra tufan biter, yine renkli akşamlarımıza döneriz' diyerek birlikte güverte üs-

tünde kanat çırpmışlar. Havada kuşların uçtuğunu gören erkek maymun, dişisinin yanından; 'Benim biraz işim' var diyerek ayrılmış. Beş dakika sonra tekrar dişi maymunun yanına uzanmış. Dişi her yerde dişiliğini konuşturuyor. Yine elleriyle göğüslerini okşamaya başlamış. Erkek maymun göz altından bakıp gülmeye başlamış. Bunu gören dişi; 'Ne o bakıyorum pek keyiflisin. Bir haftadır 'tık' yok. Daha tufanın bitmesine iki-üç gün var' demiş. Erkek maymun gülmeye devam ederken dişisi sormuş; 'Ne gülüyorsun? Açıkta bir şey mi gördün?' Erkek maymun kendinden çok emin dişisine seslenmiş; 'Gel yanıma kulağına bir şey söyleyeceğim' ve dişisi yanına sokulunca da; 'Eşeğin makbuzunu cebinden çaldım. Hele tufan bitsin sorarım ben sana!2'

Hava saati bitiyor ve bizi içeri alıyorlar. Çamyar'ı ayrıca alıp götürdüler. Biz içeri alındıktan sonra faşistleri çıkartıyorlar. Aradan on-onbeş dakika geçmeden Çamyar'ı getirip koridorda bıraktılar. Yüzü gözü kızarmış. Beni görür görmez; "Bundan sonra senin fıkra anlatman yasak. Hele hele benim yanımda bir daha 'makbuz' diye bir söz etmeyeceksin tamam mı? İki dakika gülelim diye on dakika dayak yiyorum" diyor. Arkadaşlar da; "Ee sen kendin kaşındın. Sana bin defa söyledik. Sen gülmeyeceksin. Kimbilir senin yüzünden dışarıdaki askerlere ne ceza verilmiştir?"

Kendime hem kızıp hem de gülüyorum. Sinirlerim öylesine laçka ki. Deprem, yeni cezaevi, dayatmalar, her an dayak tehdidi, gülmek bile dayak nedeni...

Açık faşizm mi örtülü faşizm mi?

Faşistler havalandırmadan gelene kadar tüm koridor bize ait. Rahatça tuvalete gidip, elimizi yüzümüzü yıkayabiliyoruz. Öte yandan öğleden sonra havalandırmada Üsteğmen'in bizlere getireceği yeni yaptırımları tartışıyoruz. Her şey bir

yana 'komutanım' sözcüğünün kalkması, 'emredersin komutanım' denmemesi, faşistlerle ayrı havalandırma saati ve spora ayrı çıkma bile çok büyük kazanımlar olarak görülüyor.

Öğle yemeğinden sonra, önce faşistleri alıyorlar havalandırmaya. Biz içerde kalıyoruz. Öğleden sonra havalandırma bir buçuk saat. Çamyar'la bizim dava hakkında yorumlar yapıyoruz. Ünye Birleşik Davası da bizimki gibi tanık dinleme aşamasında. Cuma günleri revir günüymüş. Vizite çıkacakların akşamdan asker/ gardiyana bildirmesi gerekiyormuş. Söylediğine göre doktor Üsteğmen iyi bir insanmış. Çamyar'a soruyorum:

- Sence bizden sonra havalandırmaya çıkan faşistler sabah sporu yapmışlar mıdır?

- Hallerine bakılırsa yapmışlar. Üsteğmen'in bizimle yaptığı konuşmadan haberleri yok herhalde. Ama akşama yaltaklandıkları 'komutan askerler' onlara durumu anlatır. Zaten onlar şu an, bizden ayrı hava saatine çıkmaktan memnunlar. Siz gelmeden önce, birlikte havalandırmaya çıkarken arkalarında asker desteği olduğu için rahatlardı. Kendileri bir paket sigara içerken, askerlere üç paket sigara alıyorlardı. Hem de Samsun ya da Maltepe.

- Peki akşam sayımdan sonra koğuşta sigara içebiliyor musunuz? Ateşi nasıl buluyorsunuz?

- Hiç acele etme. Yeri ve zamanı gelince onu da öğrenirsin.

Faşistler içeri alınıyor. Nöbetçi çavuş yine bağırıyor; "İkinci kısım havalandırma saati." Biz çıkarken çavuş faşistlerden birine bir şeyler söylüyor. Askerler kendi aralarında kümelenmiş konuşuyorlar. Kimimiz volta atıyor, kimimiz duvar dibinde çömelmiş Üsteğmen'in gelmesini bekliyoruz.

Bu ara, bir iki kez daha sallandık ama önemi yok. Bir an önce 1 No.lu'nun onarımının bitmesini bekliyoruz. Ama öte yandan da 2 No.lu'nun, belli bir sistem oturana kadar, bize ihtiyacı var. Artık sigara yakarken askerler, "Verir misin?" demeden, çakmağı, kibriti kendiliğinden uzatıyorlar. Dikkatimi çekiyor, kibriti verirken geri alana kadar gözlerini kibriti verdiği kişiden ayırmıyorlar. Çakmak verirken ise hiç de öyle davranmıyorlar.

Üsteğmen, merdivenlerin başında görününce nöbetçi çavuş ve asker/gardiyanlar hemen toparlanıyorlar. Biz de Nejat'a bakıyoruz. Çavuşun toparlanın demesine gerek kalmadan toparlanıyoruz. Daha önceleri bu iş sıra ile olurken şimdi dağınık olarak -ama düzensiz değil- Üsteğmen'in konuşmasını bekliyoruz.

Havalandırma bahçesinde 'dayak timi' yok. Bu iyi. Üsteğmen'in yanında birkaç üsteğmen ve astsubay var. Sabahki konuşma ses tonuyla, saldırıcı değil sakince, anlatmaya başlıyor:

- Sizin ilettiklerinizi komutanımızla birlikte değerlendirdik. Karşılıklı diyalog yöntemi ile çözülemeyecek problem yok. Hemen belirteyim. 1 No.lu Cezaevi'nde gerekli düzenlemelere başlandı. Çok yakında biteceğini tahmin ediyoruz. Albayım, akşam sayımlarından sonra, koğuşlara girince tuvalet için hiçbir şey yapılamayacağını ve büyük abdestinizi de yine eskisi gibi, nasıl hallediyorsanız öyle halledilmesi gerektiğini söyledi.

Bu konuda idare olarak bizim yapabileceğimiz başka bir şey yok. Koğuşlara tuvalet yapmak gibi bir şeyde düşünülmüyor. Zaten davalarınız bitip başka cezaevlerine nakil olunca, buralar yine depo olarak kullanılacak. Havalandırma ve akşam içerde yapılan sayımlarda 'komutanım' demeyebilirsiniz. Ancak şunu unutmayın, siz buradan gide-

ne kadar bizim gözümüzde yine de askersiniz. Komutanım dememekle, nöbetçi askerlere karşı saygısız olun demiyoruz. En ufak bir karşı harekette gereken yapılacaktır. Hiçbir asker de size "Bize komutanım de" demeyecek. Dilekçe, mektup, revir, gazete işlerindeki hiyerarşi işlemeye devam edecek. Gece koğuşta sigara içmeye gelince, biliyorsunuz ki zaten zemin katın da altında, yani toprağın altında kalıyorsunuz. Havalandırma yeterli değil. Aynı zamanda ranzalar tahta ve yatakların içi pamuk dolu. En ufak bir yangında hiç kurtulma şansınız yok. Duman zehirlenmesinden hepiniz ölürsünüz. Bu nedenle gece saat dokuzda koğuş kapıları kapatıldıktan sonra sigara içmek yasak. İçeride kibrit, çakmak saklamak, bulundurmak suçtur ve bu suçu işleyen koğuş cezalandırılır. Buraya kadar bir diyeceğiniz var mı? Var mı koğuş temsilcisi Nejat Ö.?"

Nejat sadece; "Sizi dinliyoruz" diye cevap veriyor ve Üsteğmen kaldığı yerden konuşmasını sürdürüyor. Yanımda Selçuk var. Kulağıma eğilip; "Zeki, bunlar 2 No.lu'da devrim demek. Yoksa açık faşizm bitti, gizli faşizm devri mi başlıyor?" diye soruyor.

- Bizim için tutuklu tutukludur. Sağcı, solcu hiç fark etmez. Hepinizde rejim düşmanısınız. Aranızda ayrım yapmayız. Sanmayın ki onlara ayrı davranıyoruz. Ancak şu da bir gerçek ki diğerlerine oranla siz daha kültürlü, okumuş-yazmış insanlarsınız. Aranızda çok fark var. Ama sonuçta yeriniz aynı yer, hedefiniz aynı. Hepiniz düzene karşısınız.

Sabah sporuna gelince...

Spor da tıpkı sigara yasağı gibi. Hastalığı veya gerçek mazereti olanlar haricinde herkes, her sabah spor yapacak. Doktor raporu olmayan herkes spora çıkacak. 'Bize askerler spor yaptırmasın, biz kendimiz yaparız' diyorsunuz. Bunu bir şartla kabul ederiz. Askerler ve görevli çavuş yine başı-

nızda olacak. Siz içinizden seçeceğiniz bir arkadaşınızla düzenli ve disiplinli olarak bizim denetimimizde her gün yarım saat, hiçbir mazeret göstermeden spor yapacaksınız. Spor dalga geçmek ya da vakit geçirmek için yapılmayacak. Eğer görevli askerler ve çavuş, gerekli görürse müdahale edecek.

İdare ile olan ilişkiler yine aynen devam edecek. Her cuma revir günü. Revire çıkmadan önce, görevli askere, isminizi yazdıracaksınız. On beş günde bir, görevli astsubay uygun yerde ve saatte, para dağıtacak. Kantin ihtiyaçlarının temini yine koğuş temsilcisi tarafından görevli askere liste ile verilerek sağlanacak. Anlaşıldı mı? Soracağınız bir şey varsa sorun. Var mı Nejat Ö.?"

- Şimdilik yok.

Üsteğmen merdivenleri çıkarken bağırıyor;

- Hiç kimsenin canını yakmak istemiyoruz.

Üsteğmen gittikten sonra askerler bile şaşkındı. Artık, 'komutan' olamamanın ezikliğinden olsa gerek, buruk bakıyorlar. Biz de sigara yakmak için ateş isterken eğilip bükülmeden, komutanım demeden, ağız tadıyla sigara içebileceğiz. Ah!!! Bir de şu gece sigara içme işini halledebilsek...

12 Eylül Faşist Cuntası'nda ilk ele geçirilenler, en ağır cezaları-işkenceleri görürken, özellikle sorgu yapan polis şefleri de deneyim sahibi oluyorlardı. Önceleri Filistin askısını, Filistin'den getirilen ve elbise asmak için kullanılan, 'askı' zanneden işkenceciler, Filistin askısının ne olduğunu, 'ayıboğan'ın nasıl yapılacağını, manyetolu elektrik kablolarının nerelere ve nasıl bağlanacağını, kaç volt elektrik verilirse, nerelere nasıl etki edeceğini, gencecik bedenlerimizi kobay gibi kullanarak öğreniyorlardı. Zaman, her şey gibi işkence yöntemlerini de değiştirerek, geliştirerek ilerledi. Çok iyi bilinen kaba dayak, falaka ve bolca küfür; geçmişte ve günümüzde,

dünyadaki diğer baskıcı rejimlerde uygulanan, değişik işkence yöntemleri ile zenginleştirilerek binlerce kişiye uygulandı, uygulanmakta...

İşkenceci polisler, geleneksel yöntemleri geliştirilirken, cezaevleri de boş durmuyordu tabii. Toplu isyan nasıl bastırılır, tek kişilik ya da on kişilik hücrelerde isyancılar nasıl 'ıslah' edilir, tecrit nasıl uygulanır, emre uymayanlar nasıl yola getirilir, mahkemeye çıkmadan önce tutukluların nerelerine vurulmalı... Bunlar hep deneme - yanılma yöntemiyle keşfediliyordu.

Hemen hepimiz işkence tezgahlarından şöyle veya böyle geçmiştik. Kimilerimiz, işkenceye dayanamayıp 'delirtildi', kimilerinin adını öğrenmek için alnının derisi soyuldu, kimileri de daha karşısında plastik copu bükenleri görünce, kitap yazar gibi 'tarihçi' kesilip, ana babalarını bile ihbar ettiler. Her iki kategoriye girenlere de 'destan yazdılar' derdik. Tabii neyin destanını yazdıklarını da mahkeme kayıtlarından okuduk, öğrendik.

Örneğin, Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi'nde yatanların hepsi devrimcilerdi. Cezaevindeki tüm eylemlerinde destan yazmışlardır. 2 No.lu'da kalan devrimcilerin yazdığı destan, daha bir başka, daha bir anlamlıydı. Çünkü 2 No.lu'da bir yandan devlet faşizmine bir yandan da sivil faşistlere karşı, omuz omuza mücadele vererek, destan yazıyorlardı.

Selçuk ile 2 No.lu Askerî Cezaevi'nin havalandırma bahçesinde volta atıyoruz. Faşistlerle birlikte hava saatine çıkmadığımız için mutlu. Hiç beklemediğim bir ses tonuyla;

- İlk geldiğimizde bu cezaevini nasıl olduğunu anlatsam inanmazsın. Ben bile o günlere şaşırıyorum. Nasıl direnmişiz o dayaklara, bombalara karşı ve hâlâ hayattayız, diyerek derin bir nefes alıyor.

- Çok çektik be Zeki. Faşizm belimizi büktü ama kıramadı. Aradan yıllar geçti, hâlâ aynı tas aynı hamam devam etmek istiyorlar. Ne onlar dayaktan, işkenceden vaz geçiyor, ne de biz direnmekten.

- 12 Eylül'den sonra Erzincan'da ilk bombayı size atmışlardı değil mi?

- Şu Kenan Evren Anayasası var ya hani, yapılan oylamada halkın % 100 "evet" oyu verdiği o meşhur Anayasa, işte ondan güç alarak, üzerimizdeki baskıları her geçen gün arttırıyorlardı. Özellikle sayımlarda, "Sondur komutanım..." dedirtmek için hemen her sayımda dayak atıyorlar. O zamanlar 2 No.lu da toplam tutuklu sayısı 120 kişi. 15 - 20 kadarı faşist. Üsteğmen Zafer P. 'Komutanım' dedirtmek için her türlü yolu deniyor. Ali Kemal Bilginer Trabzon'dan yeni gelmişti. Sivaslı Hacı Ali, ben ve Ali Kemal, Zafer Üsteğmen tarafından adeta mimlenmiştik. Her sayımdan sonra bizi paralele çekip, 'komutanım' dedirtmeye çalışıyorlar. 4 Mart 1982 sabahı Zafer Üsteğmen ve çok sayıda asker, koğuşların bulunduğu koridoru doldurdu. Hepsinin elinde coplar, tahta sopalar, palaskalar, demir çubuklar; koğuşun önünde çift sıra dizildiler. Dayak yiyeceğimiz kesin. Zafer Üsteğmen elindeki dosyayı açmadan, hepimizin duyacağı bir sesle; "İsmini okuduklarım, koğuşlardan dışarı çıkıp havalandırma bahçesine geçecekler, diğerleri koğuşta kalacak" deyince bu işin içinde dayak değil, başka bir şey olduğunu düşündük ama ne olabileceğini hayal edemedik. Zaten koğuşlar toprağın 4 metre altında. Hava aldığımız, güneş gördüğümüz yok. Üsteğmen isimleri okumaya geçmeden, faşistlerin kaldığı koğuşun kapısını açtırıp; "Siz dışarıda sıra olup bekleyin" diyerek, onları havalandırma bahçesine çıkarttılar. Bizim koğuşun kapısı açıldığında idare, kendine yakın bulduğu, direnmeye taraftar olmayan, ılımlıların isimlerini okuyarak koğuştan dışarı

çıkmalarını istedi. Biz koğuştan çıkanlara engel olmaya çalışınca askerlerle aramızda kavga çıktı. Biz ismi okunanları vermek istemiyoruz. "Dayaksa hep beraber, ölümse hep beraber" diyoruz. Koğuş kapısının açık olduğunu gören herkes dışarı çıkmak istiyor. O kargaşada kaçanlar kaçtı. İçerde 80-90 kişi kaldık. Zafer Üsteğmen; "Bütün asker, dışarı çık" diye emir verir vermez, üzerimize bombalar yağmaya başladı. Bir anda ortalık toz dumana karıştı. Nefes alamıyorduk. Askerlerin ilk müdahalesinde dayaktan bayılanlar vardı. Onlar da içerde kalmışlardı. Hepimiz can derdine düştük. Bir çoğumuz kusuyordu. Bombanın etrafa saçtığı tozlar tamamen üzerimize sinmiş, battaniyelerde nerede ise parmak kalınlığında toz var. Yarım saat, kırkbeş dakika sonra koridora ve koğuşlara gaz maskeli askerler gelip, içeridekileri döverek, coplayarak dışarıya havalandırmaya çıkartmaya başladılar. Dışarıya çıkartılanlar hâlâ dövülüyordu. Dayak yiyorduk ama bombanın tozundan, dumanından kurtulmuştuk. Havalandırma bahçesinde duvarını dibinde 12-13 kişi yüzükoyun baygın olarak balık istifi gibi dizilmişti. Biz dövülürken, olayı cezaevinin üst katındaki karargah binasından izleyen, Tuğgeneral Y. H. "Öldürene kadar dövün" diye emir veriyordu. Tuğgeneralin bu tavrından cesaret alan Üsteğmen Zafer P., aralarında benim olduğum üç beş kişiyi ayırıp; "Çırılçıplak soyunun ibneler. Sizleri bu soğukta donduracağım orospu çocukları" diyerek, askerleri üzerimize saldırttı. Elbiselerimizi yırtarak çıkarttılar. Çırılçıplak kalmıştık. Çıplak bedenimize ellerinde ne varsa vuruyorlardı. Faşistler ve koğuşta isimlerini okunan ılımlıları, bahçenin bir yanına toplamışlardı. Askerler yerde baygın yatanları, üçer beşer kollarından, bacaklarından tutarak, döve döve hastaneye kaldırdılar. Biz hâlâ çırılçıplak dayak yiyoruz. Artık elimizi kolumuzu kaldıracak gücümüz kalmamıştı. Tuğgeneral Y. H. hâ-

lâ "Gebertin hepsini" diye bağırıyor. Sivas HK Davası'ndan bir arkadaşı yerde sürükleyerek Zafer Üsteğmen'in yanına götürdüler. Üsteğmen yerde çırılçıplak yatan arkadaşın boğazına basarak bağırmaya başladı; "Komutanım de ulan!!!" Ben, Ali Kemal'le ayağa kalkıp, Üsteğmen'in üzerine yürüyerek, yerde nefes almakta zorlanan arkadaşa ulaşmaya çalışırken, aldığımız darbelerle yere düştük. Üsteğmen askerlerden birine; "Şuradan bir G-3 getirin. Şarjörü dolu olsun" diye emir verince; "Tamam, şimdi bizi tarayacak, 'isyan çıkarttılar çekip vurdum' diyecek", diyorum. Askerlerden birisi koşarak G-3'ü getirdi ve Üsteğmen'e verdi. Bir taraftan çırılçıplak dayak yiyor, dayağa ve soğuğa karşı direniyor, öte yandan, yerde yatan arkadaşa uzanmaya çalışıyoruz. Üsteğmen elindeki G-3'ün mekanizmasını çalıştırıp hazneye mermiyi sürdü. Yerde yatan arkadaşı sırtüstü çevirtti yine boğazına basarak, G-3'ün namlusunu ağzına soktu. Eli tetikte. O an herşey bitti sandım. Tetiği çekecek sonra da sıra bize gelecekti. Zafer Üsteğmen; "Komutanım de ulan!!! Orospu çocuğu. Tek mermilik işin kaldı. Ya komutanım dersin ya ölürsün" dedi. Üsteğmen, ağzına soktuğu namluyu çıkartıp bir kez daha yerde yatan arkadaşa; "Komutanım de ulan piç. Yoksa öleceksin!!!" diye bağırırken, arkadaş, hafifçe başını yukarı kaldırarak, dayaktan parçalanmış dudaklarından ağzına dolmuş kan dolu tükürüğünü, Üsteğmen Zafer'in suratına tükürünce film koptu.

Kendime geldiğimde nefes aldığıma inanamıyordum. Demek ki yaşıyorum, ölmemişim. Zorla; "Ölen var mı?" diye sordum. Ölen yoktu ama, iki ay yürüyemeyen, kan tüküren, topal gezen, kolu sakat kalan çok arkadaş vardı.

Haaa. 'Komutanım' dendi mi? Denmedi tabii...

Havalandırmadan koğuşlara alındığımızda bir durum değerlendirmesi yapıyoruz. Deprem sonrası gerçekleşen na-

kil, 2 No.lu'da bazı kuralların değişmesine neden olduğundan arkadaşlar; "Eğer deprem olmasaydı sizi buraya getirmezlerdi ve önceki kurallar sürer, biz de her gün dayak yerdik. İnsanın 'iyi ki de deprem oldu' diyesi geliyor" diyorlar.

Akşam yemeğinden sonra faşistlerle asker/gardiyanlar koyu bir sohbete daldılar. Ara sıra bizim olduğumuz tarafa hayretle bakıp, olanı biteni gözden kaçırmamaya çalışıyorlar. Sobanın başındaki asker/gardiyanın, daha biz bir şey demeden sigarayı uzatıp; "Alın yakın" demesi, elbette faşistlerin gözünden kaçmıyor.

Masa başında bir yandan sohbeti koyulaştırırken, öte yandan da gece koğuşta ateş bulma işini nasıl çözeceğimizi konuşuyoruz. Mehmet; "Bu akşamlık barut var, yarın cuma, revir günü. Birkaç kişi muayene için doktora çıksın. Sıhhiye erlerin ceplerinde kibrit oluyor. Onlardan bir-iki dal kibrit ucuna el koyacak 'sağlam hastaya' ihtiyaç var. Bilmem anlaşıldı mı?" diye soruyor.

"Bakın bende astım var. Nefes darlığı çekiyorum. Bunun kayıtları 1 No.lu'da, revir defterinde yazılı. Almak ve kullanmak zorunda olduğum ilaçlar var. Yarın revire çıkıp hem ilaçlarımı alayım hem de yeni olduğum için şüphelenmezler, asker/gardiyanların kibritlerinden birkaç çöp zulalayayım" diyorum. "Tamam olur ama sakın kibrit kutusunun yanındaki eczadan kopartma. Hemen anlarlar. Gelir gelmez "paralel"e alırlar. Dikkatli olman yeterli. Zaten Doktor Üsteğmen ve sıhhiye erleri iyiler. O zaman bu akşam, sen revire listesine yazıl".

Doktor Gerilla Zeki...

Doktor, revir, hasta, ilaç, kibrit, sıhhiye derken sohbetten kopup, kendimi Bulancak'ta yaylada, Bektaş'ta eczacılık yaparken buldum. Hastalara teşhis koyup, tedavi eden 'Gerilla

Zeki'. 12 Eylül sonrası, hakkımda yeni açılan ek iddianamede idam istemi ile gıyabi tevkif müzekkeresi hazırlanmış. Herkes benim, ilk açılan ama ilçelerle birleştirilmeyen davadan sanık olduğumu ve duruşmalardan vareste tutulduğumu biliyor. Arandığımı bilen kişi az.

Büyük bir boşluğun içindeyim. Arkadaşlarımın hemen hepsi içeride. Firarda olan birkaç kişiyiz. Çıkmazın içinde, kendime çıkar yol olarak gördüğüm 'şişeler' bana çok yakın. Her gün içiyorum. Bizim oraların deyimi ile 'ara veren yanıyor'. Hiçbir şey Eylül öncesi gibi değil. Puşt daha puşt olmuş, insanlar sahtekar. Beş kuruşluk çıkar için, kim kimi nereye şikayet edeceğim diye dolaşır olmuş. İçeriden sık sık haber alıyoruz. "Kaçabildiği kadar kaçsın, sakın teslim olmasın".

Bulancak'ta çok sevdiğim, samimi ve güvenilir, eczacı bir arkadaşım var. İki kardeşi de aranıyor. Birisi doktor ve Kurtuluş İçin İleri Dergisi'nin Yazı İşleri Müdürü. Hakkında dergide çıkan yazılar yüzünden, yüzlerce yıl hapsi istenen Mehmet. Diğeri ise İstanbul ve bazı çevre illerde olaylara katılmaktan aranan -cezasını tamamlayıp tahliye olduktan sonra trafik kazasında yaşamını yitiren- İbrahim Yıldıran. Eczacı Yusuf'un, Bulancak'ın yaylası Bektaş'ta bir eczanesi -ecza dolabı demek daha doğru- var. Yaylanın pazarı olduğu günler, Bektaş, diğer obalardan gelenler nedeniyle çok kalabalık oluyor. Yusuf abi de oraya sağlık hizmeti götürmek için bir eczane açmıştı. Hemen her gün Bulancak'taki eczanede ona yardımcı olduğumdan ilaçları tanıyor, iğne yapmayı, tansiyon ölçmeyi, ufak tefek pansuman yapmayı biliyordum. Bir gün bana; "Sen yayladaki eczaneye çık. Daha rahat edersin hem de gözden biraz uzak olursun. Rakı da bol et de... Evimiz de var. İlaçları tanıyorsun. Zaten pazar günleri ben de gelirim" diyerek beni yaylaya gönderdi.

Yayla insanı meraklı. Sakallı bıyıklı, ayaklarında postal, sırtında parka, her gün Bektaş-Bulancak arası yolcu taşıyan Tilki'nin arabasından gazeteler alan, sürekli kitap okuyan, akşamları rakı içen, gündüzleri birayı çok seven bu adamı elbette merak ediyorlar. Bazıları ismen tanıyor.

Genellikle ahşap duvarlarının üzeri çinko ve hartama (ince tahta) kaplı olan yayla evlerinden farklı olarak, bizim evimiz beton bina. Ön tarafı orman. Beş dakikada insan kaybolur. Bu da benim işime geliyor. Yer yatağında yatıyorum. Geceleri yastığımın altındaki Çek vizörüm her an patlamaya hazır. Bir kutu da Geco mermim var.

Ramazan'da insanlar iftarını açtıktan sonra kahveye koşup tombala oynamaya başlıyorlar. Eczanede oturmuş kitap okuyor bir yandan da rakı içiyorum. Biraz rakı içtikten sonra sıkıldım ve çıktım. Yayladakiler bana "doktor" diyor. Çoğu da öyle sanıyor. Kahvehane sahibi Gacirik, rakı içtiğimi bildiğinden, ocağın yanına bir bardak rakı ve koyun peyniri koymuş. "Doktor senin malzemen her zamanki yerinde, peyniri bizimkiler bugün getirdi, çok taze."

Vakit geçsin diye birkaç el tombala oynayıp eve çıktım. Evimizde elektrik olmadığı için gaz lambası ışığında biraz dergi karıştırıp, rakı içtim. Yattığımda saat kaçtı bilmiyorum. Zaten zamanın da bir önemi yok.

Bir traktör sesi, insan koşuşturmaları sonrasında kapım çalındı.

Ağlamaklı bir ses kapımı yumruklarken bir yandan da bağırıyordu. "Doktor doktor aç kapıyı. Karım ölüyor, şuna ilaç ver, karım ölüyor..."

Yatağımın yanındaki el fenerini yakıp önce silahımı aldım ve pencereden dışarı baktım; bir traktör ışıkları yanar ve çalışır vaziyette kapının önünde bekliyordu. Etrafında insanlar

vardı. Kapıya yönelip, el fenerini yakmadan tabancanın emniyetini açıp horozu kaldırarak soruyorum, "Kimsin ne istiyorsun?"

- Doktor, ben Kıranlı obasındanım. Karım çok hasta sürekli kusuyor ve titriyor. Ölecek. Şuna bir bak.

Kapıda genç bir adam bekliyordu ve yanında bir-iki kişi daha vardı. Ellerindeki feneri kapıya tutmuşlardı. İçeriden kapıyı açmadan sesleniyorum:

- Ben doktor değilim ve gece çok içtim. Sarhoşum, size yardımcı olamam. Dereli'ye hastaneye götürün.

Adamlar ısrarlı, "Ne olur doktor. Sen her şeyi bilirsin. Sen önceleri dağda gezmişsin. Sana gerilla doktor diyorlar. Ne olur aç kapıyı, hastamıza bak."

Aklıma dağda vurulan arkadaşlarım geliyor. Mehmet Gümüş, Zeki Subaşı, Hasan Sabitoğlu ve diğerleri. Ölüm düşmüş, delik deşik cesetleri ama ölürken bile gülen... Bir tuhaf oluyorum; "Tamam bekleyin üzerimi giyineyim" derken, tabancanın emniyetini kapatıp kapıyı açıyorum.

Adam hemen elime sarılıyor; "Bir tuzak mı?" diyeceğim ama; "Kurban olayım, elini ayağını öpeyim, ne olur bak karıma" derken ağlıyor. Odama geçip giyinirken traktörün üzerinden kadının ağlamasını ve bağırışlarını duyuyorum. Elim ayağım titriyor. Geceden bardakta kalan rakıyı içip, sigaramı yakarak belime silahımı sokup çıkıyorum. Eczaneye gidiyoruz hep beraber. Kahvede tombala oynayanlar, sahuru bekleyenler hepsi eczanenin önünde. Kadını traktörden indirip eczaneye getirirken kusmaya başlıyor. Yanında bir kadın ve kocası. Kadını masanın üstüne yatırırken kocası durumu özetliyor; "Doktor ne olur bir şeyler yap. Akşamdan bu yana kusuyor. İçinde bir şey kalmadı. Sürekli titriyor, ne olur bir şeyler yap."

Kahveden aldıkları lüks lambasının ışığı kadının gözlerini parlatıyor. Ağlamaktan kıpkırmızı. Aklıma ilk gelen apandisit oluyor. "Sağ ayağında, bacağında çekme oluyor mu? Hani kasılıyor mu? Sızı oluyor mu?" Başını sallıyor. Kocasına dönüp; "İndirin şu kepenkleri yarıya kadar, sen de şunun karnını aç bakalım." Kadın kıvranıyor. Sağ kasığına parmaklarımı bastırdım, kadın tekrar kusmak istiyor ama içinde hiçbir şey olmadığından sadece öğürüyor.

Kocasına dönüp; "Bunun apandisiti var. Bu sancı onun sancısı olabilir. Bu durumdaki hastaya ağrı kesici iğne yapılmaz. Hemen en yakındaki hastaneye götür. Eğer buralarda patlarsa kana karışır ve hiç kurtulamaz. Benim yapabileceğim bir şey yok" dedim.

Adam yalvarıyor; "Doktorum hiç olmazsa ağrılarını dindirecek bir iğne yap. Bak kadın ölüyor. Hem bu saatte araba olmaz ki. Traktörle de gidemeyiz, param da yok. Kaldım orta yerde, karım ölüyor doktor ne yapacağım?"

Adama "Sen karını giydir ben şimdi geliyorum" diyerek dışarı çıkıyorum. Meraktan seyre gelenleri kahveye toplayıp; "Bakın bu kadında apandisit var. Patlayabilir. Hastaneye gitmesi gerek. Adamın parası da yok. Herkes bir el tombalaya katıldığı parayı verecek. Cingöz'ün cipi otelin önünde, onu kaldırıp kadını hastaneye göndereceğiz. Tamam mı? Haydi Gacirik sen paraları topla, biriniz de Cingöz'ü otelden kaldırsın" diyerek çıkıyorum.

Eczaneye döndüğümde kadın hâlâ kıvranıyor. Bile bile bir ağrı kesici yapıyorum. Kocasına da bir kağıt parçasına yazdığım '1 adet 5'lik Novalgin Ampul yapılmıştır' notunu verip, mutlaka doktora göstermesini söylüyorum. Sabaha karşı yaylaya sis çökerken, kırağılara basarak eve çıktığımda gönlüm rahat. Olacak şey değil ama 'bir duble rakı'yı hak ettiğimi düşünüp, kendimi kandırıyorum.

Bir hafta sonra karşımda adam ve karısı. Elinde bir kesek çıra, peynir, rakı.

- Sen büyük doktorsun Gerilla Zeki. Eğer götürmesek ölecekmiş. Hastanedeki doktor; 'Git seni yollayan o doktorun elini öp' dedi, ver elini öpeyim Gerilla doktor...

Öyle dalmışım ki Çamyar'ın; "Yarın yapacağın iş sadece birkaç tane kibrit çöpü almak. Başka hiçbir şey yapma" sözüyle kendime geldim.

Cezaevi revir sorumlusu

Gece yine aynı. Nasıl yakıldığını bilemediğim ateş yine yandı, sigaralar zulada yine içildi ve bidona işemeler devam etti.

Sabah sayımından sonra içeri alındık. Faşistler havalandırmada kaldı. Nöbetçi çavuş, revire gideceklerin isimlerini okuyup, muayenehanenin kapısına gitmemizi söyledi. Mehmet; "Dikkatli ol!!" uyarısı ile beni uğurladı.

Revir, kapıaltının hemen yanında, küçük bir oda. Yan tarafında tuvaletler var. Doktordan önce iki sıhhiye eri gelip, etrafı temizledi. Doktora çıkacaklar arasında faşistler de var. Nöbetçi çavuş onlara; "Önce siz muayene olacaksınız. Arkadaşlarınız havalandırmada, siz de muayeneden sonra havalandırma bahçesine çıkacaksınız, anlaşıldı mı?" deyince faşistler; "Emredersin komutanım" diye cevapladılar ve beklemeye başladık. Sıhhiye erleri ve asker/gardiyanlar, sigara içiyorlar. Sıhhiye erlerinden birisi, sigarasını yakıp, kibriti parkasının cebine koyuyor. Eğer parkayı çıkartmazsa veya içeride kibrit yoksa hiç şansım yok.

Doktor Üsteğmen merdivenleri inerken asker/gardiyan 'Dikkat!!' çekiyor. Sıhhiye erleri ve faşistler 'hazırol' da bekliyor. Doktor; "Günaydın arkadaşlar" diyerek hepimizi

selamladığında, askerler ve faşistler; "Sağol komutanım" derken biz de; "Günaydın" diyoruz. Doktor, odasına girmeden bize bakıp; "Siz 1 No.lu'dan gelen tutuklular mısınız?" diye soruyor. "Evet" deyince de; "Farkınız hemen belli oluyor zaten" diyerek odasına giriyor.

Önce faşistleri aldılar. Muayenesi biteni havalandırmaya gönderip, bizi de; "Siz muayeneden sonra koridora arkadaşlarınızın yanına gideceksiniz. Eğer doktor istirahat verirse, koğuşta kalabilirsiniz" diyerek revire almaya başladılar. Benim gözüm sıhhiye erinin parkasında. Üçüncü sıradayım. Benden sonra muayene olacak dört kişi daha var. İlk hasta dışarı çıktığında, sıhhiye parkasını çıkartmış, ikinci hastayı içeri alıyor. İyi güzel de doktorun odasında, sıhhiye erinin gözünün önünde, cebinden kibriti nasıl alacağım? Umutsuzca sıramı bekliyorum. Sıra bana geldiğinde doktor, sıhhiye erine; "Çay varsa bana bir çay al, sıradakini de içeri gönder" dedi.

Revirde doktorun tam karşısında, muayene için sedye var. "Otur bakalım" diyerek sormaya başladı.

- Sen de 1 No.lu'dan mı geldin?

- Evet 1 No.lu'dan geldim.

- Otursana. Şikayetin nedir? Romatizma deme, o hepinizde var, zaten olmaması mümkün değil. Evet nerenden şikayetin var?

- Ben astımlıyım. Nefes darlığı çekiyorum. 1 No.lu'nun revir kayıtlarında vardır. Astma Sanol Aeresol kullanıyorum. Yanında da eğer revirde varsa B vitamini veriyorlar.

- Sen 1 No.lu'da iken spora çıkıyor muydun? Sırtını aç da bir dinleyelim.

Doktor sırtımı, göğsümü dinlerken benim gözüm parkada. Nasıl etmeli, nasıl bir yolunu bulmalı diye düşünürken,

doktoru bile duymuyorum, aklım parkada. Doktor tekrarlıyor:

- Beni dinlemiyorsun herhalde. Aklında başka şeyler mi var?

- Yoo... Hayır. Duyamadım.

- Spora çıkıyor muydun demiştim.

- Biz sporu kendimiz yapıyoruz. Herhangi bir zorlama olmadan, kendimi iyi hissedersem ben de katılıyorum. Arkadaşlarım yirmi tur atarsa ben on tur atıyorum.

- Zorlanmıyor musun?

- Arkadaşlar benim durumumu biliyor, idare de biliyor.

- Peki hiç zorlandığın oldu mu?

- Oldu.

- Ne zaman, nasıl oldu?

- Bombayı attıklarında ve paralele alıp dövdüklerinde.

- Ne yapıyorsun o zaman?

- Yanımdaysa aeresolü kullanıyorum, yoksa bayılıyorum.

- Daha önce hiç bayıldın mı? Dışarıda da var mıydı bu hastalığın?

- Evet cezaevinde sık sık bayılıyorum, dışarıda pek değil.

- Kaç yıldır cezaevindesin? Hakkında istenen ceza ne?

- Bunun hastalığımla bir ilgisi var mı? Neden soruyorsunuz?

Sıhhiye eri çayı getirip masaya bıraktı. Üsteğmen:

- Üstünü giyinebilirsin. Otur bakalım şöyle.

Sonra da sıhhiye ere dönüyor:

- Muayene olacak kaç kişi daha var?

- Dört kişi var Komutanım.

- Sen dışarı çık. Hasta buradan çıkınca, diğerini yollarsın.

- Emredersin komutanım.

Bir anlam veremiyorum, benim tüm derdim parkadaki kibritte, akşam içilecek sigarada, doktor, muayene bahane.

Doktor, çayını içerken soru sormaya devam ediyor:

- Yüksek okul mezunusun değil mi?

- Evet.

- Genelde sol görüşlü tutuklular, üniversite veya yüksek okul mezunu. Tavırlarınız, davranışlarınız, seviyeniz sağcılara göre daha net ve kararlı.

- Bizler siyasi tutukluyuz. Ama önce insanız. İnsanca yaşamak hakkımız. Bunu istemek de hakkımız. Bunun ötesinde bir şey istemiyoruz. İnsanlık onurumuzla kimsenin oynamasına izin vermemeye çalışıyoruz.

- Doğru söylüyorsun, dediklerine katılmamak mümkün değil ama... Neyse... Hastalığın böyle kaba bir muayene ile teşhis edilemez. Daha önce kullandığın ilaçları yazacağım. Varsa buradan ecza dolabından vereceğim. Spor yapmanı kendi inisiyatifine bırakıyorum. Toplu spora katılma gibi bir zorunluluğun yok. Rapor yazacağım, ama kendini yormadan istersen spor yapabilirsin.

Üsteğmen sanki asker kökenli değil. Rahat konuşulan ve konuşulanı dinleyen birisi. Benim gözüm parkada, Doktor masasından kalkıp ecza dolabına bakıyor, eğer Astma Sanol varsa -ki ben oturduğum yerden görüyorum- verecek. O, dolaba bakarken ben ayağa kalkıp parkaya doğru bir adım atıyorum. Kalktığımı görünce hemen elimle işaret edip;

- İşte orada Astma Sanol var. Alt rafta da Bemiks. Eğer onlara bakıyorsanız ikisi de ecza dolabında mevcut.

Konuşarak vakit kazanmaya ve parkaya yanaşmaya çalışıyorum. Bir adım daha yanaştım. Parka sandalyenin üze-

rinde ve dış cep açık. Kibrit gözüküyor. Bir yandan kibrite doğru eğilirken:

- Eğer siz uygun görürseniz Bemiks'in yanındaki Supradyn'den de verebilir misiniz?

Tam elimi kibrite uzattım, Dr. Üsteğmen ilaçları alıp masaya koydu. Kibriti alamadım.

- Askerliğinizi asteğmen olarak mı yaptınız?

- Evet.

- Daha önce sağlık işleriyle uğraştın mı? İlaçları tanıyorsun...

- Evet, bir ara arkadaşımın eczanesinde ona yardımcı olarak çalışmıştım.

- Enjeksiyon yapmayı, tansiyon ölçmeyi biliyor musun?

- Evet, yalnız test yapılmadan penisilin vurmuyorum.

- Damardan iğne yapabiliyor musun?

- Mecbur kalınca evet. Şayet çekinirsem kelebek set kullanıyorum.

- Çok güzel, peki pansuman, dikiş falan?

- Pansumana evet, dikiş atmaya gelince kaba yerlere evet, tehlikeli yere hayır.

- Dikişten önce acıyı hafifletmek için ne kullanırsın?

Üsteğmenin niyetinin ne olduğunu bilemiyorum ama sorduğu soruları da cevaplandırıp biraz daha zaman kazanmak ve bir yolunu bulup kibrite ulaşmak istiyorum.

- Soruyu anladın mı? Yaraya dikiş atmadan veya çok acı çekmemesini sağlamak için ne yaparsın?

- Eğer varsa klordetil kullanırım.

- Gel bakalım şu ecza dolabına bak. Buradaki ilaçlar genel olarak ne içeriyor? Hangi hastalıkta hangisi kullanılabilir?

Dolaba eğilip bakıyorum. Bilebildiklerimi söylerken, doktor tam parkanın yanındaki çelik dolabı gösterip:

- Git şu dolabı aç, içinde neler var bakalım.

Dolabın kapağını açıyorum. Kapak parkayı gizliyor ve cep açıkta;

'Bu kez de alamazsam daha hiç alamam' diye düşünüyorum.

Üsteğmene dolaptakileri saymaya başlıyorum;

- Diğer kapağı da açıp alttakilere de bakayım mı?

- Evet

Kapağı açıyorum, ne doktor gözüküyor ne parka. Aşağı doğru eğilerek dolabı karıştırdığımdan, sesler birbirine karışıyor. Bir yandan alt raflardaki serum şişeleri ve iğnelerin isimlerini sayıp nerelerde kullanılabileceğini söylerken öte yandan, parkanın cebinden kibrit kutusunu çıkartıp, içinden beş-altı kibrit ucunu, sol bileğimden koluma doğru itiyorum. Kibriti yerine koyup gönül rahatlığı ile: "Üsteğmenim burada atropin de var" diyerek bilgelik taslıyorum.

Kibrit çöplerini aldım ya gerisi umurumda değil. İlaçları ister versin ister vermesin. Kendime güvenim gelmiş, biraz rahatlamışım. Tek korkum kibritlerin bileğimden aşağı düşmeleri. Gerçi, içimdeki kazağın kolları sımsıkı ama belli mi olur? Benim bütün dikkatim kazağımın kolundayken doktor:

- Sıhhiye erini çağırır mısın? dedi.

Sıhhiye içeri girdiğinde de bana dönüp:

- Zeki Kırdemir'di değil mi?

- Evet, Zeki Kırdemir.

- Bundan sonra, poliklinik gününde Zeki de burada bulunacak. Tutukluların ilaç dağıtımı, enjeksiyon, pansuman işlerine o bakacak. Sizler ona yardımcı olacaksınız. Buranın temizliği siz, ilaç ve diğer malzemelerin sorumluluğu ve kul-

lanımı, benim iznimle, Zeki tarafından yapılacak. Anlaşıldı mı?

- Emredersin komutanım.

- Bunlar ilaçların. Nasıl kullanılacağını biliyorsun. Bir ara gel, revirdeki ilaçları düzenle. Zamanı geçmiş ilaçlar olabilir. Hepsini bir elden geçir. Benim emrim olmadan, reçeteye yazmadan hiç kimseye ilaç verme. İğneleri revirde sen yapıp, akşam ilaçlarını sen dağıtacaksın. Şuruplar senin ve sıhhiye erinin gözetiminde bizzat görerek içirtilecek. Ben gerekli açıklamayı komutana ileteceğim. Her hafta pazartesi- çarşamba-cuma günleri, revir öğleye kadar açık olacak. Sen istersen, kendi isteğinle spora çıkacaksın. Havalandırma saatinde sıhhiye erleri burada olacaklar. Anlaşıldı mı?

Ben, şaşkın şaşkın; "Evet" derken, asker; "Emredersin" diyor. Tam çıkarken Doktor; "Unutma, spor yapma zorunluluğun yok. Raporlusun" diyor.

"Teşekkür ederim" diyerek dışarı çıktım. Bir an kibritleri unutup neredeyse kollarımı kaldırıp bağıracaktım. Olacak şey değildi. Geleli iki gün oldu. Kibrit çöpü çalmak için revire çıktım, revir sorumlusu olarak koğuşa dönüyorum.

Faşistler havalandırmadan dönmemişler. Bizimkiler koridorda volta atıp sohbet ederken benim revir sorumlusu olmam bomba gibi düştü orta yere.

Mehmet ve Çamyar beni köşeye çekip; "Tamam sıyırdın. Artık askerlerden daha çok forsun var. Faşistler bile sana komutanım diyecek. Sen onu bırak öbür iş ne alemde?"

Dışarıda, köşe başlarında müşteri bekleyen torbacılar gibi yüzümü duvara dönüp sol bileğimin içine daldırıyorum parmaklarımı... Mehmet; "Aman dikkat et, yere düşürme, gören olur" diyor. Ben de birer birer çıkarıyorum kibrit çöplerini. Beş tane çıktı, ben hâlâ aranıyorum. Çamyar; "Oldu

olacak kibrit kutusunu çalaydın daha iyiydi" derken, bir tane daha çöp çıktı. Toplam altı çöpümüz var. Diğer koğuştaki arkadaşlar vaziyeti biliyor. Havalandırmaya çıkmadan diğer koğuşlarla ikişer tane bölüşülüyor. Fehmi'ye çarpım tablosu öğretir gibi, Nejat soruyor; "Fehmi iki kere iki kaç eder". "Dört". "Vallahi helal sana dört gün sıkı ders çalışmak yok. İzinlisin. Akşamları rahat rahat televizyonda klasik müziğini dinlersin. Arada bir bidon başına gitmeyi ihmal etme ha... Zahmetsiz."

Tabii ben anlamıyorum. "Dört nedir? Zahmetsiz ne oluyor? Sıkı ders çalışmak yok, ne anlama geliyor?" Hepsine yabancıyım. Tek sevincim görevi yerine getirmek.

Faşistler merdiveni inerken çavuşun bağırtısı; "Diğer koğuşlar havalandırma saati. Sporu kendiniz yapacaksınız."

İlk kez faşistlerinde duyabileceği bir sesle çavuş, kendi kendimize spor yapacağımızı açıklıyor. Sanki uçarak çıkıyoruz havalandırmaya.

Havalandırma bahçesine çıktığımızda, nöbetçi çavuş Nejat'ı çağırıp spor yapmak için bir arkadaşımızın görevlendirilmesini söylüyor. Diğer arkadaşlar duvar dibinde üstlerini çıkartıp beklerken TKPM-L Davası'ndan yargılanan Rıza; "Bugün sporu ben yaptıracağım. Nasıl olsa sonunda dayak yok" diyerek koşmaya başlıyor. Diğerleri de Rıza'nın peşine takılıp tur atmaya devam ediyorlar. Ben de ne olur ne olmaz belki kibrit çöpü kalmıştır diyerek, dikkatle kazağımı çıkartıyorum. Askerler tam karşımda. Kazağımı katlarken yere bir kibrit çöpü daha düşüyor. Hemen üzerine basıp, kazağımı yere koyarak çöpü yerden alıp, arka cebime koyuyorum. O sırada karşıdan bir asker/gardiyan; "Seni çavuş çağırıyor" deyince, hem beni hem de koşanları bir telaş alıyor. Kimse oralı değil ama ben, 'Yakayı ele verdim, çöpü alırken gördüler' diye düşünüyorum. Üzerimde uzun yün fanila ile çavu-

şun yanına gidiyorum. Tavırları hiç de beklediğim gibi değil. Çavuş; "Senin raporun var. İstersen spora katılmayabilirsin. Ama yine de sen bilirsin. Benden hatırlatması. Hem artık sen revirde lazımsın. Şimdi istersen spora katıl" diyor. "Hatırlattığın için teşekkür ederim. Ama biraz düz koşu yapmak istiyorum" diyerek kendimi koşu zincirine attım.

Düz koşudan sonra kültür fizik yapıp sporu bıraktım. Normal koşullarda yarım saat süren spor, vakit dolmasına rağmen devam ediyor. Birdir bir, güvercin takla, uzun eşek ne varsa, zevkle, neşeyle parktaki çocuklar gibi eğleniyor herkes. Nöbetçi çavuş; "Biz yaptırırken hiç böyle canlı değildiniz, hem spor saatiniz de geçiyor" diye müdahale edince, Rıza; "İşte spor böyle yapılır" diyerek çavuşu morartıyor. Koşuya başlarken dediği gibi, nasılsa bu kez spordan sonra dayak yok.

Spordan sonra volta atarken Nejat'a; "Bir tane daha çöp buldum, kolumda saklı kalmış" diyorum. O da Fehmi'ye sesleniyor; "Hey Fehmi, bir kere iki kaç eder?". "Dalga geçme ya..." Çamyar ve Mehmet A. bana dönüp; "Zeki, öğleden sonraki hava saatinde sana bir dal sigara borcum olsun" diyor.

Yine hiç bir şey anlamadım, Nejat'a; "Bu bir kere iki ne demek?" diye soruyorum. Sessizce kulağıma; "Bir çöp eder iki çöp" diyor.

Revire bakan doktor kim?

Deprem artık pek hissedilmiyordu. Geceler soğuk ve yağmurlu geçiyor, sabahları genellikle hava açık, öğleden sonra güneş kendini gösterip kayboluyordu. Faşistlerle ve idareyle henüz bir problem yok, bunda en büyük etken, artık eskisi gibi yan yana bulunmayışımız ve birlikte spor, havalandırma bahçesini kullanma zorunda olmayışımızdı.

Öğle yemeğinden sonra faşistleri havalandırmaya çıkarttılar. Biz içerde koridorda volta atıyoruz. Artık kibrit problemimiz yok. Ama nasıl yakılacak onu bilmiyorum. Merak bu ya illaki öğreneceğim. Sanki Nato'nun askerî sırrı. Sonra öğrendim ki bir parça kibrit eczası varmış, onunla yakıyorlarmış. Meğer gizlenen bu bir parça eczaymış. Bir çarpı iki de, bir kibrit çöpünün ikiye bölünmesiymiş. Askerî sırmış gibi saklanan bu ecza parçası, bana yine Militan İsiyin'i hatırlatıyor. Adamın üzerinde bir kibrit kutusu dolusu pastel boya var, dernekte yapılan aramada bayılacak raddeye geliyor. Nedeni de illegal boya malzemesi taşımak... Bizim Militan İsiyin'in kibrit kutusundaki pastel boyası ne kadar illegalse, buradaki ecza çok daha illegal.

Faşistler havalandırmadayken, nöbetçi çavuş; "Revir işlerine bakacak olan Zeki Kırdemir. Seni Komutan çağırıyor" diyor. Nejat; "Bir problem mi var?" diye sorunca Çavuş da; "Yok bir şey. Doktor Üsteğmen Komutanla görüşmüş, Komutan da bir de ben göreyim demiş. Albayım onun için çağırıyor" diyor ve birlikte çıkarken asker; "Üstünü başını toparla. Sana kızarsa acısını bizden çıkarır" diyerek uyarıyor.

Havalandırmada faşistler dolaşıyor, aralarından çavuşla geçip karargah binasına yöneliyoruz. Binanın önündeki kameriyede Albay, Dr. Üsteğmen, diğer üsteğmenler ve birkaç tane astsubay var. Çavuş, selam vererek; "İstediğiniz tutuklu Zeki Kırdemir Komutanım" diyor ve yan tarafa geçiyor. Albay hemen; "Sen 1 No.lu'dan geldin değil mi? Neden orada söylemedin?" Dr. Üsteğmen'e dönüp; "İlaçlardan anlıyor değil mi? İğne falan da yapıyor. Eğer sen olur diyorsan, bence bir sakıncası yok." Üsteğmen "Evet, Komutanım. Hem ilaçları tanıyor hem de farmakolojik bilgisi var. Bizim sıhhiye erlerinden daha iyi. Burada kaldığı sürece yararlanabiliriz."

Albay, diğer üsteğmenlere de "Uygun mudur?" diye soruyor. "Doktorumuz uygun gördükten sonra, bizce bir sakıncası yoktur komutanım" diyorlar.

Albay sormaya başlıyor:

- Sen Giresun Dev-Yol davasından mısın?

- Evet, Giresun Dev-Yol.

- Hangi maddeden yargılanıyorsun?

- 146/1, 142.

Üsteğmene dönüyor:

- Üsteğmenim idamla yargılanıyor. Ne dersin?

- Komutanım yargılanması devam ediyor. Hüküm almış değil. Mahkeme sonucu ne olur bilinmez, ama yine de sizin görüşünüz önemli.

- Tamam doktor. Sorumluluk senin. Bence de olur. Al çavuş, bunu koğuşuna götür.

Sonra bana dönüp; "En ufak bir yanlış hareketinde, neler olabileceğini tahmin edersin. Sen 1 No.lu'dan geldin değil mi? Seni şimdi hatırladım. Bombalamadan sonra nefes darlığı geçiren, Bulancaklı Zeki. Abisi avukat olan. Haydi gidin..."

Çavuş, yan yana yürürken soruyor;

- Gerçekten idamın mı isteniyor?

- Evet.

- Dedikleri kadar varmış. Bak bu görev herkese nasip olmaz. Buradan 1 No.lu'ya gidene kadar rahat edersin. Belki seni hiç 1 No.lu'ya göndermezler. Burada kalırsın. Ha... unutmadan buradaki askerlerin ilaçlarını da sen dağıtacaksın. Öbür koğuşta kalanların iğnelerini sen yapacaksın, şuruplarını da senin gözetiminde içecekler. Sakın bir yanlışlık yapma. Senin için çok kötü olur. Zaten depremden sonra cezae-

vinde çok şey değişti. Hep sizin yüzünüzden. 1 No.lu'nun hepsi azılı."

Havalandırmada faşistler var. Çavuş asker/gardiyanı çağırıp "Bunu koğuşa götür, bundan sonra revire bu bakacak. Albayım 'tamam' dedi" diyor.

Asker/gardiyanla koğuşların bulunduğu koridora giriyoruz. Nejat soruyor; "Ne oldu? Albay ne dedi?". "Beni revirde görevlendirdiler. Albay onayladı. 1 No.lu'ya dönene kadar revire bakacakmışım. Hava saatine çıkınca anlatırım, bir sigara içeyim."

Sadettin ile Espiye Dev-Sol Davası'ndan arkadaşlar; "Artık vitamin hapları senin elinin altında. Bıktık her derde deva aspirinden, iyi oldu revire geçmen. Spor da yok. İstersen 'işim var' diye sayıma bile çıkmazsın valla. Oh yırttın. İki günde reviri teslim aldın, bir hafta sonra başımıza doktor kesilirsin. Sahi faşistler ne olacak? Onlara da sen mi ilaç vereceksin?" Başımı sallıyorum. "Evet, ne yazık ki öyle olacak. İşin en b. ktan yanı bu. Onların yüzünden görmediğimiz işkence kalmadı, şimdi onlara ilaç vereceğim. Olsun ne yapalım. Vitaminler de benim elimde, ağrı kesiciler de, kafa hapları da."

Havalandırma saatine çıkarken kendi kendime düşünüyorum. Acaba bu iş kötü mü oldu? Arkadaşlar yanlış anlar mı? Kafam karışıyor. "Ezberim bozuluyor."

Havalandırmada bir sigara yakıp tek başıma volta atıyorum. Düşünüyorum... Yaptığımız iş doğru mu? Bir kibrit çöpü nelere yol açtı. Belki de iyi oldu. Askerlerle daha bir iç içe olacağım. Bizler için neler düşünüyorlar, faşistlerle aralarındaki ilişki nedir? Hem artık kibritsiz de kalmayız. Ama yine de ...

Ünyeli Ceyhan'la Kemal geliyor, birlikte voltalıyoruz. "Ya arkadaşlar benim revirde olmam doğru mu? Diğer arkadaşlar nasıl düşünür, ne derler? Yanlış mı yapıyorum?" Her ikisi de; "Yoo, neden yanlış olsun? Eğer bu beceri faşistlerde olsaydı onlar bu işi yapacaktı. Revir cezaevi için çok önemli. Sen de çok doğru tavır koydun. Yaltaklanıp, ezilip, eğilip yalvarmadın ki. Aksine Doktor kendi askerine değil, sana güveniyor. Albayın karşısına gidip 'Komutanım' demeden, çavuşla birlikte dönüp dayak yemeyen tek kişi sensin. Çavuş bile şimdi senden çekinir. Askerler çok yakında sana komutanım derse şaşma. Hem bize de çok yararın olur. Gerek ilaç işlerinde gerekse öteki işlerde. Her gece anamız ağlıyor, yarım kibrit çöpünü nereden bulacağız diye. En azından o iş biraz olsun yola girer. Sen canını sıkma. Arkadaşların da bizler gibi düşündüğünü sanıyorum. Olmazsa 'ben yapamıyorum' der, çıkarsın işin içinden. Alt tarafı iki gün paralele çekilir, g.tünü morartırsın. Sanki hiç morartmadın. Dayağa da yabancısın."

Akşam karavanasından sonra sayıma kadar arkadaşlarla konuşmam lazım. Olay tamamen kendiliğinden bu aşamaya geldi ama yine de rahatsızlık duyuyorum. Bu arada, günlerden cuma olduğunu ve akşam koğuşlara alınırken, İstiklal Marşı okunacağını unuttum. Çavuş ve asker/gardiyanlar, faşistleri de havalandırma bahçesine çıkarttılar. Faşistler koğuş koğuş sıraya girerken biz bir arada ama sıralı değiliz. Aramızda asker/gardiyanlar var. Her ihtimale karşı eli coplu dayak timi de hazır bekliyor.

Üsteğmen, İstiklal Marşı'ndan önce kısa bir konuşma yapıp; "Bir sorun var mı?" diye soruyor. Hiç kimseden cevap çıkmayınca, beni çağırıyor ve eliyle orta tarafa gelmemi işaret ediyor. "Bundan sonra revir görevlisi bu arkadaşınız. İlaçlarınızı o dağıtacak, iğnesi olanların iğnesini asker nezare-

tinde o yapacak. Herhangi bir şikayetiniz olursa bildirin. Haydi sen de yerine geç". Hiçbir şey demeden yerime gidiyorum. Üsteğmen çavuşu çağırıp; "İstiklal Marşı" diyor.

Kendi kendime gülüyorum. "Ulan Zeki, şu işe bak. Oligarşi kimi kime teslim ediyor. Bir tarafta idam fermanımı yazıyorlar, öte yandan bana düşman olana yardım etmemi istiyorlar. Dışarıda beni görse hiç gözünü kırpmadan öldürecek, kurşun sıkacak adama, yardım edilir mi? Cumali'yi, Şehittin'i, Alaattin abiyi, Cumhur'u, Ali Hoca'yı, Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrenci otobüsünü tarayanlara, üç kişiyi kasap gibi doğrayanlara ilaç vereceğim, iğne yapacağım! Yapabilir miyim? Olacak iş değil. Nereden gittim revire? Ama arkadaşlarıma vitamin hapı vereceğim. Kibrit ucu çalacağım. Belki de bir kutu kibritimiz olacak, hem de eczası hiç kullanılmamış. Yani, bu işler bir kibrit ucundan mı kaynaklandı? Yani faşistlere ilaç vermenin, iğne yapmanın ucunda bir kibrit çöpü mü var? Saat dokuzdan sonra poşete sıçarken, bidona işerken zevkle kaçak sigara içmek için mi bütün bunlar? Yapamazsın Zeki, yapmamalısın. İyi de faşistler yapsaydı? Onlar, ben yerde baygın yatarken başıma gelip iğne-ilaç mı versinler? 1 No.lu'daki gibi gelip askerler mi yapsın! Yok... yok... Zeki bu işin içinden çıkamazsın."

Fehmi dürtüyor; "Haydi Zeki koğuşa giriyoruz. Ne o yoksa İstiklal Marşı'nın söylendiğini unuttun mu?"

Koridorun en ucundaki masadayım. Sigara yakıp Nejat'ı çağırıp soruyorum; "Ben bu işi yapamam. Biz bize olsak haydi neyse, şu faşistler aklımı kurcalıyor. Ne dersin, ne yapmalıyım?"

"Bak Zeki, 2 No.lu'da bugüne kadar verilen mücadelede, önemli kazanımlardan biridir revir. 'Komutanım' olayı bitti, spora kendimiz çıkıyoruz, faşistlerle ayrı koğuşlarda kalıyoruz, revir bizim denetimimizde. Bunlar 2 No.lu'da devrim

demektir. Bütün bunlar için yıllarca işkence, bomba, dayak yedik. Bu mevziyi ele geçirdik, hiç bırakılır mı?"

Akşam çayımızı içtik, saat dokuza geliyor. Son sigaralarımızı koridorda içip koğuşa gireceğiz. Ne içeride içeceğim sigarayı ne de bir çöp kibriti düşünüyorum. Yaptığımız iş doğru mu; karar veremiyorum. Ama iyi veya kötü, doğru ya da yanlış bu iş yapılacak...

Ve saat dokuz.

Koğuştayız. Kilitlendik. Artık bidona işeme, poşete sıçma, kaçak sigara içme, bir parça eczadan ateş yakma zamanı.

Tahta ranzama uzandım. Fehmi televizyon izliyor. Kemal alt ranzalarda muhabbette. Az sonra arka koğuşa geçip 'ocak tüttürmeye' başlarlar.

Canımın sıkıntısından yatağın içine giriyor, uyumak istiyorum. Depremi falan iyice unuttuk. 1 No.lu'nun onarımı bitse de dönsek. Acaba orada her şey yine aynı mı olacak? Dedikleri gibi yine aynı koğuşlara mı verileceğiz? Her şey soru işareti.

Önceleri, dayak yerken bile aklıma sevgilim diyemediğim sevgilim gelirdi. Sanki yediğim coplara, sopalara o kalkan olur, korurdu beni. Şimdi onu bile düşünemiyorum. Battaniyeyi çektim uyuyacağım. Sigara bile içmek istemiyorum. Tam uykuya dalacağım, faşistlerin kaldığı koğuştan sesler gelmeye başladı. Herhalde deprem oluyordu. Yataktan doğrulmaya çalışırken, asker/gardiyanların ve çavuşun sesi; "Revire bakan doktor nerede, hangi koğuşta kalıyor?" diye soruyor. Ben de ön ranzada televizyon izleyen Fehmi'ye soruyorum; "Deprem mi oldu?" Fehmi bir eliyle asker /gardiyanlara; "burada, burada" diye işaret ederken bana dönüp; "Seni arıyorlar" diyor.

Koğuşun önü bir anda askerlerle doldu. Nöbetçi subay, elindeki anahtarla kapıyı açıyor.

"Revire bakan doktor kimse hemen çıksın."

Ranzadan aşağıya indim. Bütün koğuşlardakiler demir parmaklıkların önünde. Ayakkabılarımı giymeme fırsat bırakmıyorlar. Nöbetçi subay askerlere; "Siz ayakkabılarını alın, üstüne giymesi için bir şeyler de. Haydi koş, revire gidiyoruz."

Ayağımda yün patikler, üstümde eşofman revire koşuyoruz. Revirin oradan sesler geliyor; "Kolunu tutun, başını yere vurmasın, ayaklarına oturun." Revirden içeri girdiğimde yerde, taşların üzerinde baygın bir asker çırpınıp duruyor, etrafındaki dört-beş asker de yerde yatan askeri sakinleştirmeye çalışıyordu. Başının altına yumuşak bir şeyler koyup askere; "Başına, alnından bastır, yere vurmasın" derken, diğerlerine; "Kollarını açık ve gergin tutun" diyorum.

Yumrukları sıkılmış olan askerin, avuçlarını açmalarını söylüyorum. Ağzından köpükler geliyor. Belli ki sara nöbeti geçiriyor. Bidondan avuçlarıma alkol döküp alnını ve göğsünü alkolle ovmaya başladım. Asker sürekli geriliyor ve çırpındıkça kollarını, ayaklarını vuruyor. Nöbetçi Astsubay; "Üsteğmen'i arayıp haber vereyim" diyerek telefona gidiyor. Askerlere; "Şunun avuçlarını açsanıza, hiç mi gücünüz yok" diye bağırırken, çavuşa da; "Git bana bir metal kaşık çatal getir" diyorum. Çavuş koşarak çıkıyor.

Askerlerin hepsi, ağzımdan çıkacak talimatları harfiyen uyguluyor. Kimisi; "Doktor, bacaklarını çok geriyor ne yapalım?" diye soruyor. Ayaklarındaki postalları çıkarttırıyor ve ampulleri kestiğimiz testere ile ayak altlarını çiziyorum. Bu arada çavuş, elinde kaşık-çatal revire dalıyor. O heyecanla; "Komutanım, kaşık-çatalı getirdim" diyor. Bir avucunu çavuş bir avucunu ben, kaşık çatal sapı ile açmaya çalışıyoruz.

Askerlere; "Alnına ve göğsüne alkol sürün, biraz da burundan koklatın" diyorum. Sözlerimi, verilmiş bir emir gibi uyguluyorlar. Avuçlarını zorlarken yerde yatan asker inlemeye, hafiften kendine gelmeye, kasılmaları geçmeye başlıyor.

Nöbetçi Astsubay; "Doktor arkadaş, Üsteğmenim seni telefona istiyor" diyor. Yan odaya giderken çavuşa; "Ben gelene kadar avuçlarını açmaya çalış, siz de arada bir alkolle alnını ve göğsünü yumuşatın" diyorum.

Telefonda Dr. Üsteğmen'e durumu anlatıyorum. "Sara nöbeti, birazdan geçer. Size sormadan yapmak istemedim, bir kas gevşetici iğne yapayım mı?" Dr. Üsteğmen; "5'lik Diazem ampul yap ve ayıldığı zaman kas gevşetici hap ver, benim gelmeme gerek var mı?". "Gelmenize gerek yok. Eğer herhangi bir değişiklik olmazsa Astsubay sizi tekrar arar. Ben sizin dediklerinizi yapar ve sonuçtan bilgilendiririm" diyerek revire gidiyorum.

Asker biraz rahatlamıştı. Ancak kasılmaları hâlâ sürüyor ve kollarını savuruyordu. Askerlere; "Kaldırın yerden, sedyenin üzerine koyun" diyorum, kaldırıp sedyeye bırakıyorlar. Bileklerini alkolle ovarken çavuş ve diğer asker avuçlarını açıyor. "Bacaklarını ve kollarını bırakmayın, başını da yüklenmeden hafifçe tutun". İçeri giren nöbetçi astsubaya; "Şuradaki dolabı açmak için anahtarları verin, Diazem ampul alacağım." Nöbetçi astsubay hemen anahtarı bulup uzatıyor ve açılması yasak olan, doktordan başka kimsenin açamayacağı dolabı açıp bir tane 5'lik Diazem ampul alıyor, yandaki çelik dolaptan da enjektörü alıp iğneyi hazırlarken, sedyenin üzerinde yatan askerin yüzü koyun yatırılmasını ve kalçasının açılmasını söylüyorum.

Astsubay dahil hepsinin gözü bende. İdamla yargılanan ve hemen her gün bizlere dayak atan, ana avrat küfreden as-

kere, tıbbi müdahalede bulunan komünist, vatan haini, asker düşmanı Zeki. Bir parça pamukla alkolü alıp kalçadan iğneyi yapıyorum. "Sırtüstü çevirin. Başının altına yüksek bir şey koymayın. Biraz bekleyeceğiz" diyerek kullandığım enjektörü ve pamuğu çöpe atıyorum.

Astsubay, çebinden Silahlı Kuvvetler Sigarası çıkarıp bana uzatırken soruyor; "Burada içebiliriz değil mi?". "Evet içebilirsiniz" diyorum ve bana verdiği sigarayı -hem de filtreli- yakmasını bekliyorum. Çavuş ve erler; "Komutanım, biz de dışarı çıkıp bir soluklanalım mı?". "İki-üç arkadaşınız kalsın diğerleri çıksın, sonra değişirsiniz" diyorum. Sanki komutan emir vermiş gibi topuk selamı yapıp çıkıyorlar. Astsubay, masanın başındaki doktor koltuğunu gösterip; "Siz şöyle oturun. Belki yine telefon gelir; ben kapının yanında oturayım" diyerek sandalyeyi çekiyor.

Asker rahatlamış, kasılmaları geçmiş, gözlerini açmıştı. Kalkıp yanına gittim, biraz konuştum. Ecza dolabından iki tane kas gevşetici hap alıp askere; "Bir bardak su verin de içsin" diyorum. Alkolle bileklerini ovup; "Nasılsın? Şimdi daha iyisin değil mi?" diye sorarken, Astsubay yanıma geldi. Sedyede yatan asker bir bana bir Astsubaya bakıp; "Beni sen mi tedavi ettin?" diye sorarken gözlerinden yaş geliyordu.

Astsubay dayanamayıp arkasını döndü. Hasta, o sırada içeri girip baş ucuna gelen çavuşa; "Beni tedavi eden, müdahalede bulanan bu tutuklu mu?" Çavuş başını sallarken her ikisi de ağlıyordu. Astsubay sigara paketini masaya atıp; "Yak bir tane daha kardeşim yak. Senin hakkını ödeyemeyiz. Üstelik sana vatan haini deriz, yak bir sigara daha" Astsubay da ağlıyordu...

Askerler içeri girip çavuş ve sedyede yatan arkadaşlarını ağlar vaziyette görünce, bana dönerek; "Arkadaşımıza bir şey mi oldu?" diye sordular. Yataktan kalkıp geldiğim için

üşümüştüm, ellerimle kollarımı ısıtırken; "Hayır, arkadaşınızda hiçbir şey yok. Sadece bir nöbet geçirdi. Biraz sonra koğuşuna gidebilir." Hepsi sedyede yatan arkadaşının başına geçip; "Geçmiş olsun" diyorlardı. Üşüdüğümü gören çavuş, askerlerden birine; "Gidin doktora koğuştan bir palto getirin" derken sırtındaki parkayı omuzuma atıyor ve eliyle omuzumu tutarak; "Çok sağol. Hepimiz adına teşekkür ederim. Askerim ve emir kuluyum. Sizlere yaptıklarımızdan utanıyorum ama ne yapabilirim?" diyor. Masaya uzanıp astsubayın sigarasından uzatıyor; "Yak bir tane. Zaten biraz sonra koğuşa gireceksin sigara da içemezsin" Bu kez çavuş yakıyor sigaramı. Koğuştan asker bir palto getirdi onu giyerken çavuşa parkayı verip; "Teşekkür ederim" deyince; "Lafı mı olur abi. Sen can kurtarıyorsun, biz bir parka verip ısınmanı sağlıyoruz. Lafı mı olur."

Masada sigaramı içerken, içeri bir asker girip Astsubay'ın beni çağırdığını ve telefon görüşmesi yaptığını söyledi.

Telefondaki Dr. Üsteğmen'di. Benden önce, astsubay durumu anlatmış olacak ki telefonu bana verdiğinde; "Gerekeni yapmışsın, gelmeme gerek olmadığını astsubay söyledi. Sence durumu iyiyse koğuşuna gönder. Yapılacak başka bir şey yok sanırım. Müdahalen için teşekkür ederim" deyip kapattı.

Revire dönüp askere birkaç el kol hareketi yaptırdım. Sabah içmesi için bir tane daha kas gevşetici hap verip çavuşla beraber koğuşuna gönderdim. Nöbetçi Astsubay ve askerler beni koğuşa götürürken, diğer koğuşlardaki tüm tutuklular demir parmaklıklar arasından bana bakıyorlardı. Özellikle faşistler; "Vay be... helal olsun" der gibiydiler. Bizim koğuşun kapısı açılırken Astsubay, bir dal daha sigara uzatıp; "Çorbadan sonra içersin. Rahatsız ettiğimiz için özür dileriz. Tüm askerler adına teşekkür ederim. Sağolun" deyip, kapıyı kilitledi gitti.

Moskova'da Kızıl Meydan'da

Depremin üzerinden on beş gün geçmişti. 1 No.lu'da onarım bitmiş, akşam-sabah bizleri geri götürecekler diye bekliyoruz.

Cezaevinde koşullar eskiye oranla çok iyiydi. Hele benim o askere müdahale etmem, genel olarak askerler üzerinde çok etkili olmuştu. Eskisi gibi günün yirmi dört saati düşman gözü ile bakmıyorlardı. Kimisinin 'insan' yanı ortaya çıkmıştı.

Revirde olmanın her türlü imkanlarını kullanıyordum. Hemen her gün koğuşlara üçer-beşer B ve C vitamini hapları veriyor, kibrit ucundan sıkıntı çekmiyorduk.

Öğle yemeğinden sonra, havalandırmaya ilk çıkanlar faşistler oldu. Artık onlar da bizim 1 No.lu'ya döneceğimizi tahmin ediyorlar. Hallerine bakılırsa, bir anlamda bizim gitmemiz işlerine geliyor. Çünkü, yeniden çoğunluk onların eline geçecek. Öte yandan cezaevindeki kuralların, bizim sayemizde daha yaşanır olmasından, onlar da yararlandığı için gitmemiz pek işlerine gelmiyor.

Havalandırma bahçesinde Fehmi ile uzun volta atıyoruz. Canı biraz sıkkın. "Ne o bir problem mi var?" diye soruyorum. "Başım ağrıyor" diyor. Ceplerimi karıştırıyorum, belki ecza dolabından aldığım ilaçlardan kalan vardır diye. Bir Panadol-ağrı kesici buluyorum. "Bende bir ağrı kesici var, çay çıksın da onunla içersin. Eğer akşama kadar geçmezse, revirden ilaç alırım" diyorum ve voltaya devam ediyoruz.

Laf olsun diye havadan-sudan konuşurken konu yine 'kaçma-göçme' işlerine geliyor. Az önce başı ağrıyan, hiç konuşmadan zorla volta atan Fehmi birden canlanıyor. Göz bebekleri, kör kuyuda yanan alev gibi etrafa ışık saçıyor. Asık suratında bir gülümseme var. 'Pat' diye hiç anlamı olmayan

bir soru soruyor. "Biz şimdi hangi yıldayız?". "Yapma Fehmi. Hangi günü sorsan neyse de, yılları unutacak kadar da mı uzaktasın buralardan?". "Sen onu bunu bırak. 2000 yılına kaç sene var onu söyle?". "Yaaa Fehmi ne işin var 2000 yılı ile. O zamana kadar kim öle, kim kala. Zaten sen 2000 yılını göremezsin ki. O zamana kadar seni asarlar" Fehmi, bu 'asarlar' lafına fena bozuldu. Voltayı durdurup ağzından çıkan sözleri, elleri ile doğrularcasına; "Nah asarlar" diyerek; "Adam asmak öyle pankart asmaya benzemez. 12 Eylül'ün üstünden 5 sene geçti. İlk zamanlar ele geçseydik belki asarlardı. Tıpkı Erdal Eren gibi. Şimdi biraz zor o işler. Sen benim asılmamı bırak. 2000 yılında sen dışarıda olur musun, onu söyle?". "Olurum herhalde. Daha 2000'e 15 yıl var. Ben o zamana kadar kalmam. Hem ne varmış 2000 yılında? Ne olacak 2000'de?"

Duvarın dibine yaklaştık, tam dönecektik Fehmi cebinden Birinci sigarasının paketini çıkartıp; "Gel şuraya çömelelim, birer sigara içelim. Aklıma birşey geldi. Şimdi seninle bir söz vereceğiz. Bu söz ikimiz arasında 'devrimci' sözü tamam mı?"

Yılların yağmurunu, karını, tipisini üzerinden geçirmiş, taşlarının etrafındaki çimento harcı yeşillenmiş, nemli duvara yaslanıp, sigarasından bir nefes çeken Fehmi, sanki yeniden 'mavi solculuğa' çıkarken yaşadığı heyecanı yaşıyordu. Kekeleyerek aynı heyecanla soruyor; "Geleceksin değil mi? Çanlar çalarken, gecenin tam saat 24'ünde. Söz veriyorsun değil mi? Devrimci sözü. Ölmek var dönmek yok." Çömeldiğimiz yerden omuzlarımı tutup sarsıyor. "Söz mü? Söz mü? Ben mutlaka orada olacağım, hem de en büyüğünün önünde."

Konuştuklarından, anlatmaya çalıştıklarından hiçbir şey anlamıyorum. Yüzünde lunaparkta atlıkarıncalara ilk defa binen bir çocuk sevinci var. Sigarayı tutan parmakları titriyor. O an kesinlikle Erzincan 2 No.lu'nun havalandırmasında değil, başka yerlerde. Bana söz hakkı tanımadan, tek bir soru bile sormama fırsat vermeden aynı heyecanla anlatmaya devam ediyor. "O gece orası çok güzel olacak. Her tarafta renk - renk ışıklar herkesin elinde votka şişesi, sokak aralarında kalinka oynayan kızlar, erkekler, dudak dudağa öpüşen sevgililer, dünyanın dört bir yanından gelen enternasyonel komünistler ve sen komünist Gerilla Zeki ve ben Gürcü Fehmi." Sigara içmeyi bile unuttu. Kesinlikle aklı cezaevinde değil, ama şu bir gerçek, gittiği yerde yanında ben varım. Hem de kalabalık bir yerdeyiz. Üstelik votka bile içiyoruz. Bahçede volta atanlar, garip ve anlamsızca Fehmi'ye bakıp takılıyorlar. "Bu sefer nereye kaçıyorsun? Tünelin kaçıncı metresindesin? Dikkat et de bu sefer iade edilme. Gittiğin yer garantili olsun". Sataşmaları ben duyuyorum, ancak Fehmi hiç oralı değil. Konuşulanları duymuyor bile. Çömeldiğimiz yerden bir kez daha omuzlarımı, dizlerimi tutup sarsıyor. "Geleceksin değil mi Zeki? Beni yalnız bırakmayacaksın, böylesi güzel bir gecede? Yanımda en çok senin olmanı isterim. Söz ver bana. Devrimci sözü!"

Artık dayanamıyorum; "Bana bak Fehmi, kuyunun dibine dalıp gittin. Biliyorum, bir yerlerde bir şeyler yapıyorsun. Durup durup, devrimci sözü diyorsun. Söylesene neredeyiz? Niye gittik? Niye ikimiz gittik? Öpüşen sevgililer, votka, kalinka, gece ışıkları, saat 24, ne oluyor Fehmi? Burası Erzincan 2 No.lu. Senin de benim de idamım isteniyor. Kendine

gel Allah'ın Gürcüsü. Bak biraz sonra hava saati bitecek, gel iki volta daha atalım".

Az önce gülen, ışıldayan gözlerin yerinde şimdi, kin, nefret vardı. Çömeldiğimiz yerden doğrulurken, Fehmi etrafına bakınıp "Hepinizin ağzına... Ulan hayal kurmak bile yasak. Ne olmuş yani, şu cehennemden bir saat uzaklaşıp dış dünyayı düşünmekle çok şey mi istemiş olacağım?" Belli ki çok bozulmuştu. O, hızlı hızlı, paytak adımlarla yürürken, yavaşça soruyorum; "Ne düşünmüştün Fehmi? Sana söz. Hem de devrimci sözü. Düşündüklerini söyle. Bu sadece ikimiz arasında kalacak. Ne kadar ütopik olursa olsun, söz sana, düşüncene saygı duyacağım." Birkaç adım sonra durup konuşmaya başladı. "Bak Zeki. Sene 1985. Daha 2000 yılına 15 sene var. 15 senede ne olur ne olmaz bilinmez ama eğer yaşarsak sana 2000 yılına bir randevu vereceğim. İster gül, ister Fehmi kafayı sıyırdı de ama ben kararlıyım". Birer sigara daha yakıp voltaya devam ederken soruyorum. "Neye kararlısın? Ne randevusu? Yoksa tünel falan mı düşünüyorsun? Unutma bizi buraya geçici olarak getirdiler. Bugün yarın yine 1 No.lu'ya döneceğiz. Ne randevusu bu?"

Fehmi'nin az önce gerilen yüzü, yeniden gülücüklerle doldu. "Sana çok saçma gelebilir ama ben inanıyorum ki 2000 yılına kadar, şöyle veya böyle çıkacağım. En kötü ihtimal kaçacağım. Sen zaten tahliye olursun. Şimdi beni iyi dinle. 2000 yılına girerken yani 1999'un son günü, yılbaşı gecesinde ikimiz, birbirimizden haberimiz olmasa bile, Sovyetler Birliği'nde, Moskova'da, Kızıl Meydan'da, gece saat tam 24'te yani 2000 yılına girerken, çan sesleri, havai fişekler havada uçuşurken ellerimizde limonlu votka şişeleri ile Lenin Mozolesi önünde buluşmaya var mısın? Ama bu söz dev-

rimci sözü. Ne olursa olsun, ölmez yaşarsak, Lenin Mozolesi önünde, Moskova Kızıl Meydan'da, tam saat 24'te. Var mısın?"

Şaşırdım kaldım. Güleceğim, bu kez Fehmi bozulacak, gülemiyorum. Düşüncesini gayri ciddi buldum diye belki benimle birkaç gün konuşmayacak. Alt tarafı; "Tamam olur" diyeceğim ama diyemiyorum da. Fehmi ısrarlı; "Söz mü? Gelecek misin 2000 yılında Kızıl Meydan'a?" Biliyorum, vereceğim söz onu çok mutlu edecek. Ancak ikimizde biliyoruz ki, 2000 yılında çok şeyler değişecek, ama söz sözdür. Her şeyi veya hiçbir şeyi düşünerek / düşleyerek; "Söz Fehmi, 2000 yılında, tam saat 24'te, Moskova'da Kızıl Meydan'da Lenin Mozolesi önünde seni bekleyeceğim. Sırtımda parkam, başımda kalpak, elimde kamera bu tarihi buluşmayı kayıt edeceğim. Ama gelmeyenin..."

Hava saatinden koğuşlara alınırken, bütün içtenliği ve samimiyeti ile Fehmi; "Bunu akşam yemeğinden sonraki çay saatinde sigara içerek kutlayalım. Sigaralar benden ha. Moskova'da da senden."

1987'de tahliye olduktan sonra, hep Fehmi'ye verdiğim sözü hatırladım. Şunu biliyordum ki, Fehmi de verdiğimiz bu sözü unutmayacaktı. Ne var ki aklımıza hiç gelmeyen bir olasılıktı Sovyetler Birliği'nin altüst olacağı. Dünyanın dengeleri altüst olmuştu. Varsın olsun, bizim verilmiş devrimci sözümüz vardı. Bu söz her şeye rağmen yerine getirilmeliydi.

2002 yılında Beyoğlu'nda kendi çalıştırdığı kahvehanenin önündeki hasır sandalyelerde oturup çay içerken, Fehmi, gözleri tıpkı 16 sene önce Erzincan 2 No.lu'daki gibi parıldayarak soruyor; "Zeki, seninle ne söz vermiştik biz? Hani

Sovyetler Birliği'nde, Moskova'da, Kızıl Meydan'da buluşacaktık. Ne oldu? Hani devrimci sözü?"

Oturduğumuz hasır sandalyeler üzerinde göz göze geliyoruz. İkimizin de göz bebekleri gülüyor. Bu kez sessizliği ben bozuyorum. "Ula Allah'ın Gürcüsü, ortalık yerde Sovyetler Birliği mi kaldı? Şimdi Lenin Mozolesi önünde geceliği 20 Dolara, biz cezaevinde iken doğan Nataşalar dolanıyormuş. Sen bırak Sovyetler Birliği'ndeki Kızıl Meydan'ı. Şimdi Havana'da "Devrim Meydanı'nda, Che'nin gölgesinde "Patria o muerte (Ya özgür vatan ya ölüm) diye bağırıp, "Hasta la victoria siempre (Her zaman zafere kadar) diyerek puro içip, rom'la sarhoş olmanın zamanı. Sen tarihi belirle."

Akşam sayımı yapıldıktan sonra koğuşlara alındık. Büyük bir ihtimalle, hafta başında tekrar 1 No.lu'ya geri götürüleceğiz. Kimi asker/gardiyanlara göre Albay, beni göndermek istemiyormuş. Revirde durumu Dr. Üsteğmen'e iletim; "Aynı davanın tutukluları ortak savunma veriyoruz, bu nedenle arkadaşlarımla birlikte olmam gerekiyor" dedim.

Her akşam olduğu gibi yine arka tarafta, yarım kibritle sigara yakıp geceyi geçireceğiz. Eczayı saklayan arkadaş, bir türlü parçayı bulamıyordu. Ya kayıp oldu ya da düştü. Her tarafı aradık bir türlü bulamadık. Kibritin ucu var, yakmaya ecza yok. Hepimizde sinirler gergin. Dört-beş saat, sigarasız durmamız mümkün değil. Oturup kara kara düşünürken aklımız taş devrine uzanıyor. Eskiden insanlar nasıl yakardı ateşi?

Sürtünme ile olabilirdi. Ama neyi nereye sürteceğiz? Zulamızda, çay kaşığından yapılmış bir 'bıçak' var. Fehmi, Kemal ve ben kafa kafaya verip düşünüyoruz. Bir ağaç parçası bulsak belki sorun çözülebilirdi. Nasılsa koğuşlardaki

ranzalar tahta. Fehmi; "Arka koğuştan bir parça tahta koparalım. Ağacı ağaca sürteriz, belli bir sıcaklık oluşur. Sonra da kibritin ucunu yakarız, olmaz mı?" dedi. Doğru. Neden olmasın ki? Hem yatakların içi de pamuk dolu. Üçümüz arka koğuştaki ranzalardan kopartılacak parça arıyoruz. Yapılacak aramalarda da ele geçmemesi lazım. Ranzaların arasında dolaşıyoruz. En sonunda Fehmi bir parça tahta kopartabildi. Kalemden biraz büyükçe. Kemal de yastığın ucunu açıp bir parça pamuk çıkarttı. Tahminimize göre bu iş, en az beş-on dakika sürecek. Üçümüzün birden arka koğuşta olması dikkat çekebilir diyerek, Kemal ve ben ön tarafa geçiyoruz. Her iki-üç dakikada nöbet değişimi yaparak sürekli küçük parçayı sürtüyoruz ki çabuk ısınsın. Arada bir kibritin ucunu dokunduruyoruz ama nafile. Kemal; "Daha var, ama başaracağız" diyor. Aklıma o meşhur söz geliyor; "Azimle sıçan mermeri delermiş" inat ettik, bu akşam sigara içmeden yatmayacağız...

Sidik bidonu koğuşun en dip tarafında. Her taraf sidik kokuyor. Bu yüzden orayı pek aramıyorlar. Biz de sidik kokusuna inat, bulunması zor diye tam sidik bidonunun yanındaki ranzayı seçmiştik.

Üst ranzalarda kimi gazete okuyor, kimi kitap. Karanlık alt ranzalarda ise en koyu sohbetler kaynatılıyor. Üçümüzün sık sık içeri girip çıkması koğuştakilerin dikkatini çekiyor, kaş göz işareti ile soruyorlar ve kendi aralarında; "Yine bir mucitlik peşindedirler, biraz sonra kokusu çıkar " diye yorum yapıyorlar.

Ve meşale yandı

On-onbeş dakika uğraştıktan sonra küçük parçaya kibriti sürttük, alevlenince pamuğu koyduk ve Fehmi ilk sigarayı yaktı. Yanan pamuğu sidik bidonuna attık. Çok pis ve keskin kokuyor. Fehmi derin bir nefes çektikten sonra; "Tamam meşale yandı, olimpiyatlar başlayabilir" diyor.

Önce alt ranzalara uçtu haber; "Meşale yandı". İnanmadılar. Fehmi koğuşa girerken Kemal "nöbete" gidiyordu. Arkadaşlar Fehmi'nin sigara kokmasından anladılar gerçekten sigara içildiğini. Fehmi söktüğü parçayı tekrar yerine koyarak "bizden sonra geleceklere lazım olur" düşüncesi ile 2 No.lu'da kalan arkadaşlara zula yerini göstermeyi de ihmal etmedi. Artık keyfimiz yerine gelmişti. Sigaramızı da içebiliyorduk.

Gece geç saatlere kadar oturduk. Nöbetçi asker/gardiyan televizyonu da kapatmadı. Fehmi ön ranzaların birinde, klasik müzik konseri dinliyor. Koğuşta ondan başka izleyen de dinleyen de yok.

Hemen solumda ranzada Kemal yatıyor. Sağımda, arka koğuşa giriş tarafında Fehmi var. Üşümüş olacak ki, gelip kendi yatağına uzanarak klasik müzik dinlemeye devam ediyor.

Kemal; "Meşale yanıyor mu?" diye soruyor. " Evet yanıyor". "Ben gidip hem sigara içeyim hem de bağırsaklarım bozulmuş, biraz poşet doldurayım" diyerek kalkıp arkaya koğuşa gitti. Fehmi'nin haberi yok o hâlâ televizyonda.

Aradan bir iki dakika geçmeden koğuşa kötü kokular gelmeye başladı. Fehmi bir iki havayı kokladı sonunda dayanamayıp patladı:

"Ulan kardeşim adamlar sıçar gibi osuruyor. Böyle de osurulmaz ki..."

Ranzamda gülmekten ikiye katlandım. Fehmi, sanki burnunun üzerinde sinek varmış gibi kokuyu dağıtmak için elini kolunu sallarken, hâlâ söyleniyor.

"Vallahi sıçsan böyle kokmaz."

Gülmekten bir şey diyemiyorum. Fehmi televizyonu, konseri hepten unuttu.

"Zeki meşale yanıyor mu?"

Suratına bile bakamıyorum, sırtım dönük cevapladım; "Meşale Kemal'de. 'İçine s..çarım ben böyle poşetin' sözünün hakkını veriyor..."

Nasıl uyudum bilmiyorum.

Sabah hafta sonu olmasına rağmen çavuşun o sert sesi:

"1 No.lu Cezaevi'nden gelenler hazırlansın..."

✦ ALTINCI BÖLÜM ✦

Gereğimizi düşünüp yazıyorlar...

Acaba o kalemi kıran eller ilk, orta, lise ve hatta üniversitede, tahta sıralarda kaç kez kırmışlardı kalemlerinin uçlarını?

Yeniden yazmak, çizmek, imza atmak, belki de sevgiliye mektup yazmak için kim bilir kaç kez.

Ama onlar bu kez kalemin ucunu değil kalemi kırdılar...

Bir daha ölüme imza atmamak için mi yoksa bir fidanın ucunu kopartır gibi yaşamdan kopartmak için mi? Oysa daha şimdiden, gerekçeli kararımız hazırlanmadan, hazırlanmıştı ölüm fermanlarımız.

Meğerse ne kolay şeymiş kalemleri karşılıklı, yüz yüze bakarak kırmak.

Sevmedim, sevemedim şu gereksiz yere gereğini düşünmeyi. Adamlar bizim gereğimizi düşünüp sonra da gereksiz olduğumuza karar vererek kalem kırıyorlar.

Ne demek gereksiz adamların gereğini düşünmek? Eğer, devlet gereksiz adamların gereksiz işleriyle uğraşmaya avuç dolusu paralar veriyorsa o zaman ne gereği var gereksizlere 'Gereği düşünüldü' diye yazı yazmanın ve o yazıyı yazan kalemi kırmanın?

Kalemin kırılması gerekiyormuş. Adalet adına, adalet yerini bulsun diye.

Onlar bizim gereğimizi düşünüp yazarken, biz de geleceğimizi düşünüp Erzincan 1 No.lu'da: 'Sigarayı bırak, sağlıklı yaşa' kampanyası başlattık.

Yani gereği düşünüldü. Sigara bırakılacak. Cezaevinin çoğunluğu kampanyayı destekliyor.

Seneler öylesine hızlı geçiyor ki, sanki 1985'in kar taneleri, daha bir güzel daha bir sevimli. Şeffaf, temiz tüm sevimliliği ile beton zemin üstüne düşen kar tanelerini izlerken bunları düşünüyorum.

On kişilik koğuşumuzda sobamız yanıyor. Cezaevinin en küçük koğuşundan en küçük penceresinden, bir çift kara göz beyazlıklara dalıyor. Göz bebeklerimde sevdanın, kavganın türküleri söyleniyor. Kimi yerde halay çekiliyor, kimi yerde karşılama oynanıyor. Davulun tok sesine inat, saz inceden çalıyor. Velhasıl, göz bebeklerimde sevinç var, umut var... Belki de gözyaşı...

Koğuş hava saatine hazırlanıyor. Montlarımızı, kazaklarımızı giyip çıkıyoruz havalandırmaya.

Kemal yine başında sekiz köşeli, Çarşamba işi kasket, ayağında yumurta topuk bot, üzerinde mafya palto, elinde zeytin çekirdeğinden tespih. Her zamanki gibi dudağının ucunda sigarası, "Metin yine kardan adam yapalım" diyor.

Hava çok soğuk. Sigara içmiyoruz ama ağzımızdan çıkan buhar tren bacası gibi. Kemal, Metin, Sadettin kardan adam yapmaya uğraşıyor.

Duvarın dibine çömeldik Sedat ile.

Ramis, Turan'la Artvin sohbetini koyulaştırmış. Fahrettin, Fatih ile elleri kollarını hararetle sallayarak bir şeyler tartışıyor. Fatih'in 'muhalefet' damarı kabarmış herhalde.

Mahkemeler neredeyse karar aşamasına geldi. Kimbilir önümüzdeki bahar-yaz nerede olacağım. Belki de deniz kıyısında! Deniz, güneş, kum, yüzmek, balık ve tabii ki rakı.

Kar taneleri birbirine yapışıyor. Say ki öpüştü, say ki kucaklaştı.

Asker/gardiyan: "Hava saati bitti, herkes koğuşlara."

Koğuşta, bir yandan üzerimizdeki fazlalıkları çıkartıp oda sıcaklığına uyum sağlarken, Metin, sobanın başında kendi kendine mırıldanıyor; "Başlarım kardan adamına. Zaten hiçbir şeye de benzemedi. Havuçsuz kardan adam mı olurmuş? Havuç olsaydı ben yerdim zaten. Bir dal sigaraya kandırdı beni. Bir daha bu herifin oyununa gelmeyeceğim. Her defasında da kandırıyor beni... Amaaan, varsın olsun ben de sigaramı alıyorum ya..."

Fatih gevrek gevrek sırıtıyor. Sedat ranzasına çıkarken Şeref, Ali Nuri'ye soruyor "Gerekçeli karar ne zaman okunacakmış, haberin var mı?". "Bilmiyorum. Zeki'ye abisinden mektup gelmişti, geçen mahkemede de görüşmüşlerdi. Belki onun bilgisi vardır". "Abim geçen duruşmada sormuş, henüz hazırlık aşamasındaymış. Çok yakında baskıya girecekmiş. Mektupta da aynı şeyleri yazmış. Yani en az birkaç ay daha sürebilirmiş."

Eraslan, sazan balığı gibi dalıyor söze; "Sizin mahkeme kıyamette biter. Kim dedi size beşli heyette yargılanın diye. Metin çantasını hazırladı ama nafile." Metin sobanın başında ellerini ovuşturarak; "Bana bak Eraslan, adamın canını sıkma. Zaten sigaram da bitti. Bütün hırsımı senden çıkartırım valla." Gülüyoruz ama Eraslan bu, devam ediyor; "Sen daha çok beklersin oğlum. Belki yakında af çıkar. Geçen gün gazetenin bulmacasında 'bağışlama nedir?' diye bir soru vardı. Cevabı tabii ki 'af'. Demek ki af Türkiye'nin gündeminde. Baksana bulmacalarda bile sorulmaya başladı. Bak sana söz,

af çıkarsa koğuştan ilk önce sen çıkacaksın. Ama şimdiden söz vermen gerekiyor. Hani senin şu boğazlı balıkçı yaka militan kazağın var ya, giderken onu bana bırak. Fazla giyme kirlenmesin. Biliyorsun bizim yolumuz uzun."

Metin iyice sinirleniyor; "Adamı dinden imandan çıkartma. Sana değil kazak günahımı bırakırsam, namerdim. Sen Fatih'e yanaş."

Eraslan, Metin'i kızdırmaya kararlı; "Gel anlaşalım. Akşam karavanadan sonra sana bir kıyak. Sigara içmeye tuvalete ikimiz gidelim. Sigaralar benden, ama çıkınca kapıyı tutacağız. Ne olur ne olmaz belki Fatih, bizim dumandan otlanır. Ona dumandan otlanmak bile yasak."

Muhabbetin sonu gelmeden karavananın sesi gelmeye başladı. Yemek dağıtımı bizim koğuşa gelene kadar masayı hazırladık. Koğuş nöbetçisi Halil, yemeklerimizi paylaştırıyor. Bulgur çorbasına daldırıyoruz tahta kaşıklarımızı. Sedat; "Bunlara insan denmez. Köpekleri bile bizden daha iyi besliyorlar. Bulgur çorbasının yanına bulgur pilavı olur mu? Üstelik bu karda kıyamette yanında üzüm hoşafı veriyorlar. Bunların insan kere..."

Kış günü akşam daha bir erken iniyor, üzeri karla kaplı, saçaklarından buz sarkan mahpus penceresine.

Dışarıya bakıyorum. İri, sarı gagalı karatavuk dolanıp duruyor. Karşımda Munzur. Şimdi uyuyor.

Serçeler, 'bizim güvenliğimizi sağlayan!', havlamaktan ve depremi bildirmekten başka bir işe yaramayan, cinsi cibilliyeti belirsiz köpeklerin bıraktığı artıklarla karınlarını doyuruyorlar. Köpekler mi? Onlar da eğer artarsa bizim artıklarımızdan ve mutfaktan çıkan kemiklerle doyuyorlar. Peki, biz tahliye olursak bu köpekler nasıl doyacak? Bu ülkede cezaevleri hiç boş kalmaz, köpekler de acından ölmez" dizele-

rimi şiir gibi okuyup, kendi kendime gülüyorum. Hakkı, alt ranzadan "Zeki biliyor musun, kendi kendine gülene 'Zeki' derler" diyor.

Yemekten sonra çayın keyfi bir başka güzel oluyor. Öylesi alıştık ki, çay içmeyince sanki sözleşmiş gibi hepimizin başına ağrı giriyor.

Halil sobaya kömür attı. Yakacak sınırlı olduğu için idareli kullanıyoruz. Az ama sık sık kömürle besliyoruz pik demir sobamızı. Soğumasın yeter. Geceler soğuk oluyor. Kimimiz gece geç vakte kadar okuyor yazıyor.

Günler, haftalar geçiyor. Bekliyoruz, gereğimizde neler düşünmüşler, yazmışlar diye. Belki de gereksiz bir bekleme.

Havalandırma bahçemizde karlar eridi. Damlardan salkım saçak, kılıç balığının kılıcı gibi sarkan buzlar eridi. Havalandırmanın bir köşesinden lağım sularına karışıp bir yerlere yol aldılar, yok oldular.

Oysa bizim yolumuz belli. Yirmi adım sağa- yirmi adım sola. Ne bir eksik ne bir fazla.

Zaman geçiyor.

Öfke-kin-sevinç-üzüntü-dayak-kötek-yasak-türkü-spor-yağmur-güneş ve kuş.

Zaman kuşun kanadında.

Kış ilkbahara vurdu kendini. Köpeklerin artıklarını yiyerek karnını doyuran sarı gagalı karatavuklar, serçeler acaba neredeler? Yoksa onların da gerekçeli hükümleri hazırlandı mı? Yoksa gereksiz bir avcının çiftesinin ucunda gez-göz-arpacığa hedef mi oldular?

Avukatlar gerekçeli hükmün yazılıp, basımdan çıktığını, yakında mahkemeye çıkacağımızı, aldıkları duyuma göre cezaların hiç de hafife alınır cinsten olmadığını söylüyorlar.

Kafamızdan, karar duruşmasında tahliye olma fikrini silmeye başladık.

Karatavukların yerini şimdi sığırcıklar aldı. Serçeler, yine halka olmuşlar kulübenin önündeki yalağın etrafında. Köpeklerin eniklerinden fırsat bulurlarsa yalağa gagalarını dokundurup çekiyorlar. Anaç köpek havladıkça serçeler, sığırcıklar kanat çırpıp havalanıyorlar.

Munzur'un eteklerinde serin esiyor akşam saatlerinde rüzgar. Gözetleme kuleleri bu akşam sanki daha hareketli. Cezaevinin hemen yanındaki askerî havaalanından havalanan iki fantom, ses hızının ırzına geçerek ve kulaklarımızı sağır ederek tepemizden geçiyor. Osman abi, havalandırma bahçesinde cuma akşam sayımı ve İstiklal Marşı için toplanırken; "Uşak, yoksa ikinci 12 Eylül mü oldu?" diye laf atıyor. İdare kapısının hemen girişindeki yüksekçe yerde iki asker/gardiyan, esas duruşa geçiyor. Anlaşıldı, Albay gelecek.

Hepimiz bir araya toplandık. Havalandırma bahçesine 'dayak timi' girdi. Bu sefer ellerinde cop, demir sopa, falaka değnekleri yok. Arkamızda ikişerli sıra olup beklemeye başladılar. Askerin 'dikkat' komutu ile albay ve üsteğmen havalandırmaya girdi. Askerleri selamlayıp, bizi atmaca gözü ile süzerek; "Size yıllardır şu rahat-hazırol'u öğretemedim" diyor. Normal koşullarda bu lafların ardından toplu dayak gelir. Ama hiç de oralı değil gibi. Ne arkamızdaki askerlerde böyle bir hazırlık var, ne de albayın böyle bir şey yaptırmaya niyeti.

Ve konuşma başlıyor:

"Çok uzun zamandır sizlerle beraberiz. Kimi zaman iyi günler yaşarken kimisinde istenmeyen olaylar yaşandı. Aslında her biriniz zeka küpü. Ama siz o zekayı başka yerlere harcamışsınız. Çoğunuz üniversite, yüksek okul mezunu. Si-

zi burada, dört duvar arkasında bekleyen, nöbet tutan askerlerin ise tahsil durumu ortada."

Hepimiz birbirimize bakıyoruz Albay uzun zamandır böyle konuşmalar yapmıyordu. Altından bir şeyler çıkacak, ama ne...?

"Erzincan'da askerî mahkemelerde açılan birçok dava var. Bunların en kalabalık olanı ve beşli heyetin yargıladığı tek dava Giresun Devrimci Yol Davası. Uzun zamandır mahkemelere gidip geldiniz. Suçlandınız, suçladınız, kendinizi iyi kötü savundunuz."

Hayretimiz biraz daha artıyor. Anlaşılan, bizim dava ile ilgili bir şeyler söyleyecek. Bu da demektir ki: Gerekçeli hüküm okunacak, dava Askerî Yargıtay'a gönderilecek, bizler de Erzincan Cezaevi'nden sevk edileceğiz.

Orası da cezaevi burası da...

Sene 1982. Trabzon Bahçecik Askerî Cezaevi'ndeyim.

Trabzon'u kuş bakışı gören Bahçecik Cezaevi'nde kalorifer peteğinin üzerine oturmuş, azgın dalgalarını kıyıya vuran Karadeniz'i seyrediyorum. Sevgilim geliyor aklıma. Adı Bende Kalan...

Yazın köyüm Ayvasıl'da -Küçüklü- mektep yanında denize girişlerimi, Karakum'da kendimi güneşe teslim edişimi, derimin soyuluşunu, kıyıya attığımız mayet ağını çekişimizi, akşamüstü mektep başında içtiğimiz soğuk rakıları, hamsi karaya vurduğunda, emicemin oğulları ile kara okul önlüğünden bozma donlarımızın paçalarını bağlayarak içine hamsi dolduruşumuzu ve sonra dal taşak eve gittiğimiz günleri, balık koktuğum için ceza olarak gödenli -kurbağa- göle yollanıp ağladığımı, harmanın tam orta yerinde dedemin

diktiği dut ağacında, mısır ekmeğinin göbeği ile yediğim dutları düşünüyorum.

Öylesine dalmışım ki, birlikte tutuklandığımız Bulancak Lisesi'nin o dönemki müdürü Mustafa K.'ın yaklaştığını duymamışım bile. Yanımda duruyor ve soruyor: "Zeki, bizi ne zaman Erzincan'a götürürler?". "Ne bileyim hocam, vaktimiz gelince götürürler". Hocam ısrarlı ve kararlı, sanki Erzincan'a ne zaman gideceğimizi biliyorum da ona söylemiyorum. "Yakında gideriz değil mi? Benim ziyaretçiler söyledi, eğer Erzincan'a mahkemeye gidip ifade verirsem hemen tahliye olurmuşum."

" Yaa müdürüm. Orası da cezaevi burası da. Ne fark eder. Hem Erzincan'da dayağın bini bir paraymış. Rahatlık bir yerine mi batıyor? Mis gibi kuzu kuzu yatıyoruz işte. Gel otur da denizi, martıları, fındık bahçelerini seyret. Daha ne zaman bunları göreceğiz hiç belli olmaz."

Müdür bir dal Maltepe sigarasını uzatırken, oflaya puflaya dönüp volta atmaya gidiyor.

Başım bulutlara değiyor sanki. Cezaevinin hemen yanındaki ahırdan inek b.ku kokusu, evin önünde gıdaklayan tavukların ve sadık bir bekçi gibi evi koruyan alacalı-beyaz köpeğin sesi geliyor.

Kafamda hep aynı soru. Bizi ne zaman Erzincan'a götürecekler? Dava arkadaşlarımla ne zaman aynı koğuşu paylaşacağım? Dayak yerken, savunma hazırlarken, çay içip türkü söylerken bir arada olmak, nasıl olacak?

Denizin tam orta yerinde bir hamsi teknesi, ağlarda kalan hamsileri temizliyor. Bir anda teknenin etrafında martılardan beyaz bir bulut oluştu. Her biri, tepeden gözüne kestirdikleri hamsiye 'baş dalışı' yapıp kuyruğunu sallaya sallaya kanat çırparak uzaklaşıyor.

Karadeniz'in azgın dalgaları arasında güneş boğulurken, sırtım üşüyor. Ranzadan kazağımı alıp voltaya çıkıyorum. Artvinli Ali ve Tonyalı İmdat'la üçlü volta atıyoruz.

Sabah çorbası geldiğinde uyuyordum. Birol iki tabak çorba almış, beni uyandırdı. Komün yaşıyoruz. Kahvaltı için reçel ve Sana yağı da koymuşlar masaya. Birazdan sayım yapılacak.

Kahvaltıdan sonra sigara yakıp ranzama uzanmıştım, koğuşun mazgalından asker/gardiyanın sesi ile kalktım.

"Erzincan'dan askerî heyet geldi. Cezaevini denetleyip tutuklularla görüşecek. Hepiniz hazır olun."

Kimdir? Nedir? Ne için geldiklerinin yorumunu bile yapamadan askerler içeri giriyor. Normal sayım düzeninde bekliyoruz.

Yakasındaki kırmızı işaretten kurmay olduğunu anladığımız yarbay ve yanındakiler, hepimizi tek tek gözden geçirdikten sonra kurmay yarbay soruyor:

"Nasıl, cezaevinden, idareden memnun musunuz? Burası geçici cezaevi. Zaman içinde davalarınızın görüldüğü yerlere gideceksiniz. Hepiniz aynı davadan yargılanmıyor değil mi?"

Cezaevi Komutanı; "Komutanım genelde bölgeden, tüm davalardan tutuklular mevcut. İlgili mahkemeler sevk istediğinde gönderiyoruz".

Yarbay yeniden hepimizi gözden geçirip soruyor:

"İçinizde idamla yargılanan var mı? Yani 146/1'den tutuklu var mı? Varsa bir adım öne çıksın."

Hiç kimsede hareket yok. Bir tek ben bir adım öne çıkıyorum.

"Senden başka 146/1'den yargılanan yok mu?"

Hiç kimseden ses çıkmayınca bana dönüp "Hangi davadan yargılanıyorsun? Ne zamandır buradasın?" diye soruyor.

- Giresun Devrimci Yol davasından yargılanıyorum. Yaklaşık dört aydır Trabzon'dayım. Davam Erzincan Askerî Mahkemesi'nde. Sevk için dilekçe vermiştim, bekliyorum.

Yanındaki yüzbaşıya bir şeyler not ettirdi. Koğuşu, tuvaleti gezip ranzalara göz atıp çıkarken beni gösterip:

- Yakında sevkin yapılacak, dedi. Heyet koğuştan çıkar çıkmaz herkes etrafımda toparlandı.

- Oh be nihayet mahkeme önüne çıkacaksın. Varsın dayak- kötek- falaka olsun. Hiç olmazsa dava arkadaşlarınla beraber olacaksın.

Mustafa önüme atlayıp:

- Zeki, beni de götürürler değil mi? diye sordu.

Sanki Erzincan'a gidince dört yıldızlı otelde kalacağım. Cezaevinden cezaevine gidiyoruz. Çok rahat bir yere gidiyormuşum gibi bir hava esiyor orta yerde. Birkaç gün geçtikten sonra hava saatinde nöbetçi subay gelerek benim ve Müdür Mustafa'nın yarın sabah Erzincan'a sevk edileceğini bildirdi. Havalandırmadan koğuşa gidip hazırlanmaya başladım.

Akşam sayımında nöbetçi subay bir kez daha hatırlattı, sabah erkenden yola çıkacağımızı. Çıkmadan önce tüm hazırlıklarımızı yapmamızı, yanımıza alacağımız sigaraya kadar her şeyi gözden geçirmemizi bir kez daha belirtti.

Sayım sonrası atılan voltalarda biraz hüzün, biraz sevinç vardı. Birkaç ay da olsa, aynı havayı solumak, aynı tabaktan birlikte yiyip içmek, kalorifer borusundan su çekip banyo yapmak, üç faşisti döverek Erzurum'a sürdürmek... Hepsinin anısı vardı elbet.

Müdür, tekel bayii gibi sigara dağıtıyor, önüne gelene her sözü veriyor, tahliye olmuşçasına seviniyordu. İlk duruşmada gerçekten tahliye olabilirdi. Ama yargılandığın yer, askerî mahkeme. Ananın, babanın adı, adresin dedin mi altı ay geçiyor.

Koğuşun bir ucuna geçip yine kalorifer peteğinin üzerine çöreklendim. Sigaramdan derin bir nefes çekerek belki de son kez Karadeniz'e doğru bırakıyorum. Belki de diyorum çünkü, hiçbir cezaevi Trabzon Bahçecik gibi olamaz. Manzarası öylesine tabiatla iç içe ki, sanki mahpus değilsin. Martıları görebiliyorum, fındık bahçelerini de. Kulağımda alacalı beyazlı köpeğin havlaması ve kuledeki nöbetçinin düdük sesi.

Karadeniz'in üzerindeki adı gibi kara bulutlara bakıp anamı babamı düşünüyorum. Anam gül yüzlü gülüyor, babam eğri kasketi ile konuşuyor; "Korkma ey oğul, sen nice zorlukları aştın evine döndün, bu kez yine döneceksin" der gibi. Bulutlar sanki ağlamaya yüz tutmuş, onlar bana ben onlara bakıyorum. Nehirde akan durgun sular gibi süzülen bulutlar yer değiştiriyor. Yan taraftaki ahırdan gelen koku çarpıyor burnuma. Kulağımda tavukların gıdaklaması. Belki onları bile özleyeceğim.

Uyku tutmuyor, kalktım. Fareler içerde cirit atıyorlar. Ali ve İmdat da uyuyamamış. Birlikte volta atıyoruz. Nereden aklımıza geldiyse, belki ilerde başka cezaevlerinde lazım olur diyerek, bir kez daha duvar yazısı üzerine konuşuyoruz. Hem geneli hem özeli.

Dışarıda horozlar ötüyor. Hâlâ voltadayız. İmdat dolaptan zeytin, peynir, reçel, yağ ve oralet alıp masaya kahvaltı hazırlıyor. Müdür çoktan çantasını hazırlamış, koğuş kapısının yanına bırakmış. Kim bilir kaçıncı sigarasını içiyor. İmdat:

- Gelin kahvaltı hazır, bir şeyler atıştırın. Yolunuz uzun, her tarafta kar var. Sonra Erzincan'a gidince bizi aç yolladılar dersiniz:

Bir şeyler atıştırırken İmdat, çantalarımı kapıya götürüp bırakıyor ve mazgal açılıyor:

- Zeki Kırdemir, Mustafa K. sevk için çantalarınızı hazırlayın. Nöbetçi subay sizleri almaya gelecek.

Ve ayrılık.

Elveda Karadeniz'in hırçın dalgaları, fındık bahçeleri, hamsi, martı, havlayan köpek ve gıdaklayan tavuk.

Elveda ranzam, kalorifer peteğim, gecelerce yolunu gözlediğimiz tüm fareler, kemeler elveda.

Ve Ali ve İmdat, Hasan, Mehmet, Rahmi, Eyüp. Elveda Bahçecik volta bahçem.

Kelepçem takılmadan son kez öptüğüm, kucakladığım dostlarım, elveda...

Ve nöbetçi subay ve erler...

Kelepçe elinde nöbetçi subay son kez soruyor:

- Tüm ihtiyaçlarınızı gördünüz değil mi?

Başımı sallayarak montumu giyiyor ve ben sağ bileğimi müdür sol bileğini nöbetçi subaya uzatıyoruz:

- Gidelim, yolumuz uzun. Zigana'yı, Kop'u geçeceğiz. Zor bir yolculuk.

Amerikan tipi kelepçe 'Tırk' diye kapanıyor.

Be hoca sıçacak zamanı mı buldun

Sadece iki kişi sevk olduğumuz için askerî bir cipe, iki asker ve bizi Erzincan'a Askerî cezaevine 'emanet' edecek astsubayla adeta tıkıştırılarak biniyoruz. Gün doğumunda sırtımızı dönüp Karadeniz'e, vuruyoruz kendimizi dağ yolları-

na. Denizden adım adım uzaklaşırken yol kenarındaki çamların tepelerinde kar görünmeye başladı. Astsubay, araç içinde sigara içmemize izin verirken tepelere doğru tırmandıkça kar, yola iniyor. Yol tamamen kar içinde. Bizden önce araç geçmemiş olacak ki, hiçbir lastik izi yok. Asker/şoför aracı çok yavaş ve dikkatli kullanıyor. Yanında oturan astsubay ikide bir şoförü uyarıyor:

- Bak bunlardan birisi idamlık. Kaza falan olur kaçarlarsa, kendimizi kurtaramayız. Ona göre.

Asker/şoför hazır cevap;

- Dikkatli sürüyorum komutanım.

Zigana'nın tepesinde tipiye yakalanıyoruz. Araç bir ara duruyor ve astsubay aşağıya inip yolu kontrol ediyor. Sonra da söyleniyor;

- Böyle havada sevk olur mu?

Oysa daha Kop'u geçmedik. Burada durum böyle ise Kop Geçidi kim bilir nasıldır? Kelepçenin kolumu iyice sıktığını hissediyorum. Astsubayın canı sıkkın. Araç ağır ağır yol alırken, güneş arada bir kendini gösterip tekrar yerini kar yağışına bırakıyor. Yol bulmamız güçleşiyor. Hepimizin gözü yolda. Mustafa'nın, "Komutanım benim tuvaletim geldi" sözü sessizliği ve gerginliği bir anda gülme krizine çeviriyor. Astsubay hem sinirli hem gülerek cevaplıyor;

- Be hoca, sıçacak zamanı mı buldun? Zaten yolu zor buluyoruz. Önümüzde konaklanacak yerde yok. Hem kelepçenin anahtarı da zarfta ve mühürlü. Açmam mümkün değil. Bu vaziyette elin kolun kelepçeli nasıl sıçacaksın?

Müdür'ün suratı dört mevsimi yaşıyor. İnanmaz gözlerle bize bakıyor.

Ne çare ki münasip bir yer bulunacak, müdür rahatlayacak, ben de yanında kokular arasında sigaramı içeceğim.

Kar yağıyor. Önce askerler güvenlik önlemi aldı, birisi sağımızda birisi solumuzda. Arkamızda astsubay, tam ortalarında kolları kelepçeli biz. Kendi haline o dahil hepimiz gülüyoruz. Kelepçeli elim onun denetiminde. Nereye isterse oraya hareket edebiliyor. Ancak müdürün hacetini giderebilmek için üç el yetmiyor. Bu kez benim boşta kalan sol elim devreye giriyor. Pantolonunu birlikte zorla indirirken ikimiz birden çömeliyoruz ve müdürüm bir güzel rahatlıyor...

İşini bitirdi, silip kalkacak olmuyor, kalkamıyor. Sol elimle zorla bir kartopu yapıp müdürümün temizliğine de yardım ettikten sonra, yine dört elle donunu pantolonunu çekip cipe yöneliyoruz. 'Sol elimi b.ka bulaştırma' olayı böyle kişisel tarihime mal olurken, müdür de silah zoruyla karda rahatlayıp, kıçını kartopuyla başkasına sildirerek bir başka tarih yazıyordu.

Erzincan 1 No.lu Askerî Cezaevi'nin yedi çinko tabakası yan yana perçinlenip kaynaklanarak yapılan ve demirden bir ray üstünde hareket eden kapısını, dört asker zorla iterek açarken, ne zorlu bir yere geldiğimizi, kelepçe arkadaşım müdüre fısıldıyorum:

- Rahatlık bir yerlerimize batıyordu di mi? Al işte sana Erzincan Askerî Cezaevi.

Müdürde ses soluk yok. Heyecan ve korkudan titriyoruz. Biliyoruz ki, iner inmez 'bir fasıl' geçecekler. Aracı kullanan asker, idare kapısına yöneldiğinde, cezaevinin dış bahçesindeki havuzun yanında tek başına dolanıp, köpeklerle oynaşan, boynuna fular takmayan ve ceketinin üst iki düğmesi açık, genel evdeki kadınlar gibi sakız çiğneyip patlatan, sonradan adının Zafer olduğunu öğrendiğim üsteğmen, eliyle yan taraftaki tel örgülü kafesi gösteriyor. Aracı kullanan askere cipin içindeki astsubay "tel örgülü yere yanaş" diye emir veriyor. Astsubay "emanetlerini, sağsalim, kazasız bela-

sız" getirdiğini kısa künye ile takdim edip, içinde kelepçemizin anahtarı bulunan zarfı uzatıyor. Bir anda nereden çıktığını göremediğim askerler cipin etrafını sarıyor.

Üsteğmen, zarfı açıp kağıtları okuduktan sonra elindeki anahtarı, yanına çağırdığı askere verirken; "gerekeni yapın, bu gece hücrede kalacaklar, yarın mahkemeye çıkartılacaklar" diyor. "Yarın mahkemeye çıkartılacaklar" sözüne seviniyorum. Zafer Üsteğmen; "Unutmayın yarın mahkemeleri var. Sorguları yapılacak" diye tekrar ikaz ediyor. Bu ikazdan çıkan ilk ders, "Az dövün, ellerinde, yüzlerinde, kafalarında herhangi bir delil olmasın" anlamında olmalı. Tel örgülü kafesin kapısında kelepçelerimiz çözülüyor ve tekme tokat içeri atılıyoruz. Beraberimizde getirdiğimiz birer küçük çantayı da yanımıza bırakıp, ilk talimatı veriyorlar. "Burada herkes komutandır. Herkese komutanım diyeceksiniz. Şimdi donunuza kadar soyunup bekleyin".

Mart ayı. Dışarısı soğuk. Ancak soğuk falan hikaye. Korkudan buz gibi titrerken bir taraftan da üstümüzdekileri çıkartıyoruz. Müdür Mustafa bana bakıp bir şeyler söylemek istiyor. Aynı anda, tel örgülü kafesin içine giren insan azmanı dört askerden birisi okkalı bir 'Osmanlı' tokadı ile müdürü yere sererken; "Burada konuşmak yasak, biz emir vermeden tek kelime konuşmayacaksınız anlaşıldı mı?" diyor. Müdür; "Anlaşıldı, tamam" diyerek doğrulurken, bu kez bir diğeri, postal ile dizlerini tekmeleyip; "Anlaşıldı komutanım diyeceksiniz lan!" diye bağırıyor. Sonra bana dönüp; "Ne çok da üst-baş giyinmiş. Bunlara Trabzon'da ders vermişler. Üstlerini kalın giyinirlerse az dayak yemiş olacaklar. Hele bir soyunun bakalım" diyor. Üsteğmen havuzun başından sesleniyor; "Getirdikleri eşyaları iyice inceleyin. Yazılı notları idareye götürün, incelendikten sonra verilecek. Bu gece ikisi de aynı hücrede kalsın." Asker tel örgüler içerisinde esas du-

ruşta, topuk selamı verip; "Emredersin komutanım" diyerek çantalara yöneliyor.

Üstümüzde sadece donumuz var. Müdüre ilk tokadı vuran; "Ellerinizi havaya kaldırıp, sırtınız dönük olarak, bacaklarınız açık, tel örgüye dayanın" diyor. Hiçbir şey konuşmadan dediklerini yapıyoruz. Üzerimizde sadece donumuz olduğu halde yine de elleri ile üzerimizi arıyorlar. Tam belime geldiğinde, donumun lastiğini çekip içine bakıyorlar. Rahat ederim diye "paçalı don" giymiştim Trabzon'da. Müdürde slip don var. Asker elini slip dondan içeri sokup, önündeki ek cebe benzeyen yeri yoklayarak; "Bunlar daha acemi. Slip donlan ne marifetler yapıldığını bilmiyorlar. Bunlarda özel not, şifre falan olmaz" diyor sonra da bacaklarımızın az açık olduğunu bahane ederek tekmelemeye başlıyorlar.

Heyecandan olsa gerek tel örgülü kapının yanındaki tahta ve plastik copları görmemiştim. Coplara baktığımı gören asker; "Hiç merak etme, onların da zamanı var. Şimdi üzerlerinizi giyin" diyor. Daha fanilamı giymeden tekme tokat saldırıyor. Yüzüme vurmamaya dikkat ediyorlar. Tekmelerle tokatlarla giyindik. Tek kelime etmiyorum. Zaten bir şey de sordukları yok. Kaba dayakla giyiniyorum. Üsteğmen Zafer, havuzun yanında evraklarımızı inceliyor. Tel örgüler içinde 'hazır ol'da bekliyoruz. Üsteğmen, yanımıza yaklaşıyor; "Lise Müdürü Mustafa K. hanginiz?" Müdür esas duruşta. "Benim komutanım". Askerler en ufak bir açığımızı bekliyorlar. Üsteğmen ağzındaki sakızı yere tükürüp atıyor. "Ulan sizde hiç utanma arlanma yok mu? Memlekete hayırlı evlat yetiştirin diye çocuklarımızı size teslim ediyoruz, sonra da müdürleri teröristlerin başı olarak karşımıza geliyor. Bu okulun müdürü böyle olursa öğrencileri kimbilir nasıl olur. Sizden bu vatan-millet ne bekler. Allahsızlar. Sonra da bize faşist dersiniz. Ne kadar faşist varsa hepsinin anasını avradını..."

Göz göze gelmemek için yere bakıyorum. Bu konuşmadan sonra güzel bir dayak yiyeceğimiz de kesinleşti. Müdürü bırakıp bana dönüyor. Sanki suratıma tükürecek gibi; "Evet Zeki Kırdemir, idamla yargılandığına göre kaç kişiyi şehit ettin? Kaç asker-polis öldürdün?" Kendimi sıkıyorum. Bu sözlerin ardından, mutlaka tekme tokat girişecek. Aramızda bir adım var. Bir anda göz göze geldik; "Zaten gözün göze benzemiyor. Piç, yılan gibi bakıyorsun. Kim bilir aklından neler geçiriyorsun. Dağda karşılaşsak hiç acımadan silah sıkardın değil mi? Vatan haini puşt, ibne!"

Konuştukça ağzı köpürüyor. Tükürükleri suratıma sıçrıyor. Bıraksa askerler beni paralayacak. Birden ayaklarıma basıp mideme yumruğu indiriyor. Sırt üstü düştüm. Askerler; "Kalksana ulan şerefsiz, asker-polis katili" derken doğrulmaya çalışıyorum. Nefes almakta zorlandığım için öne doğru eğik doğrulurken bu kez askerlerden birisi diziyle burnuma vuruyor. Burnum kanıyor. Üsteğmen kafes örgüden çıkarken askerler, silme tokat girişiyorlar. Henüz copları almadılar. Yarım saat kadar kedinin yumağı ile oynadığı gibi bizi yerlerde topaç gibi evire çevire dövdüler. Genellikle tekme atıyorlar. Çünkü ayakta duracak halimiz yok. Nihayet içlerinden birisi; "Haydi idare kapısına götürelim, birazdan akşam olacak, cezaevine giriş kayıtlarını yapalım" deyince, yine tekme tokat eşliğinde idare kapısına getiriliyoruz. Bu kez ellerinde cop da var. Trabzon'dan gönderilen belgelerde her türlü bilgi olmasına rağmen yine de dayak atarak sözlü kimlik kontrolü yapılıyor. Tahta coplarla omuz başlarımıza vuruyorlar. Soruları bitti. Tam hücreye götürüleceğiz sanırken bir tanesi; "Senin kalbin nerede?" diye sordu. Sağ elimle kalbimi gösterdim. Çok sinirlendi, "Sizin kalbiniz orası değil, burası" diyerek kıçını gösteriyor. "Dön bakalım şimdi kalbini memleketin Giresun'a." Yönümü, sağımı-solumu bilemeye-

cek haldeydim, sırtımı döndüm. Daha çok sinirlendi. "Ellerinle hayalarını tut, birde yumurtalıklarını parçalamayalım. Şimdi domal ulan". Hayalarım avuçlarımın içinde domaldım. Kaç kişi copluyordu, kimler tekme atıyordu bilemiyorum. Küfürün bini bir para. "Demek dağda gezer asker-polis öldürürsünüz ha. Sizi ibneler, komünistler." Dayak yerken yine bir diz darbesi ile tekrar burnum kanamaya başladı. Biraz doğrulup elimi hayalarımdan çekip burnumu ve yüzümü kapıyorum. Birisi; "Tamam şimdilik bu kadar yeter" deyince, dayak faslını kesiyorlar. Dayak atmaktan nefes nefese kalmış, köpek gibi soluyorlar.

Yüzlerine bakamıyorum. Midem bulanıyor. Kusmak istiyorum, korkuyorum kusamıyorum. Biliyorum ki, kussam yerdekileri yedirecekler. Yüzüm, burnum kan içinde, sümük içinde. Elimle yüzümü silerken içerden bir başçavuş çıkıp; "Kayıtları yapıldı, içeri alın" diyerek gitti. Attıkları dayaktan keyif aldıkları her hallerinden belli olan askerlerden birisi; "Bunu saymayın. Dua edin yarın mahkemeniz var. Yoksa ananızdan emdiğiniz süt burnunuzdan gelirdi. Öyle iki damla kanla Erzincan 1 No.lu'ya girmek, buranın şanına yakışmaz. Şanslısınız, yarın mahkemeye çıkıp sorgulamanız yapılacak. İsterseniz mahkemede; 'bizi cezaevine girerken dövdüler' deyin. Bu işin bir de mahkeme dönüşü var, anlaşıldı mı?" İki elim yüzümde burnumu tutarken başımı sallayıp 'evet' diyorum. Mustafa; "Anlaşıldı komutanım" diyerek emir tekrarı yapıyor. Kapılar açılıp küçücük bir hücreye atıldığımızda, hemen hela taşının üstüne çömelip kusmaya başladım. Hücrede tek kişilik tahta bir sedir var. Helanın çeşmesinde elimi yüzümü yıkayıp, sırt üstü tahta sedire uzanarak boynumu sedirden aşağı sarkıtıyor ve kanın dinmesini bekliyorum. Müdür Mustafa da, ben de şoktayız. Hiç bir şey konuşmuyoruz. Sadece müdüre fısıltı şeklinde; "Gördün mü

ananınkini? Erzincan, Erzincan dedin. Al işte Erzincan" dedim. Sinirden müdür de ben de gülüyoruz.

Sabah Mustafa K. Bulancak Kurtuluş Davası'ndan çıktığı ilk duruşmada tahliye oldu. Aynı gün 24.3.1983 Celse no: 36, Celse tarihi: 24.3.1983 "Erzincan'daki Er yatağı kışlasındaki mahsus salonda celse açıldı" notu ile başlayıp, "Trabzon Bahçecik Cezaevi'nden tutuklu olarak getirilip, kelepçeleri çözülerek, duruşmaya alınan sanık Zeki Kırdemir'in yapılan sorgulamasında..." diye devam eden ve "tutukluluk halinin devamına" ile noktalanan ilk duruşmam başladı. Mahkeme dönüşü hücreden alınarak, bu kez dayak yemeden, koğuşa verildim. Artık Erzincan 1. No.lu'nun idamlık bir sanığı daha vardı...

Erzincan 1 No.lu'nun hava saatinde albay anlatmaya devam ediyor:

"Gerekçeli hüküm okunup karar açıklandıktan sonra başka cezaevlerine sevk olacaksınız. Şu an kimin nereye sevk edileceği belli değil. Karar okunurken veya sonrasında hiçbir olay istemiyorum. Şimdilik söyleyeceklerim bu kadar."

Nöbetçi subay İstiklal Marşı'nı okuttuktan sonra koğuşlara çekiliyoruz.

Vaaz dinlemeye gelmedik...

24 Ocak 1984 yılında karara bağlanan Giresun Devrimci Yol Davası'nın gerekçeli hükmü nihayet hazırlanmış.

Yaklaşık üç aydır süren sigara bırakma kampanyası sona erdi. Hepimizin elinde sigara var. Mahkemesi olmayanlar bile ayakta, onlar da sigara içiyor. Herkeste korkunç bir gerilim var. Yıllarca süren mahkemeye nokta koyulacak. Artık hangardan bozma duruşma salonuna gitme devri bitiyor.

Cezaevinde olağanüstü önlem alınmış. Demek ki, karar gerçekten ağır.

Avluya alınırken adam başına neredeyse iki asker düşüyor. Kapıaltı açılıp dışarı çıktığımızda asker sayısının daha da fazlalaştığı görülüyor. Köpekler bile tam kıta hazır.

Duruşma salonuna girerken kelepçelerimiz çıkartılıyor. İzleyiciler ve ailelerimiz henüz salona alınmamış, yazılı basın ve televizyon kameraları yerlerini almışlar. Basına yakın oturan arkadaşlardan bazıları, kendilerine el kol hareketi yapan gazeteciye; "Çık dışarı köpek!" diye bağırıyor. Askerler araya giriyor, nöbetçi subay Tercüman ve Orta Doğu Gazetesi'nin muhabirlerini dışarı çıkartıyor.

Ailelerimiz ve dinleyicilerle aramızda askerler her zaman ki gibi duvar örmüşler. Duruşmayı izlemek için çok sayıda subay ve resmi kıyafetli pilot, ailelerimizden bile meraklı, en önde oturmuş duruşmanın başlamasını bekliyorlar. İzleyiciler bölümü tamamen dolu. Görevli subaylar dışarıya bağırıyor; "Daha adam almayın, salonda yer yok".

Mahkeme heyeti gelmeden dosyalar masanın üzerine konulmuştu. Arka kapı açıldı ve önde duruşma hakimi O. Kadri Keskin peşinde Askerî Başkan Top. Yb. Turhan Kavlakoğlu, üyeler Arif Olgun, Ö. Yılmaz Çamlıbel, Ask. Hakim Kd. Yzb. Niyazi Yılmaz ve Askerî Savcı Nuh Mete Yüksel kürsüdeki yerlerine yerleşirken oturduğumuz yerden sataşmalar başlıyor.

- Yazacak başka hikayeniz var mı?

- Sizin vereceğiniz karar sizin kararınız olacak. Muhatabı biz değiliz.

- Kalem kırana kalem kırarız.

Heyette belli bir heyecan var. Tabii bizde de.

O. Kadri, mikrofonu kendine doğru ayarlayıp ses düzenini kontrol ettikten sonra, "Hakkınızda verilen cezayı kılı kırk yararak yaptığımız incelemeler, tanık ifadeleri, bilirkişi raporları, yerinde yapılan keşiflerden sonra, çok dikkat ederek verdik. Kim neyi hak etmişse onun cezasını çekecek. Cezanıza itiraz edebilirsiniz. Gerekçeli hükmün tamamını okumayacağız. Sadece giriş bölümünden bazı yerleri okuyacağız. Sessizce okunanları dinleyin" diyor.

Kürsünün üzerindeki toplam 694 sayfadan oluşan Gerekçeli Hüküm'ün "Giriş" bölümü olan 75. sayfasını açarak okumaya başlıyor:

"19 Kasım 1920'de Kastamonu Nasrullah Camii'ndeki vaazında Mehmet Akif 'Milletler topla, tüfekle, zırhlı ile, ordularla, tayyarelerle yıkılamıyor, yıkılamaz. Milletler ancak aralarındaki bağlar çözülerek herkes kendi başının derdinde, kendi havasına, kendi menfaatini temin etmek sevdasına düştüğü zaman yıkılır. Düşmanlarımızın bugün bizden istedikleri ne filan vilayet, ne filan sancaktır, doğrudan doğruya başımızdır, boynumuzdur, hayatımızdır, devletimizdir' diyor."

Hepimiz bir anda yerimizden fırlayıp; "Burası cami değil, biz buraya vaaz dinlemeye gelmedik. Sen git Kocatepe Camii'nde vaaz ver. Kuru lafla kafa şişirme" diye bağırırken, güvenliği sağlayan subaylar -bu kez asker yedek koruma- devreye giriyor ve yerlerimize oturmamızı 'rica' ediyorlar.

O. Kadri'nin gözleri dışarı fırlamış, biraz tehditkar biraz ikna edici mikrofonu düzeltip sese biraz daha volüm vererek konuşmasını sürdürüyor,

"Daha birinci paragrafı okudum. Okuma işlemi, böyle sürerse gerekçeli hükmünü bir ayda bitiremeyiz. Okuduktan sonra hepinize tek tek söz hakkı vereceğim. Şimdi dinleyin, sonra konuşursunuz."

Gerekçeli Hüküm'ün 113. sayfasından okumaya devam ediyor:

"Komünizme göre kadında ortaklık eskiden beri mevcuttur. Bunun içindir ki komünistler kadında ortaklığı yasallaştıracaklar ve neticede 'kadında resmi ortaklık' gerçekleştirilmiş olacağından resmi ve gayri resmi fuhuş da kendiliğinden ortadan kalkacaktır."

Duruşma salonu karıştı. Tutuklu, tutuksuz sanık, dinleyici-izleyici herkes bir şeyler söylüyor. "Mahkemeden çekilin, şerefsizler" sözü çok bariz duyuluyor. Nöbetçi subaylar ortalığı yatıştırırken bizim bölümden birisi; "Bizlere o... çocuğu diyemezsiniz. Eğer devrimi yapsaydık sizin karınız, ananız, kızlarınız o..... mu olacaktı? Bize bu gözle bakanlara aynısını iade ediyoruz."

Ortalık yine karıştı. Merak nedeniyle duruşmaları izlemeye gelen, resmi elbiseli pilotlar bile ellerini açıp hayretlerini ifade ediyorlar. Ne görevli subay ne albay, kimse bizi durduramıyor. Yerine oturan da yok. O. Kadri baktı ki durum çok gergin, mahkemeyi öğleden sonraya bıraktı ve heyetle birlikte çıkıp gitti.

Öğle yemeğine götürüleceğiz. Albayın yanında elleri kelepçelenen Osman abi, ona dönüp soruyor; "Benim karıma, kızıma o... diyor. Ne kadar hakim olursa olsun, buna hakkı var mı? Gelmiş, siyasi bir davanın karar duruşmasında, bilmem ne tarihinde camide okunan vaazı anlatıyor. Bunun adı tahrik değil de ne? Amaçları duruşmada olay çıkarmak mı? Söyle albay, ölmüş eşek kurttan korkar mı?"

Albay da ses seda yok, sadece "Sakin olun. Şimdi cezaevine gidelim, yemeklerinizi yiyin, öğleden sonra duruşmanız devam edecek."

"Ne sakin olması. Adam gözümün içine bakarak bana küfredecek, ben de sakin olacağım öyle mi? Acaba kendisi ne çocuğu?"

Cezaevine nasıl geldik, ne zaman kelepçe takıldı, ne zaman çıkartıldı, koğuşa kimle geldim farkında değilim. Bugün -asker değil- nöbetçi subaylar ve çavuşlar yemek dağıtıyor. Yemekte tavada sebzeli köfte, içli pilav, sütlaç var...

Adamlar ya bizimle dalga geçiyor, ya da akşam sayımından sonra bomba atacaklar. Genelde bu yemekler bomba sonrası verilir. Belki de Erzincan'ın en büyük davasının bitmesini kutluyorlardı.

Tabaklara konulan yemeklere bakan yok. Masanın üstü sigara paketi dolu. Diğer davalardan yargılanan arkadaşlar da "şok" içindeler, onlar da yemeğe dokunmuyorlar. Maltada gezen subaylar; koğuşlara kapıdan; "Yemeğinizi yiyin, birazdan duruşmaya gideceksiniz" derken Sedat; "Senin anana, avradına birisi o..... derse yarım saat sonra keyifle yemek yiyebilir misin? Alın yemekleriniz sizin olsun, köpeklerinize verin..."

Subayda çıt yok. Normal koşullarda Sedat bunu söylese, çoktan 'derdest' edilip paralelde dövülürdü.

İdare kesin olarak bir olay çıksın istemiyor. Bu kez isyan çıkarsa cezaevinden çok sayıda ölü çıkacağını, bunun sadece tutuklular değil asker için de geçerli olduğunu tahmin ediyorlar.

Bu koşullarda tahliye beklemek olası değil. Zaten kendince cezasını beş yıl kesen sekize, sekiz diyen on beşe, yirmi yıl bekleyen idama hazır gibi...

Dolu gelen karavanalar dolu olarak geri dönüyor. Diğer koğuşlar da bir şey yememişler. Karavanalar toplanırken Nöbetçi Subay; "Mahkeme için hazır olun" diyor.

Neyimiz hazır olacak ki!? Koğuş kapıları açılırken sigarayı atıp Şeref'le kollarımızı uzatıyoruz. Maltada tutmadan hemen dışarı bahçeye alıyorlar. Güvenlik sabahkinden daha fazla. Cezaevinin etrafı zırhlı araçlarla çevrilmiş, iki üç adımda bir nöbetçi. Birisi cezaevine bakıyor diğeri boş alanı gözetliyor.

Hepimiz kelepçelenip bahçeye çıktığımızda albay, 'nutuk' atmak istiyor ama bağırıyoruz:

"Nutuk çekeceksen Kastamonu Nasrullah Camii'ne!"

Durumun çok gergin olduğunu görünce vazgeçiyor ve 'yürü' komutu veriyor. Duruşma salonu hangarın etrafı polis kaynıyor.

Salona gelip yerlerimize oturduğumuzda dinleyicilerle aramızın tamamen açılmış olduğunu gördük. Daha sonra oraya polisler geldi.

Mahkeme heyetini beklerken bir ses salonu yeniden hareketlendirdi:

"Hiç korkmayın, dün olduğu gibi bugün de yanınızdayız. Kurtuluşa kadar savaşacağız."

Kimdi? Nasıl bu kadar net ve uzun konuşmuştu anlayamadık ama bir alkış koptu duruşma salonunda. Askerler bile esas oğlanın kızı kurtarmasını bu kadar alkışlamamıştır, sinemadan bozma duruşma salonunda.

Hepimize bir moral olmuştu bu ses.

Gereği düşünülüp kalemler kırılıyor

Heyet içeri girince, O. Kadri mikrofonu düzeltip görevli subaya soruyor; "Tamam mı, eksik var mı?". "Hayır efendim tüm tutuklular hazırlar."

"Kaldığımız yerden devam edeceğiz. Ancak metnin tamamını okumayacağım. Kitaplar size daha sonra tebliğ edi-

lecek. Orada hakkınızda ne yazıyorsa okursunuz. Avukatlarınızın veya sizin itiraz hakkınız var. Herhangi bir olaya fırsat vermeden, giriş bölümünü okuyacak ve hükmü açıklayacağız. Şimdi sessizce dinleyin..."

Kaldığı yerden tahrik edici noktaları 'pas' geçerek okumaya devam ediyor. Bir ara okuma işine yanındaki üye hakim devam ediyor. Sonunda 'giriş' bölümünü bitiriyor. Ondan sonraki bölümler, kişisel ve siyasal değerlendirmeler olduğu için okunmadı. Mahkumiyet kararlarının açıklanmasından 'Gereği düşünüldü' demeden önce, son kez tuvalet ve sigara molası verildi.

Salonda tekrar yerlerimizi aldık. Yanımda Capon Yılmaz, diğer tarafımda Espiye Dikmen köyü eski muhtarı Şefik O. var. Şefik abi tahliye bekliyor. Bize göre sekiz-on yıl alırsa çok iyi. Tabii ona söylemiyoruz. Ben kendi cezamı biçiyorum. Ya sekiz ya da on yıl alırım. Avukatım Şükrü Kırdemir'in değerlendirmesi, en fazla beş yıl. Capon'a dönüyorum; "Ne dersin Capon?". "Valla Zeki, hiç okumasın, ikimize de sekiz yıl desin, çıkıp gidelim koğuşa birer cigara yakıp türkü söyleyelim".

O. Kadri, sol iç cebinden dolmakalemini çıkartıp bu kez gerekçeli hükümden değil, dosyadan çıkarttığı birkaç kağıdı okumak üzere hazırlandı. Gözlüğünü düzeltti, mikrofonu ayarladı, kendinden emin ama titrek bir sesle; "Gereği Düşünüldü" dedi ve hemen ekledi; "Herkes ayağa kalksın."

Heyecan içindeyiz. Davanın genel seyrini bir kez daha anlattıktan sonra yine hatırlatmada bulundu.

"Cezalar okunmadan önce beraat edenler okunacak, daha sonra küçük cezalardan başlayıp okumaya devam edeceğim."

Beraat edenlerden sonra iki ve dört yıl alanları okudu. Beş yıl ceza alanları okumaya başladı. İsimler alfabetik sıraya göre okunduğundan kendi harfi geçen; "Demek ki benim cezam daha yüksek" diye bir sonrakini bekliyordu. Muhtar Şefik abi, adı okunmadan 'T' harfine geçilince; "Tüh Allah belasını versin, beş yıllıklar arasında da yokum" diye iç geçiriyor. Hemen yorum da yapıyor; "Benim suçum 12 Eylül'den sonra işlendiği için herhalde üçte bir artırma vermişlerdir. Altı yıl sekiz ayla yırtarım" deyip bekliyor.

Beş yıl ceza alan tam yetmiş bir kişi okundu. Capon ve ben biraz şaşırdık ama, mahkemenin gidişinden belliydi bizim beş yılla kurtulamayacağımız. Kendilerine beş yıl cezayı 'hak gören' birçok arkadaşın -belki benim de- yüzü kireç gibi olmuştu.

O. Kadri, elindeki kalemi gözümüze sokacakmış gibi sallaya sallaya, altı yıl sekiz ay alanları okudu. Muhtar bu kez; "Ulaa bunda da yokum" diyebildi. Capon'a ve bana dönüp; "Sizi de okumadı di mi?" dedi. Sanki bizim cezamızın okunmaması ona güç veriyor. Bizim ismimiz okununca hemen tahliye olacağımızı, kendisinin yalnız kalacağını düşünüyor.

Yedi yıllıklarda son okunan isim Capon Yılmaz'dı.

Sırada sekiz yıllıklar var. O. Kadri, yılbaşında hediye dağıtan Noel Baba gibi cezaları dağıtıyor. Artık kime ne çıkarsa... Ben sekiz yıllıkların sonuncusuyum.

Muhtar şokta. Yüksek sesle "aboo" diye bağırıyor. Ben de şoktayım. Ali Nuri'nin adı okunurken duymuştum, o da sekiz yıl aldı. Şeref'e bakıyorum, sekiz diyor.

On yıllıklar okundu, on ikiler okundu, Şefik abinin adı hâlâ yok. Yerinde duramıyor; "Ula yoksa bu herif bana da mı idam okuyacak?" diyerek şaşkınlığını gizleyemiyor.

On beş yıl alanlar okunurken "Şefik O." deyince, muhtar herkesin duyacağı bir sesle; "Abooo... Bu da ne? Bari idam vereydin, sen de kurtulurdun ben de" diye sesini yükseltti.

O. Kadri, davanın en yaşlılarından olan Şefik abiyi; "Otur oturduğun yerde, bu ceza sana az bile" diyerek bir de azarlıyor. Zaten gergin olan sinirler, bir anda keman teli gibi oluyor. Ön taraflardan sanıyorum Tarık; "Sen okumana bak. Kalem kağıt elindeydi, madem cezayı az buluyordun, neden on beş yıl verdin?" diyor. Muhtarın dudaklarından; "Yazıklar olsun size. Bir de adalet dağıtıyoruz dersiniz" sözleri dökülüyor.

Cezaların çıtası gittikçe yükseliyor, sinirler de iyice geriliyor. O. Kadri de biz de elimizdeki kalemlere bakıyoruz.

Yirmi dört yıllıklar okunduktan sonra bir kıpırdanma gözleniyor, beşli heyette. En sakin olanı, Hakim Kd. Yzb. Niyazi Yılmaz. Savcı Nuh Mete Yüksel tetikte. Kürsünün arka kapısında bekleyen askerin kolu kapıda. Kürsü önüne daha fazla güvenlik yığılıyor. Heyet sanki kaçacak gibi, demek ki idamlar okunacak.

Hepimizin elinde kalemler hazır.

O. Kadri, ayağa kalkarken diğer üyeler de kalkıyor. Televizyon kameramanı daha iyi görüntü alabilmek için kürsüye yaklaşmak istiyor ama güvenlik görevlileri bırakmıyor. Siviller ve ziyaretçilerle aramızdaki asker-polis barikatı, dört-beş sıraya çıkartılıyor.

O. Kadri noktayı koymak, son imzayı atmak için okumaya başlıyor.

"Adnan Alevli, Ahmet Çetin, Ersin Ergün Keleş, Halis Altun, Hikmet Uzer, Osman Baran Can, Tarık Uygun, Temel Kerimoğlu ve Cafer Karabay'ın Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 maddesi gereğince idamlarına..." diyor ve elindeki

dolmakalemi kırarak üzerimize atıyor. Biz de ellerimizdeki kalemleri kırarak kürsüye fırlatıyoruz. O. Kadri ve Mahkeme Heyeti'nin bulunduğu kürsüyü, subaylar ve askerler kordon altına alırken, heyettekiler kendilerini arka kapıdan dışarıya atıyorlar.

Salon karıştı. Her taraftan slogan sesleri geliyordu. Asker, polis hızla dinleyicileri dışarı çıkartmaya çalışıyorlar. Biz hâlâ içerideyiz ve yanımıza hiçbir subay, asker yaklaşamıyor. Salonda sigaraları yaktık. Bağrışmalar, küfürler yarım saat sürdü. Hâlâ yanımıza gelemiyorlar. Ortalık biraz daha sakinleşince, albay subaylara talimat veriyor:

"Hiç kimseye hiçbir şey söylemeyin. Her birine ayrı kelepçe takın ve havalandırmaya almadan, direkt koğuşlara verin. Olay çıkmasından sakının."

Sonra...?

Elbette cezaevi, elbette koğuş...

Koğuşlar bomba atılmıştan beter duman altında, sigara dumanı.

Kimsenin ağzını bıçak açmıyor.

Ve günler birbiri ardından kovalamaca oynar gibi koşturup duruyor...

✦ YEDİNCİ BÖLÜM ✦

Cennet, Erzincan 1 No.lu'dur...

Bu zamana kadar cennete gidip gelen var mı? Nasıl bir yerdir, ne yenilir, ne içilir bilinmez ama cennette 'dayak' yenildiği bilinir. Neden? Çünkü, "Dayak cennetten çıkmadır" sözünü ezberleyerek büyüdük hepimiz. Oysa, cennette hep iyilik ve güzelliklerin olduğu öğretilmişti.

Evet, dayak cennetten çıkmışsa, cennet Erzincan 1 No.lu Cezaevi'dir. Dayak emrini verenler de 'komutan'lardır. Uygulayıcı melekler ise askerler... En güzel dayak hep beraber yenilendir. Erzincan 1 No.lu deyince akla ilk gelen şey, dayaktır. Dayak atılmak için bahane aranmaz. Dayak yenilmek için de özellikle çaba gösterilmez. Gömleğin üst düğmesinin açık olması dayak nedeni olabilir, çıplak güneşlenmek dayak atmak için 'ağır tahrik' sayılsa da dayak yemek için bu çıplaklık ciddiye alınmaz. Yemekleri protesto etmek, en çok nöbetçi kulübelerinin yanındaki köpeklere yarar. Onlar bizim yemeklerimizi yerken biz dayak yeriz.

Dayak atmak için en önemli nedenlerden birisi de, sayımlardan sonra "sondur komutanım" dememek. Her koğuşun en sonundaki kişi, bu nedenle 'paralel'e alınırdı. Paralel; beş altı askerin iki kolumuzu ve ayaklarımızı yere yüzü gelecek biçimde tutması ve 'dayak timi'nin, kuyruk sokumundan başlamak üzere dizlere kadar morarana değin cop, demir, odunla dövmesi demektir. 1 No.lu'da yatıp da paralele alınmayan yok sayılır.

Paralelde dayak en az beş dakika sürer ve en önemli özelliği de dayak yerken bağırılmamasıdır.

Havalandırmada, dövülen insanın sesini, bağırtılarını duymak hepimizin sinirlerini alt üst ediyordu. Sırf bu nedenle koğuş içindeki tuvalete girip dayak yiyen insanların sesini duymamak istiyorduk. Haftanın en az iki-üç günü, Pazarlı Recep ve Bulancaklı Orhan paralele alınıyordu. Dayak sırasında bağırtı duymayınca dayak yiyenin ya Recep ya da Orhan olduğuna karar veriyorduk. Hatta aramızda birbirimize takılıyorduk; "Erzincan 1 No.lu'nun dayak şampiyonu Recep mi Orhan mı?" diye. Tek kişinin hemen her gün dayak yemesine bir tavır almak gerekiyordu. Biz, 'komutanım' demedikçe idare daha fazla üzerimize gelmeye başlamıştı. Her gün birimiz dayak yiyor ama 'komutanım' da demiyorduk.

İdare de dayağın da ötesinde ceza yaptırımı uygulayıp, mektup göndermeme ve gelen mektupları dağıtmama, kantin, çay, televizyon, gazete gibi ihtiyaçlarımızı gidermeme cezası veriyordu. Zaten bir araya gelip konuşmamamız için hava saati de yasaklanmıştı.

Yapabildiğimiz tek şey, tabii o da varsa, kitap okumak. Yemek dağıtma işlerini de asker/gardiyanlar yapıyor.

Birçok şey yasak, ama türkü söylemeyi hiç kimse yasaklayamıyor. İdareye ve yasağa inat yan koğuştan Hürriyet, her akşam türkü tadında bizi gezdiriyor, sonra da bizim koğuşa gönderme yaparak "Haydi Ali Nuri sıra sende" diyerek başlatıyordu "Huma Kuşu"nu söyletmeye.

Yasaklar ve dayak sürüyor. Sayımlardan sonra insan çığlıkları duymak, hepimizi iyice gerginleştiriyor, bu işe bir çözüm bulmak için; "Bu böyle sürmez, idare ile konuşalım, ya hep beraber dayak yiyelim ya da hiçbirimiz tek tek paralele alınmasın yoksa bir şeyler yapalım" diyoruz.

Kim korkmaz ki ölümden?
Bombalar yağmur gibi yağıyor...

Cezaevlerinde en korktuğum şey ölümdü. Günlük yaşamda zaten 'soğuk' olan bu sözcük, dam altında daha da sevimsizleşiyor.

Dışarıdayken hiç olmazsa kendimizi koruyabilecek bir şeyler bulabiliyor veya yapabiliyorduk. Ama burada tamamen savunmasızız. Çıplak hedefiz. Ve tehlike çoğu zaman geliyorum diyerek önümüzde duruyor.

Cezalıyız ya şansımıza havalar da bir o kadar güzel. Sabah sayıma çıktığımızda, Üsteğmen Zafer askerlerin başındaydı. Duyduğumuz kadarıyla Üsteğmen Zafer'in babası da Ankara Mamak Askerî Cezaevi'nde albaymış. Kimileri "Müdürmüş" diyor. O dönemde Mamak da kaynıyordu. Her gün olay, her gün ölü veya yaralı haberleri, isyanlar duyuyorduk. Üsteğmen Zafer, her dayakta 'zafer' kazanmış bir komutan edasıyla, elini belinin üstüne atarak; "Siz dediklerimizi yapmazsanız biz de sizi böyle yaparız" der gibi dolanıp duruyor. Üstelik, ıslıkla 'Aldırma Gönül'ü söyleyip etrafa gülücükler saçıyor. Dayak bir şey değil, Zafer'in bu tavırları dayaktan daha dayanılmaz geliyor hepimize. Ama o babasının oğlu, komutan oğlu komutandı.

O gün sabah sayımında her koğuş temsilcisi, Üsteğmen'e; "Dayak işine bir son verilmesini, bizlerin 'asker' olarak görülmememiz gerektiğini, hangi koşullar altında olursa olsun 'komutanım' demeyeceğimizi" anlattık. Üsteğmen dinliyor, başını sallıyor, en sondaki arkadaşımız 'komutanım' demeden, 'sondur' diyerek sayımımızı bildiriyor ve koğuşlara alınıyoruz.

Öğleden sonra koridorda gözle görülür bir hareketlilik başladı. Asker/gardiyan sayısı artırılıyor, coplar, demir so-

palar bir köşeye yığılıyor. Saldırının ilk işaretleriydi bunlar. Demek ki, akşam sayımından sonra bir şeyler olacaktı.

Koridorda asker/gardiyanlara rağmen, bağırarak birbirimizle koğuşlar arası konuşuyoruz. İkaz etseler de; "Nasılsa akşama dayak var" diyerek konuşmaları sürdürüyoruz. Ve cezaevi ortak tavrı ortaya çıkıyor.

Dayağa karşı toplu direniş ve isyan...

Dayak yiyeceğimiz belli. Korunabilmek için yapılacak tek şey, ince kalın ne varsa altımıza üstümüze giymek. Hepimizi toplu olarak havalandırmada dövmeyeceklerine göre, koğuşları ayrı ayrı çıkartıp dövecekler.

Akşam sayımı için asker/gardiyanlar hazır olun dediler. Anahtar ve kilitlerin sesini dinliyoruz. Cezaevinde askerlerin konuşması ve koşuşturması haricinde bir hareket yok. İlk koğuş normal sayımı yaptı, hiç kimseye dayak atılmadan koğuşlara alındı. İkinci koğuş da aynı. Ne bir ses ne bir cop. Havalandırmadan gelen tek ses, normal sayım ve en sondaki arkadaşın 'sondur' sesi. Hâlâ dayak yok. Bu kez biz şaşırıyoruz.

Cezaevinde onca hazırlık yapıldı, isyana-direnişe karşı her türlü araç-gereç hazırlandı ama idarede en ufak bir kıpırdanma yok. "Belki de vazgeçmişlerdir, kendilerince ne olur ne olmaz diye önlem almışlardır" diye yorum yapıyoruz. Yan koğuş sayıma çıktı. Onlar da aynı. Hatta Recep bile dayak yemeden koğuşa veriliyor. Bizim koğuşun kapısının önünden geçerken Ali Kemal; "Havalandırma asker kaynıyor, sayımdan sonra dikkatli olun" diyor.

Bizim koğuşun kapısı açılırken, önde Fatih en sonda Eraslan var. Koğuşa yeni verilen Bulancak Gökçeali köyünden Engin, orta sıralarda. Havalandırmada sayıma çıkarken, kapı altındaki coplar ve sopaların yanında gaz maskeleri gö-

rüyorum ama bir anlam veremiyorum. Havalandırmada her zamanki gibi sıra olup saydık. Eraslan da 'sondur' diye bitirdi ve dönüp koğuşumuza gittik. Havalandırma bahçesinin sağ ve sol tarafında askerler yığılı. Üsteğmen Zafer de başlarında. Yine bir anlam veremiyoruz. Bizden sonraki koğuşu da çıkarttılar, yine bir şey yok. Son koğuşa gelip kapıyı açtılar ve normal sayım yaparak onları da koğuşa aldılar. Suskunluk. Sıkıntılı bir bekleyiş. Aradan biraz zaman geçti, ne bir hareket ne bir tavır. Sanki; "Bakın biz hazırız, sakın bir olay falan yapmayın" der gibiler. Hiçbir koğuş; "sondur komutanım" demedi. Bu bile dayak nedeni iken neden dövmüyorlar?

Sayımlar bittikten sonra tekrar koğuş kapıları açılıyor. İlk sayıma çıkan koğuş, yeniden havalandırmaya çıkartıldı ve asker/gardiyanlar ayrım gözetmeksizin cop, tahta, odun, demir ne varsa vurmaya başladı. Aynı anda biz de koğuş kapılarına vurmaya, slogan atmaya başladık.

Havalandırma bahçesinden gelen dayak sesleri, bağırış ve slogan seslerine karışıyor. Koridorda asker/gardiyanlarla karşılıklı küfürleşiyoruz. Kapıyı zorluyoruz. Tüm koğuşlar, kapıları kırmak için yükleniyoruz. Askerler coplarla, demirlerle kapıya yaklaşmamızı, yüklenmemizi engellemeye çalışıyorlar. Bağırtılardan ve sloganlardan, kimin ne yaptığı belli değil. Koridorun üstündeki cam pencere kırılıyor ve Üsteğmen'in hiç durmadan çalan düdüğü duyuluyor. Havalandırma bahçesinden gelen bağırtılar kesildi. Koridordaki askerler koşarak dışarı çıkmaya başlarken yan koridordan ve camı kırılan üst pencereden, koridora bombalar yağmaya başladı. Sekizinci koğuşun kapısına düşen bombayı, Yalçın uzanıp eliyle alıyor ve koğuşta bir kap suyun içine atıp etkisiz hale getiriyor. Bomba ilk atıldığı anda çok yoğun sis çıkartmıyor. Bizim koğuşun önüne düşen bombaya, en uzun

kollumuz olan Şeref bile yetişemiyor. Kırık camdan ve havalandırmaya çıkılan bahçe kapısından, koridora sürekli bomba atılıyor. Bombadan çıkan dumanlar önce yukarıya sonra kademe kademe aşağıya iniyor. Tek çaremiz hep beraber tuvalete sıkışmak. Havlularımızı ıslatıp, duman içinde kaldığımızda yüzümüze basacağız. Tuvalette on kişi çömelmiş, ıslak havlular yüzümüzde, askerlerin döve döve havalandırma bahçesine çıkartmasını bekliyoruz.

Koridorda dolaşan yok. Diğer koğuşlardan da ses gelmiyor. Bombanın sisle beraber aşağılara çökmesi gerekiyor. Sisle karışık minik toz zerrecikleri bütün giysilere, battaniyelere yapışıp kalıyor. Yüzün açık nefes alman mümkün değil. Boğazın, genzin yanıyor. Gözlerini açıp bakamıyorsun. En zoru da nefes almak. Dışarıdayken nefes darlığı çekiyor, zaman zaman da baygınlık geçiriyordum. Koğuştakiler bunu biliyor. Tuvaletteki lavabonun ve alttaki çeşmenin musluklarını açıyoruz. Suyun tazyiki ile gelen hava biraz olsun dibe çökmekte olan sisi havalandırıyor, daha rahat nefes alabilmemizi sağlıyordu. Bombanın en tehlikeli yanlarından birisi de çıplak tene su değdiğinde silinince, derinin soyulmasına neden olmasıydı. Yani elinle yüzüne su serpebiliyorsun ve belli bir rahatlama sağlıyorsun ancak yüzünü ellerinle silemiyorsun, tüm derin soyuluyor. Sadece yüzünü ıslatıp yine havluyu basabiliyorsun. Bunu yaparken zaten gözlerinden sürekli yaş geldiği için en iyisi yerde iki büklüm, havlu yüzünde hareketsiz beklemek.

Tuvaletin üstündeki küçük pencereyi bomba ilk atıldığında açmıştık. Hepimiz için tek kurtuluş sanki o küçük pencereydi. Engin, çömeldiği yerden kalkıp; "Ben dayanamıyorum, beni pencereye kaldırın, nefes alamıyorum" diyor. Ancak ona bakabilmek bile zor, hele ki pencereye kaldırmak hiç mümkün değil.

Sedat ve Ali Nuri, "Nasılsın?" diye soruyor. Yüzümde havlu olduğu için önce onları zorlukla duyuyorum ve gözlerim kapalı; "Tamam dayak atıp dışarı çıkartacaklar, nefessizlikten kurtulacağım" diyorum. Bayılmak üzereyim. Çırpındıkça daha beter oluyorum.

Ali Nuri ve Şeref, Engin'i zorla yere çömeltip yüzüne havluyu basıyorlar.

Nefes alışlarımda bir gariplik var. Kalbim iyice zorlanıyor. Yere kapaklanıp yatmak istiyorum. Cuma ve Eraslan beni koltuğumun altından iyice kavramışlar. "Bırakın uzanayım" diyorum, "Uzanırsan kalkamazsın" diyorlar. "İşte ölüyorum" dediğim an. Ölümden başka hiçbir şey düşünemiyorum. Koğuşun kapısının açılmasını ve dayakla dışarı atılmayı dört gözle bekliyorum.

Bazı koğuşlara girilip içeridekilerin çıkartılmaya başlandığını, bağırtılardan anlıyoruz. Kapıları açılmayan koğuşlar da; "Kapıları açın" diye bağırıyor. Sis her yere iyice sinmiş. Yerler, battaniyenin üstü, her taraf bembeyaz toz ile kaplanmış. Dokunduğunda hemen havalanıyor ve gözlerin yine 'ağlamaya' başlıyor. Biraz derin nefes almışsan hapşırık krizine giriyorsun. Her hapşırışında yerden veya battaniyelerden tozlar yeniden havalanıyor, yeniden boğazın yanıyor, yeniden körleşiyorsun. Tek çare ıslak havlu.

Cuma ve Şeref en dayanıklılarımız. Ali Nuri yine Engin'le uğraşıyor. Koridorda asker/gardiyanlar dolaşıyor. Her birinde gaz maskesi var. Ellerinde sopalar, coplar. Sekizinci koğuşu çıkardılar. Koridor coplu asker dolu. Koridordan havalandırmaya gidene kadar coplanıyorsun.

Korumaya çalıştığın tek yer başın.

Koğuşun kapısını açan Gürcan isimli bir askerdi. Ellerinin titremesinden kilidi zor açtı. Sekizinci koğuşu içeri alırlarken

bizim kapı açıldı. Koridor yaklaşık onbeş-yirmi metre. Havluyu koğuşa atıp nasıl koştuğumu, havalandırmaya nasıl çıktığımı, nerelerime tekme, cop geldiğini bilmiyorum. Nasıl sayım yapıldı, nasıl saydım onu da hatırlamıyorum. Tek bildiğim koğuşa dönmüştük ve biraz olsun temiz hava solumuştuk. Temiz hava beni sarhoş etmişti...

"Sakın yüzünüzü yıkamayın"

Koğuşa girdiğimizde, kapının yanına oturtup havluyu yüzüme kapatarak "Bekle" dediler. Başım ıslak havlu ile sarılı olduğundan ne yapıldığını görmüyordum. Ama seslerden anladığım kadarıyla, açıkta olan tüm eşyaları siliyor ve battaniyeleri tozutturmadan tuvalete atıyorlardı. Kimileri koğuşa su döküyor. Yerler ıslanıp, battaniyeler tuvalete atılıp üzerine su dökülmeye başlanınca yüzümdeki havluyu atıp; "Ben ne yapabilirim?" diye soruyorum. Engin hâlâ havluya sarılı olarak dip ranzada çömelmiş oturuyor.

Askerlerin yüzünde gaz maskesi, koridorda dolaşıp koğuşlara bakıyorlar. Birlikte koğuşu yıkıyoruz. Sekizinci koğuştan bizi uyarıyorlar; "Sakın yüzünüzü yıkayıp, silmeyin. Sadece ellerinizi silin. En az altı saat hiçbir şeye dokunmayın, yemeyin. Zorunlu kalmadıkça yemek kaplarını kullanmayın."

Koğuş zaten küçük, hepimiz ortalık yerde dolaşınca her şey karıştığı için Şeref, Sedat, Fatih temizlik için görev alırken biz, sadece ellerimizi yıkayıp tozutmamaya özen göstererek, üstümüzü değiştiriyoruz.

Erzincan 1 No.lu yine tarihe geçiyor.

Koğuşlar birbirine soruyor; "Yaralı veya revire giden var mı? Bayılan, kusan, derisi soyulan var mı?" Tüm koğuşlardan alınan 'hayır' cevabı hepimize moral oluyor.

Hiç birimizde bir şey yoktu. Ama ölüm korkusu yaşayan da az değildi. Cezaevinde birçok arkadaş astımlı, nefes darlığı hastası, bronşit ve akciğerlerinden rahatsızdı.

Asker/gardiyanlar, gaz maskesi ile dolaşırken koğuş görevlileri temizlik yapıyor; her tarafın tozu ıslak bezle siliniyor, tepemizde yanan ampuller bile...

Sedat bir yandan ortalığı temizliyor, siliyor, öte yandan da; "Oh be rahatlık varmış. Hep beraber dayak yemek, üstüne tatlı niyetine bombalanmak bayağı zevkliymiş. Komünde paramız varsa, Ali Nuri de kıyak geçerse, altı katlı etimek tatlısı benden, türküler Ali Nuri'den."

"Huma Kuşu'ndan başla!!!"

Ali Nuri başlıyor söylemeye. Öylesine rahatız ki, sanki o dayağı, bombayı biz yemedik. Neşemiz yerine geldi. Varsın çay, televizyon, gazete olmasın. Sağlığımız yerinde. Bizim keyfimizi gören nöbetçi asker/gardiyanlar, şaşkınlık içinde, gaz maskesi ile koridorda dolaşıyorlar. Bizde ne havlu kaldı, ne korunacak başka bir şey. Asker/gardiyanlardan biri bombalı güne son noktayı koyuyor:

"Sizler insan olamazsınız. Ben gaz maskesi ile zor dolaşıyorum..."

Halis Bilge kendini astı mı, asıldı mı?

Kolay değildi. Tokat-Turhallı Halis Bilge olmak. Alnının derisi yüzülse bile 'gıkı' çıkmamak. Erzincan 1 No.lu'da Orhan ve Pazarlı Recep'ten sonra 'paralel' dayakta "ıh" demeden dimdik koğuşa girmek, elbet kolay değildi.

Birlikte sevk olmuştuk Erzincan'dan Amasya'ya. Tokat Devrimci Yol Davası'ndan yargılanıyordu. Ama sivilden aldığı başka bir ceza nedeniyle, hükmü kesinleşti diye Halis Hoca'yı siyasilerden ayırıp sivile verdiler. Karşımızdaki ko-

ğuşun bir yanında kalıyormuş. Karşı koğuştaki arkadaşların penceresi bizim havalandırmaya bakıyor. Hemen her gün Halis Hoca'dan haber alıyoruz. Karşımızdaki koğuşta, Fatsa Devrimci Yol tutukluları var. Halis Hoca onları, onlar da Halis Hoca'yı zaten dışarıdan tanıyorlar.

10 Aralık 1984 günü, sabah sayımı için koğuşlardan yemekhaneye iniyoruz. Karşı koğuştan bağırtılar geliyor. Tek duyabildiğimiz, "Halis Hoca öldürüldü!!!"

Pencereden haber almaya çalışırken, içeriye Nöbetçi Subay ve askerler giriyor. Koğuştan birkaç kişi, Nöbetçi Subaya, Halis Hoca'nın durumunu soruyor, ölüm nedenini öğrenmeden sayım vermeyeceğimizi söylüyoruz. Karşı koğuştan arkadaşlar; "Çarşafla kendini asmış" diye bağırıyorlar. İnanmıyoruz. Çünkü Halis Hoca'nın intihar etmeyeceğinden eminiz. Nöbetçi Subay; "Böyle dağınık olarak bir şey söyleyemem" diyor. Toparlanıyoruz, Subay:

- Ölen kişi arkadaşınız olabilir. Ancak bizim o kısımla bir ilgimiz yok. Orası adli mahkumların kaldığı sivil cezaevi. Sizler askerî kısımda kalıyorsunuz. Bu onların sorunu. Bizi ilgilendirmez. Ancak ölüm nedeni intiharmış.

Hep bir ağızdan bağırıyoruz:

- Yalan söylüyorsunuz. Halis Hoca intiharı düşünecek en son arkadaşımızdır. Onu koğuşunda infaz ettiler...

Nöbetçi subay kestirip atıyor:

- Bana ulaşan bilgiler ve size söyleyebileceklerim bunlar.

- Gerekçeli ve inandırıcı bir açıklama yapmazsanız sayım vermiyoruz.

- Kendiniz bilirsiniz. Ben idareye bildirmek zorundayım. İdare ceza-i müeyyide uygular veya uygulamaz, o beni ilgilendirmez. Ancak şunu da bilmenizi isterim, arkadaşınız

Halis Hoca, kendi çarşafını ve battaniyesini kullanarak ranzasında kendini asmış.

Sayım vermiyor, sigara üstüne sigara içiyor, olaya da anlam veremiyoruz. Çünkü kendini astığı söylenen Halis Bilge.

Havalandırmaya çıkartmıyorlar. Pencerelere çıkıp konuşmamız da yasaklanıyor. Ertesi gün Askerî Cezaevi Müdürü ve Sivil Cezaevi Müdürü sayıma girip açıklama yapıyor:

- Halis Bilge, sivil cezaevinde yatmayı kabul edemediğinden bunalıma girip ranzasında kendi malzemelerini kullanarak intihar etmiştir. Ayrıca yanında ona yardım eden olmadığı gibi, bu fiili işlerken gören de olmamıştır. Halis Bilge'nin gerekli işlemleri cezaevi yönetimi tarafından yapılmış, gömülmek üzere memleketi olan Tokat'a gönderilmiştir.

Ve Halis Hoca, ardında bin bir soru işaretleri bırakarak yaşama veda "ettiriliyor!"

Aradan yıllar geçti, hâlâ Halis Bilge'nin ölüm nedeni çözülmüş değil. Bilinen tek iddia 'Kendini astığı!'

Yalan... Hâlâ yalan... Çatışmalardan, işkencelerden sonra kendini asma hikayesi, gerçek bir 'Hikaye'...

Serumları atıyorum, ölüm başucumda

Her cezaevinin kendine göre bir yönetim şekli var. Hepsinin ortak özelliği, sabah hiç değişmeyen 'çorba' karavanası ve öğle-akşam yemeklerinin veriliş saati. Daha önceki tutukluluklarımda kaldığım sivil cezaevlerinde de durum aynıydı.

Genellikle her cezaevinde 'görüş' konusunda mutlaka pürüzler çıkar. Hiçbir cezaevinin görüşler konusunda ortak özelliği yok. Kimi cezaevinde, hücrede iken görüş yapmaya izin veriliyor, kimisinde not yollamaya bile tahammül edemiyorlar.

Ancak, Fatsa Devrimci Yol Davası'nın savunmaları sürerken sevk edildiğimiz Samsun'da, durum hiç de öyle değildi.

Samsun Askerî Cezaevi'nin en belirgin cezası hücre hapsiydi.

Cezaevi'nin koğuş sistemi çok farklı. Yatakhaneler üst katta, yemekhane altta. Sayımlar alt kattaki yemekhanede yapılıyor. Bütün gün, akşam sayımına kadar, koğuş kapıları kapalı.

Sayımlara asteğmenler geliyor. Diğer cezaevlerindeki gibi astsubay ya da çavuşlar değil.

Yemekler hem çok az, hem de iki çeşit veriliyor. Sürekli kantinden alışveriş yapmaya da paramız yetmiyor. Koğuşlara yerleşmemizin ikinci günü, Cezaevi Komutanı Binbaşı Niyazi, sayımlara girerek kısa bir konuşma yapıyor.

Her cezaevinde alıştığımız konuşmalar... Uyulması gereken kurallar, bizim 'asi' olduğumuz ama bunun böyle gitmeyeceği, ileri bir tarihte faşistlerle aynı koğuşlarda kalacağımız ve bizim, kural koyan değil kurallara uymak zorunda olan olduğumuzu anlatıyor. Biz de; "Siz istediğiniz dayatmayı koyun. Biz faşistlerle bu zamana kadar hiçbir zaman koyun koyuna yatmadık, yatmayız. İster hücre, ister cezamızın infazını yakın, bizim için sorun değil ama şunu bilin ki biz faşistlerle aynı koğuşlarda kalmayız" diyerek rest çekiyoruz.

Müdür, sayımdan çıkmadan önce beni gösterip; "Sen bu koğuşun temsilcisisin. Eğer bir isteğiniz olursa idare ile muhatap sensin" diyerek çıkıp gitti.

Yemekhanede durumu değerlendirdik. Benim koğuş temsilcisi olmam arkadaşlarca da uygun görüldü. Yemeklerin az olduğunu, en az üç çeşit yemek verilmesi gerektiğini söyleyerek, başka isteklerimizi de içeren bir dilekçeyi idareye

vermeyi önerdim, uygun görüldü. Akşam sayımında dilekçeyi yazıp verdim.

Sabah sayımına gelen Asteğmen, sayımdan sonra; "Koğuş temsilcisi Zeki Kırdemir'le Komutan görüşecek. Diğer koğuşların sayımı bittikten sonra idareye çıkacak" dedi. Bir süre sonra Binbaşı'nın odasına çıktım, taleplerimizi bir kez daha koğuş temsilcisi olarak belirttim. "Gereken yapılacaktır" diyerek Asteğmen'le koğuşa geri gönderdi.

Öğleden sonra asteğmen ve yanında üç-beş asker/gadriyan koğuş kapısından mazgalı açıp bağırıyor: "Zeki Kırdemir, Komutan seninle bir kez daha görüşecek."

Aklımıza ilk gelen; "Beni tek başıma faşistlerin koğuşuna verecek" oldu. Asteğmene soruyorum, "Neden tekrar görüşmeye çağırıyor? Sabah kendisiyle görüştüm." Ancak Asteğmen; "Emri veren o. Ben sadece yerine getiriyorum" diyor. Tekrar soruyorum; "Eğer beni faşistlerle aynı koğuşa verecekse oradan benim ve birkaç kişinin ölüsü çıkar. Sorumluluğu üzerinize alıyorsanız koğuştan çıkarım, yoksa gelip kendisi alsın" diyerek yemekhaneye iniyorum.

Hiçbirimizin aklına hücre gelmiyor. Biz yemekhanede değerlendirme yaparken Asteğmen tekrar geliyor. "Sanıyorum bir kez daha konuşacak ve idari ceza verecek" diyerek koğuştan çıkmamı istiyor. "İdari ceza ne olabilir sizce?" diye sorduğumda "Belki hücre" diyor.

Asteğmenin dediği gibi Binbaşı Niyazi, önce tehdit ediyor. Faşistlerle kalmamı sağlamaya çalışıyor. Bakıyor ki olacak gibi değil, bu kez idareye karşı şikayette bulunmaktan 'on beş gün hücre hapsi uygun(!)' görüyor.

Koğuşa gitmeme izin verilmeden hücreye götürülürken bir not yazıp Asteğmen'e veriyorum:

"Ben hücreye gidiyorum. Zeki."

Ve Samsun Askerî Cezaevi'nde koğuşu tanımadan, hücreye gidiyorum...

Yaklaşık bir yıldan fazla oldu, Samsun Askerî Cezaevi'ne geleli. Hücreler hariç, idarenin herhangi bir yaptırım cezası yok. Ancak hücreler çok berbat. Yatak, battaniye, kantin, gazete her şey yasak. Betonda yatıyorsun. Tuvalet içerde. Topu topu sekiz adımlık alan. İster volta at, ister yat. Eğer hücreye toplu olarak indirilirsek her hücreye ikişer kişi konuluyoruz. Bir haftadan önce çıkmak mümkün değil. En fazla da kırkbeş gün.

İlk hücre cezam dilekçe verdiğim için, idari suç işlemiş sayılmaktan, on beş gündü. Zaten Samsun Cezaevi'nde kaldığım sürenin yarısı hücrede geçti.

İdare bizleri faşistlerle karma koğuşa veremediği için geri adım atmak zorunda kalmıştı. Ama her şeyi bahane ederek hücre cezasını hiç eksik etmiyordu. Diğer cezaevleri gibi dayak, bomba falan yoktu. Sadece hücrede tecrit ediliyorduk. Kalabalıksak hücreden sonra başka koğuşa verilip arkadaşlarımızdan uzak tutulmaya çalışılıyorduk. Normal koşullarda -özel günler hariç- her ay on beş günde bir, iki kez görüş yapıyoruz. Eğer hücre cezamız varsa görüş yasak. Sırf bu nedenle yol yorgunu anamla, aylarca görüş yapamadım. Hücre cezalısı olduğumu bildirebilecek bir haber de gönderemiyorum. Ziyaretçilerim, Giresun-Bulancak'tan Samsun'a gelip geri dönüyordu.

1 Ağustos 1985. Görüş günü. Hücre cezam da yok. Anamla iki ay aradan sonra görüş yapacağım. Varsın camdan cama olsun. Sesini duymak iki aylık hücre cezama bedeldi.

Sabah erkenden kalkıp görüş için hazırlandım. Bizimkilerin öğleye doğru geleceğini biliyorum ama yine de hazır bekliyorum.

Koğuş kapısının önünde altı adımlık volta alanında türkü söylüyorum. Yemekhanenin önündeki boşlukta da Sezai, Hakan, Nihat, Ceyhan volta atıp bir yandan sohbet ediyor bir yandan da; "şunu söyle bunu söyle" diye "istek" yapıyorlar.

Sevinçliyim, iki ay aradan sonra anamı görecek, sesini duyacağım. Diğerleri zaten gelebiliyordu, anam rahatsızdı ve yola dayanamıyordu.

Koğuşun kapısı maltaya açıldığı için maltadaki tüm sesleri de duyabiliyoruz. Kapıların açılıp kapanmasıyla ve mazgaldan okunan isimlerden diğer koğuşlardaki arkadaşların gelen ziyaretçilerini duyuyoruz. Yanımızdaki ikinci koğuşta, devrimci arkadaşlar yatıyor. Onların koğuşu da bizim koğuş gibi 'temiz'. Ordu Aybastı Davası'ndan yargılanan Selahattin K.'nin ismi okundu. Her şey normal giderken birden, maltada Selahattin'in; "Ben arkamı dönüp arama yaptırmam, ararsanız her zamanki gibi arayın" diyen sesini duyduk. Mazgala kulak kabartıyoruz. Yemekhanenin önünde volta atanlar ve içerdekiler merdivene çıkıyorlar. Asker/gardiyanla Selahattin'in tartışması giderek büyüyor. Asker/gardiyan, "Bize verilen emir böyle. Bundan sonra görüşe çıkarken sırtınızı dönüp aranacaksınız. Yoksa görüş yok" diyor. Selahattin "Burası Hollywood değil, Amerikan filmi de çevrilmiyor. Ne demek sırtı dönük arama?" Asteğmen'in sesi "Komutan yeni uygulama böyle olacak diyor. Biz sadece verilen emri, denileni yapıyoruz." Selahattin, "Gidin komutanınız gelsin. Ben sırtımı dönüp arama yaptırmam. Eski köye yeni adet mi getiriyorsunuz? Amacınız görüşü engellemekse faşistlerle yan yana yatırmaksa ben görüşe çıkmıyorum, faşistlerle aynı koğuşta yatmıyorum ve sırtımı dönüp arama yaptırmıyorum. Açın kapıyı koğuşa geri döneceğim."

Kapının sesi ve Selahattin'in bağırtıları: "Hepiniz faşistsiniz. Faşistler ellerini kollarını sallayıp ziyarete çıkıyor, onlara bir şey yok, biz direniyoruz diye görüşümüz engelleniyor."

Sinirler gerilmeye başlamıştı.

Mazgala vurup asker/gardiyana, Asteğmen'i çağırmasını söylüyoruz. Asker/gardiyan; "Durum çok gergin. Komutan ikinci koğuşa gidip oradakilerle görüşecek, şimdi gelemez" diyerek mazgalı kapatıyor. Görüş-ziyaretçi kabul ediliyor; ama ya sırtımızı dönüp arama yaptıracağız ya faşistlerle aynı koğuşta kalacağız. Aksi taktirde görüş yapamayacağız. Tabii ardından da hücreyi boylayacağız. Bu da demek oluyor ki, yine anamı göremeyecek, en az on beş gün hücreye ineceğim.

Öğleye doğru mazgaldan adım okunuyor. Yaklaşıp Asteğmen'e; "Sırtım dönük arama yapacaksanız görüşe çıkmıyorum. Her zamanki gibi görüşe çıkartacaksanız çıkarım" diyorum, mazgal kapanıyor ve gidiyorlar.

Öğleden sonra yine sırtı dönük arama yapmak için idare ikinci koğuşa baskı uygulayınca, bu kez askerlerle aralarında çıkan tartışma, cezaevinde slogan atılmasına neden oluyor. Devrimcilerin kaldığı koğuşlardan "Kahrolsun Faşizm", "Faşizme Karşı Omuz Omuza", "Faşizmi Ezeceğiz" sesleri ziyaretçilere ulaşıyor ve bu kez onlar da dışarıda bağırmaya, slogan atmaya başlıyorlar.

Artık idare ile bağlarımız kopmuştu. Görüşler iptal edilmiş, ziyarete gelenlerin getirdikleri bile cezaevine alınmıyordu. Hepimizin neşesi kaçmış, gülen gözlerimizde, türkü söyleyen dillerimizde tat tuz kalmamıştı. Yine koğuşun önündeki ufak alanda volta atıyordum; ama bu kez şarkı türkü tadında değil. Akşam sayımı yaklaşırken maltada koşuşturmalar var. Aklıma Erzincan 1 No.lu'daki bombalama

olayı geldi. Onlar da saldırmadan önce yığınak yapmışlardı. Acaba Samsun'da da aynı şey mi olacaktı?

Nöbetçi asker/gardiyan her koğuşun mazgalını açarak bağırıyor; "Akşam sayımı için herkes yemekhaneye insin."

Yemekhaneye iniyoruz. Koğuş temsilcisi olduğum için ilk başta duruyorum, gelen Nöbetçi Asteğmen ile konuşacağım.

Biz sıra olurken yemekhaneye askerler doldu. Yanlarında sivil cezaevine bakan gardiyanlar da var. Askerlerin hiç de sayıma gelmiş gibi bir halleri yok. Ellerinde coplar, tahta sopalarla her an saldıracak gibiler. Sayıma başlamadan nöbetçi çavuşa; "Asteğmenle konuşmak istiyorum" diyorum. Çavuş "Ne konuşacaksın bana söyle" diye cevap veriyor. "Bugünkü görüşler ve yeni gündeme getirilen arama şeklinde..." dememe fırsat kalmadan yemekhaneyi dolduran askerler ve sivil gardiyanlar sopalarla, coplarla, tekme tokat saldırdılar. Ne olduğunu anlayamadık. Kollarımızla başımızı korumaya çalışırken, başta olduğum için kafama aldığım bir darbe ile yere yıkıldığımı hatırlıyorum. Bayılmışım...

Sonrasını arkadaşlar anlatıyor.

O kargaşada birçok arkadaş, aldığı darbeler yüzünden üzerime kapaklanmış, kimisi yediği dayaktan kimisi de beni korumak için üzerime uzanmışlar. Yaklaşık beş on dakika süren dayak faslından sonra askerler ve sivil gardiyanlar dışarı çıkmışlar. Bu olaylar sırasında askerlerden Abdullah B. ve Mehmet Ş.'le beraber sivil gardiyan Cemil Y. yaralanmış.

Yerde baygın yattığımı gören arkadaşlar, nefes darlığı çektiğimi bildiklerinden, hemen aeresolümü getirip ilk müdahalede bulunuyorlar.

Cezaevindeki Dr. Üsteğmen Şaban S., benim astım hastası olduğumu ve üçüncü koğuşta kaldığımı biliyor. Sayımdan çıkan askerler; "İlk baştaki koğuş temsilcisi yerde baygındı"

diyerek koğuşun durumunu idareye bildiriyor. Binbaşı Niyazi, Dr. Üsteğmen'in uyarısı üzerine, benim koğuştan alınıp revire götürülmemi emrediyor

Yemekhanede baygın yatarken koğuş arkadaşlarım, battaniyeye yatırıp suni teneffüs yaptırmaya çalışıyor.

Üstte mazgala gelen Binbaşı ve Dr. Üsteğmen:

- Zeki Kırdemir'i verin revire götürüp serum vereceğiz. Zaman geçirmeden hemen çıkarın.

Mazgala koşan arkadaşlar:

- Zeki'yi size teslim etmeyeceğiz. Onu verirsek öldürürsünüz. Size güvenmiyoruz. Eğer müdahale edilecekse koğuşta müdahale edilsin. Dışarı vermeyiz.

Dr. Üsteğmen:

- Size ben söz veriyorum. Hipokrat yemini etmiş doktor sözü. Hemen Zeki'yi çıkartın. Söz veriyorum arkadaşınıza hiçbir şey olmayacak.

- Hayır vermeyiz. Doktor olarak size güveniyoruz ama idareye hayır. Eğer müdahale edecekseniz zaten koğuşlar kapalı, alın sıhhiye erlerini koğuşta müdahale edin.

Dr. Üsteğmen bu durum karşısında:

- Komutanım içerde kalması hiç iyi değil, hiç olmazsa koğuşa alalım, diyor ve mazgalı kapatıp gidiyorlar.

Dr. Üsteğmen ve Binbaşı'nın gidişinden yaklaşık on onbeş dakika sonra bu kez iki kat fazla asker, daha fazla sivil gardiyanla geri dönen Binbaşı Niyazi, yeniden sayım yaptırmak için havalandırma bahçesini açtırarak herkesi dışarı çıkartıyor.

Beni battaniyenin içinde havalandirma bahçesine çıkartıp orta yerde bırakıyorlar. Binbaşı askerlere; "Yaralı olanı koğuşa çıkartın" diye emir veriyor. Dr. Üsteğmen ve sıhhiye erleri beni koğuşa çıkartıyorlar.

Gözlerimi açmak istiyorum açamıyorum. Konuşulanları duyamıyorum. Kollarım hareket etmiyor. Kendimi zorluyorum başımı kaldırmak için. Gözlerim hâlâ kapalı ve nerede olduğumu bilmiyorum. Anlayabildiğim kadarıyla yanımda birisi daha var. Ama o kim? Ve ben neredeyim?

Kendimi biraz daha zorladıktan sonra kolumda serum olduğunu anlıyorum ama hiç hareket edecek halim yok. Gözlerimi hafif aralayıp baktığımda başımda Dr. Üsteğmen ile iki sıhhiye eri görüyorum. Zorla; "Neredeyim?" diyebildim. Başımı sol tarafıma çevirip baktım, Kemal K. baygın olarak yatıyor. Onun da başında askerler var. Bir anlam veremiyorum. Kendimi zorlayıp kalkmak istedim ama mümkün değil. Gözüm kolumdaki seruma ilişiyor. Nasıl yaptım, bilmiyorum serumu çıkartıp fırlattım. Askerler hemen kollarımı tutup tekrar yatırdılar. Bu kez sormaya başladım; "Neredeyim? Bana ne oldu? Yanımda kim var? Arkadaşlarım nerede?"

Dr. Üsteğmen askerlere bağırıyor; "Sıkı tutun, yeni bir serum takın."

Tekrar bayılmıştım.

Ne kadar baygın kaldığımı bilemiyorum, saatin kaç olduğunu da. Bu kez kendime geldiğimde kollarımı ranzaya bağlanmış buldum. Hareket etmek istiyorum, hemen ağzıma oksijen tüpünü dayıyorlar.

Gözlerimi açtığımda Dr. Üsteğmenle göz gözeydik. "Kollarımı çözün. Yanımda yatan kim? Arkadaşlarım nerede?" diye soruyorum. Doktor Üsteğmen "Koğuştasın. Yan tarafında kalbinden rahatsız olan arkadaşın Kemal K. yatıyor. İkiniz de iyi olacaksınız. Kendini zorlama. Sakin olursan kollarını çözeriz."

"Arkadaşlarım neredeler?"

"Aşağıda yemekhanede, pansumanları yapılıyor."

"Dayak hâlâ bitmedi mi?"

Susuyorlar. Doktorun talimatı ile kollarımı çözüyorlar. Yan tarafımda Kemal hâlâ baygın.

"Kemal'in durumu nasıl? Ona ne oldu?"

"Sen şimdi sakin ol. Nefesini zorlama sonra öğrenirsin."

Bir kez daha kolumdaki serumu atıyorum. Tekrar kollarımı bağlayıp serumu takıyorlar. Dr. Üsteğmen yanıma iyice yaklaşıp; "Zeki yaşaman için son şansın. Sakın bir daha serumları atma. Yarınları düşünüyorsan, arkadaşlarına ve kendine saygın varsa bunu yapmamalısın. Seni revire götürmek zorunda kalacağım. Sakın serumunu atma. Unutma bu senin son şansın." Askerlere dönüp; "Oksijeni azaltın kendine gelsin" diyor ve Kemal'in yanına gidiyor.

Gece saat on ikiye doğru kolumdaki serum alınmış, Kemal kendisine gelmiş, koğuş kapıları da açılmıştı.

Koğuşa ilk giren Şeref'ti. Kafasında sargı bezi, kolu sarılı, yüzü gözü kan içinde. Koğuşa sağlam giren yok. İçeriye giren durumumu soruyor. "İyiyim, size ne oldu?" diyebiliyorum.

Onca dayaktan, kafasındaki dikişlerden, kolundaki kırıktan, çıkıktan sonra hâlâ dimdik ayakta kalan Şeref, gülerek elini cebine atıp bir sigara uzatıyor, birlikte yakıyoruz.

"Sen ölmedin ya o yeter. Biz seni öldü sandık. Bize mi ne oldu? Senden sonra tufan..."

Sağ kolumu iğnelerin acısından bükemiyorum, damarların olduğu yer morarmış. Kollarım kalkmıyor. Şeref'in alnında ince bir kan sızıntısı var. İçimden; "Tam türkünün zamanı değil mi Ali Nuri?" diyorum.

✦ SEKİZİNCİ BÖLÜM ✦

Yine, yeniden ahkam kesenler

Samsun Askerî Cezaevi'nde bazı koğuşlar karma. Dönekler- itirafçılar, ürkekler-korkaklar, ne faşistliği ne devrimciliği kalmış, kişiliklerini yitirmiş, geçmiş dönemdeki ideolojilerini, kavgalarını bir tarafa iterek kurt-kuzu yan yana yatıyorlar. Cezaevi idaresinin asıl amacı tüm koğuşları 'karma' yapmak.

Bizim kaldığımız üçüncü koğuştan bazı arkadaşlar, cezalarının az kalmış olduğunu ve infazlarını gerekçe göstererek 'karma koğuşlara' geçtiler. 'Temiz' koğuşlarda, idare sürekli infazımızı yakma tehdidi ile karma koğuşa geçmemiz için baskı yapıyor. Kimileri de koğuş içerisinde, kendi arkadaşlarının cezaevi içindeki sekterlikleri nedeniyle; "Sizin gibi devrimci ile aynı koğuşta kalmaktansa giderim daha iyidir" diyerek, bizlerden ayrılıp karma koğuşlara geçtiler. Sırf koğuş içerisindeki sekter davranışlar yüzünden, birçok kişi karma koğuşlara geçmeyi düşünsek bile, onurumuza yediremediğimizden, vazgeçtik.

Ancak şu da bir gerçek: Karma koğuşa gidip de orada faşistlere kan kusturanlar da oldu, kendi koğuşlarında devrimci arkadaşlarından göremedikleri desteği, faşistlerden görenler de.

Devrimcilerle aynı koğuşta kalıp etliye-sütlüye dokunmadan, ahkam kesen nice insanı da tanıyoruz. Kişisel tatminsizlikleri yüzünden, arkadaşını faşistlerin kucağına atan kimileri, cezaevinden çıktıktan sonra gelin görün ki, kendilerini, zamanında faşistlerin kucağına attıkları 'arkadaş'larının kucağına attılar.

Ve hâlâ bir yandan 'eleştiri-özeleştiri'nin erdemlerini ağızlarında sakız yaparken, öte yandan kendi özeleştirilerini yapmadan bayrak sallamaya devam ediyorlar.

Bizi faşistlerle karıştırmayın

Sabah sayımından sonra Nöbetçi Subay:

- Koğuş temsilcileri ile komutan idari meseleler hakkında konuşacak. Sayım bitince temsilciniz idareye gelsin, diyerek bildirimde bulundu.

- Biz faşistlerle aynı yerde, aynı konumda görüşme yapmayız. Eğer komutanınızın bir diyeceği varsa akşam sayımında gelip koğuşun tümüne söylesin. Ben idareye gelmeyeceğim, diyerek Nöbetçi Subay'ı gönderdim ancak aradan yarım saat geçmeden koğuşun mazgalından tekrar çağrıldım:

- Koğuş temsilcisi Zeki Kırdemir. Komutan idareye çağırıyor.

- Bu koşullar altında görüşmeyeceğiz. Akşam sayımında koğuşa gelsin, görüşelim.

Yine aklımıza ilk gelen, faşistlerle aynı koğuşa konulacağımız. İdareye kalsa bizim koğuşa faşist verecek, bizden de faşistlerin koğuşuna adam götürecek; ama cesaret edemiyor.

Her ne koşul altında olursa olsun, faşistlerle aynı koğuşta kalmayacağız.

İster hücre, ister ölüm orucu ya da açlık grevine mal olsun. Gerekirse isyan...

Akşam sayımına kalabalık geliyorlar. Binbaşı Niyazi, yanında Nöbetçi Subay Asteğmen Yavuz'la koğuşa girince çavuş; "Sağdan say" komutunu veriyor. Sayım sonunda Binbaşı'nın neler söyleyeceğini merak ediyoruz. İlk başta ben olduğum için önce bana soruyor:

- Sen koğuş başkanısın değil mi?

- Evet, üçüncü koğuş temsilcisi benim.

- Öğleden sonra tüm koğuş başkanları toplanacak, diyerek haber gönderdim. Her koğuştan başkanlar geldi. Siz işi zora sokuyorsunuz, yokuşa sürüyorsunuz.

- Biz kimseyi zora sokmuyoruz. Aksine bizi zora iten tavra karşı çıkıyoruz.

- Her cezaevinin kendine göre belli bir uygulaması vardır. Diğer koğuşlarla bir sorun yaşamazken siz ve sizin gibi birkaç koğuşla sorun yaşanıyor.

- Sorunu çıkartan biz değiliz. Sizin uygulamanız.

- Yıllardır bu cezaevinde sağ-sol ayrımı yapmaksızın herkes aynı çatı altında, aynı koğuşlarda yaşadı. Bir sorunda olmadı.

- Bizi onlarla karıştırmayın.

- Sizin onlardan farkınız ne? Hepiniz terörist-anarşistsiniz. Benim için komünist de faşist de aynı.

- Sizin için değişmeyebilir, bizim için çok farklı. Biz siyasi tutsağız. Anarşist, terörist falan da değiliz.

- Sen kendi adına konuş. Diğerlerinin de ağzı dili var. Onlar konuşur.

- Ben koğuş temsilcisiyim, burada onların yanında onlar adına idareye karşı hepimiz adına konuşuyorum.

- Uzatmaya gerek yok. Sen diğer koğuşlarda yatmayacak mısın?

- Hayır, yatmayacağım.

- Bir kez daha soruyorum ve ikaz ediyorum. Yaptığın, emre karşı gelmedir, cezası vardır.

- Cezanız neyse onu uygulayın. Eğer beni o koğuşlardan birine verirseniz, cezaevinde çıkacak olan olaylardan, akacak kandan, çıkacak candan tek sorumlu siz olursunuz. Şimdi istediğiniz cezayı verin.

- Ne yani tehdit mi ediyorsun?

- Nasıl yorumlarsanız...

Bu cevapları beklemiyordu, şaşırıp kaldı. Kararlı olduğumu görünce, Asteğmen'e beni gösterdi, o da; "Zeki, sen ayrıl" dedi. Bu kez bütün koğuş; "Eğer arkadaşımız hücreye gidecekse, bizleri de atın hücreye. Çünkü biz de faşistlerle yatmayacağız" deyince Binbaşı bir kez daha soruyor; "Hiçbiriniz diğer koğuşlara gitmeyecek mi?". "Hayır, hiçbirimiz gitmeyeceğiz." Binbaşı gayet kendinden emin ve pişkin bir ifade ile; "O zaman onlar buraya gelir" dedi. Bu arada askerler koluma girip "yürü" dediler.

"Hücreye mi götürülüyorum?" sorusuna verdiği cevapla binbaşı geride kalanlara mesaj veriyordu; "Bugün başkanımız gider, yarın on kişi daha. Korkmayın arkadaşınız yalnız kalmaz. Sizler de aşağı inince, sizin faşist dediklerinizi buraya gelirler."

Binbaşının tavrı belli olmuştu. Önce ben ineceğim, yarın koğuşun diğer bir kısmı, güç dengesi bozulunca diğer koğuşlardan faşistleri bizim koğuşa verecek. Tabii kan gövdeyi götürmeyi göz önüne alırsa.

Binbaşı Niyazi önde, Asteğmen Yavuz yanımda, arkada askerlerle merdiveni çıkarken, yemekhaneden; "Bu numara-

lar çok denendi Sonuç alınmadı. Bir kez daha deneyin. Ölümüzü çiğnemeden koğuşa giremezsiniz" sesleri yükseliyor.

Hücrelere gidebilmek için sivillerin kaldığı koğuşların önündeki maltadan geçmemiz gerekiyor. Koğuşlarından akşam karavanasını almak için maltaya çıkan sivil mahkumlar, şaşkın gözlerle bana bakıyorlar. Kendi aralarında konuşulanları ben de asteğmen de askerler de duyuyoruz;

- Adama bak, dimdik hücreye gidiyor. Sanki sokakta elini kolunu sallayarak dolaşıyor gibi. Bunlarda hiç korku yok.

Yanındaki cevaplıyor:

- Bunlar devrimciymiş, solcuymuş. Gardiyanlar söylüyor, solcuları hep hücreye atıyorlarmış. Bunlar sağcılarla, faşist mi ne onlarla, aynı koğuşta kalmıyorlarmış. Hasım gibi.

Yürürken Asteğmen ve ben adamlara bakıp gülümsüyoruz. Asteğmene dönüp:

- Duyuyorsun değil mi, bunu biz söylesek inanmazsınız. Adli mahkumlar bile bizim 'hasım' olduğumuzu biliyor ama senin binbaşın bizi onlarla 'hısım' yapmaya çalışıyor.

Gülüyor.

Hücrelerin olduğu bölümün kapısı açılırken asteğmen soruyor:

- Siz de yedek subay mıydınız?

- Evet, 12 Eylül'de Sıkıyönetim Komutanı'ydım.

Şaşırıyor, şaşkınlığı geçmeden bu kez ben soruyorum:

- Hangi okuldan mezunsunuz?

- ODTÜ Şehir Planlaması.

Sanki gözlerimizle konuşuyoruz. Bana 7 no.lu hücreyi gösterirken askere; "Tutuklunun mazgalı kapalı tutulmayacak. Astım hastası. Gece gündüz her nöbet değişiminde hücresine mutlaka bakılacak" diyor ve postallarının sesi derin

bir kuyuya atılan taş misali benden uzaklaşırken, gözden siliniyor.

Mazgalım açık olduğu için görüş alanıma giren diğer hücrelerin kapısını görebiliyorum. Birçoğunun mazgalı açık. Demek ki, hücrelerin çoğu boş.

Hücremde dört petekli kalorifer var. Yarısı yatma yeri olan beton zeminin diğer yarısı tuvalet. Tavanda tek bir lamba, iki metre eninde iki buçuk metre boyunda toplam sekiz adımlık bir yer. Duvarlarda her türlü slogan var. Oysa hücreye yazı yazabilecek malzeme sokmak yasak...

Karşı hücrelerin bazılarının mazgalı kapalı. Kendi tarafımdakileri zaten göremiyorum. Hücreler arasındaki koridorda asker/gardiyan ara sıra dolaşıp mazgaldan bakıyor. Hücreye inerken yanımda iki paket sigaram vardı. Mazgalın yanına geçip bir sigara yakıyorum.

Yan hücremin duvarından 'tık-tık' diye birisi vuruyor. Demek ki, yan hücrem dolu. Sivillerden hücreye gelen olmayacağına ve faşist de getirmeyeceklerine göre mutlaka siyasilerden birisidir. Hemen kalorifer peteğine yanaşıp birkaç kez vuruyorum. Çünkü petekten giden demir sesi, diğer hücrelere de ulaşır. Böylece hücrelerde kaç kişi olduğumuzu anlayabileceğiz.

Hücremdeki kalorifer peteğinin tam dip noktası hafifçe oyulmuş. Karşılıklı hücreler birbirinin ışığını görebiliyor. Ama eğilip bakmak, görmek mümkün değil. Konuşmak için mükemmel.

Yan hücremden bir ses:

- Her kimsen kalorifer peteğine yanaş, üstten konuş.

Hemen peteğin dibine çöküp cevap veriyorum:

- Seni duyabiliyorum. Duvara biraz daha yanaşırsan daha iyi duyabileceğim.

Asker/gardiyanlar nöbet değişmiş olacak ki, yeni gelen nöbetçi kapıya vurup soruyor:

- Yeni gelen sensin değil mi? Mazgalı açık tutulacak olan?

Asker / gardiyan mazgalın yanından uzaklaşınca yine kalorifer peteğinin yanına çökerek 'tık'lıyorum. Soruyor:

- Hangi koğuştan geldin? Daha önce hangi cezaevindeydin? Hangi davadansın?

- Amasya'dan geldik. Üçüncü koğuşta yatıyoruz.

- Adın soyadın ne? Erzincan'da hangi cezaevinde, kaçıncı koğuştaydın?

Hemen cevap vermiyorum. Ancak bu ses bana hiç yabancı değil. Bu sesi tanıyorum ama nereden? Bana Erzincan'ı, hangi cezaevini ve koğuşu sorduğuna göre hücre komşum Erzincan'dan olmalı. Kesin olarak faşist değil. Olsa olsa o da faşistlerle yatmak istemeyen birisi. Cevap vermeden bu kez ben soruyorum:

- Sen kimsin? Erzincan'da hangi koğuşta kaldın? Arkadaşların kimdi?

- Ben Erzincan 1 No.lu'da kaldım. Yakup Hoca, Yalçın, Recep, Adnan hep beraber 8. koğuşta kalıyorduk.

- Evet hepsini tanıyorum. Bizim koğuşun yanıydı. Ben 7. koğuştan Zeki. Gerilla Zeki. Bulancaklı.

Hiç beklenmedik bir ses. Issızlığın orta yerine düşen bir çığ gibi, hücremin duvarını, maltayı sarıyor.

- Ula Zeçi. (Bana hep böyle derdi) Ben Ali Kemal Bilginer!!!

Sanki tahliye oldum. Sanki 1 No.lu'nun havalandırmasında kucaklaşıyoruz. Şaşkınlığımı üzerimden atamadan bu kez mazgala çıkıp bağırıyorum.

- Ali Kemal hakikaten sen misin? Ne zaman geldin? Hangi koğuştasın?

Nöbetçi asker/gardiyan bağırarak konuşmama şaşırıyor. Asker/gardiyan mazgala yaklaşıp hayret dolu gözlerle soruyor:

- Sen geleli daha bir saat olmadı. Yan hücrende adam olduğunu, hem de ismini bilerek nasıl tanıdın? Hem hücrelerin birbiri ile konuşmaları yasak.

- Bak hemşerim, sen herhalde burada yenisin. Biz buraların yolunu çiğnerken, sen kışlada tüfek çatmasını öğreniyordun. Bizim daha hücremizin beton zemini soğumadı.

- Ya komutanım duyarsa?

- Korkma buradan oraya ses gitmez. Hem biz senin kötülük görmeni istemeyiz. Komutanlarınız bizi tanır. Biz buraların yabancısı değiliz.

Hayreti bir kat daha artıyor:

- Sen de solcu musun? Buraya hep solcuları getiriyorlar. Öbür koğuşlarda yatan sağcılardan hiç kimseyi hücreye atmıyorlar, size de herkes isyancı diyor. Sahiden sen de isyancı mısın?

Ben askerle mazgalda konuşurken Ali Kemal:

- Okunacak bir şeyler varsa yolla, diyor.

Sigaramızı içtikten sonra asker/gardiyana yanımda getirdiğim eski gazetelerden bir parçasını uzatıp; "Bunu yan hücremdekine ver" diyorum, itiraz etmeden alıp veriyor.

Artık hücre düzenine geçmem gerek. Her türlü olasılığa rağmen sağıma soluma koyduğum gazete parçalarını yere seriyor, pantolonumu çıkarıp yatak yapıyorum. Hücremde eşofmanlıyım. Üzerimdeki montta yastık oldu. Gece çok üşürsem üstüme giyer ya da örtünürüm. Bu gece böyle idare edeceğim. Sabah Nöbetçi Subay'ı çağırıp battaniye isteyeceğim. Hasta olduğum için bana battaniye veriyor, kantinden bazı ihtiyaçlarımı da alıyorlar.

Hücrede yaşam vaziyeti aldıktan sonra sigaramı yakıp kalorifer peteğinin dibine oturuyorum. Akşam soğuk olunca kaloriferleri yakıyorlar. Duvarı tıklayıp Ali Kemal'le sohbete başlıyoruz. Kısaca cezaevinin durumunu, karşılaştığımız olayları ve tavrımızı anlatıyorum. Bana tek mi geldiğimi soruyor. Akşam sayımında Binbaşı ile aramızda geçenleri ve koğuşun durumunu anlattıktan sonra; "Yarın onların bir kısmını indirirler, hücreler dolar" diyorum. Yan taraftan gelen gülme sesini duyuyorum; "Desene Erzincan 1 No.lu'nun şenliği başlıyor."

Hücrede gece gündüz ayrımını, sadece sabahki çorbadan yapabiliyoruz. Gündüz sivillerin gürültüsü ve onların koğuşlarına yapılan müzik yayını ile vakit geçiyor. Ama geceler çok ıssız. Ara sıra nöbet değişimlerinde postal sesleri ve gelen nöbetçinin hücreleri kontrolü... Başkaca hiçbir ses yok...

Ali Kemal'i müşahededen getirmişler. Önce faşistlerin koğuşuna verilmek istenmiş, ancak Binbaşı Niyazi'ye; "Sen benim dosyamı bir gözden geçir, ondan sonra gel de konuşalım" deyince doğru hücreye.

Sabah çorbası üzerine bir de sigara içtikten sonra tekrar uzanıyorum. Bütün kemiklerim etime batıyor. Tam uykuya dalacağım sırada maltadan sesler gelmeye başladı. Kalabalık bir gruptu. Hücrelerin bulunduğu bölümün kapısı açılınca, yan hücreyi tıklayıp Ali Kemal'i uyandırıyorum; "Ne oluyor?". "Herhalde bizimkileri getiriyorlar" diyerek mazgala çıkıyorum. Nöbetçi asker/gardiyan mazgalımı örtmek için uzanınca; "Benim mazgalım kapanmayacak, bende astım var, Nöbetçi Subayınızın emri" diyorum.

Tahmin ettiğim gibi gelenler bizim koğuştan. Hücrelerin kapısı açılıp içeri konulmadan geçen kısacık zamanda fısıl-

daşma fırsatı buluyoruz; "Koğuşta bir problem yok" diyorlar.

Askerler çekildikten sonra mazgaldan bağırıyorum, "Arkadaşlar Erzincan 1 No.lu'dan Ali Kemal de burada, yan hücremde."

Diğer hücrelerin mazgalları kapalı, ancak her hücre Ali Kemal'i görmüşçesine "Hoş geldin" diye bağırıyor.

Akşam yemeğinden sonra Nöbetçi Subay hücrelerin mazgallarını tek tek açarak sayım yapıyor. Benim mazgalın önüne geldiğinde soruyorum: "Bizi ne zaman tekrar koğuşa verecekler? Hücre cezamız kaç gün?" Asteğmen; "Onu ben bilemem, idare bize ne derse onu yapıyoruz."

Tüm hücreler sayıldıktan sonra Asteğmen çıkarken tekrar çağırıyorum: "Siz ODTÜ Şehir Planlama'dan mezundunuz değil mi? Bulancaklı bir arkadaşımız var, o da şehir plancısı. Ankara'da bürosu da var. Adı R. tanır mısınız?" Asteğmen şaşkın bakakalıyor; "Sen onu nereden tanıyorsun?" diyor ve yel gibi uçup gidiyor.

Gece sabaha kadar hücreler susmuyor. Herkesin bağırarak konuşmasından rahatsız olan asker/gardiyan, ikide bir mazgalları açıp; "Hücrelerin birbiriyle konuşması yasak" diye ikaz etmesine rağmen hiç kimse aldırmıyor.

Çorbanın onuncu günü. Demek ki, on gündür hücredeyiz. Askerlik öncesi kaymakam olan Feridun Asteğmen nöbetçi olduğu günlerde, mutlaka hücrelere iner her hücreyle ayrı ayrı konuşur, sorunları dinler, ama elinden gelen bir şey olmadığını söyleyerek, bazı kantin ihtiyaçlarımızı sağlardı. Onun nöbetçi olduğu gün hücrelerin mazgalı açılır, havalandırılırdı. Bundan idarenin haberi olmazdı. Hücreler arasındaki adı 'oligarşik asteğmen', şehir plancısı Yavuz Asteğmen'in adı da 'şehir gerillası' idi. Çok sık gelmeyen ama her

nöbetinde mutlak sorun çıkartan hukukçu Asteğmen Ünsal'a da 'mübaşir' derdik.

Yasak olmasına rağmen, zulasında eski, günü geçmiş gazete veya kitap sokanlar, okuyup bitirdikten sonra diğer hücrelere bu kıymetli evrakı yollayarak, vakit geçirmemizi kolaylaştırıyorlardı.

Birgün öğlene doğru Nöbetçi Çavuş, her hücrenin duyabileceği bir sesle; "Dr. Üsteğmenim hücreleri ve hastaları muayene edecek" dedikten sonra iki asteğmen ve Dr. Üsteğmen hücrelerin olduğu bölüme girdi. Doktorun ilk emri; "Bütün mazgalları açın. Bundan sonra bütün mazgallar açık kalacak" oldu.

Hücrelerden gelen; "Orduda böyle subaylar da varmış" seslerine onlar da gülüyor.

Her hücrenin kapısını tek tek açtırıp önce içerde temizlik yaptırıyor, sonra da; "Sağlık yönünden bir şikayetiniz var mı?" diye soruyordu. Muayeneler bitene kadar kapılar açık olduğundan içerisi 'resmen' temiz hava doluyordu. Sigara dumanı, rutubet ve b.k kokusu hiç olmazsa biraz olsun azalıyordu.

Daha önceden beni tanıdığından; "Astımın nasıl? İstersen hücrene bir arkadaşını daha alabilirsin. Hastalandığında ilacını kendin kullanabiliyor musun?" derken, asteğmene; "Bunlar ne zaman koğuşa verilecekler?" diye soruyor. Asteğmen de "Sanırım bugün çıkartacaklar. Ama Komutan'ın ne zaman ne yapacağı belli olmuyor" diyor. Doktor tekrarlıyor; "Eğer koğuşlara verilmezseniz yanına bir arkadaşını alabilirsin." Bunları söylerken de hücreme bakıyor ve Asteğmen'e dönerek tekrar soruyor; "On gündür taşın üstünde mi yatıyorlar?"

Asteğmen hiç cevap vermeden sadece boyun büküyor.

Üsteğmen hücremden çıkarken sıhhiye erine; "Buna her gün bir tane C-vit vereceksin, diğer hücrelerden mide hapı istenmişti, onları da unutmayın" dedikten sonra bir kez daha her hücreden duyulacak bir sesle; "Bundan sonra mazgallarınız açık kalacak, ancak bu iyi niyetimizi kötüye kullanmayın" talimatı vererek gitti.

En azından artık mazgallarımız açık kalacaktı. Görüş alanına giren hücrede kimler var, artık onu görebilecek olmak bile güzeldi.

Cezaevi koğuş gezginleri

Asteğmenin dediği gibi, öğleden sonra, başlarında Binbaşı Niyazi ve üç asteğmen olmak üzere, adam başına en az üç kişi düşecek sayıda asker, hücrelerin bulunduğu koridora giriyor. Yere serdiğim yatak konumundaki pantolonu ve yastık montumu giyiyorum.

Hücrelerin kapısı teker teker açılıyor ve binbaşı herkese ayrı ayrı soruyor; "Karma koğuşa gidecek misin?" Herkesten tek cevap; "Hayır".

Hücremin kapısı açıldığında hiçbir şey sormadan ve daha hücremden çıkmadan: " Bütün bunlar senin başının altından çıkıyor. Göreceğiz bakalım el mi yaman bey mi? Bu cezaevinden nasıl çıkacağını merak ediyorum. Sen şimdiden infazını falan unut. Kendini yaktığın yetmiyormuş gibi arkadaşlarını da yakıyorsun. Yine de soruyorum, karma koğuşa gidecek misin?

- Hayır gitmeyeceğim. Ayrıca beni tehdit etme. Elinden gelen ne varsa ardına koyma.

Başını sallayarak diğer hücrelere gidiyor. Yan hücremde kalan Ali Kemal'e sormuyor bile. O, hücrede kalıyor ve bu da benim Ali Kemal Bilginer'i son görüşüm oluyor.

Yıllarca cezaevinde kalan Ali Kemal, tahliye olduktan bir kaç yıl sonra, İstanbul E5 karayolunda geçirdiği trafik kazası sonucu pisi pisine yaşamını yitirdi.

Tarih 22 Ağustos 1985

Kemal K., Ceyhan A., Hakan T., Rafet K., Nihat Ö., Şeref K., Ziya G., Mehmet A., Sadettin Ö., Turan B., Ramis Ö., Hasan K., Fahrettin D. ve ben, toplam on dört kişiyiz.

Başka bir koğuşa gideceğimiz kesin. Bu koğuş ya yeni boşaltılmış ya da tecrit koğuşu olacak. Önce başka bir koğuşa gitmemek için direndik; "Biz hücrede yatmaya razıyız, eğer verecekseniz bizi eski koğuşumuza, arkadaşlarımızın yanına götürün" dememiz hiçbir sonuç vermedi. Tek katlı, yemekhanesi,yatakhanesi, tuvaleti, banyosu hepsi aynı yerde olan, havalandırma bahçesi bile olmayan, gerçek bir tecrit koğuşuna götürüldük.

Koğuş denemeyecek bir yer. Bir ranzanın üzerine atılmış yataklar, birkaç battaniye, her yanı rutubet içinde, ne tuvaletine ne banyosuna yıllarca ayak basılmamış bir 'koğuş'. Bizi bırakıp çıktılar. Orta yerde kalakaldık.

Önce birbirimize sarıldık. Demek ki, direnince oluyormuş. İşte yine bir aradayız. Ne bizi faşistlerin yanına götürebildiler ne de faşistleri bizim yanımıza getirebiliyorlar. "Biz nerelerde, ne koşullarda yaşadık burada da yaşamı en güzel şekle dönüştürürüz" diyerek işe koyulduk. Ama bir yandan da kendimize soruyoruz cezaevinin neresindeyiz? Eski koğuşumuz nerede? Koğuşta kalan arkadaşların durumu ne?

Kapıya vurup nöbetçi asker/gardiyanı çağırıyoruz. Hücreden geldiğimiz ve adımız isyancı olduğundan bizden çekiniyorlar. Askerden, eski koğuşumuzdan temizlik malzemesi ve kişisel eşyalarımızı getirmesini istedik.

Akşam olmadan eşyalarımız geliyor ve yerleşik koğuş düzenine geçiyoruz.

Yeni koğuşta ilk sayıma; 'şehir gerillası' Asteğmen geliyor. Hücreden kurtulduğumuza sevinmiş gibi bir hali var. Üçüncü koğuşta iken koğuş temsilcisi ben olduğumdan hâlâ bana temsilci gözüyle bakıyor. Kimsenin de bir itirazı yok zaten.

Daha tam yerleşmediğimizi görerek; "Artık bu koğuşta kalacaksınız. Koğuş numaranız 11. Yerleştikten sonra sanırım kantin serbest olacak. Şimdilik bu kadar." Askerler kapıdan çıkarken asteğmene; "Bizim koğuş nereye düşüyor? Biz hangi bloktayız, üçüncü koğuşta bizden sonra neler oldu?" diyorum. Tek cevap veriyor; "Her şey eskisi gibi. Bir problem yok." Ben "Ya faşistler?" diye ikinci bir soru soruyorum. Asteğmen, "Binbaşı denedi ama tutmadı. Belki yakında onlar da hücreye iner" diye yanıtlıyor.

Koğuşun temizliği tamamlandığında, seçtiğimiz ranzayı hazırlayıp birer sigara yakıyoruz. Yan koğuştan sesler geliyor. Demek ki yan tarafımız dolu. Ancak diğer taraftan ses yok. Duvara vuruyoruz, cevap veren de yok.

Yorgunuz. Hücreden sonra fazla oksijen, temiz hava ve gökyüzünün bir bölümünü görmek çok güzel. En güzeli de faşistlerle bir arada yaşamamak. Yeni yerimizi yadırgadık ama uyuduk.

Koğuş nöbetçisi Ramis, çorbaları aldıktan sonra bizi uyandırdı. Beton zeminden sonra tahta gibi de olsa sırtımızın gördüğü yatak hepimizi gevşetmişti. Çorbayı içen hemen tekrar yatağa giriyordu.

Ramis tuvaletleri ve banyoyu yeniden elden geçirmişti. Mazgalın açıldığını, sayım denildiğini duymamışım. Hücrede "kalk", "say" yoktu. Bu kez nöbetçi subay sayıma gel-

memişti. Çavuş sayımı alıp çıktı. Burada bahçe olmadığından havalandırmaya çıkmak da mümkün değildi.

Yeniden çantalarımızı düzenlerken kimde kitap, dergi var ortaya çıkıyor. Kahvaltılık malzememiz yok. Kantin ihtiyacımız var ama kantin yasak mı, değil mi bilmiyoruz. Koğuşta yine komün yaşanıyor. Ekonomik işlerle Hasan ilgileniyor. Kantinden alınacak malzemeler için liste yapıyor ve; "Bir eksiğimiz var mı?" diye soruyor. Kemal de; "Sigarayı fazla alalım. Havalandırmaya da çıkamayacağız" diye uyarıyor.

Açılan mazgaldan asteğmenin sesini duyuyoruz; "Kantin ihtiyaçlarınız için liste hazırlayın." Hasan soruyor; "Gazete de alabiliyoruz değil mi?" Hasan'ın bu sorusunu asteğmen kısa yanıtlıyor. "Evet, listeye onları da yazın."

Hücrede traş olmadığımızdan saçımız, sakalımız uzamış. Kantin listesinde hepimize birer permatik yazdırdık. Traş olup banyo yapacağız.

On gün sonra yeniden kantinden alışveriş yapabiliyoruz. Asker/gardiyan bir koli malzeme getirip koğuşa bıraktı; "On dört tane permatik veriyorum. Akşam sayımında hepsini geri alırım" diyor.

Gelen malzemeleri Şeref'le Ramis yerleştirirken Sadettin elinde permatik; "Var mı kafayı kazıtacak" diyor. Cezaevinde kafayı kazımak yasak. Ancak hiç aklımızda yokken birden bire böylesi bir öneri hoşumuza da gitmişti. Ramis bir yandan malzemeleri yetiştiriyor öte yandan bağırıyor; "Sadettin, şunları yerleştireyim sonra beni traş et." Şeref ardından sıraya giriyor.

Hücreden sonra günlük gazete, fırından yeni çıkmış ekmek gibi geliyor. Hasan, Cumhuriyet-Milliyet-Tercüman aldırmış.

Cumhuriyet gazetesi Ziya'da. Okuduktan sonra ben alayım diyorum. Bu ara Hasan masanın üzerine permatikleri koyup hatırlatmada bulunuyor; "Akşam sayımından sonra jilet kısmını iade edeceğiz. Saplarını koparıp alalım, lazım olur".

Akşam sayımına daha çok var. Gazetelere bir göz atıp sakal traşı oluyorum. Sadettin, Ramis'i traş etmiş. Şeref'in başını kazıyor. Nasılsa kökü bende diyorum ve soyunup kafamı sabunlayıp Sadettin'e permatiği uzatıyorum. Hasan, Rafet, Ziya, Şeref, Ramis ve ben saçlarımızı kazıtıyoruz.

Bakalım akşam sayımında neler olacak?

Saçlarımı kazıttıktan sonra ılık suyla yıkayıp kavuğumu başıma geçirerek ranzama uzanıyorum. Gözlerim tavanda bir noktaya çakılı kalıyor.

Sahi neden evlenmedim? Okulsa okul, askerlikse askerlik, devrimcilikse devrimcilik... Hepsini de yaptık. Sevebileceğimiz, sevilebileceğimiz çok güzel ortamlarda da yaşadık/yaşattık. Ama ne yazık ki...

Bizler sevmeyi, sevilmeyi hak etmedik mi?

Ama neden?

Benim yüreğim taş duvarlarla mı örülü? Neden kelepçe vurulmuş gönlüme? Oysa sevmek -sevgilim demek- sevgilim denmesini beklemekti boynumda asılı olan...

Hem kime ne! Sevdam da benim, kavgam da... Haydi kavgama devlet karşı, ya sevmeme? Demek ki benim sevdama, kavgam karşı çıkıyor. Oysa ben hem kavgama sevdalıyım, hem de sevdama sevdalıyım.

"Yook. . olmaz " diyorlar...

Ya sevdan kavganı yenerse? Oysa ki ben ne sevdama, ne de kavgama yenik düşmek isterdim. İşte şimdi burada ran-

zamda bir başıma, saçım kazınmış, başımda kavuk, yastığımla baş başa ve kendi kendimle kavga ediyorum.

Devlet kavgayı kazandı. Ben kavgama yenik düştüm. Oysa şimdi kavgama yenik düştüm diye sevdama "yok, olmaz!" diyen yok...

Peki, o zaman, sevda neden yasaktı? Kavgaya yenik düşenin, sevdaya da yenik düşmesi diyalektik bir kural mıydı?

Sevmedim mi? Sevdim elbet. Kavgamın içinde hep o 'Adı Bende Kalan' vardı. Bir bildiriyi yazarken, afiş yapıştırırken, yazı yazarken, hem de türkü tadında, bir mitingde slogan atarken, köşe bucak saklanırken, çatışırken, dövüşürken, kaçarken, kar altından pancar kökünü soyup yerken, dağ ateşinde ısınıp üstümü başımı kurularken, o hep benimle beraberdi. Bedeni yanımda olmasa da benim bedenimin içindeydi. O beni hiç ama hiç yalnız bırakmadı ki...

Bırak dudağından öpmeyi, elini bile tutamadım. Delikanlı yüreğimle, bir kez olsun sevgilim diyemedim... Diyemezdim... Çünkü, "Yok olmaz!"dı.

Peki o "Yok... olmaz"ı yapan kimdi? Neydi o?

Sanki mahpus yatan ben değilim. Ranzam yok. Yastık yok. Koğuş, insanlar, sigara dumanı, gazete, demir pencere, b.k kokusu, sürekli yanan ampul, pancar motoru gibi horlayanlar, soğuktan üşüyen, sinirden titreyen, öksüren, küfreden, sövüp sayan yoktu...

Yağmurlu bir veda konuşmasına sevincimle, yüreğimle gidiyorum, yanımda Adı Bende Kalan... Sahil yollarındayım... O birazdan gidecek, ben yine kavgamla baş başa kalacağım. Ona söylesem mi sevdiğimi? Ona sevgilim desem mi? İnadına yağmur yağıyor. Fruko şişesinden içtim votkayı. Bilseler idam ederler. Tetik kesen parmaklarımda hiç korku yokken, tek bir sözcük için, inadına yağan yağmur altında

inci gibi terler döküyorum. Diyemiyorum. "Seni seviyorum... sevgilim" diyemiyorum.

O birazdan gidecek, ben kalacağım. Yüzüm kızarıyor, en ateşli bildirileri kaleme alan parmaklarım, miting alanlarında binlere seslenen dilim tutuluyor diyemiyorum, korkuyorum. Seni seviyorum, sevgilim demek bu kadar zor mu, zor mu?

O gitti... Adı bende kalarak gitti... Peşinden kendini çılgınca kayalara vuran dalgalara bakıp, küfrederek, ana avrat sayıp söverek; "Seni seviyorum, sen benim sevgilimsin" diye bağıran beni, kayalara, dalgalar vurarak gitti... Eteğini savura savura, kısacık saçları ile arkasına bile bakmadan, adı bende kalarak, gitti...

Oysa ben devrimi de onu da seviyorum...

Birden düşüyorum dağlara.

Bektaş Yaylası'ndayım. Bir yanım Kölükkaya, öte yanımda Çataloluk. Az ilerimde rakıyı da karpuzu da parçalayan Karagöl. Bir elim ölmez yavşuları (yayla çiçeği) okşarken, diğer elimin üzerinde karda yaşayan kurtçuklar. Kar kurtlanır mı deme, kurtlanır. Karagöl'ün karında...

İşte az ötemde bulutlar. Ben bulutların üstündeyim. Aşağılardan, bulutun çok aşağılarından acılı ama sevdalı bir kaval sesi yırtıyor yamaçları. Obalarda koyunların, kuzuların melemesi. Selvi, kızılçam, ladin, köknar ve taflan karşımda sıra sıralar.

Çığlık çığlığa bir motor sesi, belli ki bir ağacın ırzına geçiyor. Çığlık atan kesilen ağaç mı, kesen motorun dişlileri mi? Ne belli. Karşı obadan hoyratça bir ıslık çalıyor köy delikanlısı ya sevdalısına ya koyunlara. Islık yüzümü yalayarak geçiyor yanımdan. Aksi vuruyor karşı tepelere, bir daha geri dönüyor.

Çataloluk'tayım. Yalaktan kana kana su içiyorum, dudağım donuyor. Bardakta rakı ayran gibi. Havada kekik kokusu var. Mezem yine zumbuğum. Sis basıyor. Güneş sisin arkasına saklanmış, benimle saklambaç oynuyor. Güneşi bulut saklarken ben açıkta kalıyorum. Sobe bile diyemiyorum.

Rakı buz gibi. Rakı ayran gibi.

Dışarıda yasak içerde serbest

Tahliye olduktan 15 yıl sonra Bulancak'ta, Ali Nuri ve Şeref ile birlikte, Şeref'in Bulancak Cumhuriyet Meydan'ındaki tekel bayiinde, yazdan toplanıp tuzlanmış, 'yayla' mantarı kavurması yiyoruz. Sohbet, dönüp dolaşıp cezaevlerine geldi. Dışarıda kar yağıyor. Soğuk bir kış gecesi, tarih 21 Aralık 2002. Bundan tam yirmi yıl önce, 21 Aralık 1982'de, Bulancak'ta, balık pazarında yakalanmamın yıl dönümü.

Ali Nuri, Giresun Demokratik Sol Parti'nin (DSP) il başkanı. Şeref, hâlâ aynı yerde. Kafa yine Dev-Genç'te.

Tezgahın üzerindeki tabağa üç çatal birden uzanıyor. Şeref'in aklına nereden geldiyse; "Bakın beyler, elinizde metal çatal, önünüzde porselen tabak, mantar kavurması yiyorsunuz. On beş sene önce değil mantar kavurması, tahta kaşıklara 'Amin' diyorduk. Meğerse bu devlet, bize çatal vermeye bile korkuyormuş. Çatalla yemek yememiz bile yasaktı. Ne 'oligarşi'ymiş beee..." Bir yandan da taş fırında pişirilmiş somun ekmeğinin 'kıtırmak' yanını kopartıp, gülerek yiyor. "Zaman ne çabuk geçiyor değil mi?" diyor Ali Nuri. "Sanki hâlâ sırtımda, baldırımda morartılar var. Yediğimiz bombanın tozlarından hâlâ gözlerim yaşarıyor, aldığım soluktan hapşırasım geliyor. Oysa biz cezaevindeyken doğan oğlum Özgür, şimdi yüksek okula gidiyor. Deniz, üniversiteyi bitiriyor. Yoksa biz ihtiyarladık mı Zeki?"

"Zaman su gibi akıp geçiyor, hiç bir şey durağan değil. Doğal olarak biz de yaşlanıyoruz. Ama gerçekten sanki daha dün gibi" diyorum.

Şeref, Ali Nuri'ye ve bana bakarak; "Eee, bu mantarın yanında birer kadeh rakı da iyi gider. Eskiden olsa 'yasak' derdik. Şimdi yasak falan yok. Birer kadeh içilir." İnce belli rakı kadehine, 'domuz dolusu' rakıları koyup; "Sen içmiyorsun değil mi Zeki?" diye soruyor. Başımı sallayıp "Hayır, içmiyorum" diye cevaplıyorum. Ali Nuri; "Zeki kendi yasağını kendisi koydu. Ne DEV-GENÇ ne de şefler başarabilirdi bunu. Zeki, geçmiş dönemde yasak olsa bile içeceğinden fazlasını içti. Şimdi, biz içelim Zeki, bizi seyretsin. İyi ki içkiyi bıraktın Zeki, yoksa içki denen bu illet, seni bizden alıp götürecek ve bu sohbeti de yapamayacaktık."

Şeref'le beraber, yayla yolunda, soğuk pınardan getirdikleri buz gibi su ve rakı ile kadehlerini kaldırıyorlar. Bu kez mezeleri zumbuk değildi. Rakıya bakıp yutkunduğumu gören Şeref, raflardaki maden suyunu göstererek; "Al sen de bunu iç" diyor. Sohbet koyulaşıyor. Söz yine yasaklara ve içkiye gelince, Ali Nuri; "Tam yeri ve zamanı geldi. Bu sohbete, yasaklara ve içkiye uygun bir anı denk düşer" diyor.

"Gerçekten, Eylül öncesi çok katı kuralcıydık. Kuralları kim koyuyordu, onu da bilmiyorduk. Ama en çok da kendi kendimize kural koyuyorduk herhalde. Düşünsenize, kendimize aşkı, sevgiyi, içkiyi, pek çok şeyi yasaklıyorduk. Şimdi, dışarıda kar yağıyor, biz burada rakı içiyoruz. Eylül öncesi olsa mümkün müydü? Sırf bu yüzden, yağmur-kar demeden sahilde, taşların arasında, gizli gizli içki içiyorduk. Neden kaçıyorduk ki?" Şeref, boşta kalan yeme atlayan izmarit balığı misali, atlıyor sözün orta yerine; "Devrimden kaçıyorduk herhalde. Olur a biz bir kadeh içersek, 'devrim' olmayabilirdi." Gülüyoruz. Ali Nuri, Şeref'in dolaptan çıkartıp, tez-

gah üzerine koyduğu yoğurttan bir lokma alıp, devam ediyor; "Gel de şu çelişkiye şaşma. 12 Eylül öncesi dışarıda bize yasak olan içkiyi, asıl yasak olması gereken yerde, hem de askerî cezaevinde, kendimize serbest ettik." Şeref de ben de ağzımızda lokmalarla dona kaldık. Zorla yutkunup; "Hadi canım, palavra. Hem askerî cezaevi, hem siyasi tutsaklık, hem de içki. Yok böyle şey." Ali Nuri hiç oralı değil. Soğuk havada, soğuk rakısından bir yudum alıp, sıcak sıcak gülerek anlatıyor; "Kilis'te, sınır karakolunda asteğmenken gözetime alınmış yetmiş beş gün tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakılmıştım. Tezkereden sonra hakkımda yeni bir dava açılmış ve gıyabımda tutuklanma kararı verilmişti. Yakalandım. Keşap'ta sorgumu yapan askerî-sivil savcı Nuh Mete Yüksel'e ifade verdikten sonra, tutuklanma kararı vicahiye çevrilerek, Keşap Askerî Tutukevi'ne götürüldüm. Her an polislerin gelip sorguya, işkenceye götürmelerini bekliyorum. Kuşku dolu saatler-günler geçiyor. Kolumda Kilis'te görev yaparken aldığım güzel bir saat vardı. Zaman zaman koğuştaki arkadaşlar takılıyor; "Ali Nuri, sen bu saati kaçakçılardan almışsındır. Telmaşa mı? Değil mi? Doğru söyle, bizi kandırma." Koğuşta arkadaşlarla komün yaşıyoruz. Sabahleyin çorbadan sonra genellikle kantinden görevli asker/gardiyan gelip eksiklerimizi, kantin ihtiyaçlarımızı soruyor. Bir akşam önceden kafama koydum, görevli askere bir 'zarf' atacaktım. Olur ya belki yer. Asker gardiyandan votka isteyeceğim." Hiç farkına varmadan, Şeref'le benim ağzımızdan, kocaman bir 'çüşşş' nidası çıkıyor. Ali Nuri gayet sakin, rakısından bir yudum alarak; "Evet votka isteyeceğim. Şimdi sizin güldüğünüz gibi içeride de arkadaşlar gülüyordu. Ama kararlıydım; hani bir söz var ya 'isteyenin bir yüzü kara, vermeyen arap' işte onun gibi. Ne olmuş yani, alt tarafı; 'yok, yasak!' diyecek. Yine de denemeye değer. Pazar günleri genellikle

cezaevinde denetime pek önem vermiyorlar. Zaten bir tane astsubay nöbetçi kalıyor. Her şey kantinden ve dışarıdan malzemeleri alacak askerin elinde. Pazar günü, sabah çorbasına ek olarak kendi kahvaltılıklarımızı yedik. Daha önce kantinden ihtiyaçlarımızı gören askerle bir iki laf etmiş, Kilis'te asteğmen olduğumu söylemiştim. Tabii ben askere, Kilis falan derken, asker de benim saate göz ucuyla bakıyordu. Yani oltanın ucundaki yem belli olmuştu. Saati gözden çıkardım. Arkadaşlar kantin listesini bir kağıda yazmış, askerin gelmesini beklerken, koğuşta volta atıyoruz. Arkadaşlara; 'İhtiyaçları yazdıysanız bana verin, listeyi ben veririm.' Üzerine, jilet, sabun, deterjan, meyve yazılmış küçük bir kağıttan ibaret listeyi, aldım. Az sonra koğuşun mazgalı açıldı ve kantinci asker listeyi istedi. Mazgala yaklaşıp listeyi uzatırken isteklerimizi sıralıyorum. 'Jilet, sabun, deterjan, meyve, bir şişe de büyük votka!' Asker şaşırdı. İlk tepkisi; 'Neee votka mı? O yasak. İçeriye içki verilmez' dedi. Ben de gayet pişkin; 'Yasak olduğunu biliyorum, zaten diğerleri serbest, önemli olan yasak şeyin buraya getirilmesi' dedim. Asker daha da şaşırdı. 'Yok olmaz. Komutan duyarsa askerliğimi yakar. Ben içeri yasak bir şey sokamam.' Konuşmalarına bakılırsa eğilimi var ama korkuyor. Biraz daha üstüne giderek; 'Bak eğer içeriye votkayı sokarsan, kolumdaki saati sana vereceğim. Sen böyle saati hayatında alamazsın. Bu çok değerli bir saat. Taaa Kilis'ten kaçak aldım.' Asker karşımda yutkunuyor. Mazgaldan gözünü ayırıp sağa sola bakmaya başladı. Niyeti belli olmuştu.

Şeref, gelip giden müşterileri filan unutmuş dikkatle Ali Nuri'yi dinliyor. Ali Nuri'de Şeref'e boş rakı bardağını göstererek; 'Askerden zorla alıyoruz, sen gözümüzün önündeki rakıyı vermiyorsun. Koy şuna bir duble daha. Nasılsa yasak masak yok.' Ali Nuri heyecanlı heyecanlı anlatırken, içeri gi-

ren birkaç müşteri de muhabbete kulak kabartmış, bizden daha heyecanla soruyorlar Ali Nuri'ye; 'Peki abi, votkayı aldın mı?' Bu kez hepimiz gülüyoruz. Şeref, Ali Nuri'nin kadehini dolduruyor ama uzatmıyor ve 'Eeee, sonunu getirmeden rakı yasak. Tıpkı on iki yıl öncesi gibi.' Bu arada müşterilerin ihtiyaçlarını görüp; 'Haydi beyler, size iyi günler' diyerek onları yollamak istiyor. Ama müşteriler kararlı, Ali Nuri'ye dönüp; 'Aldı mı abi votkayı, aldı mı? Onu söyle, gidelim' diyorlar. Ali Nuri başını sallayarak onları cevaplıyor ve onlar çıkarken kaldığı yerden devam ediyor; "Asker, sağını solunu bir kez daha kontrol edip; 'Bak getiririm ama, bundan sonra bana böyle şeyler teklif etmeyin. Vallahi askerliğim yanar. İlk ve son defa getireceğim. Buna karşılık saati de alacağım" dedi. Balık yakalanmıştı. Hemen üstüne gittim. 'Bak arkadaş biz delikanlı adamız, sözümüzde dururuz. Sen votkayı ver saati al. Şimdi şu parayı ve listeyi al, paranın üstüyle de kendine sigara al. Haydi göreyim seni.' Mazgalın penceresi kapandı, asker uçtu gitti. Koğuştakiler merak içinde askerle ne konuştuğumu soruyorlar. 'Yok bir şey' deyip geçiştiriyorum. Kantin ihtiyaçları gelmeden havalandırmaya çıkardılar. Ben hep koğuş kapısına yakın yerde volta atıyorum. Yarım saat sonra mazgaldan; 'Kantin ihtiyaçlarınızı alın' sesi duyuldu. Havalandırmadan, koşarak koğuş kapısına gittim. Karton bir kutu içinde, ihtiyaç listemizdeki malzemeler vardı. En üste konan meyveler, alttaki paketleri saklanmıştı. Hemen meyvelerin altına baktım. Gazete kağıdına sarılı büyük votka şişesi, kutunun en altına yerleştirilmiş. Çaktırmadan kağıdı yırtıp bakıyorum. Şişenin üzerinde votka falan yazmıyor. Asker saati istiyor. Ben de; 'Bunun üzerinde votka falan yazmıyor, yoksa içinde su mu var?' diye sordum. Asker bozuldu; 'Yalan mı söyleyeceğim sana? Komutan görmesin diye üzerindeki kağıdı yırttım. Baksana şişenin ağ-

zı açılmış mı? Üzerinde de 'tekel' yazıyor. Ben söz verdim mi yaparım, şimdi sende sözünde dur bakalım.' Çıkardım kolumdaki 'tel maşa' saati askere verdim. Asker saati cebine koyup gitti. Akşam, birkaç arkadaşla beraber, dışarıda yasak, içerde serbest olan votkayla kuş gibi uçtum. Keşap'ta yirmi üç gün kaldım. Hemen her hafta sonu 'bizim kantinci', bizi kuş gibi uçurmaya devam etti. Trabzon'a sevk edilirken, kantinci asker, kolundaki tel maşa saati göstere göstere verdiği asker selamı ile bizi yolcu ediyordu."

Gülüyorduk. Anlamını bilemediğimiz, hâlâ bile anlayamadığımız yasaklara...

Duvar yazıları

Adı bende kalan sevgili; yayla, sis, bulut içinde kaybolup giderken gerçekten üşümüşüm. Battaniyeyi üzerime çekip biraz daha dışarılarda dolaşayım diyorum; ama Hakan bırakmıyor. "Yan koğuştan duvarı tıklıyorlar. Herhalde bir şeyler soruyor olmalılar, bir baksana" diyerek daha fazla derinlere inmeme izin vermiyor. Aklımda hâlâ adı bende kalan sevgili, kalkıp kağıdı kalemi alıyor, duvarın dibine geçiyorum. Sadettin yanımda; "Kalemi kağıdı ver de ben kodları yazayım, çözümünü sen yaparsın" diyor. Karşı koğuşa "tamam" işaretini verdim, mazgal açıldı. "Herkes sayıma". Duvarı tıklayıp mola veriyoruz.

Saçlarını kazıtan altı kişiyiz. Hepimizin kafası ampul gibi parlıyor. Nöbetçi subay Feridun Asteğmen. Karşısında altı dazlak görünce şaşırıp gülmeye başlıyor. Sayım yapmadan soruyor; "Yaptığınız bu iş, yasak. İdarenin haberi var mı?" Hasan; "Her şey için izin mi alacağız? Hücrede su yüzü görmedik. Bitlendik. Bir kez banyoya mı götürdünüz? Permatik verip de traş olun mu dediniz? Biz de hem sağlığımız için hem de temizlik için saçlarımızı kazıdık" diyor.

Asteğmen sayımı yapıp çıkıyor ama ekliyor; "Komutan görürse ceza verebilir."

"Varsın olsun. Gideceğimiz yer nasılsa hücre."

Aradan yarım saat geçti, idareden gelen giden yok. Her ihtimale karşı hücreye götürülmeyi bekliyoruz. Akşam karavanası da verilince; "Tamam, kelliğimize bir şey demiyorlar" yorumunu yapıyoruz.

Yemekten sonra sigaramı yakıp, gazete okuyacağım. Yan koğuştan "tık"lamalar geliyor. Sadettin kağıdı kalemi almış; "Haydi bizi bekliyorlar" diyor.

Yan koğuşun duvarı bizim koğuşun mazgalı ile karşı karşıya. Ara sıra koğuşun mazgalı açılınca, nöbetçi asker/gardiyanla göz göze geliyoruz. Duvar yazısı henüz cezaevinde deşifre olmamış. İdare bilmiyor. Bizim koğuşta bilen benim. Mecbur kalmadıkça da herkes öğrenmiyor.

Turan mazgalın yanında kalıyor ve yan koğuşa yaz diye işaret gönderiyorum. Karşı taraf cevap veriyor. Sadettin elinde kalem-kağıt, benim söylediğim rakamları yazıyor. Masanın başında Hasan, Ziya, Hakan gazete okuyor. Şeref, Kemal'le volta atarken Sadettin'e ve bana takılıyorlar; "Eskiden duvardan duvara fırça ile yazardınız, şimdi de tık tık'la yazmaya başladınız."

Çözümünü yapıp cevap vermek için ne sorduklarına bakıyorum.

"Kimsiniz? Nereden geldiniz? Hangi dava?" diye soruyorlar. Koğuşa soruyorum "Ne cevap verelim?"

"Erzincan 1 No.lu'dan geldik. Faşistlerle yatmıyoruz. Karadeniz'deki davalardanız." Şimdilik bunları yazalım, eğer yeni bir şey sorarlarsa cevap veririz diyerek gönderilecek mesajı kodluyorum. Sadettin 'tık'lamayı öğrendi. Yan koğuşa; "Hazır olun" diyorum ve başlıyorum tıklamaya.

Karşımda şifreyi alan bu işi iyi biliyor. Şu ana kadar tekrar yaptırmadı. Harf kaçırmıyor. Benim de hızlı yazdırmam, işimizi kolaylaştırıyor. Bir ara mola verdi. Herhalde mazgalları açıldı veya kullandıkları duvarı o an kullanamıyorlar. Molayı fırsat bilip birer sigara yaktık. Sadettin soruyor: "Peki mola verdiğini nasıl anlıyorsun? 'Ş'lerle 'S'ler birbirine karışmaz mı?" Anlatıyorum ve karşı taraf hazır olunca; "Sen yazmaya devam et" diyorum. Hoşuna gidiyor, Ziya'ya ve Şeref'e hava atıyor. "Duvar telsizcisi olmak kolay değil. Bu, plastik boyayla 'Kahrolsun Faşizm' yazmaya benzemez." Şeref durur mu; "Senin yazdığın, duvarda kalmıyor, bir kişi okuyor. Benim yazdığımı binlercesi. Şiştin mi telsizci bozuntusu" Sadettin bozuluyor; "Şefim bunlar ne diyor yaa?". "Aldırma sen onlara, kulağın duvarda olsun, şimdi yazdırmaya başlarlar" diyorum. Yan koğuş hazırız diye işaret yollarken bizim mazgal açılıyor.

Nöbetçi asker/gardiyan, permatikleri istiyor. Hasan on dört permatiğin jilet kısmını askere verip gönderiyor. Bu ara çaylarımız da geliyor. Gece geç saatlere kadar duvar yazısı sürdü. Yan koğuştakiler çeşitli cezaevlerinden gelen ve faşistlerle aynı koğuşu paylaşmadıkları için bizim gibi tecrit koğuşuna gönderilen solcular.

Artık ben kodluyorum, Sadettin tıklıyordu. Son notlar geçildikten sonra yandaki koğuş değişik bir mesaj göndermiş, Sadettin şaşırdı. "Ben ne yazdırdığını anlamıyorum, baksana şuna ne diyor?"

Ziya ve Hasan dikkat kesiliyorlar. Belli ki özel şifre yazıyordu.

Devrimci Yol'un, cezaevlerinde kullandığı özel bir kodlama vardı. Özel koşullarda kullanılıyordu. Genel kullanılan şifreler diğer cezaevlerinde deşifre olmuş, cezaevi yönetimi bile duvar yazılarından, koğuşlar arası haberleşmeyi öğreni-

yordu. Özellikle siyasi savunma veren davalarda, bir çok sanık yan yana getirilip ortak savunma yapmasınlar diye ayrı ayrı tutuluyordu. Bu nedenle siyasi savunma yapanlar, koğuşlar arasında iki-üç blok olsa da özel şifre ile duvardan duvara haberleşerek bilgilendiriliyordu. İşte yanımızdaki koğuş şimdi Devrimci Yol özel şifresini kodluyordu.

Duvarın dibine çöküp bu kez kendim yazmaya ve cevap vermeye başladım. Ziya ve Hasan değişik bir şeyler yazdığımı anladılar. Hasan; "Devrimci Yolcuların özel şifresi mi var?" Ziya da "Ben bilmiyorum. Herhalde var" derken Hasan; "Burada da Kurtuluş Dev-Yol ayrımı önümüze çıkıyor" diyor. Yazma işlemi bitiyor. Tuvalete gidip, sonra yatacağım. Ziya yanıma yaklaşıp; "Bizimkilerin ayrı şifresi mi var?" diye soruyor. "Evet ayrı bir şifre var. Çözümünü de herkes bilmiyor. Özellikle kendini 'şef' sananlar hiç.." diyerek yatıyorum.

Yeni koğuşumuzda havalandırma olmamasına rağmen, yine de zaman geçiyordu. İdarenin bu kadar zamandır sorun çıkartmamasına bir anlamda veremiyorduk.

Duvar yazıları da artık idare tarafından öğrenilmişti. Her an hücreye gidebileceğimizi düşünerek, hazırlıklı bekliyorduk. Hücreye inecek kitap, dergi, gazete ve üzerimize giyebileceğimiz kalın giysiler, hemen hepsi ortalık yerde.

Beklediğimiz oluyor. 'Şehir gerillası' Asteğmen, bir sabah sayımından sonra; "Hazırlıklı olun, her an hücreye inebilirsiniz. Faşistlerle birlikte kalmaya sizi tekrar zorlayacak ve duvardan duvara yazdığınızı öğrenmiş" diyerek çıktı.

Hepimiz hazırlandık. Öğleden sonra veya akşam hücreye indirilebiliriz. Son kez yan koğuşa duvardan not geçiyorum; "Biz her an hücreye inebiliriz. Faşistlerle kalmayacağız. Size başarılar." O gece götürmediler. Binbaşı konuşmaya bile

gelmedi. Sabahı bekliyoruz. Hiçbirimiz üstümüzü çıkartmadan ranzalara uzanıp sabahladık.

Çorbadan sonra maltada postal sesleri fazlalaştı. Belli ki yığınak yapılıyor.

Koğuşun kapısı açıldığında hepimiz hazırlıklıydık. Binbaşı'nın yanında yine üç asteğmen vardı. Maltadaki askerlerde tahta ve plastik coplar, hazır bekliyorlar. Binbaşı bizi tahrik etmek için hemen konuşmaya başlıyor; "Siz gelmeden bu cezaevinde çıt çıkmıyordu. Geldiniz, cezaevinin disiplini, düzeni bozuldu. Ama bu iş böyle olmayacak, ölünüz ya da diriniz o koğuşlara girecek. Hem duvardan duvara yazı yazmak ne demekmiş? Onu da göreceğiz bakalım..."

Bana dönerek; "Sen hâlâ akıllanmadın değil mi? Hem de nefes darlığın, astımın var. Çok mu hoşuna gidiyor hücre? Bu cezaevinden sürünerek çıkacaksın. Hâlâ diğer koğuşlara gitmemekte direniyor musun?"

Sıkı bir dayak sonrası, baygın olarak faşistlerin koğuşuna verilebileceğimi düşünsem de; "Hayır. Ben faşistlerle aynı koğuşta kalmam" diyorum.

Askerlere; "Bunu ayırın" diyor. Bağırarak konuşmaya devam ediyorum. Yan koğuş da duyuyor. "Benim ölümü sokarsınız o koğuşa. Tekrar ediyorum, tüm olanlardan ve olacaklardan sorumlu sensin binbaşı. Ben faşistlerle yatmam."

Arkamdan bağırıyor; "Senin infazını da yaktım, haberin olsun". Sinirlerim iyice geriliyor. Bu kez daha yüksek sesle bağırıyorum; "İnfazım senin olsun. Ama şunu unutma, bir gün buradan mutlaka çıkacağım, Binbaşı Niyazi"

Askerler ağzımı kapatıyor. Yere yuvarlanıyoruz ama vuran yok. Kaldırıyorlar, yine bağırıyorum; "O koğuşa benim ölüm girecek ve sen benden beter sürüneceksin Binbaşı, haberin olsun!..."

Feridun asteğmen yanıma gelip; "Sakin ol Zeki. Seni koğuşa vermeyecek, hücreye ineceksin. Kendini daha da zor duruma sokma" dese de "Yargıtay'a gerek yok gelsin de kendisi assın beni" dediğimi hatırlıyorum ve yığılmışım.

Yanıma Fahrettin geldi. Fahrettin rahatsızlığımı bildiği için hemen cebimden aeresolü çıkartıp, ağzıma sıkıyor. Kendime gelip ayağa kalkarken Binbaşı Niyazi, askerlere ve asteğmene bağırıyor; "Alın şu baş belasını, ikisini de aynı hücreye atın." Fahrettin'le kol kola hücrenin yolunu tutuyoruz. Sinirlerim iyice bozulmuş, sivillerin maltasından geçerken hâlâ bağırıyorum. "Beni devletin mahkemeleri öldüremedi sen mi öldüreceksin Binbaşı? Buradan elbet bir gün çıkacağım, o zaman görüşeceğiz Niyazi"

Asteğmen, diğer koluma girip; "Sakin ol" diyor. "Nasıl sakin olayım? Biz kurbanlık koyun muyuz? Elimizde bir onurumuz kaldı, onu da kimseye çiğnetmem."

Fahrettin ile 1 no.lu hücreye konuluyoruz. Asteğmen Feridun; "Mazgalı açık kalacak" diye ikaz ediyor.

Fahrettin bir yandan beni sakinleştirmeye çalışırken öte yandan sürekli, Astma Sanol'u ağzıma sıkıyor. İyice bunalıyorum. "Bana bir sigara ver" deyip yere oturuyorum.

Hücrelerin kapıları açılıp kapanıyor. Gelenler var. Demek ki hücreye indiriyorlar, faşistlerin yanına vermiyorlar.

Fahrettin sekiz adımlık voltada hem gelenlere bakıyor hem de söyleniyor;

- Zeki, eğer ölümlü laf etmeseydin gerçekten bu akşam cezaevinden ölüler çıkardı. Senin kararlılığın adama geri adım attırdı.

Hücreden notlar

Bu kez akıl etmişim ve hücreye kağıt kalem indirmişim. Solgun, yirmi minik sayfadan oluşan Hücre Güncem'den devam edelim:

23 Şubat 1986

Bugün aklıma geldi günce tutmak. Oysa ilk günden başlasaydım daha iyiydi. Dün gece erken yatmışım, saat ikiye geliyordu. Hücrede geceler gündüz gibi yaşanır. Mehmet Eroğlu'nun "Issızlığın Ortasında" adlı kitabını okudum. Psikolojik bir yapıt. Eh, biraz da işin içine solculuk girince, okunuyor. Sabah saat sekize doğru mazgala vurdular, kalkıp iki tabak verdim. Bulgur çorbasıydı gelen. Bir kepçe aldım, içine ekmek doğrayıp yedim. Sivilde pazar günleri, davul zurna çalıp mahkum oynatıyorlar. Davulcunun tokmağı sanki beyin zarımda vuruyor. Saat ona doğru kalktım. Kimler mi var burada? Bizim koğuştan onüç kişi, iki kişi de Raci ve Kemal, birde Ali isminde 5. koğuştan bir arkadaş. "Faşistlerle yatmam" deyince getirmişler aşağıya.

Ve sürpriz iki isim. Çarşamba cezaevinden hücre cezasını çekmeye gelen sivil mahkumlar: Ahmet ve Turgay. Onlara sivil görevliler bakıyor, hem de bıyıklılar. Bizlerse Çefri (Turan B.), Adnan T., Ziya G., Kemal D., Kemal K., Sadettin Ö., Nihat Ö., Rafet K., Hakan T., Sezai S., Mehmet A., Fahrettin D. ve ben. Toplam 18 kişiyiz. Kimisi on günlük inmiş hücreye, benim kırkbeş günlük cezam var. Saat ondört civarında uyumuşum, onyedi otuz gibi uyandım. Üstüm açık yattığımdan belim, sırtım iyice tutulmuş. Akşam yemeği geldi. Kapuska ve pirinç pilavı. Yemek az ve iki çeşit. Neyse ki ekmeğimiz bol. Kaynaktan suyu alıp banyo yapıyorum. Su biraz kokuyor ama ne yapalım. Çay, gazete, kantin yasak. Raci yarı Rumca, yarı Lazca uyduruk türkü atıyor, yürekleri yakıyor.

Üç adımlık volta yerim var. Sık sık dönersem başım dönüyor. Zaten soluk alıp vermeye nefesi zor buluyoruz. Ufacık mazgaldan ne kadar hava girer ki içeri? Hasta olduğum için aldırdığımız Pınar sütü kalorifer peteğine sıkıştırıyoruz. Yatana kadar ılısın diye. Hasta olduğum için yapıyorlar bu kıyağı yoksa o da yasak. Sıhhiye eri geliyor ve ilaçlarımı veriyor. Brodil şurup içiyorum, 2 tane 2'lik Diazem ve ağrı kesici Nova istiyorum. Sağolsun iki tane de C. vit veriyor, birini ben diğerini Fahrettin ağzımıza atıyoruz. Saat yirmiüçe doğru kaloriferler soğumaya başlıyor. Yan hücreden Turan bağırıp duruyor "Buna birşey mi yaptın?" diye. Sanki vanası benim elimde.

Üç tane telgraf yazıp Ramis adına yolluyorum. Mektup yazmanın gecikeceğini ve görüşe gelinmemesini istiyorum. Bir gün daha bitti hücremde. Lanet olsun nemi tozu kokusu. Sağlığına özen göstermelisin Zeki. Az kaldı. Tüküreceğim içine tüm hücrelerin ve hasretlerin. Saat bire çeyrek var.

24 Şubat 1986

Sabah ayak sesleri ile uyandım. Mazgalım kapandı. Ya gelenler var ya gidecekler. Kapılardan birisi açıldı. Herhalde Ali'yi götürecekler. Ali faşistlerle yatmak istemediği için çıkmamakta direniyor ve kazanıyor. Belim ve sırtım çok ağrıyor. Sabah saat dokuza yirmi var. Çorba geldi. Tel şehriye. Koridorda çıt çıkmıyor. Sivilden teyp sesi geliyor. Mercimek ve bulgur öğle yemeğimiz. Az da havuç salatası... Asteğmenlerin hepsi aşağı gelmişler. Hemen Yavuz Asteğmeni çağırıyor ve durumu anlatıyoruz. Suskun ve çaresiz dinliyor. Yanlı ve farklı uygulamaları anlatıyorum. Çok anlamlı bir söz ediyor; "Ah. . ah! Biz neleri biliyoruz."

Süt ve bisküvi aldıracağımı söylüyorum. "Hemen alsınlar" diyor. Mazgaldan içeri yattığım yere bakınca gözlerinde acıma duygusu var. Ne yapsın anamızı belleyen üsttekiler. Güneş ve Hürriyet gazetesi geliyor. Türk-İş miting yapmış... Akşama hamur gibi makarna ve patates. Havanın iyi olup olmadığını kaloriferin yanmasından anlıyoruz. Şimdilik bu kadar...

25 Şubat 1986

Samsun Askerî Cezaevi Hücresi

Güya gece erkenden yatacaktım, saat ikiyi bulmuş. Kalorifer yanmıyor. Soğuk su ile başımı yıkadım, iki tane de Nova aldım. Sabah bulgur çorbası idi gelen. Ekmek doğrayıp yedim. Süpürge ve faraş istedim. Peştamal kadar volta yerimizi güzelce silip süpürüyoruz. Lanet olsun...! Yine nemli battaniyeler. Ne yapalım Hilton'da değilim, hücre burası ve ben siyasi tutukluyum. Saat üçe doğru Ali ifadesi alınmak üzere hücreden çıkartılıyor. "Yatıyor musun faşistlerle?" diyorlar. O da "Hayır..." diyor. Tekrar hücre yaşamına devam. En az onbeş gün daha kalır burada. Biz ilk başlarda nasıl o yollardan geçtiysek, şimdi de o çekiyor zahmeti. Asteğmeni istiyorum; "İşim var" diye haber göndermiş. Utanıyor olsa gerek.

Suçumuz; faşistlerle yatmak istememek ve sorunlarımızı içeren dilekçe vermek.

Be adam...! Aydınlar Dilekçesi daha dün aklandı, ne utanmaz yüzünüz var. 'Yemek üç çeşit olsun' diye dilekçe yazan Zeki'ye, onbeş gün hücre cezası veriyorsun. Vicdanın yok mu senin? Hem yemekler üç çeşit olmadı mı? İllaki her insanca kazanımın bedelini ödemek mi gerek? Al işte ödüyorum. Rahat ve huzurlu uyu karının süt kokan göğsü üzerinde. Bir elin memesinde bir elin bilmem neresinde.

Bu sabah mazgaldan çok tatlı bir rüzgar geliyordu. Yanımız hemen bahçe. Kapısı açık olmalı ki temiz hava 'güürr' diye doluyor. Evet bir avuç havaya, rüzgara, güneşe hasretiz. Oldum olası sevemedim mahpusluğu. Akşam yemeği patates, bulgur ve elma kompostosu.

Yemek dağıtımı yapan onbaşı ile konuşuyorum. Dün akşam sırf Ünsal Asteğmen'in gıcıklığı yüzünden bize portakal verilmemiş. Onbaşı; "Sizin en temel ihtiyacınızı, havayı kesiyor adamlar. Ama siz her şeye rağmen dirençlisiniz" diyor, adeta gıpta ederek. Kalorifer çok iyi yanıyor. Elle tutulmuyor petekler. Yemekten sonra kaynak suyu ile banyo yapacağım. Bir de kokulu sabun aldırırsak oh... Yemekten hemen sonra Fahrettin banyoya giriyor. Artık ayıp falan kalmadı. Herkes herkesin orasını burasını görüyor. Leğenin yan tarafı yırtılmış, yamuk yapıyor bana, ortalığı sel basacak. İster inanın ister inanmayın ama en iyi banyoyu ben hücrede yapıyorum. Gerçi nemden başım ağrıyor ama olsun... Bugün payımıza Cumhuriyet gazetesi düştü. Bilseler Cumhuriyet'i yazan, çizen eller gazeteleri böyle okunuyor, ne denli sevinirler kim bilir. Yarın 26 Şubat... Yargıtay'da abimin savunma yapmasına 14 saat kaldı. Haydi rastgele.

26 Şubat 1986 Çarşamba

Gün günden beter geliyor. Gece yattığımda saat üçü geçiyordu. Yan hücrede Kemal rehin alınış iki nöbetçiyi, megafondan bağırır gibi konuşuyor. Normal zamanda sesi, soluğu duyulmaz, buralarda atmaca kesiliyor. Resmen şey ede ede dinletiyor konuşmasını. Sabah çok az yayla çorbası verdiler. Saat 12.20'de öğle yemeği kuru fasulye ve bulgur pilavı. "Üçüncü yok mu?" diyoruz, yemekten sonra helva geliyor, epeyce de fazla. Yemekte yemedik sonra yeriz diye. Canım sıkılıyor, uzanıyorum. Bu kez bağırtı ile uyandım. 4.

hücreyi Ziya ve Kemal D.'ın hücresini su basmış. Sanırsın ki adam boğuluyor. 4. hücreden çıkan su, bu kez 5. hücreyi basıyor. Hücrelerin kapısı açılmıyor. Anahtar nöbetçi subaydaymış. Herkes temizliğini yapıyor. Koridor da pis koktuğu için temizlenmeli... Paspas yapmaya Sezai S. ve Hakan T. çıkıyor ve güzelce süpürüp paspaslıyorlar koridoru. Dost ellerin birbirine değmesini şimdi daha iyi anlıyor insan.

Yan hücrede Ziya G. hastalanmış, ilaç istiyorlar. Eski sıhhiye çavuşla sohbeti koyulaştırıyoruz. Bize gazete bağlantısı sağlayacak. Temizlik bitti, uşaklar içeri girdiler ve bana da Nokta Dergisi geldi.

Her akşam yıkanıyorum. Banyodan sonra Fahrettin'le 'Bilmem anlatabiliyor muyum?' sözcüğü üzerine tartışmaya başlıyoruz. Sonuç: Hiç.

Sıhhiye eri şurup ve sağolsun on tane C-vit getiriyor. Konuşmamız hayli etkilemiş onu anlaşılan. Diazemi unuttum diyor ve gidip dört tane ikilik diazem getiriyor ve "İyi akşamlar" diyerek gidiyor. Saat dokuza doğru mektuplar geliyor. Şükrü abimden ve Mehmet Yılmaz'dan iki mektup alıyorum. Abim yine yüreklendiriyor, Mehmet Yılmaz da şiirlerle konuşmuş benimle. Abime göre az kaldı aydınlık günlere. Oysa ben bir yudum havaya hasretim, vazgeçtim gökyüzünün tamamını görmekten. Diazem içtim, rahat uyumak için. Yine de yatmak mümkün değil. Saat üç. Baş ağrısı ile uyumaya çalışacağım...

27 Şubat 1986 Perşembe

Her sabahki gibi yine çorba sesi ile uyandım. Bu kez un çorbası ve çok az. Zaten doyurmak için değil, 'yapmadı' demesinler diye veriyorlar. Geceden kalan baş ağrım devam ediyor. Birazdan görüş başlar. Görüş yasaklıyız ama not gönderilebiliyor içeri. Feridun

Asteğmen'in "Zeki" sesi ile doğruluyorum. "Abin gelmiş not yolladı. Bak, ne diyeceksen, de." Bir yandan heyecan bir yandan uyku sersemliğiyle notu okuyamıyorum. '25 Haziran'ı algıladığımda ise mazgaldan asteğmen de duyuyor küfürümü, "İçine s..çayım, daha erkene gün veremezler miydi?" Birkaç kez okuyorum yazılanları, sonra, kısa bir not gönderiyorum Mustafa abime. Bütün hücreler ölüm sessizliğinde. Hiç kimseyi rahatsız etmiyorum, oysa herkes merak içinde Yargıtay sonucunu bekliyor. Fahrettin; "Ne o?" diyor, hafif sesle. "Haziran 25'e gün vermişler." Yarım ağız küfrediyor. Saat onbiri geçiyor.

Bir hücrenin kapısı açılıyor ve asteğmen; "Biraz sonra battaniyeni verirler" diyor. Demek ki yeni gelen birisi var. Onlar çıkarken biz başlıyoruz. "Hoop, kimsin?"

Halil K. Giresun davasından. Durumu soruyoruz, adamı nişanlısı ile görüştürmemişler, soyadı tutmuyor diye. O da veryansın etmiş. Zaten karışık koğuştan çıkmak istiyormuş. Benim sesimi duymamış olacak ki hemen beni soruyor; "Zeki burada mı?" diye. "Buradayım" deyince "Oh be vallahi burası daha iyi" diyor. Sayımız bir kişi daha arttı. Kahrolası zindanlar, hep mi devrimciler için? Demek ki devrimciler olmasa zindanların kilitleri paslanacak.

Taze haberler veriyor Halil bize. Marcos'un kaçtığını, Akino'nun iktidarı aldığını, iki örgüt davasının bittiğini... Fahrettin babasını bekliyor ama gelmedi. Raci, Kemal, Ziya hasta oldular. Dışarıda hava soğukmuş...

Akşam üzeri, Mine B.'dan çok güzel bir sulu boya kart ve haberlerle birlikte, elde örülmüş bir kazak geliyor. Ne yazık ki kolları ve beli kısa. Notla birlikte geri gönderiyorum. Yanında Nurhayat ve altı aylık bebesi ile Elif ana var. Koşulları pek iyi değilmiş...

Asteğmenler tezkereci. Onlar burada iken hücre cezasını bitirmekte yarar var. İlgilerini esirgemiyorlar. Ne çare ki çaresizler. Bizim kantin ihtiyacımız karşılanmadığı için özellikle üçüncü yemeği bol veriyor bazı nöbetçiler. Yemekten sonra koridora bir çuval süt geldi. "Süt alır mısınız?" diye soruyorlar. Herkes üçer beşer alıyor. Dışarıda lapa lapa kar yağıyormuş. Herkeste bir suskunluk var. Zıpkın yemiş kefaller gibiyiz.

28 Şubat 1986 Cuma

Gece yine saat üçü bulduk. Uyku gelmedi mi gelmiyor işte. Biraz öğretmenlik anılarımı anlattım. Askere soruyoruz; "Dışarıda hava nasıl?". "Yerde 10 cm kar var" diyor. Doktor geliyor, Halil K.'nun hücresi için 'Yatılabilir' raporu verip gidiyor. Raci hemen atma türküye başlıyor; "Oy mengene mengene, elin kolun dert göre" Bugün dokuzuncu gün... Asteğmenler bile şikayetçi Binbaşı Niyazi'den. Ziya G., asteğmenlere epeyce 'verdi veriştirdi'. Yok efendim, çıngar çıkartacakmış, bu on günün hesabı verilmeliymiş, falan filan...

Ne on günler yedi bu hücreler de hiç çıngar çıkmadı. Dilekçe ile hakkını arayacakmış. Hak aramayı çöp sepetlerine sorsun. Askerlerden kimisi şaşırıyor, "Nasıl 45 gün hücre cezası verirler?" diye. Bir tanesi; "Öksürmekten almış 15 günlük hücre cezasını" diyor. Yemekten sonra banyo hazırlığı yapıyorum. Raci bir kalıp duru sabun yolluyor, yarısını Sadettin istedi ona gönderdim. 9. hücreye... Ahmet Ü. hücreden bağırıyor: "Ben Martta gidiyorum..." Herkes bekliyor bu infaz yasasını. Hele bir çıksın bakalım.

Saat 9'dan sonra her hücreye haber yolluyoruz; "bir şeyler söylensin" diye. Raci başlıyor, yöresel dille söylemeye. Çoğumuz ne dediğini anlamaya çalışıyoruz. Hakan T. "Hücrem"i söylüyor.

Sonra Sezai S. yeni yazdığı ve konusu İzmir Türk-İş mitingi olan bir şiirini okuyor. Güzel... Sadettin Ö. bir dörtlükle geçiştiriyor. Ali kendini kitaba vermiş; "Beni bağışlayın" diyor. Ahmet Ü. Livaneli'den söylüyor 'Taht bir yana şah bir yana'. Rafet K. ve Nihat Ö. şiir okuyorlar. Kemal D. 'Karlı Kayın Ormanı'nı söyleyip sırayı Adnan T.'a veriyor. Ziya G. hastalığını bahane edince Adnan, güzel bir şiirle devam ediyor ve sözü, daha doğrusu mazgalı, Turan B.'a bırakıyor. O da 'Benim Meskenim Dağlardır' diyor. Halil önce çekiniyor söylemeye sonra o da Livaneli'den bir parça okuyor. Son hücreden Fahrettin D., kendi yazdığı bir şiiri okuyor. Sırada bizim hücre ve ben patlıyorum; "Bir bulutun öldürdüğü Japon balıkçısı, genç bir adamdı" hemen ardından "Hasan dağı" geliyor ve "Göğü kucaklayıp getirdim sana ey oğul" deyip bitiriyorum. Ne mümkün... Millet mazgaldan "Devam" diye bağırıyor. Ruhi Su'dan ilahilerle tekrar başladım. Bismillahımı çekip şol cennetten çıktık yola ve "Yürü bre Hızır Paşa, senin de çarkın kırılır, güvendiğin padişahın, o da bir gün yenilir ..."

Sol elimdeki egzama yine azdı. İlaç falan da kâretmiyor. Şu lanet olası hücrenin havası çok berbat ediyor elimi... Bir de ciğerlerin durumunu düşün. Neyse, fazla düşünme Zeki, biliyorsun özgür ve bağımsız bir ülkede düşünmek suçtur. Bak yine yazdıklarınla devletin dibine dinamit koymaya başladın. Seni ne diye tutukladılar? Elin adamının biriketha-nesini bombalarsın ha... Hem de devletin temeli diyerek. Ne ilgisi varsa taşçı ile devletin. Haa doğru ya... Mülkün temeli idi biriket. Bak yine ters oldu. Adaletti doğrusu. 'Temelidir Adalet Mülkün' olacaktı değil mi...

Gelelim bugünün son notuna: Saat 12'yi geçiyor. Gazete okumak için bugünkü notumu bitiriyorum.

1 Mart 1986 Cumartesi

Çok garip bugün saat 12'ye doğru koğuşa çıkartıldım. Ziya, Kemal, Sezai, Hakan ve ben cezamız bitti diye çıkartıldık. Buradan çıkan sonuç şu: Bu cezaevinde kimin eli kimin cebinde kimsenin haberi yok. Ne demişti Yavuz Asteğmen "Burada ne fırıldaklar dönüyor, ah bir bilsen"

Gerçekten bir bilebilsem razıyım iki ay hücre cezasına...

Raci tank istiyor

Samsun Askerî Cezaevi'nde kaç koğuş gezdim, kaç kez hücreye indim. Olaylar ve mekânlar birbirine çok benzese de, acılar, hasretler birbiri peşine takılsa da kimi zaman gülmek ve şaşmak kaçınılmaz oluyordu.

Yine hücredeyiz, yine kalabalığız. Hücrelerde yine ikişer kişi kalıyoruz. Hücreler arası gazete kovalamacası, asteğmenler ve asker/gardiyanlarla sohbet ve tabii, her zaman başucumuzda bekleyen hastalık, hücrelerin vazgeçilmez süsleri.

Sabah çorbasından sonra, biraz daha uyumak için uzandım. Sivil cezaevinden müzik sesleri geliyor. Sabahın köründe Ümit Besen, "Nikahına beni çağır sevgilim" diye bağırıyor. Montumla başımı sarıyorum, duymamak için. Fahrettin duvar tarafında solucan gibi büzülmüş, uyuyor numarası yapıyor. Yanına uzanınca uyandı; "Ulan sabahın köründe, idam sehpasına çağırır gibi nikah masasına çağırıyorlar" diyor ve battaniyenin altına sokuyor başını.

Saat kaçtı bilemiyorum ama sıhhiye eri yine C-vit ve B vitamini dağıtıyor. "Fazlalık olursa diğer hücrelere de veriyorsun değil mi?" dediğimde, "Tabii veriyorum, ama sizin hücreye daha fazla". "Ben şimdi gidip gazete bakayım" diyerek çıkıyor hücreler bölümünden. Koridorda sessizlik var, her-

kes uyuyor. Öğlen yemeği henüz gelmemiş. Mazgalda sigara içiyorum. Karşı hücremde Raci kolunu mazgaldan çıkarmış, işaretler yapıyor. Herhalde nöbetçi askeri çağırıyor. Asker koridorda yok. Soruyorum; "Bir şey mi var Raci?" O, gayet rahat; "Yok bir şey, nöbetçi askeri bekleyrum, ilaç isteyeceğum"

Sigaramı içip üç adımlık voltaya başlıyorum. Okumak için elimde bir şey de yok. Her hücrenin mazgalı açık. Nöbetçi asker koridora girince, Raci seslenip, birşeyler söyledi ve asker Raci ile Kemal'in kaldığı hücrenin mazgalını kapatıp, koşarak maltaya çıktı. Bir anlam veremediğim için mazgaldan Raci'ye sesleniyorum; "Raci ne oldu? Mazgalın neden kapandı?" Hücreden boğuk bir ses; "Ula askerden iki tane tank istedim, mazgalı kapattı uçtu gitti". Belki yanlış duydum diye tekrar soruyorum, "Ne istedin Raci?" Raci ısrarla bağırarak söylüyor "Tank istedim tank, iki tane" Gülmekten konuşamıyorum, Raci'ye de cevap veremiyorum. Raci'nin "tank istedim" sözüne diğer hücreler de uyanıyor. Mehmet'le Sezai hücrenin mazgalında gülüyor. Raci'nin tam karşısındaki hücrede yatan Ziya, mazgalı kapalı olan Raci'ye bir kez daha soruyor; "Ne istedin ne?" Raci iyice sinirlenmiş; "Ula anlamaymisunuz, tank isteyrum tank. Midem ağri."

Bir anda hücre koridoruna askerler doluştu. Başlarında nöbetçi subay ve hücreler nöbetçisi asker. Soruyor nöbetçi subay; "Oğlum hangi hücre tank istedi?" Asker, Racilerin hücresini göstererek; "Buradaki tutuklu istedi komutanım" Hücrenin mazgalı açılıyor ve Nöbetçi Subay, Raci'ye yeniden soruyor; "Ne istiyorsunuz?" Raci yine tekrarlıyor; "Tank isteyrum tank. Hem de iki tane." Nöbetçi Subay -sanırım Feridun Asteğmen'di- durumu anlamış gülerek Raci'ye; "Tankı bütün olarak hücreye sokamayız, parçalayıp versek, ikinci tankı da dışarıda hazır tutsak" Raci sinirleniyor; "Bağa bakın

ben Laz'ım. Midem ağri. Midem için tank isteyrum, hani ağızda çiğnenen."

Hücrelerin mazgallarından gülme sesleri avluyu doldurуyor. Karşı hücrede yatan Ziya, yanındaki "Dank" tan iki tane asteğmene uzatıyor; "Bunları istiyor. Kendisi Tonyalı, 'D' diyemiyor bu yüzden 'Tank' istiyor". Askerler Ziya'dan "Dank"ları alıp Raci'ye verirken, Raci mazgaldan bağırıyor; "Ula ben o kadar delimiyum, hücreye iki tank isteyeceğum. İki tankım olsaydı ne işum var idi buralarda..."

Asteğmen ve askerler koridoru boşaltırken Raci öğle yemeği üzeri orta şekerli kahve tadında.

"İçinizde bir delikanlı var mi hücreye tank isteyen. İşte o da bağa nasip oldi."

Gülüyoruz... Askerî cezaevinde hücreye tank...

✦ DOKUZUNCU BÖLÜM ✦

İnat değil mi büyümeyeceğim işte...

Yeşillik... Hep yeşili görmek istedim dört duvar arasında. Avluda, koğuşta, hava saatinde, hücrede, görüş gününde, ama asker yeşilinden bıktım.

Havalandırma bahçemizde tek bir 'ot' bile yok. Sonbaharda, cezaevinin etrafındaki kavaklardan sararmış yapraklar düşer beton havalandırmamıza. Kurumuş yaprakları çiğnerken; "Vay be, bir mevsim daha geçmiş, şimdi artık sonbahar gelmiş" gibi, şarkı sözü tadında kurumuş yaprakları çiğnerken, birden aklıma geliyor; "Neden benim de bir yeşilim yok?"

Bilmiyorum kaçıncı kez, hangi koğuştan alınıp yine hücreye götürüleceğim. Bu kez hücreye gideceğimi bildiğim için kitap, gazete, kağıt stoku yapıyorum. Asteğmen'in dediğine göre; "On beş gün hücrede misafir olacak"mışım.

Sabah sayımından sonra; "Hazırsan gidelim" diyen nöbetçi subay, dört er ve çavuş eşliğinde, koğuştan alındım. Artık hücre cezasını o kadar kanıksamışız ki, bir ilden başka bir ilçeye atanan memur gibi, 'görülen lüzum üzerine' tayinimiz çıktı sayıyoruz.

Her zamanki gibi sivillerin maltasını geçerken asteğmenle sohbet ediyoruz. Maltadaki adli mahkumların hayret dolu bakışları üzerimde. "Daha dün buradaydı, yoksa bu adama hücre yerine koğuş cezası mı veriyorlar?" der gibi bakıyorlar.

Maltadan geçerken gözüm yerdeki iki tek kuru fasulyeye takılıyor. Demek ki adli mahkumlara bugün kuru fasulye çıkacak. Eğilip yerdeki kuru fasulyeleri alıyorum. Asker soruyor; "Ne yapacaksın o fasulyeleri?" Nasılsa hücreye gidiyoruz ya biraz da espri olsun diye; "Sabah aç karına, akşam tok karına birer tane içip bolca osuracağım." Asteğmen de askerler de gülüyor ama aynı asker ısrarla soruyor; "Gerçekten mi?" Bu kez daha ciddi; "Bak bu kuru fasulyeler pişip yemek olacak ve bunu buradaki mahkumlar yiyecek. Sonra ne olacak? Sıçacaklar b.k olacak. B. k ne olacak? Lağıma karışıp denize dökülecek. Ya sonra? Kıyılardaki kefaller yiyip büyüyecek, sonra onların da başına aynı şey gelecek. Ben bu fasulyelerden b.k değil, yeşillik yapacağım."

Hücrenin kapısı açıldı ve iki tek kuru fasulyemle beraber, on beş günlük hücre cezama başladım. Önce her zaman olduğu gibi hücre düzeni alıp, diğer hücrelerde adam olup olmadığına baktım. En dip hücrede tanımadığım birisi var. Yine mazgalım açık, yine askerlerle sohbet, yine mazgaldan gece mi gündüz mü olduğunu bilmeden içilen sigaralar.

Kalorifer yanıyor. Demek ki dışarıda hava soğuk. Sırtımı peteklere dayayıp, cebimdeki iki tek fasulyeyi hücremdeki betonun üstüne koydum.

Fasulyeler bana ben fasulyelere bakarken, çocukluk yıllarıma döndüm. İlkokulda öğretmenlerimiz bize, fasulyeyi pamuk içerisinde çimlendirme ödevi verirlerdi. Her gün anamızın verdiği camdan bardak altındaki fasulyeleri sular, hava güneş olursa güneşin tam da "gözüne" koyardık. Akşamları da yanan sobanın altına. Hem suyunu çekip çabuk büyüsün hem de 'üşümesin' diye.

Evet fasulyeleri çimlendireceğim. Ama ne pamuğum var ne de camdan bardak altım. Varsın olsun. Ben nasıl hücre cezalısıysam, onlar da 'cepaltında'lar. Hücre cezam bitince

onların da 'cepaltı' süreleri bitecek. Koğuşta yatak arasından, fasulyeler adına bir tutam pamuğa el konulacak ve bir bidon kapağında, pamuklar içerisinde yeşermeye 'mahkum' edilecekler.

Senaryo hoşuma gitti. Hücrede vakit başka türlü nasıl geçecek? Şimdi benim için en değerli şey onların yeşertilmesi. Hem de dam altında, tüm dışarıdaki yeşillere inat...

Artık fasulyelerimle yatıp, fasulyelerimle kalkıyor ve onlara, dışarıda özgürce diyemediğim sıfatla, 'sevgilim' demekle gurur duyuyorum. Ne olmuş yani, dışarıda sevgilim diyemediysem. Hücremde iki tane var. Hem onlar bana oğul, kız verecek. Her sabah çorbasından sonra, ben hava saatine çıkamayacağım ama, onları 'cepaltı'ndan kurtarıp havalandıracak, hatta sevip okşayacağım.

Yatak ve çarşaf görevindeki gazetelerin üzerine, fasulyelerimi avuçlarıma alıp, uzandım. Sanırsın kırda çayırların üzerinde, papatyalar arasında, sevgilisine sarılmış yatan, gerilla güzelliğinde. Hücrenin kapısına vurulmasıyla baskın yiyip silaha sarılan -Sezai'nin deyimi ile- 'aşkiya' gibi fasulyelerime sarıldım. "Hazırlan koğuşa çıkıyorsun."

Avuçlarıma baktım fasulyeler yerinde. Hemen onlara 'cepaltı' cezası verip; "Hazırım, çıkalım" dedim.

Ve koğuştayım...

Yemekhaneye oturup sigara yakmadan, 'cepaltı'ndaki fasulyelerimi yokluyorum ve Sedat'a; "Bir tane bidon kapağı bulalım, azıcık da pamuk. İki tane kuru fasulye buldum sivillerin maltasından, onları yeşertelim" diyorum.

Koğuştakiler gülüyor ve "Bu da elden gitti" diyorlar belli ki. Ama Sedat her zamanki görev bilinci ile bidon kapağını ve fasulyeler için el konulan pamuğu sulandırıp getiriyor. Küçük bir bebeği sever gibi okşayarak fasulyelerimle vedala-

şıyor ve onları yeşermeye 'mahkum' ediyorum. Böylece sorumluluk alanımıza iki tek fasulye de giriyor.

Sabah sayımından sonra ilk işimiz, bidon kapağına yerleşmiş fasulyeleri, güneşe çıkartmak oluyor. Sedat da ben de mutluyuz. Ama fasulyelerden 'tık' yok. Aşk ilanı reddedildiği için ortalığı kan gölüne çeviren, renkli gazetelerin üçüncü sayfa haberlerinde boy gösteren, delikanlılara dönmüştüm. İçimden "Ulan kahpe fasulyeler sizi mahkumların bağırsağında b.k olmaktan kurtardım, sağda solda gardiyan, asker postalları altında ezilmeyin diye 'cepaltı'nda tam on beş gün sizi korudum. Siz su ile hem de pamuk yorgan altında flört ederken kimseler rahatsız etmesin diye korudum kolladım. Kendim güneş göremezken sizin güneşinizi eksik etmedim. Ama siz bana ihanet ettiniz. Demek ki sizin hakkınız b.k yoluymuş" diyerek fasulyeleri attık.

Ancak, sonbahar rüzgarlarıyla havalandırma bahçemize düşen yapraklar üzerine yazdığım bir dörtlükle yine de tarihe geçtiler:

"bidon kapağında
fasulye filizlendirmeye çalışıyorum
pamuklar içerisinde
inat değil mi
filizlenmiyor işte
mahpus penceresinde."

Yaprak dile geldi

Fasulye tanelerim bana ihanet etmişti; ama cezaevinin hemen yanındaki kavak ağacından havalandırma bahçemize düşen, solmuş yaprak hâlâ yaşıyor ve benimle konuşuyordu. Soruyor yaprak:

"Sana bir zamanlar 'Gerilla Zeki' derlerdi. Dağdan dağa sekerek koşardın. Yanında benim ağacımdaki yaprak kardeşlerim gibi abiler, ablalar vardı. Şimdi onların çoğu yoklar. Peki sen neden buradasın?"

İşe bak sen. Yaprak, hem de solmuş yaprak konuşuyordu.

"Bana bak yaprak. İstersem seni ayaklarımın altına alıp çiğner, un ufak ederim. Sadece ben değil voltadaki bütün arkadaşlarım da seni çiğner. Ama ben insanlık edip seni, ölüyken bile yaşatmak istiyorum."

Yaprak benden daha militan:

- Seni de ayaklar altına alıp çiğnediler. Orana burana elektrik verdiler. Benim gibi değil, seni başka dallarda sallandırdılar. Ben bizim ağaçta özgürdüm. Üzerime kuşlar gelip ötüyordu. Ama sizin bazı arkadaşlarınız gibi 'bülbül' değildi onlar. Sizin bülbülleri, devlet sizin gibi yerlerde tutmuyor. Onlara ödül veriyor kafes değil.

- Haddini bil yaprak. Seni elimle değil, ayağımın altında ezerim. Tozlarını rüzgar alıp götürür, yağmur sularına karışıp doğruca kanalizasyona karışırsın. Benimle doğru düzgün konuş.

Kurumuş yaprak elimde titredi ama cevap verdi:

- Tamam doğru düzgün konuşalım. Sen neden koğuşunda yeşillik istedin? Neden iki tek fasulyenin benim gibi yaprak açarak çoğalmasını istedin? Öldürmek için mi?

Yaprak duruşma yargıcı gibi hazır cevap. Hiçbir sözün altında kalmıyor, acımasız da...

- Ben kimseyi öldürmek istemiyorum. Senin o söylediğini 'paşa' istiyor. "Asmayalım da besleyelim mi?" diyor. Benim amacım fasulyeyi yaşatmaktı. Hem de bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine.

- Bırak bu hikayeleri. Senin o dediğini yazan adamın mezarını bile buraya getirmeye korkuyorlar. Beni miting alanlarındakilerle karıştırıp ajitasyon çekme. Bizim ağaçta, altta büyüyen yapraklar hep yere düşüyor. Kimisi senin dediğin gibi b.k yoluna, kimisi de rüzgarların önüne düşüp uzaklara, farklı yaşamlar görmeğe gidiyor. Ben buraya düştüm. Kök salma şansım hiç yok. Yok olup gideceğim.

Yaprak bu kez tiril tiril titriyor. Elimden bıraksam yok olup gideceğinin farkında. Acıyorum ve bu kez ben soruyorum kuru kavak yaprağına:

- Seni çöpe atmayacağım. Ne yok olup ne b.k olup kaybolacaksın. Senin üzerine, senin gibi yaşatmaya çalıştığım fasulyelerin resmini çizip bir de şiir yazacağım

- Yani beni ölü de olsam yaşatacak mısın?

- Evet yaşatacağım. Seni zarfa koyup avukatıma, yeğenlerime göndereceğim. Ama buradan çıkınca -tabii çıkabilirsem- benden hesap sormak yok. Anlaştık mı?

- Elbette. Senin gibi bir siyasi tutsağın ömür boyu beni tutsak etmesine yürekten razıyım. Ama ya avukatın ve ağabeyin Şükrü veya yeğenlerin Utku ve Özgür beni çiğneyip atarlarsa?

- Sen hiç korkma. Onlar da seni benim kadar sevecekler. Belli mi olur, belki de evin duvarında süs olarak asılırsın.

- Hani sen asılmaya karşıydın. Hani 'İdamlar kalksın' diye, sağa sola mektup yazıp imzalar topluyordun? Ne oldu şimdi? Beni neden asacaklar?

- Canım bu 'asma' seni yok etmek için değil, tam tersine yaşatmak için.

- Yahu bu ne biçim iş? Hem asıyorsun, hem yaşatıyorsun. Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Eğer beni yaşatırsan ve zamanın birinde tekrar karşıma çıkarsan, seninle yeniden

konuşurum. Yaptıklarını tek tek anlatırım. Ama bazılarınız gibi bülbül kesilmem, 'emniyetli' yerde olsam da destan yazmam, sen de benim üstüme destansı şeyler yazma. Anlaştıksa beni Avukatın Şükrü'ye yolla. Ama Utku ile Özgür'e tembih et, beni atmasınlar.

Yaprakla aramızda geçen bu konuşmadan sonra, 6 Ocak 1986 tarihinde yazılmış, 'Merhaba can kardeş' başlıklı bir mektup alıyorum, avukatım, abim Şükrü Kırdemir'den.

Eskişehir 6. Ocak 1986

"Merhaba can kardeş;

Az önce 26 Aralık 1985 tarihli mektubunu bitirdim. İki gün önce de bir önceki mektubunu ve yeni yıl kartını almıştım. Yılbaşı kartını yanıma alıp bir camcıya gittim. Kalın bir çerçeve altına siyah fon kağıdı koydurup, evde oturma odasının en büyük duvarının tam orta yerine astım. İki gündür, evde, senin kartın üstüne çeşitli yorumlar yapılıyor.

- Baba amcam neden yaprağa yapmış?
- Özgün bir çalışma olsun diye.
- Çiçekleri nasıl bulmuş?
- Gönlünde büyütmüştür.
- Ben gerçek soruyorum ama...
-...

Özgür ile konuşmamızdan bir pasaj, yukarıdaki.

- Baba amcam ne güzel yapmış değil mi?
- Evet yavrum...
- Şimdi ne yapıyordur ki?
- ...

Bu da Utku'dan...

- Şükrü, ne kadar kaldı çıkmasına?
- En geç mayısın ilk haftası, bilemedin on beşi

- İnşallah...

Evimizin oturma odasında hep seninle olmak güzel. Seni yanımızda bulmak güzel. Bir o kadar da acı verici. Ancak 'acıyı bal eyledik'

Ve yasa çıkıyor..

Bir yıl daha geçti...

1985'den 1986'ya girerken hepimizin umut ettiği şey, yeni çıkacak İnfaz Yasası. Eğer infazlarda yeni bir düzenleme yapılırsa bir çoğumuz, 1986'da tahliye olabileceğiz. Giresun Devrimci Yol Davası, henüz Askerî Yargıtay'da. Yeniden bozma davası görülecek.

Yılbaşı öncesi, Cezaevi Komutanı koğuşlarımızı gezerek - bu kez hücre cezamız yoktu!- yılbaşı için özel bir isteğimiz olup olmadığını sordu. Şaşırmıştık, ama hemen yıllardır yiyemediğimiz balık aklımıza geldi. "Yılbaşı için özel menümüz sebzeli balık olsun, ama yemekhanede biz hazırlayacağız" dedik. Kabul etti. Her fırsatta bizi hücreye atmakta tereddüt etmeyen Komutan Niyazi, bu kez yılbaşı için 'kıyak' geçiyordu.

Bir çoğumuzun üç-beş yıldır yiyemediği hatta kokusunu bile duyamadığı hamsi sebzeli, Samsun Askerî Cezaevi'nde bir yılbaşı gecesi yemeğimiz oldu.

Bu yemeği hiç unutmadık ama asıl unutamadığımız, her an aklımızda olan, yeni çıkacak İnfaz Yasası'ydı. İdarenin görüşü, hepimizin 'isyan' cezası olduğundan, yeni çıkacak yasadan hiç birimizin yararlanamayacağı yönünde. Hukukçularımız ise tahliye olacağımızı söylüyor...

Günlük gazeteler koğuşa geldiğinde ilk baktığımız şey, tek sütun dahi olsa, yeni yasayla ilgili bir haber olup olmadığı. Eğer bir haber-yorum yazılmışsa bütün gün hava saatin-

de, koğuşta, yemekhanede o haber konuşuluyor. Kısacası infazla yatıp infazla kalkıyoruz.

Gazetelerde artık her gün yeni infaz yasası ile ilgili yazılar çıkıyor. Avukatım/abimle yazışmalarım daha da sıklaşıyor. Gelen mektuplarda ha çıktım-ha çıkacağım doğrultusunda haberler var.

19 Mart 1986 tarihinde yeni yasa yürürlüğe girdi. İnfazlarda yapılan yeni düzenlemeye göre tahliye olmam gerekiyor. Hatta, kesinleşen hükümden çok daha fazlasını yatmış olduğumdan hemen tahliyem gerekiyor.

Artık mektup değil telgraflarla yazışıyoruz. Abim, 20 Mart 1986'da Giresun Devrimci Yol Davası'na bakan Yargıtay 5. Dairesi'ne bir telgraf çekiyor;

"Askerî Yargıtay 5. Daire Başkanlığı'na

Ankara

Yukarıda dosya numarası yazılı davada sanık olan müvekkilim Zeki Kırdemir'in 19 Mart 1986 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 3267 sayılı yasa gereğince tahliyesine karar verilmesini arz ve talep ederim.

Avukat Şükrü Kırdemir"

Aynı gün, Şükrü abim bana da bir mektup yazarak durumumuzu şöyle özetliyor:

"Askerî Yargıtay'a tahliyen için telgraf çektim. Sana ve içerdeki arkadaşlara şunu söyleyeceğim. Belki bu mektup elinize geçtiğinde tahliye olmuş olabilirsiniz. Ancak tahliye olamazsanız hiç telaş etmeyin. Yasa yeni ve birtakım aksaklıkları var. Uygulamada bazı açıklıkların gelmesi gereği doğabilir. Takılan yerde biz hukukçulara, görev düşecektir. Gerekirse ben oraya geleceğim. İnfaz Savcısı ile cezaevi yönetimi ile gerekli görüşmeleri yapacağım."

Yeni İnfaz Yasası çıktıktan sonra artık, ranzalar dar gelmeye, voltalar çekilmez olmaya başladı. Her akşam karavana beklerken ya da beş adımlık voltalarımda söylediğim şarkı türküleri, söyleyemez hale geldim. Tek yaptığım, mazgalın açılıp; "Tahliyeci Zeki Kırdemir, hazır ol!" sözünü duyacağım anı beklemek oldu. Artık abime de mektup yazmıyor, sürekli telgraf çekiyorum.

Koğuştaki bütün arkadaşlar, tahliye olacağıma kesin gözüyle bakıyorlar ve daha şimdiden kim neleri alacak, kime neyi bırakacağım onun paylaşımını yapıyorlar. Tahliyelerde adettir, çıkarken kişiye özel eşyalar haricinde bir şey çıkartılmaz.

Tahliye olacağıma ben de kesin gözle bakıyorum ama Komutan'ın adı Niyazi. Henüz çekilecek onbeş günlük hücre cezam var. Tıpkı ne şehittir ne gazi gibi, belki benim hücre cezam da "B.k yoluna gitti Niyazi" olacak.

Her şeye rağmen 27 Mart 1986'da abime telgraf çekiyorum; "Erzincan Askerî Mahkemesi'nden telgrafla tahliyemi iste. Gerekirse kendin git. Sonucu bildir. Selamlar, Zeki"

Abimden aynı gün iki telgraf birden alıyorum. İlki:

"Zeki Kırdemir Askerî Cezaevi, Samsun.

Tahliyeniz için gerekli her türlü girişim ve başvuru yapıldı. Babam sana anlatmıştır. Akşam telefonla tekrar görüştük. Kararı Erzincan verecek. Ankara'dan sizlerle ilgili yazışmalar yapıldı. Tahliyeniz an meselesi. Mektuplarını ve kartını aldım. Mektup yazmıyorum nasıl olsa eline ulaşmaz. Çünkü bu çile birkaç güne kadar bitecek. Seni seviyorum. Selam ve sevgiler.

Avukat Şükrü Kırdemir."

İkinci telgraf ise benim gönderdiğime cevaben yazılmış;

"Telgrafı aldım. Erzincan'a telgraf çekerek tahliyeni istedim. Gelişme olduğu zaman bildiririm.

Selam ve sevgiler.

Abin Şükrü Kırdemir."

Bir yandan hücreye gitme kuşkusu, öte yandan tahliye olabilme umudu ve her gün gidip gelen telgraflar. Kendimi dışarıya çıkmak için hazırlamıyorum, çıkamayacağım sanıyorum. 'Tahliye' sözcük olarak bile bana yabancı geliyor. Zaten uzun zamandır koğuştan tahliye olan yok. Sadece cezası onaylanıp, Çarşamba Cezaevi'ne giden arkadaşlar var. Yani yeni İnfaz Yasası ile tahliye olabilirsem, koğuştan çıkan ilk kişi ben olacağım. Bir yanda da bunun heyecanı.

Koğuştaki arkadaşlar "Bu saatten sonra seni hücreye indirmezler herhalde. Artık tahliye olacağını herkes biliyor. Abinden gelen telgrafları okumuyorlar mı? Zaten abin seni almaya gelecekmiş. Bir problem olmadan çıkacaksın" diye bana 'moral' veriyorlar.

Şükrü abimin 27 Mart 1986 tarihli Erzincan Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi'ne yazıp çektiği telgraf, benim için bir dönüm noktası niteliği taşıyor:

"Sıkıyönetim Komutanlığı

2 Numaralı Askerî Mahkeme Başkanlığına- ERZİNCAN

Mahkemenizde görülen ve halen Askerî Yargıtay'da bulunan 1982/160 Esas, 1984/5 Karar sayılı Giresun Dev-Yol Davası sanıklarından, müvekkilim Zeki KIRDEMİR'in 19 Mart 1986 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 3267 Sayılı Yasa gereğince, tahliyesine karar verilmesini, vekaleten arz ve talep ederim.

Sanık Zeki Kırdemir vekili, Avukat Şükrü Kırdemir."

Bu telgrafla abim, benim davamla ilgili yazışmalara noktayı koyarak beklemeye başlıyor.

Ama beni bekleyen başka şeyler de vardı...

Tabut içinde silah

Artık bekliyorum. Her an tahliye olacakmış gibi hazırlık yaparken, her an hücreye indirilebilecek gibi de hazırım. Ama hücrede onbeş gün kalacağımı hiç tahmin etmiyorum.

Bugün 30 Mart.

Önce Kızıldere'yi düşündüm, sonra gözümün önünden bir film şeridi gibi geçti İlhan Durmuş ve Cumali Eliaçık.

Sabah sayımına hayli kalabalık geldiler. 30 Mart Kızıldere olaylarının yıldönümü, eylem yapacağımızdan korkuyorlar. Oysa koğuş olarak yemekhanede toparlanıp birkaç arkadaşın yapacağı konuşmaları dinleyecek, şiirler okuyup, marşlar, türküler söyleyeceğiz. Sayımdan çıkarken Asteğmen Yavuz biraz tedirgin. Ya olay çıkmasından çekiniyor ya da beni hücreye götürmeyi yine ona havale ettiler... Tahminlerim tutmuyor ve mazgalda tahliye haberi beklerken; "Zeki Kırdemir, hazırlan" diyorlar. Koğuştakiler tahliyemin geldiğini sanarak; "Haydi, gözün aydın. Artık gidiyorsun. 30 Mart'ta tahliye olmak da varmış" demeye kalmadan, Asteğmen Yavuz'un; "Ne yazık ki tahliye değil, hücreye" diyen sesi duyuluyor. Koğuştakilerin; "Yuh be... Adam tahliye olacak, sizin zorunuz derdiniz hücre. Yazıklar olsun size" homurdanmaları arasında, kah gülerek kah küfrederek, ne gazete ne kitap hiç bir şey almadan, tozlu maltaya doğru yürümeye başlıyorum. Asteğmen Yavuz; "Hücre cezan bitmeden tahliyen gelir. Sırf adam sana gıcık diye hücreye gönderiliyorsun. Seni tahrik etmek istiyor. Birkaç gün sonra tahli-

yen gelir. İstersen avukat abine telgraf çek ama bence hiç gerek yok" diyerek beni avutmaya çalışıyor...

Ve 1 nolu hücrenin kapısı açılıyor. Asteğmen Yavuz; "Ne desem az, seninkiler daha az. Kantinden ne istersen iste nöbetçiler alacak. Battaniye de gönderiririm."

"İstemem sağolun. Ama az kaldı görüşeceğiz çıkınca..."

30 Mart 1972. Kızıldere'de, ONLARIN öldürüldüğü gün.

30 Mart 1986. Samsun Askerî Cezaevi'nde hücrede ben.

Sekiz adımlık hücre voltamda, ağzımda sigaram, dilimde bir ağıt 'Oy dere Kızıldere'.

Fatsa geliyor aklıma. Ertan Saruhan'ın ve Nihat Yılmaz'ın anıt gibi mezarları. İlhan Durmuş, Cumali Eliaçık tek tek geçiyor gözlerimin önünden. Hücrem dar geliyor yüreğime. Yüreğim isyanlarda...

Sabahın erken saati idi Fatsa'ya indiğimde. İlçenin bütün giriş çıkışları, bir gün önceden kesilmiş, gelen her araç ve içindekiler teker teker aranıyor. 30 Mart'ı anma günü, Ertan Saruhan'ın mezarı başında yapılacak. Mezarlığa giden dere boyundaki yol, sağlı-sollu asker ve polisin denetiminde. İlçenin çıkışındaki köprüden mezarlığa dönmeden, herkes tepeden tırnağa aranıyor.

Biz şehir merkezinden uzak bir noktada, görev dağılımı yapıyoruz. Amacımız mezarlığa giren kitleyi 'korumak'. Bizim grup üç kişi. İlhan Durmuş, Cumali Eliaçık ve ben. Bizden başka, üçerli üç grup daha var. Hepimiz silahlıyız. Ne yapıp edip, polis ve jandarma kordonunu aşarak, silahlarımızla birlikte, mezarlıktakilerin arasına karışmak zorundayız. Sahil kesiminden mezarlığa girmek mümkün değil, kuş uçurtmuyorlar. İlhan; "Mezarlığın üzerinden, dağ tarafından inebiliriz" diyor ve o yöne gidiyoruz. Her taraf kuşatma altında olduğundan, içeri bir türlü sızamadık. Fındık bahçele-

rinin arasında oturup düşünürken, mezarlığın üst tarafındaki bir köy camiinden gelen sela sesini duyduk. İlhan oturduğu yerden doğrulup; "Tamam şimdi oldu, mezarlığa girebiliriz. Kalkın cenaze evine gidiyoruz" dedi. Ne olduğunu pek anlamadık. Cumali ile bakışıyoruz. İlhan merakımızı gidermek için hem anlatıyor hem de hızlı adımlarla cenazeye yetişmeye çalışıyor. "Bakın arkadaşlar, diğer gruplar çemberi yarabilirlerse içeri girebilecekler ama bizim için durum daha kolay. Sela okunduğuna göre köyde cenaze var demektir. Cenazeyi gömmek için buraya mezarlığa getirecekler. Köyden gelen cenazeye katılanları aramayı ne polis ne de jandarma, düşünemez. Biz de onların arasında mezarlığa girer sonra bizimkilerin yanına gideriz. Cumali soruyor; "Peki ya silahlar?" İlhan biraz yürüdükten sonra durup, gülerek cevap veriyor; "Ne olmuş yani, tabutun içine saklar, cenazeyi biz taşırız." Mantıklıydı ve yapacak başka bir şey de yoktu. Bütün planlarımızı cenaze üzerine kurmuş ama cenazenin köyde gömülebileceğini, hiç düşünmemiştik.

Cenaze evinden geri dönerken İlhan sinirli sinirli; "Be adam merkez mezarlığa gömülsen olmaz mıydı?" diye söyleniyordu. Yine de son anda, mezarlığa silahlarımızla birlikte girdik.

Hücreden koğuşa

Sabah gelen çorbadan başka bir şey yemek istemiyorum. Çorbayı da sigaraya altlık olsun diye içiyorum... Tek başına hücre zor... Yan hücreler de boş... Sadece asker/gardiyanlarla -o da her zaman değil- konuşuyorum. Geriye kalan zamanlarda, betonun üzerine serdiğim iki parça gazete kağıdına uzanıyor, uyuyabiliyorsam uyuyorum.

Akşamları sayıma Asteğmen de gelmiyor. Abimden haber var mı? Yeni telgraf geldi mi? Bilemiyor ve kimseye de

soramıyorum. Gergin olan sinirlerim daha da geriliyor. Yatıp kalkıp küfrediyorum. Asker/gardiyanlar kantinden ne istediğimi soruyorlar, "Bana nöbetçi subayı çağırın, konuşacaklarım var" diyorum, ama ne gelen var ne giden.

Beş gün geçmişti hücreye ineli. Sabah çorbası geldiğinde, donmuş bir sabun kalıbı gibi kalkıp, nöbetçi asker/gadriyana ısrarla, asteğmenlerden birisinin gelmesini, sağlık kontrolünden geçirilmemi ve koğuştaki ilaçlarımın getirilmesini isteyeceğimi söyledim. Yine gelen giden yoktu.

Öğle yemeği geldiğinde uyuyordum. Yemekleri dağıtan askere; "Yemek istemiyorum. Dr. Üsteğmen gelsin, nefes darlığı çekiyorum" diyerek yemekleri almadım. Beton zeminde iyice üşümüş, solucan gibi kıvrılmış yatarken hücremin kapısı açıldı. Asteğmen Ünsal ve Yavuz ve yanlarında dört asker... "Haydi çık. Koğuşuna gideceksin" diyen Ünsal Asteğmen'e, yattığım yerden; "Benim hücre cezam bitmedi. Bitene kadar burada kalacağım. Zaten infazımın yandığını da sen söylemiştin. Tahliyede olamayacağıma göre bırakın cezamı bitireyim" diyorum. Hukukçu Ünsal Asteğmen bu kez; "Ben çıkan yasayı yanlış yorumlamışım. İnfazın falan yanmadı. Avukatının 3. Ordu'ya çektiği telgraf gitmiş. Bugün yarın tahliye emrin gelir, çıkar gidersin. Şimdi koğuşuna gideceksin."

Kalkıp doğruluyorum ve maltaya çıkıyoruz. Ünsal Asteğmen; "Dilerim bu son hücre cezan olur" deyince, iyice sinirleniyorum. Ters ters suratına baktıktan sonra; "Sizin gibiler burada olduktan sonra bu hücreler boş kalmaz. Bence siz askerî savcı veya hakim olarak rütbe bırakın. Bu ülkenin sizin gibi hakimlere, savcılara ihtiyacı var." O sırada söze giren Yavuz Asteğmen; "Erzincan 2 No.lu Askerî Mahkemesi'nden, yeni İnfaz Yasası'ndan yararlanacakların durumu hakkında bilgi içeren bir yazı geldi. İdare herhalde tahliye

emrini bekliyor. Birkaç güne kalmaz tahliye olursun" diyor ve başka hiç bir şey konuşmadan koğuşuma veriliyorum.

Koğuşa girdiğimde ilk yaptığım şey; "Abimden mektup veya telgraf var mı?" diye sormak oldu. Oysa, biliyordum abim, en son çareye de başvurmuş ve Erzincan'a mahkemeye telgraf çekmişti. Artık Erzincan'ın karar vermesi bekleniyordu. Ne onun ne de benim yapabileceğimiz bir şey kalmamıştı.

Koğuşta ranzamda bile emanet gibi yatıyorum. Komünde, adam başına verilen yedi dal birinci sigarası, benim için pakete dönüşmüştü. Bitince tekrar alıyordum.

Ben, belki de birkaç güne kadar çıkıp gidecektim ama ya geride kalanlar?... Çocukları, eşi bekleyen, anası, babası yıllarca yol gözleyen diğer arkadaşlarım?... İçimizden biri tahliye olup giderken, hem üzülür hem sevinirdik. Bir yanda dışarıya çıkacak, sevdiklerine, sevenlerine kavuşacak olmanın sevinci, öte yanda koğuşta, demir parmaklıklar arasında bıraktıklarının hüznü...

Sabah verilen gazeteleri eline ilk geçiren, öncelikle infazla ilgili haberlere bakıyordu. Ben ise yeni düzenlemeye göre cezaevlerinden tahliyelerin yapıldığı haberlerini okurken daha da heyecanlanıyor; "Haydi ulan Erzincan, gönder şu yazıyı" diyerek hayıflanıyordum.

Akşam sayımına gelen Feridun Asteğmen, bu kez daha neşeliydi. Her zaman en başta yoklama veren ben, artık en sonda sayılıyordum. Koğuşta olduğum sürelerde hep en başta; "Bir" demeye alışık olduğumdan, en sonda da yine; "Bir" diyor ve sayımı bitiriyorum. Asteğmen Feridun; "Bu işin başı da sonu da birdir. Ama bundan sonra seni ne başta ne sonda ne de hücrede sayacağız. Çünkü biz de senin gibi gidiyoruz. Her ne kadar Komutan, onbeş günümüzü yese de sen de, biz de artık kurtuluyoruz. Erzincan Sıkıyönetim'den üç zarf gel-

di. Ben bakmadım ama duyduğuma göre zarfın birinde Zeki Kırdemir, birinde soyadı Bora olan bir bayan, diğerinde de Turan yazıyormuş. Sanırım tahliye kağıtlarınız. Ayrıca, bizim üç asteğmenin de bu hafta sonu gitmesi kesinleşti. Belki de bu, benim ve senin son sayımın."

Asteğmen ve askerler dışarı çıkınca, koğuş bayram yerine dönüyor. Kantin işlerine bakan, sanıyorum Hasan, her zamanki gibi iki demlik çay yerine, bu kez dört demlik çay söyledi. Sigaranın dal işi hesabı artık bitmiş, paket ortada elden ele geziyordu.

Herkes - tabii tahliye olamayıp daha uzun süre yatacak olanlar- dışarıdakilere notlar yazıyor, yazılmayacak şeyleri, beynime kayıt düşüyorlardı.

Sabaha kadar tuvalet aralığından çıkmadım. Gece işemeye ve sigara içmeye gelenleri saydım tek tek. Papatya falına bakar gibiyim. Her gelen gidene göre bir yaprak koparır gibi; "Tahliye oldum-olmadım" diye sayıyordum. Tuvalete gözü yarı kapalı gelen Kemal; "Sen hâlâ yatmadın mı? Git ranzana uzan. Bu günleri çok ararsın" diyerek, sidik kokan tuvalet aralığında, bir sigara yaktı. "Zaten ortalıkta sidik kokusu var bir de sigara dumanı eklensin, ne olmuş yani? Hem gör bak, sen bu kokuyu çok özleyeceksin."

Koğuş nöbetçisi kalkmadan, sabah çorbasını almak için malta kapısının yanında volta atıyorum. Mazgal açılıp; "Çorba" denildiğinde, karavanayı alarak yemekhaneye iniyor, melamin tabakları ve tahta kaşıkları masanın üzerine dizip, ekmeği dağıtırken, koğuş nöbetçisi Ceyhan geliyor. "Git koğuşu kaldır, çorba mercimek" diyorum. Ceyhan; "Sen çık yat gece hiç uyumamışsın. Biraz dinlen" diye ısrar ediyor. Ceyhan'ı koğuşa yollayıp yemekhaneyi ve merdivenleri paspaslıyor, televizyondan sabah haberlerini dinliyorum. Temizlik işlerini bitirip masanın başında sigara içerken, ko-

ğuştan arkadaşlar inmeye başlıyor. Biraz sonra sabah sayımına gelecekler.

Zeki Kırdemir hazırlan!!! Tahliye...

8 Nisan 1986

Sabah sayımına yine kalabalık geldiler. Bu kez başlarında Cezaevi Komutanı Niyazi de var. Yemekhanede sayım düzenine geçerken, yine en sonda duruyorum.

Nöbetçi çavuş; "Sağdan say" demeden, Binbaşı Niyazi; "Zeki Kırdemir, sen neden en sonda duruyorsun?" diye soruyor. Ben de "Yıllarca hep 'bir' diye başladım, bu kez artık 'son' diyeceğim" diyorum.

Hiç bir şey söylemeden çavuşa; "Sayımı al!" talimatı veriyor. En başta Ziya var. "Bir" diye başlıyor ve bana geldiğinde ben; "Bir ve son" diyorum.

Binbaşı Niyazi, elindeki dosyayı açıyor. "Bir ve son" dediğim halde hiç bir şey söylemeden, konuşmaya başlıyor:

- Evet, Zeki Kırdemir, bu kez gerçekten son. Erzincan'dan gerekli evrakların geldi. İşlemlerin yapılıyor. Yarım saat, bir saat sonra tahliye olacaksın. Hazırlan. Sana geçmiş olsun. İşlemlerin bitince koğuştan seni alacaklar, idare binasında da işlemlerini yapıp gerekli imzaları attıktan sonra özgürlüğüne kavuşacaksın. Dilerim en yakın zamanda diğer arkadaşların da kurtulur.

Askerler gülüyor, Asteğmen gülüyor, Binbaşı Niyazi gülüyor. Mutluluktan mı, üzüntüden mi? Ben de bilmiyorum...

Sayımdan çıktıktan sonra yemekhanede gerçekten sevinç var. Kucaklıyor, öpüyor, kokluyorlar. Sırt dönüp ağlayanlar bile var.

Şaşırıyorum, kendimde değilim. Sevinçten mi üzüntüden mi ben de bilmiyorum, ağlıyorum. Nefesim daralıyor. Du-

varda asılı montumun cebinden, aeresolümü alıp ağzıma dayıyor ve basıyorum. Nefes almakta güçlük çektiğimi gören Hakan, Ziya, Hasan hemen yemekhanenin sıralarına sırtüstü uzatıp; "Tamam Zeki, bu iş şimdilik buraya kadar. Kendine gel, heyecan panik yapma. Bir gün hepimiz çıkacağız. Bu kez türkülerimizi hep bir ağızdan, özgürce söyleyeceğiz." Hasan; "Dört demlik çay söyleyin de Zeki'nin özgürlük çayını içelim" diyor. Ağlıyorum. Zoruma gidiyor. Arkadaşlarım benim çıkmama sevinirken, ben onları orada bırakmaktan, bir başıma dışarı çıkmaktan sanki utanıyorum.

Bir elimde aeresol ağzıma hava basarken, geride kalan dört küsur yıl gözümün önünden geçmeye başlıyor.

Bombalar, serumlar, öldü diye battaniyelere sarılmalar, kibrit çöpü çalmalar, "sondur komutanım" demeye direnmeler, kardan adam, saçaklardan sarkan buz, kalorifer borusundan çekilen su ile banyo, g.tümüze sürdüğümüz lasonil, mor menekşe rengi cop yaraları, kafa yarıkları, sargı bezleri, fare b. klu makarna, bidona işeme, poşete sıçma, gülmenin güldürmenin yasaklanması, geberin a.ına kodumun faşistleri, kalem kırmalar, Dinozordan dayak, depremde ölüm, yağmur, kar, sol elimi b.ka bulaştırmam, beton zemin hücrem, kaçak hücre notlarım, duvar yazılarım, usturalı başım, Capon Yılmaz Şahin, Sedat Nuri Ege, Halis Bilge, Abdullah Gülbudak, İsmail Kıran, Avukat Alaattin Aydemir, Ali Topal, Zeki Subaşı, Hasan Sabitoğlu, Cumhur İlyasoğlu, İlhan Durmuş, Cumali Eliaçık, Terzi Fikri Sönmez, Aydın Yaşar, Yakup Yiğit, Ali Kemal Bilginer ve diğerleri...

Bizim uşak eylemde, bizim uşak miting alanlarında, bildiride, yazılamada, afişte... Bizimkiler her yerde...

Her yerde bizimkiler var.

Yemekhanede çayımızı içerken, ranzamın yanında hazır bekleyen iki çantamı, çoktan, maltaya açılan koğuş kapısının

önüne getirmişler bile. Kalan arkadaşların son 'talimatlarını' yazıyorum kafama. Yeniden soruyorlar; "Koğuşta herhangi bir özel eşyan var mı, istersen bir bak."

Son kez koğuşa çıkıyorum. Ranzama uzanıp yatağımı nevresimimi kokluyor, yıllarca kahrıma, acıma, gözyaşıma şahit olan battaniyeme, son kez göz yaşlarımı siliyorum.

Mazgal açılıyor:

- Tahliyeci Zeki Kırdemir. Malta kapısına...

Girilmenin çok kolay, çıkmanın çok zor olduğu bir yerdir cezaevi. Yıllarca birlikte yattığın, belki karısından, çocuklarından daha uzun zaman koyun koyuna kaldığın, nefesini, osuruğunu, ağız kokusunu kokladığın insanlardan ayrılmak gerçekten çok zor. Salkımdan kopan bir üzüm gibisin, say ki nar tanesisin. Belki kalanlar için umutsun, yani ceza bitiyormuş, mahpus yatılıyor ve çıkılıyormuş.

Koğuşun maltaya açılan kapısı açıldığında hâlâ kucaklaşıyorduk. Yavuz asteğmen "Haydi gidelim" diyerek koğuşun kapısı kapanıyor. Elimde çantalar olmasa kendimi hücreye gidiyor sanacağım.

İdare binasına doğru geçerken şehrin evlerini, sokaktaki insanları, arabaları görüyorum. Sanki başka bir gezegenden gelmiş gibi boşlukta hissediyorum kendimi. Fazla gün ışığından mı nedir midem bulanıyor. Yüzümün kireç gibi olduğunu hissediyorum. Daha dışarı çıkmadan dışarı korkusu başladı.

İdare binasında Binbaşı Niyazi'nin odasının önünde Mine ve Turan var. Birbirimizi görünce önce şaşırıyor sonra kucaklaşıp birbirimize soruyoruz; "Sen de tahliye mi?"

Asker/gardiyanlar, kontrol etmek için, çantalarımızı alırken bizi de Binbaşı Niyazi'nin odasına sokuyorlar. Yıllardır bana ve hepimize kan kusturan, hücrelerde betonda yatıran,

"ölmüştür" diye battaniye içinde koğuşa çıkarttıran adam... Kaybolmuş ve yerine, sanki kırk yıllık arkadaşım, dava yoldaşım bir Binbaşı Niyazi gelmiş. Suratına bakmamak için gözlerimi kaçırıyorum. Zaten midem bulanıyordu, şimdi büsbütün bulanıyor. Ha kustum ha kusacağım. "Ver şu kağıtları, imzalayıp çıkacağım" diyeceğim ama konuşamıyorum. Yüzümün renginin attığını görmüş olacak ki; "Şuna biraz su verin" diyor. Zor da olsa "Hayır istemiyorum. Senin suyun senin olsun" diyebiliyorum.

Masasının üzerindeki kağıtlara bakarak konuşmaya başlıyor;

- Öncelikle üçünüze de geçmiş olsun. Uzun zamandır cezaevindesiniz. Yaklaşık bir buçuk yıldır da Samsun Askerî Cezaevi'nde kaldınız. Şimdi tahliye olup özgür hayata döneceksiniz. Burada geçen süre içerisinde, sizin de bizim de hatalı davranışlarımız olabilir. Özür dilemenizi elbette beklemiyorum. Çok iyi biliyorum ki dışarıda beni gördüğünüzde, davranışlarınız çok farklı olacak. Ancak, ben burada sorumlu ve görevli olduğum süre içerisinde, görevimi yaptım.

O konuştukça benim midem ağzıma geliyor. Yutkunuyorum. Ve her ne olursa olsun konuşmaya başlıyorum:

- Anlatacaklarını boş ver. Midem bulanıyor. Seni dinlemek de istemiyorum. Ver şu kağıtları çıkalım.

Benden bu tavrı bekliyor olmalı ki;

-Zaten fazla konuştum değil mi? diyor.

- Evet, benim sizi dinlemeye ayıracak zamanım yok. Hemen çıkmak istiyorum.

- Hâlâ isyankârsın. Hâlâ kinin var. Oysa ben görevimi yaptım. Bana verilen talimatları uyguladım.

- Peki, beni öldü diye battaniye içinde koğuşa yollarken, dövmek için adam başına beş tane asker gönderirkende mi görevini yapıp talimatlara uyuyordun? Faşistlerle yatmamak istediğimiz için bizi hücrelere tıkarken, betonlarda yatırırkende mi görev yapıyordun?

Masanın üzerindeki kâğıtları bir kez daha gözden geçiriyor ve ayağa kalkıp konuşuyor:

- O zamanki koşullar onu gerektiriyordu. Ama ölmedin bak, sağ salim çıkıyorsun.

- Faşistlerle yatmadığım için beni hücreye gönderirken hiç de böyle demiyordun. Hani sürüklenerek dışarı çıkacaktım? Hani infazım yanmıştı?

Tahliye olacak birinden, böyle bir konuşma beklemiyordu. Gözleri kin dolu, bakışlarında: "Ah, şu an tahliye olmasan da seni tekrar hücreye göndersem" hali vardı. Mine ve Turan'dan çıt çıkmıyor. Öyle ya bu adamın sağı solu belli olmazdı. Tekrar konuşmasına fırsat vermeden ben devam ediyorum:

- İşlemlerimiz tamamsa ben çıkmak istiyorum. Yoksa kusacağım, midem bulanıyor.

Elindeki kağıtları masaya vurup diğer elindeki kalemle imza atarken son kez itiraf ediyor:

- Bak, Zeki Kırdemir. Şu cezaevinde ne çektiysen, neler çekildiyse bunca eza-ceza hepsi sen ve senin gibiler yüzünden. Cezaevinin senin gibi bir isyancıdan kurtuluyor olması sevindirici. Ama unutma, biz her zaman senin gibileri yola getirmeyi biliriz.

- Doğru söylüyorsun. Kimin yola geldiği belli. İşte şimdi; alnım açık, onurumla dışarı çıkıyorum. Sen faşistlerinle kedinin yumakla oynaması gibi oynayıp masturbasyon yap ve buna görev de, verilen talimat de...

Kağıtları uzatıp kapıdan çıkarken arkamdan hâlâ bağırıyordu:

- Senden çektiğim kadar kimseden çekmedim. Oh be... Kurtuldum senden...

Maltada elimde çantalarım, özgürlüğe uzanan yolda hızla, kendimden emin, göğsüm kabarık, yarı ağlamaklı, hem sevinçli hem hüzünlü yürüyorum...

Midem bulansa da söyleyecek son bir çift sözüm var. Sivillerin arasından geçerken bağırıyorum:

- Binbaşı Niyazi!! Duy bu sesi... Sen ve senin gibilerin bizden daha çok çekeceği var.

Üç kişi çantalar elimizde Samsun Askerî Cezaevi'nin önündeyiz.

Sahiden dışarıda mıyız?

✦ ONUNCU BÖLÜM ✦

Vay canına telefonlar da kodlanmış

Yıllardır görüş mesafemi kısıtlayan engellerden kurtulmuş olarak, etrafa bakınmaya başladım...

Ve güneşin tamamı, sınırsız gökyüzü, deniz, ağaçlar, çiçekler, kanat çırpınışlarıyla kuşlar, arabalar, korna sesleri ve avurtları çökmüş, sarkık pos bıyıklı erkekler, rengarenk eşarplı, kot pantolonlu, eteklikli kadınlar!!!

At arabası bile var!!! Köşede bir simitçi, boynunda asılı boya kutusu ile "Parlatayım abi" diyen, ayakkabı boyacısı!!

Dükkânların vitrinlerinde ne ararsan var. Marlboro sigarası bile cama yapıştırılmış, satılıyor. Ben içeri girerken karaborsaydı...

Elektrik direklerinden bazılarının ampulü sönmemiş, tıpkı dam altındaki gibi. Yol boyu çiçekler tek tük açmış. Demek ki bahar geliyor!!

Şaşkınım. Yol yordam bilmeden, elimde çantalar, valizler deniz kokusuna doğru yürüyorum.

Hatırımda kaldığına göre, Samsun garajı sahile yakın bir yerdeydi. Bulunduğumuz yer Irmak Mahallesi'ydi. Şehir merkezi tarafında, b.klu bir ırmak olacaktı ve terminal oralarda olmalıydı.

Kalabalık üstüme üstüme geliyor. Sokakta yürürken bana çarpacaklar sanıyorum. Ya da ben çarpacakmışım gibi geliyor. Herkes sanki bize bakıyor...

Ayaklarımıza uyduk, yürüyoruz... Otobüs terminalini sormak aklımıza gelmiyor... Tek bildiğim, bu yol ne hücreye ne de koğuşa gidiyor. Sigara yakmaya bile fırsat bulamadım. Şuradan bir bakkala girip; "Ver bir Maltepe" demeye ürküyorum. Olsun, cebimde Birinci sigaram var.

Mine ve Turan peşimden geliyor. Onlar da "Nereye gidiyoruz?" diye sormuyorlar. Üçümüz birlikte yüksek apartmanlara, balkonlardan sarkan çamaşırlara bakarak ve hiç kimseye bir şey sormadan, öylece yürüyoruz...

Tahliye olduğumuzu hiçbirimizin ailesi bilmiyor. En yakın yerden telefon açmalıyız. Ama önce otobüs terminalini bulmalıyız. Onun için de birine sormalıyız. Yanımdan insanlar geçiyor, çantama, valizime çarpa çarpa. "Tamam buna sorayım" diyorum, cesaret edemiyorum. Yürüyoruz. Nihayet, bir an durup cebimden çıkarttığım sigaramı yakarken, yanımdan geçen genç birisine; "Arkadaşım, otobüs terminali nerede?" diye soracak cesareti bulabiliyorum. Genç eliyle tarif ediyor. Sanki, çölün ortasında su bulmuş kazazedeler gibi dalıyoruz terminale.

Hemen, bir telefon kulübesinden, evlerimize telefon açıp tahliye olduğumuzu ve yola çıkacağımızı bildireceğiz. Mine İstanbul'a, Turan Artvin'e, ben de Bulancak'a gideceğim.

Cezaevinden çıkmadan önce, hiç aklıma gelmemiş, nasıl telefon açacağımızı sormak. Kulübenin yanındaki büfeden, iki tane jeton alıp telefon kulübesine giriyorum. Benim bildiğim, Bulancak'taki evin telefon numarası dört haneli. Ezberimdeki numarayı çeviriyorum, hiç ses yok. Tekrar deniyorum yine ses yok. Bu kez Mine giriyor kulübeye. O da numarayı düşüremiyor. Bu işte bir gariplik var ama ne?... Kimseye de soramıyoruz. "Adamlar bu yaşa gelmiş hâlâ telefon açmayı beceremiyorlar" denmesinden korkuyoruz belki de.

Telefon kulübesinin hemen yanında bir otobüs firması var. Bizim, telefon kulübesine girip çıktığımızı fakat konuşamadığımızı fark eden, orta yaşlarda birisi çıkıp soruyor:

- Siz galiba telefon açmak istiyorsunuz.

Yanımızdaki çantaları, valizleri görünce sormaya devam ediyor:

- Siz cezaevinden mi çıktınız?

- Evet, cezaevinden çıktık. Ailelerimiz tahliye olduğumuzu bilmiyor. Onlara ulaşmak istiyoruz ama telefonları kullanamıyoruz.

- Herhalde uzun zamandır cezaevindesiniz. Şimdi telefonların yeni numaraları ve her yerin ayrı bir kodu var. O kodu bilmezseniz, konuşamazsınız. Hepiniz ayrı ayrı yerlere mi telefon açacaksınız?

- Evet.

Derken, bizi bekleme salonuna alıyor. Aklım 'kod'a takılıyor. Eskiden bizim kod adımız olurdu ve polis kod adımızı öğrenmek için olmadık işkenceler yapardı. Şimdi meğerse, her yerin 'kod adı' varmış.

Beyaz saçlı bir amca, bizi getiren gence soruyor; "Nereye gideceklermiş?". "Bunlar cezaevinden çıkmış, evlerine telefon açacaklar ama kodları bilmiyorlar."

Masanın başındaki amca, bize tepeden aşağı baktıktan sonra; "Çocuklara çay söyleyin, birer çayımızı içsinler, hem de evlerine telefon açsınlar" diyerek genç olanı çay söylemeye gönderiyor. Amca; "Siz siyasi suçlu musunuz?" derken gözleri doluyor. "Evet üçümüz de siyasiyiz. Yeni çıkan yasadan yararlanıp tahliye olduk" diyorum. Çaylarımız geldiğinde, hepimize ayrı ayrı nereye telefon açacağımızı ve eski numaralarımızı soruyor. Önündeki telefonun tuşlarına bir sürü numara yazıyor. Sanki mahkemedeki yazıcı kız gibi. Bir

süre bekleyip "Bulancak'lı hanginizdi? Telefonu çalıyor" diyerek ahizeyi veriyor...

Telefonun diğer tarafında; "Alo, ben Halil, siz kimsiniz?"

Evet, babamın sesi bu ses. Mekanik de olsa karşımda babamın sesi. Konuşamıyorum. Sesim titriyor. Telefon elimden düşecek sanki, zorla; "Baba ben Zeki, oğlun Zeki. Tahliye oldum. Samsun otobüs garajındayım. Bulancak'a geleceğim. Otobüs bekliyorum."

Babam da kekelemeye başlıyor, anladığım tek şey; "Sen otobüs terminalinde iki-üç saat vakit geçir. Hemen gelip seni alacağız. Sakın otobüse falan binme. Biz yola çıkıyoruz. Sakın kaybolma bir yere."

Sizi koklamam lazım, oğlum kokuyorsunuz

Amca, hepimizin evine telefon açmış bizi ailelerimizle görüştürmüştü. Çaylarımızı yeniden söylerken midem bulanıyor. Genç arkadaş beni lavaboya götürürken, "Amcanın da oğlu hapiste. O da siyasi" diyor.

Elimi yüzümü yıkayıp geldim. Amca "İlaç falan ister misin? Doktora götüreyim mi seni?" diye soruyor. "Hayır, istemem. Herhalde temiz hava çarptı" diyecek oluyorum ama fırsat vermiyor...

"Demek ki temiz hava sizin midenizi bulandırıyor ha... Bu devlete yazıklar olsun. Çocuklarımız güneşten, temiz havadan, oksijenden rahatsız oluyor. Ya benim oğlum? Çıkınca o ne yapacak kim bilir? O da sizin gibi telefon çevirmeyi bilemeyecek, temiz hava midesini bulandıracak, iki-üç bardak çay içip kusmaya mı gidecek?" derken gözyaşlarını tutamıyordu. "Benim de oğlum cezaevinde. Belki de beraber yattınız?" diyor. "Adı neydi amca, Cengiz mi?" Yerinden kalkıp sarılıp kucaklıyor ve koklamaya başlıyor; "Oğlum ko-

kuyor, oğlum. Bunlar oğlumun yanından geliyor. Bunlarda oğlum... kızım"

Bir tuhaf oldum. Amca sıktıkça sıkıyor, öpüyor, kokluyor. Sanki hiç doyamayacakmış gibi kokluyor. Beni bırakıp hemen telefona sarılıyor. Eli titreye titreye bir numara çevirip beklerken ağlıyor; "Alo, alo hanım. Bak yanımda Cengiz'imizin yanından gelen arkadaşları var. Tahliye olmuşlar, oğlumun, Cengiz'imin kokusunu getirmişler."

Yazıhanenin içerisi bir anda doluyor. Amca telefonu bana uzatıp; "Al oğlumun anası ile iki laf et. Oğlumu anlat, Cengiz'imi anlat anasına" diyor.

Karşımdaki ses, sadece "alo" diyebildi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. "Bana oğlumu anlat. Hemen eve gelin, sizi koklamam lazım. Cengiz'imi koklamam lazım". Konuşamadan telefonu amcaya uzatıyorum. Yazıhanedeki gençlere bağırıyor; "Arabayı çekin yazıhanenin önüne, uşakların eşyalarını kaldırın bir yere, biz eve gidip geleceğiz."

Şaşkınlığın ötesinde ne yapacağımızı bilemiyoruz. Sadece; "Amca biz hemen gidelim, yolumuz uzun, bizim de anamız babamız bekliyor" diyebiliyoruz. O, aldırmadan; "Sen Bulancak'lıydın değil mi? Zaten seni almaya gelecekler. Kızım seni de akşam arabası ile göndereceğim. Artvin'li olanı da eve gidip gelelim, hemen göndereceğim. Size hak veriyorum ama ne olur, Cengiz'imin anası da sizleri görsün. Ne olur? Hem bir şeyler yersiniz, karnınız acıkmıştır."

Amca koluma giriyor; "Haydi eve. Ölseniz de bırakmam sizi. Söz veriyorum hemen göndereceğim hepinizi ananıza-babanıza" diyerek taksiye bindiriyor.

Biz eve gidene kadar mahalleli evi doldurmuş. "Cengiz'in cezaevi arkadaşları geliyor, Cengiz'in yarısı eve geliyor, o-

nun kokusu evimize girecek" diyen annesi, ne kadar komşu varsa eve toplamış.

Kalabalıktan ve seslerden rahatsız oluyorum. Yine kusmak istiyorum. Evin kapısında, bir iki nefes alamadan, Cengiz'in annesi boynuma atlıyor. "Oğlum, oğullarım, canlarım" derken, hepimiz ağlıyoruz. Nefes almakta güçlük çekiyorum. Aeresolüm de yanımda yok. Çantamda kalmış. Eve girdiğimizde amcaya hemen; "Beni boş bir odaya götür" dedim. Amca durumu anlamış ama Cengiz'in annesi bir türlü bırakmıyor. Amca zorla beni kollarından ayırıp boş bir odaya alıyor. Hemen koltukların üzerine uzatıp içeriden kolonya istiyor. "Su" diyorum. "Su istiyorum". Su ve kolonya geliyor. Amca elimi yüzümü ovuştururken "Tamam amca bir şeyim yok. Heyecandan. Şimdi geçer" diyorum.

Mahalleden gelen komşular masa hazırlıyorlar. Masadaki çatal- kaşık, porselen tabak seslerini duyunca midem daha da bulanıyor ve tekrar lavaboya gidiyorum. Amcaya, "Ben hiçbir şey yemeyeceğim. Beni o boş odaya götürün ve Bulancak'a bir telefon edeyim" diyorum.

Bulancak'la telefon görüşmesi yapıp, anamla konuştum. "Abim, babamla beraber geliyormuş ve beni terminalden alacaklarmış" diyerek amcadan ve eşinden izin istiyorum. Amca, illaki; "Birşeyler ye" dese de yemeden evden çıkıyor ve yine taksi ile terminale götürülüyorum.

Ben terminalde beklerken Turan'ı, Artvin arabasına bindirip gönderiyorlar. Mine'yi de arkadaşları alıp eve götürüyor.

Amca; "Yazıhanede otur" dese de hava almak için dışarı çıkıp, volta atıyorum. Bizimkiler de ha geldi ha gelecek, yolu gözlüyorum.

Büfeden maden suyu alıp içerken babam, Mustafa abim, Eczacı Sadullah ve arabayı kullanan amcaoğlu Oktay, taksiden inip bana doğru koşuyorlar.

Zaman durdu. Beynim durdu. Hareketsiz, donmuş gibi kalakaldım. Babamın gözlerinden yaş geliyor ve bana göstermemek için dudağını ısırıp, eliyle gözlerini siliyor. Başındaki sekiz köşe kasketi, düştü düşecek.

Birlikte çantalarımı almak ve amcayla vedalaşmak için yazıhaneye giriyoruz ve babalar tanışıyor. İkisi de ağlıyorlar. Birisi özgürlüğe kavuşan oğluna, öteki de özgürlüğü bekleyen oğluna. Yazıhanenin önü ana-baba günü gibi. Eşyalarım taksiye yerleştirilirken, hepsi kucaklayıp geçmiş olsun diyorlar. En son amcanın elini öpüyorum, amca daha bir sıkı boynuma sarılıyor. Yazıhanenin önündeki çaycısından ayakçısına, biletçisinden simitçisine kadar herkes bağırıyor; "Yaşasın Özgürlük".

Sanki miting alanından ayrılıyor gibi taksiye binerken, hepimizin elleri yumrukları havada bağırıyoruz; "Kahrolsun Faşizm, Yaşasın Özgürlük".

Geride kalanlar gözden silinene kadar eller sallanıyor. Ardımızda gözü yaşlı bir mahpus babası bırakırken, yanımdaki gözü yaşlı babayı, babamı kucaklıyorum.

Dışarıda faşizm mi var, dede?

Hiçbirimiz inanamıyoruz. Babam ön koltukta, arkada Mustafa abim ve Eczacı Sadullah'ın arasında ben oturuyorum. Oktay arabayı kullanıyor. Bu zamana kadar yanında tek bir dal sigara içmediğim, ama sigara içtiğimi bilen babam; "Oğul yak bir sigara" diyor, gözünden akan yaşları silerken. Mustafa abim, durup durup kucaklıyor, kokluyor beni. Sadullah bile ağlıyor. Sigara yakmıyorum.

Uzun süre hiç kimse konuşmadı. Hava kararmaya başlamıştı, karşıdan gelen araçların farları gözümü alıyor, rahatsız oluyordum; midem bulanıyordu.

Babam arkaya dönüp; "Ver de elini tutayım, gerçek olduğuna inanayım" diyor. O, elimi okşarken; "Arabayı bir çeşme başında durdurun, kusacağım" dedim. Oktay, hemen çeşme başında durdu, başımı suyun altına soktum. Midemde bir şey olmadığı için kusamıyorum, ama bu halde yola da devam edemiyorum. Sadullah; "Fatsa'da nöbetçi eczaneye gidelim, bir bulantı iğnesi yapayım" diyor ve Fatsa'ya kadar hemen her çeşme başında durarak geliyoruz. Nöbetçi eczanede Sadullah, mide bulantısı için bir iğne yapıyor ve yola devam ediyoruz.

Babam da sigara içmiyor. Sürekli böğürüyorum. Karşıdan gelen araçların ışığına dayanmak mümkün değil. Başımı öne eğiyorum yine kâretmiyor. Gözlerimi kapatsam da ışıkları yine hissediyorum. Olacak gibi değil. Abime; "Gözlerimi mendille bağlayın, yoksa bu yol bitmez" dedim ve yola öyle devam ettik.

Bulancak'a yaklaştığımızda abime; "Geldiysek aç da biraz Bulancak'ı göreyim" dedim. Samsun'dan Bulancak'a kadar; "Durun kusacağım"dan başka bir laf edemeden, evimizin önüne geldik.

Bulancak, 12 Eylül'den epeyce "yara" almıştı. Hemen her evden, bir iki kişi ya soruşturma geçirmiş ya gözaltına alınmış ya da bir akrabası veya çocukları cezaevindeydi.

Bizim evin tam karşısında, Kurtuluş'tan Suat ve Devrimci-Yol'dan kardeşi Aydınlar oturuyor. Tahliye olduğumda, Aydın tahliye olmuş, Suat hâlâ cezaevindeydi.

Evimizin önü düğün yeri gibi. Babamın adağı olan koç, kapıda kesilmeyi bekliyor. Kendimi bir an, ilk sorguya alınıp

fişlendiğim, 1974 yılındaki Zeki gibi hissettim. O zaman da emniyetten eve geldiğimde yürüyemiyordum, şimdi de.

Kapıya geldiğimde annem içerideydi. Beni görünce düşüp bayıldı. İçeri girmek istedim, babam; "Koç kesilmeden, kanını alnına sürmeden, ayaklarını kana bulaştırmadan içeri giremezsin" diyerek itiraz etti. Kapının önünde çakılı kaldım. Kapıda birikenler anamı unutmuş, bana bakıyorlar. Ben de bağırıyorum "Anam içeride bayıldı, ona bakın".

Koç kesilir kesilmez, babam alnıma kanı sürerek beni tekrar kucakladı, sonra sırtıma vurarak; "Var git ananın yanına" dedi. Mutfağa girerken ellerini havaya kaldırmış dua ediyor ve ağlıyordu.

Anamı kucakladığımda hâlâ baygındı. Kendimi zor tutuyordum. Bayılmak üzereydim ve oda insan doluydu. Ablam Gönül'e, "Odayı boşaltın, bana da su verin" diyebildim ve yatakta baygın yatan anamın göğsünün üzerine, kendimi bıraktım.

Anam o yarı baygın haliyle beni kucaklamaya uğraşıyordu. Ana-oğul kucaklaşıp, on beş-yirmi dakika hiç bir şey konuşmadan, öylece yattık, koklaştık.

Bu kadar kısa zaman içinde, nasıl da yemekler hazırlamışlar, şaşmamak mümkün değil. Yıllardır özlemini çektiğim mahalli yemeklerimizin her türlüsü var sofrada. Ev çok kalabalık. Az sonra yemek yenilecek. Herkesin birleştiği tek ortak nokta çok zayıfladığım.

Masalar hazırlandı mutfakta yemek yiyeceğiz. Çatal- kaşık-tabak seslerine dayanamıyorum. Yıllardır porselen tabakta yemek yememişim; çatal hepten yabancı. Masayı dolduranlar yemeklerini yerken, yine midem bulanmaya başlıyor. Bu seslere dayanamıyorum. Sinirlerim bozuluyor, soğuk soğuk terliyorum. Elime metal kaşığı alıp yemek yiyemiyorum.

Dilimlenmiş ekmek, salata, su bardakları hepsi tepemdeler sanki. Beynimin içinde kurtlar beni kemiriyor. Babam ikide bir; "Yesene oğlum, annen sırf senin için hazırladı" diyor. Pancar çorbası çok güzel kokuyor ama masadaki her şey yabancı bana. Başım dönüyor. Masanın üzerindeki her nesne yer değiştiriyor. Metal kaşıkların yerine tahta kaşıklar geçerken, melamin tabaklarda bulgur çorbası var gibi. Gözüm kararıyor, masaya yığılıp kalacağım. Masada herkes çorbasını bitirmiş, tabaklarına yeni yemek alıyor. Elimden kaşığı bırakıp su içiyor ve masayı iki elimle tutuyorum. Gözlerim tabaklarda, çatal kaşıklarda. Birden, masayı çekerek devirdim. Herkes şaşkın bir halde bana bakıyor ben ise böğürerek lavaboya koşuyorum.

Diğer odalardakiler de şaşırmış, bana bir şey oldu sanarak salona yığılmış, bekliyorlar. Odama çekiliyor, yatağıma uzanıyorum. Babam; "Doktor çağırın" dese de, müdahale ediyorum. Tek istediğim odamda yalnız kalmak. Seslere tahammül edemiyorum. Sadece anneme; "Çantamı açıp benim tahta kaşığımı ve melamin tabağımı çıkartın" diyor ve ekliyorum; "Kimseyle konuşamayacağım. Odamda yalnız kalmak istiyorum. Eğer acıkırsam yemek isterim. Bana su verin ve odada tek başıma bırakın."

Geç saatlerde içeride ev halkından başka kimse kalmayınca, oturma odasına geçip anamın kucağına başımı koyuyor ve sohbete başlıyoruz. Uykusuz ve yorgun olan anam, ben anlattıkça gözlüğünün altından yaşmağı ile gözyaşlarını siliyor. Zaman zaman anama kızıp; "Bak anlatmam ha" diye de tehdit ediyor ama sonra gözlerini öpüp yeniden anlatmaya başlıyorum.

Çok geç olmuştu. Sonunda, bitkin düşüp odalarımıza çekildik. Annem, ben ilk tutuklandığım gün yatağımda serili olan çarşaf ve nevresimi, yastığın altında saklanan altın mi-

sali, sandıkta saklamış. Çok özlediğinde öpüp koklamış ama ne yıkamış ne de bir başka yatakta kullanmış. Tahliye olduğumu duyunca, yıllarca özenle sakladığı nevresim takımını, gelinlik çeyiz gibi sandıktan çıkartıp yeniden sermiş.

Babam, üşümemem için pencereleri örtmek istiyor. "Hayır pencereler ve ışık açık kalacak" diyorum. Annem yemek yemem için ısrar ediyor. "Senin için şenlikten (evin önündeki küçük bahçe) pancar toplamıştım. Seversin sen acılı pancar çorbasını. Bir tabak ye hiç olmasa. Geldin geleli hiçbir şey yemedin. Özlemedin mi benim yemeklerimi?"

Kalkıp kucaklıyorum annemi. Masanın üzerine çıkarttıkları melamin tabakla, tahta kaşığı alıp mutfağa geçiyoruz. Bol acı biberle tam üç tabak çorba yiyorum. Annem dible (yöresel bir yemek) getiriyor. "Onu da yarın yerim. Şimdi çok geç oldu, sen zaten yorgunsun, bende şaşkınım. Git yat, ben bir sigara içip sonra yatacağım" diyerek annemi de yatmaya gönderiyorum.

Sigaramı yakıp yatağa uzanıyorum.

Ev-oda-floresan-karyola-yün yorgan-karşımda kitaplar-duvarda annemin, Doğan abimin ve benim 'militan' resimlerimiz yine yerli yerinde.

Penceremde demir parmaklıklar yok. Floresan ışığı fazla geliyor, gözlerim kamaşıyor. Penceremde tül perde, yerde tahtaların üzerinde, lime lime olmuş Kilis halısı aynen duruyor. Mini kitaplığımdaki notlar 'yok' edilmiş.

Pencereden dışarı bakıyorum. Sokak lambaları yanıyor. Hafiften esen rüzgar, tam karşımdaki armut ağacının yeni açılan yapraklarını okşar gibi ses çıkartıyor.

Sandalyeye oturup kitaplara bakıyorum. Gözlerim yerdeki kurşun izlerine takılıyor ve aklıma, adı bende kalan sevgili geliyor. Zemin tahtasındaki yedi kurşun deliği, hâlâ isyan-

kar. Tetik çektiğim gün daha dün gibi. Annem babam, bana, sevgilim diyemediğim sevgilimi istemediler diye ayaklarımın dibine sıkıştım yedi tek Geco mermiyi. Annem yine bayılmıştı.

Güldüm.

Sigara yakıp odamda volta atmaya başladım. Tahtaların gıcırtısından, babamla annem uyuyamadığımı, rahatsız olduğumu sanarak sesleniyorlar; "Oğlum bir şey mi oldu?" Ben daha "yok" demeden, annem odama giriyor. Gözleri uykulu ve yorgun. "Yatta uyu oğlum. Yorgunsun". Kucaklayıp kokluyor. "Sana daha doyamadım oğul. Güzel bir dinlen, sabah banyonu yapar sonra odana, kitaplarına, sazına bakarsın. Şimdi uyu".

Annem odasına çekildiğinde, sigaramı söndürüp perdeyi açarak yatağıma uzanıyorum. Alışık olmadığım için yün yatak rahat geliyor ve rahatsız oluyorum.

Bir süre yatakta dönüp durdum. Uyumuşum. Gecenin sabaha dönük bir saatinde bağrışmalar ve ağlama sesi ile uyanıp hemen pencereye koşarak bağırmaya başlıyorum; "Herkes kalksın. Yan koğuşta işkence yapılıyor. Yine hücreye adam götürüyorlar. Kalkın arkadaşlar. Herkes kalksın" Karşı taraftan gelen, bağıran bir kadın sesine karışan, etrafı kırıp dökerek küfreden şiddet dolu ses, gecenin karanlığında, beni tekrar cezaevine, hücrelere götürüyor. Annem ve babam yataklarından fırlayıp odama gelerek; "Oğlum burası senin evin. Sen evdesin. Burası cezaevi değil" sözleri ile beni yatıştırmaya çalışıyorlar.

Sesime yan komşularımız da uyanıyor. Evlerin ışıkları tek tek yanıyor, bağırmaya devam ediyorum. "Herkes kalksın. İşkence yapılıyor. Hücreye adam götürüyorlar. Kahrolsun faşizm. İnsanlık onuru işkenceyi yenecek."

Alt kattan koşup gelen Mustafa abim, beni pencereden çekmeye çalışıyor. Annem boynuma sarılıyor. "Oğlum burası cezaevi değil. Ben annenim. Burası senin evin. Bağıran karısını döven, karşıdaki komşu. Sarhoşun teki. Sen evindesin, burası senin evin, sen odandasın." Komşumuz sesleniyor: "Zeki, o sarhoşun teki. Burası cezaevi değil. Sen Bulancak'ta evindesin"

Pencerenin önünden çekilip yatağa oturuyor ve bir sigara yakıp soruyorum; "Ama işkence yapıyorlar. Diğer arkadaşlar nerede? Koğuş neden uyanmıyor?"

Titrediğimi gören abim, içeriden su getiriyor. Annem boynuma sarılarak ağlarken, babam salonda sigara üstüne sigara yakıyor. "Ulan, çocuğun beyni hâlâ hapiste. Burayı cezaevi sanıyor. Ne olacak bu çocuğun hali. Allah hepinizin belasını versin, ne hale getirmişler oğlumu" sözleri ile kendime geliyorum. Bir kez daha odama, kitaplara, sazıma ve ağlayan anama bakıyorum. Mustafa abim donup kalmış, faltaşı gibi açılmış gözlerle beni izliyor.

Sigarayı söndürüp yatağa uzanıyorum. Annem de yanıma yatıyor; "Bak ben ananım, seni koynuma aldım birlikte uyuyalım" diyor. Abim, biraz bekledikten sonra; "Ben abdest alıp namaz kılacağım" diyerek çıkıyor.

Annemle kucak kucağa yatarken çocukluk günlerim geliyor aklıma. Yamalı namazlıkta, ellerimi göğsüme koyup yanında namaz kılışımı düşünüyorum. Çocuk yaşımda yanında namaz kıldığım, yaşamı ezana-kurana-namaza ayarlı anama; "Kalkta namazını kıl, ben iyiyim" diyorum, ama o; "Olsun kaza namazı kılarım. Seni biraz koklayım, terini içimde duyayım. Az senemi geçti oğul" diyerek namaza kalkmıyor ve anamın kucağında, kolları arasında, onun kınalı saçlarını koklayarak uykuya dalıyorum.

Uyandığımda annem çoktan yanımdan kalkmıştı. Mutfaktan kadın sesleri geliyor. Yeğenlerim içeride babamla oynaşıyorlar. Çocuklar soruyor; "Amcam neden sarhoşa bağırdı, işkence mi yaptılar? 'Kahrolsun faşizm' diye bağırdı amcam, dışarıda faşizm mi var dede?"

Yatağımdan doğrulurken ilk işim dışarı bakmak oluyor. Gündüz gözüyle mahallemi görmek istiyorum. En çok da dün geceki evi merak ediyorum. Ayak seslerimden uyandığımı anlayan babam ve yeğenlerim; "Amca uyandın mı?" diye kapıya dayanınca, annem; "Bırakın çocuğu uyusun. Zaten bütün gece uyumadı yavrum" diyor.

Geceden hiçbir şey anlamayan ve biraz da korkan yeğenlerim, sarmaşık gibi dolanıyorlar boynuma. "Amca geçmiş olsun. Bir daha cezaevine götürmeyecekler seni değil mi?" Mutfakta amcamın kızı Günay abla, teyzemin kızı Rabia abla anneme mutfakta yardım ediyorlar. Onlar da boynuma sarılıp; "Gece bizi çok korkuttun Zeki. Artık bırak şu cezaevini, hücreyi. Burası senin evin, sen artık Bulancak'tasın. Yanında biz varız. Sana güzel yemekler hazırlıyoruz."

Mutfaktaki seslerden rahatsız oluyorum. Her şeyden rahatsız oluyorum. Çocuk sesinden bile. Hemen odama çekiliyor ve sigara yakıyorum. Babam odanın kapısını açmadan; "Kahvaltı yapmadan sigara içme. Annen kahvaltını hazırladı. Gel de kahvaltını yap" diyor.

Cezaevinden getirdiğim çantaları açıp, giysilerimi çıkartırken annem; "Onların hepsi yıkanacak. Cezaevi kokuyorlar. Onları dağıtalım ben sana yeni giyecekler vereyim" diyorum. Odadan çıkarken; "Kahvaltın hazır, gel de kahvaltını yap sonra giyinirsin" diyor.

Temiz çamaşırla odaya giren annem; "Banyon hazır. Kahvaltıdan sonra mı banyo yapacaksın?" diyor. "Anne, kahvaltı yapmak istemiyorum, banyo yapıp çay içeceğim."

Banyodan sonra oturma odasında çay içerken; "Dün gece bağıran, birisini döven kimdi? Hangi evde oturuyor? Adı ne?" diye soruyorum.

Hepsi birden; "Sen ona uyma. Sarhoşun teki. Her gece karısını, çocuklarını dövüyor. Serserinin teki. Belediyede çalışıyor. Ona bulaşma. Daha yeni çıktın hapisten..."

Çayımı içip sokağa çıkacağım. Babam yeniden ikaz ediyor; "Sakın kimseye uyma, hele de o serseriye."

Evin önünde ayakkabılarımı bağlarken sokakların bana çok yabancı olduğunu düşünüyor ve korkuyorum. Dışarıya uyum sağlamakta zorlanacağım ama alışmalıyım.

Ve sokak...

Karşımda evler, pencerelerde insanlar. Balkonlarda serili çamaşırlar. Gökyüzü, hem de alabildiğince sınırsız.

Tayyip abilerin, Hüseyin Numan'ların tarlası. Tarlada, " a be kalaksızlar" diyen Ayşe hanım teyzenin, pancarları, fasulye, biber, patlıcanları.

Şakıraklı Türkan ablanın sevimli çığırtkan sesi.

Harman yerinde, Aydın Yaşar'ın ufak kardeşi, elimizde avucumuzda büyüyen Hasan Yaşar... Annesi Nurten abla. Hasan'a bağırıyor.

Nevin abla, Abdullah Yaşar oğlu İbrahim'i okula gönderiyor. Çocuklar elbette beni tanımıyor.

Hışır Ayşe teyze, İlhan abla (Özcan) evin önündeki avludan; "Geçmiş olsun" diyerek el sallıyorlar.

Turgay Yaşar, küçük kardeşi İlyas'ın elinden tutmuş "Haydi sen okula" diyerek onu uğurluyor. Babası Naci abi merdivenleri aceleyle iniyor. "Geçmiş olsun yeğenim." Onun elini öpüyor, Turgay'la kucaklaşıyoruz.

Dayımın eşi, Sayime, yengem kızı Fatma'ya sitem ediyor.

Mahallem... Kaldırım taşlarımız... Telefon direkleri. Teller üstündeki kuşlar. Fındık kabuğu yanan sobanın dumanı... Hepsi, her şey yerli yerinde; evet, yaşlanmış, eskimiş ama yine de dimdik ayaktalar.

Ve evdeki ilk gecemde bana cezaevini, hücremi yaşatan adamın evinin önündeyim.

Kapıyı açan genç adamın halinden, geceden kaldığı belli. Yarı sarhoş yarı uykulu:

- Buyrun kimi aramıştınız?

- Belediyede çalışan sucuyu.

- Evet benim. Siz kimsiniz?

İçerden çocuk ağlaması geliyor. Annesi çocuklarını susturmaya çalışırken bir yandan da söyleniyor; "Gece babaları, gündüz çocukları. Nedir bunlardan çektiğim?"

- Sabaha karşı bağıran, çocukları ağlatan siz miydiniz? Onu soracaktım.

- Bendim. Rahatsız mı oldun? Sen kimsin?

Sinirden kendimi zor tutuyorum. Aklıma Binbaşı Niyazi geliyor. Sağıma soluma bakıyorum, kimse de yok. "Şunun ağzına iki tane yapıştırayım" diye geçiyor içimden. Yapamıyorum. Suratına bakıp tek laf ediyorum:

- Ben şu karşınızdaki evde oturan Zeki Kırdemir. Gerilla Zeki.

Eli ayağı birbirine karışıyor, kelimeleri yutmaya başlıyor. Eliyle eve davet ederken, çocuklar odadan emekleyerek çıkıyorlar.

- Abi geçmiş olsun. Ne zaman tahliye oldun? Vallahi tahliye olduğunu duymamıştım. Yoksa ziyaretine gelirdim.

Bu kez acıyorum. Çocukların belden altı çıplak. Arkasına dönüp eşine sitemkar sesle bağırıyor:

- Topla şu çocukları, üstlerine bir şeyler giydir.

- Senin adın ne?

- Kenan, Zeki abi. Tanımadın mı? Belediye'de, Su İşleri'nde çalışıyordum.

- Bak Kenan! Bir daha, özellikle de gece yarısı, karını veya çocuklarını döversen, bağırıp, çağırıp küfredersen senin için hiç iyi olmaz. Anladın mı? İlk ve son kez ikaz ediyorum. Şimdi seni rahatsız ettiğim için özür dilerim ama bir daha özür falan da dilemem...

Dönüp giderken çeşmenin başında babam; "Daha sokağa yeni çıktın. Ne işin var elin itinin kopuğunun kapısında. Bırak şu sarhoşu. Başını belaya mı sokacaksın?" diyor.

Meydana inip çay içeceğiz. Çevremden rahatsız oluyorum. Her şey, her yer iğne gibi batıyor bana. Çayları içerken; "Dayanamıyorum baba. Benim bedenim dışarıda ama aklım dam altında. Kendimi koğuşta, hücrede sanıyorum. Sizlerle oturup yemek yiyemiyorum. Kullandığınız çatal- kaşık- tabak, evdeki çocuk sesleri, dışarıdaki gürültüler, araba sesleri beni rahatsız ediyor. Her şey bana çok yabancı geliyor. Beni anlayabiliyor musun baba?"

Babam gözlerimin içine bakıp; "Kolay değil oğlum, yıllardır hapistesin. Seni anlıyorum ama bunlara alışman lazım. Bu günler, şimdi senin için zor ama sen bu zorlukları da aşarsın. Ne zorluklar yaşadın."

Birkaç gün kendimi eve kapatıp, önce ev içinde sonra sokak aralarında yavaş yavaş kendime geldim. Eski arkadaşlarımın yanına gidip sohbet etmeye bile başladım. Benden önce tahliye olan Şeref, Mücahit, Metin, Turgay, Fatih ile bir akşam; "Hoş geldin" niyetine, rakı içmeye gittik. Rakı çok ağır geldiği için iki bira içtim ama eve nasıl gittiğimi bilemeyecek kadar sarhoş oldum.

Ve günler akıp gitmeye başladı.

İşsizim. Evden aldığım harçlıkla günü geçiriyorum ama her gün içiyorum. Sanki yılların acısını çıkartır gibi içiyorum. "Beni arayan meyhanede bulur" dercesine içiyorum. Gerçek bir boşluktayım. Serseri mayın gibi dolanıp dururken kendimi Giresun İleri Gazetesi'nde buldum. Gazetenin sahibi Haluk Aktan, Giresun Doğru Yol Partisinin (DYP) ikinci başkanı. Beni gazeteye çağıran da Doğan abimin kayınpederi ve aynı zamanda İleri Gazetesi'nin Yayın Yönetmeni ve köşe yazarı Cengiz Demiralp.

Bulancak sayfasını hazırlıyorum, aynı zamanda gazetenin künyesinde: 'Spor Şefi' olarak adım yazılı.

Bulancak sayfası tutmuştu. Yazılarım polemik yaratıyor ve artık Giresun basınında tanınıyordum. 'ARADA BİR' başlıklı köşe yazılarımda, özellikle Bulancak için yapılması gerekenlere parmak basıyor ve beğeniliyordum.

Tahliye olduktan sonra sık sık yoklayan polisin tutumu da değişiyor, artık emniyete daha seyrek 'davet' ediliyordum.

Çünkü ben, hâlâ 'Gerilla Zeki'ydim. Üstüne üstlük hüküm almış bir Marksist, komünisttim.

Gazetede yazdığım yazılarda kesinlikle bir sansür uygulanmıyordu. Ancak yazdıklarıma kendim oto kontrol uyguluyordum. Her şeye rağmen patronum DYP'liydi ve birçok arkadaşı, benim gazetedeki varlığımı yadırgıyordu.

Bir sabah gazetede masamın başında, çayımı içerek günlük yerel ve ulusal gazetelere göz atıyorum. Haluk abi beni çağırdı. "Zeki, tasını tarağını topla, haydi sana güle güle" diyecek sanarak odasına gittim. Oturduk. "Bak Zeki, seni kimlik olarak bilmeyen yok. Benim de kimliğim ortada. Geçenlerde Vali ve Emniyet Müdürü ile bir sohbet ederken sen

gündeme geldin. 'Bu adam solcu, komünist. Nasıl bu adamı bünyende barındırırsın?' diye sordular. Onlara şunu söyledim; 'Bakın, kediyi bir iki defa köşeye sıkıştırırsınız belki bir şey yapmaz ama daha sonra kendini korumak için tırmalamaya başlar. Zeki geçmişte bir takım şeyler yapmış olabilir. Cezası varsa, ki vardı, çekti cezasını ve topluma geri dönmek istiyor. Eğer biz bunun elinden tutmazsak, toplum dışına iteriz. Sizce bu doğru mu?' dedim. Sustular. Bak Zeki, şunu çok iyi bil. Yazıların okunuyor, belli bir okuyucu kitlen var. Yazmaya devam et. Ama en ufak bir yanlışta hem kendine hem de bize zarar verirsin. Şimdi git yazılarını yaz. Çizgin böyle olduğu sürece bu gazete, sana her zaman açık, masan her zaman senin. Haydi kolay gelsin".

Gazeteciliği seviyor ve isteyerek yapıyorum. Yazdığım yazılardan dolayı bir çok hizmetin veriliyor olması beni daha da kamçılıyordu. Bulancak'a ikinci bir ortaokulun yapılması için başlattığım kampanya, sonuçlarını vermeye başladı. Ancak tüm bu olumlu gelişmeler yanında, yine karakola davet ediliyorum. Nedenini sorduğumda sadece; "Sohbet etmek için" diyorlar.

Sıkılmıştım. Her gün kaymakamdan, emniyet müdüründen, belediyeden, validen demeçler alıyor, gazeteme yazıyor, gözönünde dolaşmama rağmen gözetimde tutuluyordum.

Bulancak'a yeni atanan Kaymakam R. B. çok gençti. Haberlerimi, köşe yazımı yakından takip edip, önerdiğim şeyleri ciddiye alarak valiliğe yazılar yazıyor ve "Sen Bulancak için gerçekten çok önemli şeylere imza atıyorsun. Siyasi kimliğini biliyorum ama yaptıklarını siyasi bir kalıba oturtmadan yapıyorsun. Bu seni daha da okunur ve tutulur yapıyor" diyordu.

Yine bir sabah haber için makamına gittiğimde, içeriye Bulancak Emniyet Amiri girdi. Kaymakam, benden övgü ile

söz etti, Amir çıktıktan sonra da; "Emniyetle aranda bir sorun var mı?" diye sordu. Ben de her hafta Emniyet'e çağrılmaktan, gözetim altında tutulmaktan rahatsızlık duyduğumu belirterek; "Böyle sürerse çok yakında buradan ayrılacağım" dedim.

Evet, artık Bulancak'tan ayrılmanın vakti gelmişti.

"Yaşanmamış sevdalar unutulmaz"

İstanbul'da, soğuk demir çeken bir haddehanede, müdür olarak çalışmaya başladım. Çalıştığım fabrika, bir süre sonra ödeme güçlüğüne düşünce, 'taktik' iflas yoluna başvurup işyerini kapattık. Ancak fabrika çalışıyordu. İşveren işyerine gelmiyordu, tüm yetki ve sorumluluk bendeydi. Alacaklılarla muhatap olan bendim.

Birgün alacaklı bir müşteri, üzerime kezzap atınca, bu işe de nokta koyarak Antalya Kaş'ta işyeri açmaya giden bir arkadaşımla Kaş'a gitmeye karar verdim.

Hayatımda ilk kez tatil yapacaktım.

İstanbul'da çalıştığım süre içerisinde, eski arkadaşlarımdan bir çoğu ile yeniden görüşmeye başlamıştım. Cezaevinden sonra memlekete dönmemiş, İstanbul'da iş bulmuş, çalışıyorlardı. Bunlardan birisi de Capon Yılmaz'dı. Eşi Nesrin ve oğlu Ulaş'la birlikte Kuzguncuk'ta yaşıyorlardı. Uzunca bir dönem, Ulaş'ın yatağına el koydum. Her sabah erkenden, ben Ulaş'ın yatağında uyurken, Capon Yılmaz odadaki masanın üzerine harçlık bırakırdı. Bir gün harçlığımı eksik etmedi. Her akşam eve gelirken şarabımı veya rakımı da alırdı. Akşamları Capon, Nesrin ve Ulaş'la sohbete dalar, eski günleri içimiz burularak, kah hüzünle kah keyifle anar, çoğu zaman da; "Vallahi helal olsun" diyecek kadar özlemle anardık.

Kaş'a geldiğimiz gün 23 Nisan Çocuk Bayramı'ydı. Öylesine yağmur yağıyor ki, kendimizi bir restorana zor attık. Ve ilk lafım; "Kaş'a mı geldik kışa mı?" oldu.

Kaş güzel bir yer. Doğal yapısı bozulmamış, eski Rum evleri, cumbalardan sarkan begonviller, dar ince sokaklarında mis gibi kokan melisalar, kıpkırmızı günbatımı, genellikle sakin deniz, beni çekiyor...

Yılmaz Güney'in, karşıdaki Meis Adası'na kaçmadan önce kullandığı, bej renkli Ford, hâlâ Emniyet Müdürlüğü'nün bahçesinde duruyor. Kaş için söylenen "Buraya gelip üç gün kaldın mı, suyunu içip denizine girdin mi bir daha buradan ayrılamazsın" sözünün doğruluğuna inanmaya başlıyorum.

Arkadaşımın tuttuğu dükkanın tamirat işlerini yaparken fırsat buldukça denize gidiyor ama her akşam bir barda içkimi içmeyi ihmal etmiyorum.

Tamirat işlerimiz bitince tekrar İstanbul'a döndük. Ben, yine Kuzguncuk'ta Capon Yılmaz'larda kalıyorum. Her sabah gazetelerdeki iş ilanlarından kendime göre iş arıyorum. Ve bir gün, bir 'Stajyer Gazeteci Aranıyor' ilanındaki adrese gidip, şartları görüşüyorum.

Görüşmenin bitiminde, İngilizce-Türkçe günlük yayın yapan, 'New Ekspres' gazetesi yazı işleri odasında, redaksiyona başlıyorum. Birkaç gün sonra da gündüz şefi ve redaksiyon sorumlusu oluyorum. Aldığım para ile ev tutmam çok zor. Zaten İstanbul'da ev tutmak da istemiyorum. Aklım Kaş'a takıldı bir kez...

Gazete Cağaloğlu'nda. Eminönü bize çok yakın. Fırsat buldukça birkaç arkadaş, köprü altına inip, iki tek Arjantin biramızı 'köpüksüz' içiyoruz. Akşam eğer gazetedeki işimiz erken biterse, ekip olarak köprü altına gidip kafaları çekiyoruz.

'Kemancı' falan o zaman köprü altında. Kendine entelim dantelim diyen, iki de kitap okumuşsa, koltuğunun altında günün romanı veya dergisi ile boy gösteriyor. Ellerinde rakı bardaklarıyla barın bir ucunda öpüşerek, boyunlarında "savaşma-seviş" kolyeleri, bileklerinde altın künyeleri ve mutlaka gitarlı arkadaş gruplarıyla, militan tavırlarda, Türkiye'de devrimin objektif ve subjektif şartlarını tartışıyorlar.

İki duble rakıdan sonra eskiler konuşulup; "Nerede hata yaptılar biliyor musunuz?"sorusuna cevap aramalar başlıyor.

Yanımda İngilizce-Türkçe haber çevirisi yapan adaşım Zeki; "Bak adaşım yine bizi konuşuyorlar. Söylesene bana, biz nerede hata yaptık?" diye takılıyor.

Sahiden artık biz 'eski' miydik? Neyimiz eskimişti? Yeniler nereye gelmişti?

Yan masamızdakiler, Türkiye'de devrimci durumu 'tatile' çıkartıp, gitar çalarak eğlenmeye başlayınca, biz de adaşımla rakının yenisini söyleyip, Haliç'in b.klu sularında, ışıkların yakamozunda eskilere daldık.

Saat ilerlemişti. Bu saatten sonra Kuzguncuk'a gidemezdim. Ya gazeteye gidip bir köşede uyuyacağım ya da Eyüp'te, Zeki ve Selim'in evlerine gideceğim. Hesapları ödeyip kalktık. İki şişe Güzel Marmara şarabı alarak Eyüp'e gittim. Selim, gazetede çalışıyordu ve gececi kalmıştı. Zeki ile biraz sohbetten sonra, Selim'in odasına geçip şarap içmeye başladım.

Kafam iyi. Masanın üzeri karmakarışık. Şarabı şişeden içiyorum. Selim roman yazıyor. Taslak çalışmaları masada. Teybin play'ine basıyorum, artık ne çalarsa...

Kalemi elime alınca birden masanın üzerine not düşüyorum "Ben de sevmiş miydim acaba...?"

Teypte klasik müzik, elimde şarap şişesi. Adı bende kalan sevgili geliyor aklıma. Acaba o nerede, ne yapıyor? Onu bulmalı mıyım? Bir kez daha konuşsam mı? Beni unutmuş mudur? Evlenmiş de olabilir. Peki, ben onu seviyor muyum? Yok canım, beni görse tersler. Neden bu zamana kadar aramadım, neden nerede olduğunu bilmiyorum? Boş ver, zaten 'sevgilim' bile diyemedim. Sanki şimdi, sevgilisi olmasa bile, ona sevgilim diyebilir miyim? Nerede o cesaret. Ama olsun yine de bir konuşsam. Peki neden ben ona "Adı Bende Kalan" diyorum. Onun adı yok mu? Var. Neden adını söylemiyorum? Bunlar on beş yıl önceden derin dondurucuya kaldırılmış şeyler. Hem sana ne onun adından? Ne fark eder ki isim dediğin neyi değiştirir? Emine-Fatma-Arzu-Zuhal-Ayşe ne fark eder ki. Ama onun adı, 'Adı Bende Kalan' hem de sevgili diyemeden sevdiğim sevgili...

Yatağa bile uzanamadan sandalyede uyumuşum. Yoksa sızmış mıyım?

Sabah yine aklımdaydı. Gazetedeki haberlere bile bakmıyordum. Bu işe bir nokta koymalıyım. Arkadaşlardan telefonunu alıp onu arıyor ve buluşmak istediğimi söylüyorum.

Buluşuyoruz.

İkimizin de "Adı Bizde Kalarak" dostça ayrıldık. Ama bir not düşüyor, adı bende kalan sevgili tarihe; "Yaşanmamış sevdalar unutulamaz..."

Eşim Binnur'u, Kaş'ta tanıdım. Tatile gelmişti. Evlenip Akdeniz'de bir yerlerde yaşamak istiyordu. Tatilden birlikte dönerken evlenmeye karar vermiştik.

Soğuk ve yağmurlu bir pazar günü, Üsküdar'da zar zor bulduğumuz bir kuyumcudan aldığımız yüzükleri, 23 Kasım 1988'de babam taktı. Yine İstanbul'da, yine sefilleri

oynuyorum. Birkaç gazete deneyiminden sonra 24 Şubat 1989'da evlenerek Kaş'a yerleştim.

Turistik yerde yaşamanın getirdiği bir avantaj olarak, dünyanın çeşitli ülkelerinden arkadaşlarımız oluyor. Hepsinin ortak tavrı; "Senin yurt dışına çıkman gerek" şeklinde. Ama ne için? Bu soruya verdikleri cevap çok basitti; "Hiç. Sadece gezmek, görmek için."

Yurtdışı bir an için aklıma yattı ama pasaportum yoktu ve çıkartmam imkânsız gibi bir şeydi. Savcılığa, 'iyi hal kağıdı' almaya bile gitmiyordum Pasaport alabileceğimi hiç sanmıyordum. Benden daha önce, aynı davadan hüküm almış arkadaşlardan bazıları pasaport girişiminde bulunmuş ve çok uğraşmışlardı. Benim için de durum aynıydı.

Yaz aylarında, işler yoğun olduğu için Bulancak'a gidemiyordum. Çok özel olaylar haricinde de gitmemiştim. Binnur'un pasaportu vardı. Vakko'da çalışırken iş gezisi için Avrupa'ya gitmişti. Yazın Almanya'dan tatile gelen arkadaşlarım; "Ne yap et, pasaport çıkart, hiç olmasa gezmek için Almanya'ya gel. Davetiyen, uçak biletin, her şeyini biz karşılıyoruz. Sen sadece pasaport çıkart. Ve vize al, gerisine karışma" diyorlardı.

Sezon sonu ziyaret için Bulancak'a gittiğimde, pasaport için müracaat ettim. Tüm işlemlerimi tamamladım ancak, pasaportu almak için en az altı ay beklemem gerektiği söylenince; "Verin siz nüfus cüzdanımı, pasaport istemiyorum" dedim. O dönem Giresun Polisgücü'nün futbol antrenörü, Giresunspor ve Bulancakspor'un efsane kaptanı Birol Ö., evraklarımı alıp pasaport şubesine giderek bir kez daha durumumu görüştü. "Yarın gel pasaportunu al" dediler. Ertesi gün emniyet görevlileri; "Bizden işin tamam ama MİT cevap vermiyor" dediler. Kaptan Birol, tekrar devreye girerek beş yıllık pasaportumu aldı. Ertesi gün İstanbul'da beni bekleyen

eşim Binnur'un yanına; "Artık benimde bir pasaportum var" diyerek döndüm.

İşyerim Kaş'ta olduğundan vize işlemleri için İzmir'e gittim. Hiçbir zorluk çıkmadan, on dakikalık bir görüşme sonrasında, Binnur ve bana on beş günlük vize verildi.

Uçak biletlerimiz, davetiyemiz her şeyimiz hazır. Seyahat acentesine telefon edip biletlerimizi onaylattık. Yarın uçacağız.

Aranan şahıslardansın

Almanya'nın Regensburg şehrine gideceğiz. Almanya'da yaşayan Kaş'tan arkadaşım Burhan A. bizi Nürnberg havaalanında karşılayacak.

Uçağımız öğleden sonra kalkacak. Erkenden, İstanbul havaalanına gittik. Uçak yolculuğundan çok korktuğum için havaalanının barında, her beş dakikada bir cin menta içiyorum. Bavullarımızı verip uçağa yüklenmek üzere gönderdik. Hiçbir problem olmadığı için ben sadece uçmaktan korkuyor ve sürekli yükseklik korkumu yenmek için içiyorum.

Uçağın perona girdiğini öğrenince pasaport ve bilet kontrolü için sıraya girdik. Artık son aşamadan geçip serbest bölgeye, oradan da uçağa gideceğiz.

Binnur, pasaportunu verip geçiş iznini alarak diğer işlemlerini yaptırırken, ben pasaportumu uzatıyorum. Ancak her ihtimale karşı yanımda tüm mahkeme kayıtları, aranmadığıma dair belge, Ankara'da Genel Bilgi Toplama (GBT)' dan aldığım iyi hal kağıdını taşıyorum.

Pasaport polisi bilgisayara girmeden önce, 'çıkış' damgasını pasaportuma bastı. Her şey normal derken, birden pasaport polisinin yüzü gerildi ve eline aldığı üzerinde 'iptal' yazan kırmızı mührü pasaportuma basarken yüzüme bakıp;

"Siz aranan şahıslardansınız. Yurt dışına çıkamazsınız. Benimle Emniyet Bürosu'na kadar geleceksiniz" dedi. Çıkış kapısını kapatıp; "Buyur" derken, Binnur çıkış işlemlerini bitirmiş, bana bakıyordu. "Bir problem mi var? Benim bütün yazışmalarım yapıldı. Her şeyim yasal. Aranmadığıma dair belgeler burada. Hem eşim çıkış yaptı. Az sonra uçağımız kalkacak" diye itiraz etmem kâretmiyor. Binnur, tüm işlemlerini iptal ettirip benimle Atatürk Havalimanı Polis Karakolu'na geliyor.

Bütün belgeleri göstermeme rağmen görevli polisler; "Mahkemenin hakkında verdiği tahdit kalkmadığı için hâlâ aranıyor gözüküyorsun. Bilgi işlemden bu kayıt silinmeden yurt dışına çıkamazsın. Şu andan itibaren tutuklusun ve Gayrettepe'ye Siyasi Şube'ye gideceksin" diyorlar. Ve onaltı yıl sonra hem de havaalanında tekrar kelepçeleniyorum.

Yıllar sonra yeniden hücredeyim...

Gayrettepe'nin 2 No.lu hücresindeyim. Havaalanında yakalandığım için kod adım 'havaalancı'. Hücreye bakan polisler, kıyak olsun diye 2 No.lu hücreye konulduğumu, gece televizyondan naklen verilecek milli takımın maçını, hücreden dinleyebileceğimi söylüyorlar. Nasılsa yarın çıkarmışım. Kendini havaalanında teslim edecek kadar aptal biri değilmişim. Öyle söylüyorlar ve ne zaman istersem tuvalete gidebilecekmişim. Diğer hücrelerde tuvalet günde üç defa.

Yan hücrede PKK'lı bir kız var. Çok genç. Tuvalete götürürlerken gördüm, ayaklarının üstüne basamıyor ve üzerinde sadece iç çamaşırı var. Gece boyunca duvardan onu dinledim. Öteki yanımdaki hücrede, birlikte gözaltına alındığı arkadaşı vardı. Sabaha kadar ikisi arasında telgraf direği oldum. İkide bir bana; "Sen nasılsa sabahleyin çıkarsın, bir gecede bizim için uykusuz kal" diyorlar.

Gece bir ara PKK'lı kız; "Siz eskilerdensiniz herhalde. Daha önce başınıza böyle şeyler geldi mi?" diye sorunca; "Suyun fazla ise bana bir yudum su gönder. Fazla da soru sorma. Senin bana anlattıklarını ben ne kadar net duyuyor ve yan tarafa aktarıyorsam, polis de bunları duyuyor" diyorum.

Polis yan hücreden aldığı suyu mazgaldan uzatıp bana verirken; "O kız PKK'lı, sen Devrimci Yol'cusun. Nasıl anlaşıyorsunuz. Hem kız çok geveze değil mi? Hiç ağzı kapanmıyor, sürekli soru soruyor ha..." diyerek gülüyor. Bu konuşmayı duyan kız, ondan sonra tek kelime etmiyor. Sadece; "Abi, sen büyük adamsın. Yılların deneyimi var sizde. Az önce ikaz etmiştin, meğerse doğruymuş" diyor.

Ve öğleye doğru Giresun'dan gelen teleks emri ile hücreden çıkartılıyorum. Aranmayan şahıs olduğum tescilleniyor. Gayrettepe Siyasi Şube'den emanetlerimi alırken soruyorum; "Şimdi yurt dışına çıkabilir miyim?"

Yurtdışına çıkamamıştım ama bu işin peşini de bırakacak değildim. Yeşilköy Atatürk Havalimanı Polis Karakolu'na gidip tekrar durumu sordum. Kendilerine hiçbir yazı gelmediğini söyleyerek beni, tekrar Gayrettepe Siyasi Şube'ye gönderdiler. Gayrettepe Yeşilköy arasında mekik dokuyorum. Her biri bir başka şubeye gönderiyor ve her şube de; "Senin bizimle işin yok" diyor. Nereye başvuracağımı soruyorum ona da cevap alamıyorum.

Almanya'daki dostlar, başımıza bir şey gelmiş olabileceğini düşünerek bütün havalimanlarında bizi soruşturmaya başlamış, onlara da; "Aradığınız isimlerin uçuş listelerinde isimleri yok" cevabı verilmiş.

Daha sonra telefonla benim tutuklandığımı öğrenince; "Bu işle sonuna kadar uğraşacağız. Henüz zamanınız bitmedi. Daha iki haftanız var. Siz orada sorunu halledin, biz, bu-

raya geldiğinizde vizenizi uzatmak için gerekli başvuruları yaparız" diyorlar.

Günümün tamamı, sabah sekiz akşam altı, Gayrettepe-Yeşilköy arasında geçti. Vizemin bitmesine üç gün kala Gayrettepe Siyasi Şube'den bir polis artık bıkmış olacak ki; "Git İstanbul Valiliği'ne bir dilekçe ver. Senden istenen belge aranmadığına ait belge değil. Aranmadığına dair belgenin, tüm emniyet müdürlüklerine ve havalimanlarına faksla bildirilmesi lazım. Sen o belgeyi çıkart. O işi de ancak Valilik'te çözersin" diye yol gösterdi.

Artık çaresizdim. Aklıma gazeteler geldi. Hemen Cumhuriyet Gazetesi'ne giderek Deniz Som ile görüştüm ve belgeleri, bilgileri ona verdim. Ertesi gün Cumhuriyet'in VAZİYET köşesinde "Yeni Bir Hayata Başlamanın Cezası" başlıklı yazı yayınlandı. Aynı gün son bir deneme yapmak için İstanbul Valiliği'ne tekrar gittim. Günlerden Cuma. Cumartesi günü Nürnberg'e uçak var. Pazar günü vizem bitiyor. Yaptığım milyonlarca lira harcama bir anda yok olup gidecek. Eşim Binnur, çantaları bavulları açmış; "Artık nasılsa gidemeyiz" diyerek eşyalarımızı dağıtmıştı.

Sabahleyin, Çemberlitaş'ta Ajans 12'nin sahibi, Köksal M.'nun bürosunda, oturup son kez evraklarımı ve durumumu gözden geçirdim. Cuma son gün. Bu iş ya olacak ya da bu sevdam bitecekti. Köksal'a soruyorum; "Ne yapabilirim?" diye. Köksal; "Pasaportun içine bir şeyler koy öyle ver bakalım" diyor. "Ne yani rüşvet mi vereceğim". "Evet rüşvet vereceksin" diye kesip atıyor sonra da; "Sen git iki bira al iç, sonra da vilayette ilgili masadaki polise pasaportu uzat. İçine de biraz para koy" diyor. Soruyorum; "Ne kadar koyacağım? İki yüz elli bin yeter mi?" Köksal; "Garantili olsun en az beş yüz bin koy" diyerek ajanstan çıkacaktı ki; "Bak Köksal, akşam elimde rakı şişesi ile buraya gelirsem herkes burayı terk

etsin, yok eğer şampanya ile gelirsem bilin ki yarın uçacağım" diyorum.

Artık, giriş çıkışlarda polis kontrol etmiyor beni. Kimlik bile sormuyorlar. Kapıdakiler bile; "Git de kurtulalım senden" diyecek hale geldiler. Benim işimle ilgilenen polis memuru ikide bir beni görünce; "Bir şeyler olsun" diyor. İşte o zaman; tam garanti olsun diye pasaportun arasına bir milyon lira koyup görevli polise uzatıyorum; "Belki benim vizemde bir problem vardır, isterseniz ona da bir bakın." Parmak ucu ile pasaportu karıştırırken parayı görüyor ve masaya gidiyor. Parayı çekmeceye atıp; "Biraz sonra yazınız çıkacak" diyor.

Saat 16. 45. On beş dakika sonra mesai bitecek ve hepsi gidecekler. Her şey bitecek. Son kez görevli polise; "Eğer bu yazı çıkmazsa benim tüm çabalarım boşa gitmiş olacak. Eğer git diyorsanız gideceğim ve bir daha gelmeyeceğim" diyorum. Görevli polis elinde dosyalarla; "Bekle şimdi geliyor" cevabı vererek amirin bulunduğu odaya giriyor.

Saat tam 17.00'de çıkıyor, en üstteki kağıdı bana uzatıp; "Git hemen iki tane fotokopi çektir bana getir". Tellerin üzerinden atlayıp fotokopiyi çektirip getiriyorum. Üzerine bir kaşe basıp; "Tamam şimdi yurt dışına çıkabilirsin. Yarın git uçuşunu yap" diyor.

Ve son gün uçuyoruz. Tabii ben sarhoşum. Uçakta, korkudan kalkıp tuvalete bile gitmeden, bira içiyorum. Uçak kalkarken bağladığım kemeri Nürnberg'e inince çözüyorum.

Bu kez Alman pasaport polisine takılıyorum. Vizemin bitmesine bir gün kaldığı için beni ve Binnur'u bekletiyor. Almanca bilmediğimiz için bir Almancı ile dışarıda bizi bekleyen Burhan A. ve eşine haber gönderiyoruz. Gelip duruma müdahale ederek bizi Regensburg'a götürüyorlar. Tabii, sabah ilk işimiz Yabancılar Polisi'nden vizemizi uzatmak olu-

yor. Ve iki haftalığına gittiğimiz Almanya'da, dört hafta kalıp geri dönüyoruz...

On beş yıldır Kaş'ta; deniz, güneş, bira, rakı ve dostluk denizinde yüzüyorum. Gördüğüm/görüldüğü lüzum üzerine, alkol denizinden hızlı kulaçlarla uzaklaşarak kendimi güneş-deniz-sevgi üçgenine bıraktım.

Şimdi, karşıdaki Meis Adası'na bakan balkonumda, çay içerek okuyor, yazıyorum... Sevdiklerimle, sevenlerimle bugüne bakarak dünü, düne bakarak yarınları düşlüyorum.

Son Söz (mü acaba?)

"Dam altında damlalar" elbette bitmez.

Damlar var oldukça damlalar da var olacaktır. Burada kaleme alınanlar sadece milyonlarca damladan birkaçı.

Kimi zaman seke seke, kimi zaman koşar adım yazarken birçok damlanın üzerinden atlamış, eksik yazmış, hatta hiç yazmamış olabilirim.

Kimi damlalar var ki, onları yazmaya benim, elim gücüm yetmedi. Ama inanıyorum ki, 12 Eylül'ün damlaları tek tek ortaya çıkacak, yolumuzu aydınlatacaktır. Üzülsek de, gülsek de tarih bizim tarihimiz.

Ve kim ne derse desin "Damlaya damlaya tarih olur... Ve bu böylece sürer gider..."

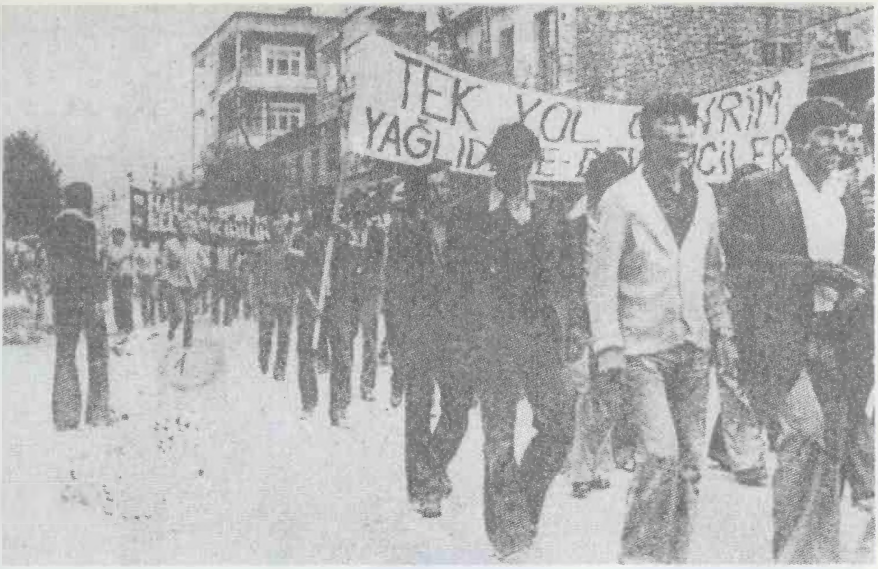
Yaşadıkça...

Zeki KIRDEMİR

2000- 2003 - KAŞ/ANTALYA

Geçmiş zaman olur ki...

TEK YOL

DEVRİM İÇİN
BİRLEŞTİK

YOL
DEVRİM İÇİN
BİRLEŞTİK

SÖMÜRÜYE
SON!
TEK YOL DEVRİM

BUNDESBAHN

DEVRİMCİ
DİNLA

Sekiz köşe kasketli babam Halil gülerken
ğlamaklı...
Kalp hastası, hipertansiyonlu anam Fatma,
alandan da olsa yüreği kan ağlarken
ülüyor...
Ben mi?

Yeter ki kararmasın sol memenin altındaki
evahir"
9 Eylül 1984 Amasya Cezaevi Açık Görüş

Cezaevi kütüğüne resmedildikten sonra "hoş geldin" adına dayak yemeye alışmıştık zaten.

Giresun Kapalı Cezaevi'nden tahliye olurken, artık "Devrimci Yol'cuydum".

İlkokul 5. sınıf Konya - Karaman'da Dil Bayramı'nda "Efelik" yapmaya gideceğim.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde hakkımda iki ayrı dava açılmış. Daha ondokuz bahar görmüşüm, Sofullu orman köyünde bir derslikte ikinc ve üçüncü sınıfları bir arada okutan "Öğretmen Zeki".

Rivayet olunur ki öğretmenlik yaptığım Sofullu Köyü'nde bir dönemler Başpiskopoz Makarios bu evde kalmış. Daha sonra kuran kursu olmuş, şimdi öğretmen Zeki kalıyor (1974).

Giresun Meslek Yüksek Okulu'nda bu köşede oturup düşünüyorsam belki de aklımda "adı bende kalan" sevgili vardı.

Giresun Meslek Yüksek Okulu'nun bahçesinde hemen hepsi ya dernek üyesi ya da yöneticisi. (Soldan dördüncü Giresun Yüksek Öğrenim Derneği (GYÖD) Başkanı Zeki Kırdemir, altıncı Giresun Kültür Derneği (GKD) Başkanı Kemal Aslan, soldan beşinci GYÖD Yön. Kurulu Üyesi Necati Güngör)

Birçok gençlik önderini içinden çıkartan Giresun Meslek Yüksek Okulu'ndaki öğrenciler, 1977 - 1979 dönemlerinde Giresun'daki anti - faşist mücadelede söz sahibiydiler.

Her miting sonrası mutlaka birileri göz altına alınırdı. Hele de bunlardan bazıları dernek yöneticileri olursa. Çoğu zaman kitle bunları kalabalığın arasında saklar, firar etmelerini sağlardı. Genellikle ilk bindiğimiz araç polis tarafından bilinirdi. iki sokak ötede bir diğer araca transfer olur, il çıkışında üçüncü bir araçla gideceğimiz yere varırdık. Bu kez de öyle olmuş. Miting sonrası kaçağa düşünce soluğu Espiye'de almışız. Hep beraber günede bir not düşmüşüz. "Siz kovalarsınız biz kaçarız".

Necati Güngör, Ali Tuna, Selim Saraçoğlu, Zeki Kırdemir, Tayfun, Kemal Aslan. Zeki GYÖD Başkanı, Necati GYÖD Yön. Kur. Üyesi, Kemal GKD Başkanı, Ali (GYÖD eski başkanı), Selim GKD Sekreteri, Tayfun GKD Saymanı.

Eylemin yeri, zamanı, mekanı belli olmaz. Kimi zaman sokakta, kimi zaman okulda, sınıfta, meydanda, kiminde de stadyumda. Gençtik. Gençlik ve Spor Bayramı'nı kutlayacaktık. Kimileri atlet, fanila, sutyen yerine bedenlerine pankart sarmıştı. Gerçek atletler sahanın içerisinde, bizimkiler tribünde. Az sonra statta atletler koşarken, tribünde bizim atletler "fora" olacak. Kim bilir belki de sevgilim diyemeyen sevgililer yan yana 4x100 metre bayrak yarışında koşar gibi tribünlerden uzaklaşacaklar.

Ardında beş ceset bırakan koğuş ağası, "Dereli Canavarı" Durali, Giresun Cezaevinin işçi koğuşunda "kıyak" geçerek - solcu olduğum için - üst ranzadan yer veriyor.

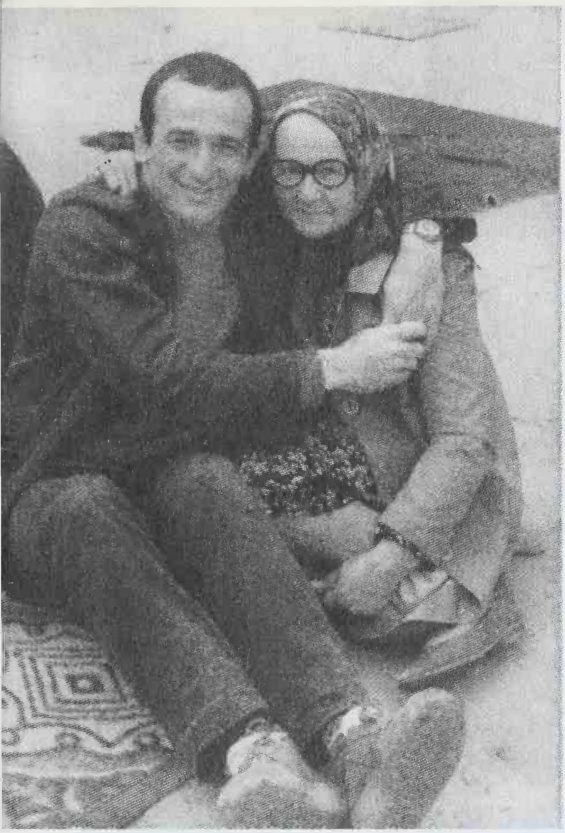
1 Ocak 1986
Yeni yılda yeniden umutlanıyorum. Açık görüşte anam,babam, bacım,enişte m ve yeğenimlerimle altı aylık moral depoluyorum.

İki kardeş asteğmeniz. İkimiz de Kars'tayız. Abim Doğan Sarıkamış'ta, ben Damal'da Sovyet sınırında. İkimiz de 12 Eylül'ün arananlar listesindeyiz. Ama asteğmeniz. Ve ben sıkıyönetim komutanıyım. Abim Doğan'ın fotoğrafa dip notu: "Kan kussan da kızılcık şerbeti içtik diyeceksin, dimi genç asteğmenim?"

Duruşma yargıcı O. Kadri Keskin bana hep "vatan haini" gözü ile baktı. O'na göre fırsatımı bulsam "komünist" bir ülkeye kaçmak için can atıyordum. Oysa ki tam bir yıl Sovyetler Birliği topraklarında gezdim. Ne kaçmayı düşündüm, ne de "gel ilticacı ol" diyenlere kucak açtım.

* * *

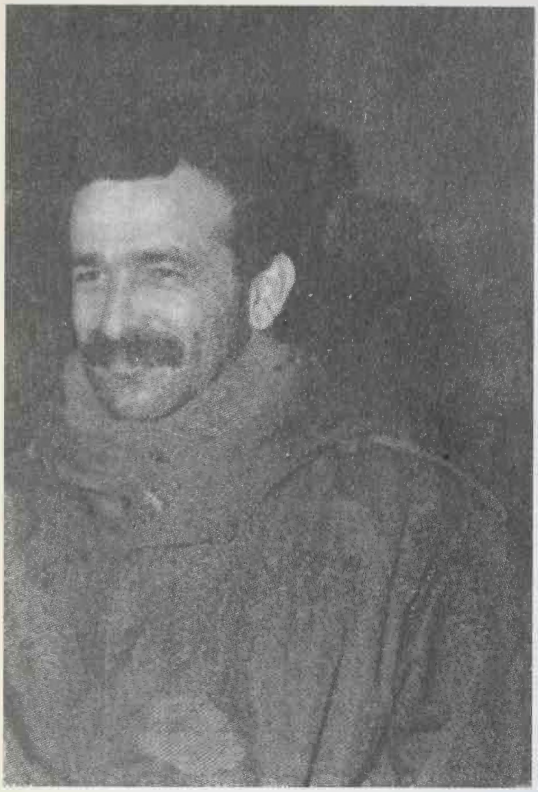
Hasretim sana
Mayıs sonu debelenerek
Uçan serçe bebesi gibi
Ölümcül fırtınada
Anasını bekleyen
Ak güvercin gibi
Gül yüzlüm
Kızıl karanfil koy vazoma
Bekle beni.

Oğul Zeki

Samsun Askeri Cezaevi
1986. Yılbaşı açık görüş.

Sene 1977, Giresun Kapalı Cezaevi.
Mevcut tutuklu sayısı: 432
"Nümayişten" tutuklu iki sanık
Şükrü Öksüz, Zeki Kırdemir.

Parkam, hâlâ
vazgeçemediğim sevdam.

Kimisi "firari", kimisi "askeri" Tuzla Piyade Okulu'na ayık gidilmez ki.(Ahmet - İsmet - Zeki - Sinan - Kemal - Temel - 30 Mayıs 1980)

içerde bile "bizimkiler", "sizinkiler" vardı. İşte "bizimkiler" 23 Aralık 1985.

1974'te esir Rum Askerleri'ne mekan olan üç kat ranzalı Amasya Cezaevi 1985'te devrimcilere mekan oluyordu. Ayaktakilerden soldan ikinci Ali Nuri Köse, altıncı Yılmaz Şahin.

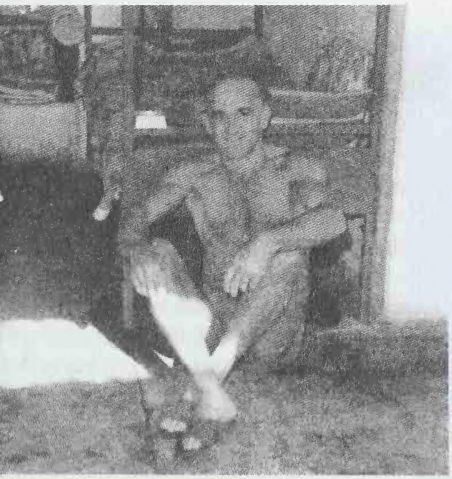
"Dam altında damlaları" oluşturanlardan (Mehmet Aslan, Mustafa Durna, Ziya Gül, Kemal Doğan, Kemal Bektaş, Ekrem Savcı, Erdinç Obuz, Burhan Can, Kemal Karadeniz, Hakan Tahmaz, Sezai Sarıoğlu, Nihat Övet, Hasan Karaşın, Ceyhan Akay, Rafet Kandemir, Adnan Temur, Zeki Kırdemir, Fahrettin Demiral, Metin Durna, Hikmet Hamarat, Elvan Yılmaz, Hasan Kaplan, ˚ahabettin Soysal, Faruk Karakaya, Mehmet Sepetçi, Ramis Özaslan, ˚eref Kara, Turan Bayraktar, Mehmet Dok, Sadettin Özcan, Samsun Askeri Cezaevi 8. Koğuş Aralık 1985)

Ne zaman hücreye girip çıktığımız belli olmayan Samsun Askeri Cezaevi'nde 14 Ocak 1986'da demek yasaklı ve cezalı değiliz. Hücreye de indirilmemişiz. (Saadettin Özcan, Kemal Karadeniz, Şeref Kara, Zeki Kırdemir)

Samsun Askeri Cezaevi'nin "faşistlerle yatmam" diyen, "isyancı" üçüncü koğuşunun bir bölümü hücre cezasından sonra cezaevindeki "sürgün" koğuşunda.
(Kemal Karadeniz, Ceyhan Akay, Hakan Tahmaz, Rafet Kandemir, Nihat Övet, Zeki Kırdemir, Şeref Kara, Ziya Gül, Mehmet Aslan, Saadettin Özcan, Turan Bayraktar, Ramis Özarslan, Hasan Karaşın, Fahrettin Demiral).

Kısa pantolon mu? Çocukluğumdan huyumdur. Hücreden yeni çıkmışım. Cezaevinde "sürgün koğuşu" olur mu demeyin. Çünkü sürgündeyim. İnat değil mi saçımı da kazıttım. Güneş işte bu kadar kendini gösteriyor sürgün koğuşunda (26 Ağustos 1985 Samsun Askeri Cezaevi).

Gök yüzünü kucaklayıp babalarına getirememişlerdi. Ama bir kucak karanfille ve gülle babaları cezaevinde olsa bile 12 Mayıs 1985 Samsun Askeri Cezaevi'nde Anneler Günü'nde anne Sevim, babaları Ali Nuri'nin kucağında oturmaktan mutlu olan Deniz ve Özgür Köse kardeşler.

"Bana derler Kuru Köse Ali Nuri. Köyüm Eriklik'te fındık bahçelerinin arasına bir ev yaptıracağım. Mimarı da, amelesi de ben olacağım. şimdi (1982) Trabzon Bahçecik Cezaevi'nde düşlerimdeki evi kibrit çöpünden yapıyorum. Ama bu ev gerçek olacak" diyen Ali Nuri Köse, şim amelesi de, mimarı da kendisi olan Eriklik Köyü Kuru Köse mahallesi'ndeki evinde fındık harmanının üst yanındaki kameriyesinde rakı içip geçmişe dönük "huma kuşu"nu söylüyor.

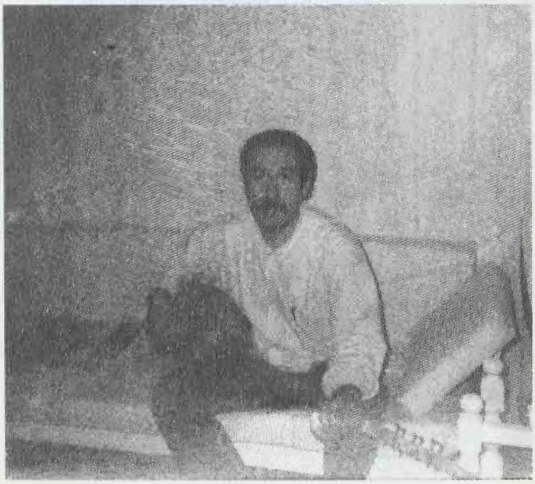

inat etmişti. Hangi koşullarda olursa olsun cezaevinden çıkarken ingilizce kitap çevirecek kadar bu işi öğrenecekti. Öğrendi de. Tek başına volta atarken cebinden çıkardığı kağıt parçalarına yazdığı ingilizce sözcükleri ezberlerken alay ederdik.

Ana - oğul Capon Yılmaz ve Fattik (Şahin) şimdi kucak kucağa toprak altındalar. Ancak 1985'de Samsun Askeri Cezaevi'nde Şeref annesi Gülsüm ana ve yeğenleriyle birlikte gelecek güzel günlere gülümsüyorlar.

Mızrap tutan elleri, sazın tellerine dokundukça daha bir ajitatif olurdu. Hele de Capon - Capon gülerek "bir bulutun öldürdüğü Japon Balıkçı'sı genç bir adamdı" dizelerini okurken tüylerimiz esas duruşa geçerdi. Saz Capon'a, Capon saza yakışırdı. Sanki oğlu Ulaş doğmadan "hele Ulaş'a Ulaş'a" derken, doğacak oğluna Ulaş adını vereceğini ilan ediyordu. Sesi şimdi sadece kulaklarımızda çınlarken yüreğimizde hala türkü tadında yaşıyor.

BİR ANI BIRAKMAK İSTİYORUM
mutluyum bu gece
kahpe yaşam
kahpeliğine savaş açıyorum
ölümü sun bana
korkmuyorum desem yalan
lakin kaçarsam namerdim
yiğitliği anı bırakacağım
tomurcuklarıyla
taa kahpeliğin ortasına
Sedat Nuri EGE

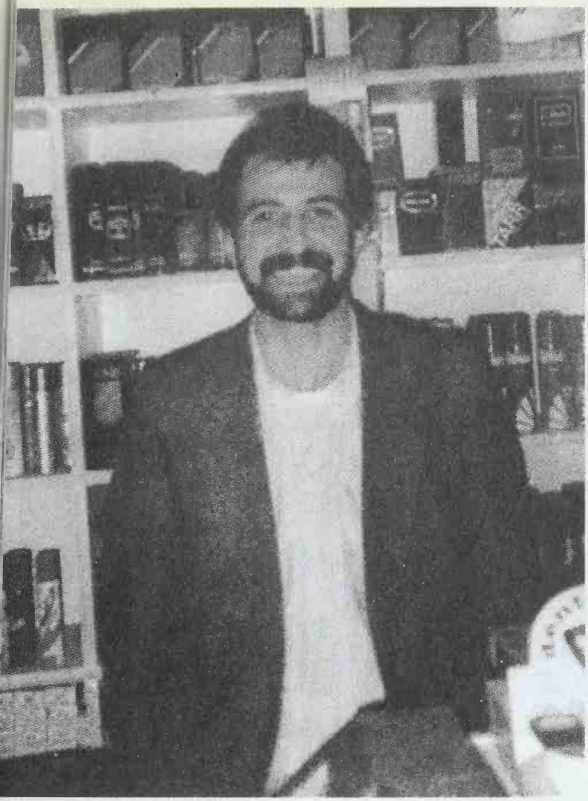
29 Ocak 1988'de Özlem Cürgül'le evlenen Sedat Nuri Ege, düğününde Carlos Aydın (Yaşar)'la "Giresun karşılaması" oynuyor.

bir sabah
çamurlu botlarla çalacağım kapını
bir sabah
er zamanda solgun ve bitkin
ve kıpkırmızı mintanımda
kanımı sunacağım sana
sana kırmızı dağ güllerini verip
çekip gideceğim arkama bakmadan.
senin ağladığını bileceğim
ama sen göz yaşlarımı göremeden
usulca dağlara gideceğim
gideceğim belkide hiç gelmemecesine
işte o zaman
fırtınalı danizlere bak
şimşekler çakan gökyüzüne
güneşin doğuşundaki kızıllığı bak
çevir yüzünü ağlayarak
yine dağlara bak
o zaman anlarsın beni
zamanın yıkamadığını
uzakların yok edemediğini
ölümlerin bitiremeğini
ve sevdaları
ve o zaman benim yaşadığımı
anlarsın
ama ağlayarak

Sedat Nuri EGE

27 Mart 1957'de doğan Sedat Nuri Ege, 31 Ağustos 1997'de öldüğünde 12 yaşında Özge ve 10 yaşında Seda isimli iki kız babasıydı.

...
ben bu dünyaya ait değilim
çirkinlikleri
bir pirinç tanesine satılan
dostlukları gördükçe
şerefsizliğin haysiyet
sevgisizliğin mantık
dostluğun çıkar olduğunu gördükçe
ben bu dünyaya ait değilim
vücut satmasada
orospuların bol olduğunu gördükçe ve
bir kez daha haykırıyorum ben
bu dünyaya ait değilim

Sedat Nuri EGE

Bulancak Cezaevi'nde Aydın Yaşar arkadaşı Mücahit Yaşar'la birlikte

"Bulancak'ta yazılama yapılamayacak duvar yoktur, şehrin en yüksek binasına bile Dev - Genç yazılacaktır" diyen Carlos Aydın cezaevine girmeyi göz önüne alarak şehrin en yüksek binasına beline ip bağlayarak "DEV - GENÇ" yazabilecek kadar da "cambaz"dı.

Giresun Kapalı Cezaevi

Sedat Nuri Ege- Hasan Yaşar- Metin Karadeniz,- Mustafa Sakallıoğlu- Zeki Kırdemir Metin'de Sedat'tan bir dal sigara "kopartmanın" mutluluğu. Ehh ne de olsa mapus ve koğuş arkadaşlığı.

Cezaevlerindeki koşulları en zor atlatanlardan biri de Mücahit Yaşar'dı. Bir insana ancak delirtilecek kadar işkence yapılmasının en canlı örneğini onun bedeninde, kimliğinde gördük. Her şeye rağmen direndi ve kazandı. Ne onurundan ne de kimliğinden hiç bir şey kaybetmeden "dimdik" tahliye oldu.

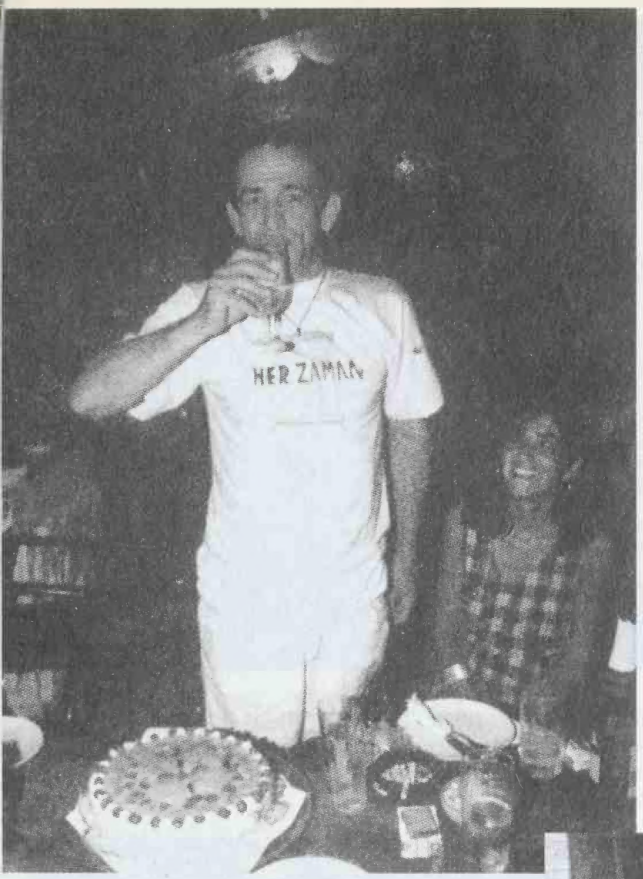

"Eşim Binnur'un pasaportuna 'ÇIKI" mührü vuruldu. Polise pasaportumu uzatıyorum. Hemen 'ÇIKIŞ' mührünü vuruyor. Bilgisayara yükleyip hakkımdaki bilgileri görmek için tuşlara bastığında, daha mavi mürekkebi kurumamış 'ÇIKI" mührünün yanına, kırmızı İPTAL' mührü basılırken, pasaport polisi elinde pasaportum, gözümün içine bakarak 'aranan şahıslardansın' diyor. 'şkencedeki elektrik halt yemiş. Ayak tırnaklarım dahil her yanım titriyor".
Münih Olimpiyat Stadyumu'nun önündeyiz. Az sonra doksan altı metre yükseklikteki kuleye çıkıp pencerenin yanından eşim Binnur ve bizi Almanya'ya davet eden Burhan Ataman'la beraber aşağıya bakıyorlar. Ben bakamıyorum, tuvalet arıyorum. Korkudan olsa gerek.

Tahliye olunur da rakısız kutlama olur muymuş? Özgürlüğümün onikinci gününde 20 Nisan 1986'da "sineklikte"... (Şeref Kara- Zeki Kırdemir- Mustafa Kaya- Hüseyin Kaya- Mücahit Yaşar- Metin Karadeniz, Turgay Turan)

Çocukluğumda aile içinde adım "domdom" Zeki'ydi. Lisede "Sefil Zeki" oldum. Sonra adımız "Gerilla Zeki"ye çıktı. Evlenip Kaş'a gelince "her zaman Zeki" olduk. Sıcak Akdeniz akşamlarında 4 Eylül 1995'de yanımda eşim Binnur ve kırkına merdiven dayamış Zeki...

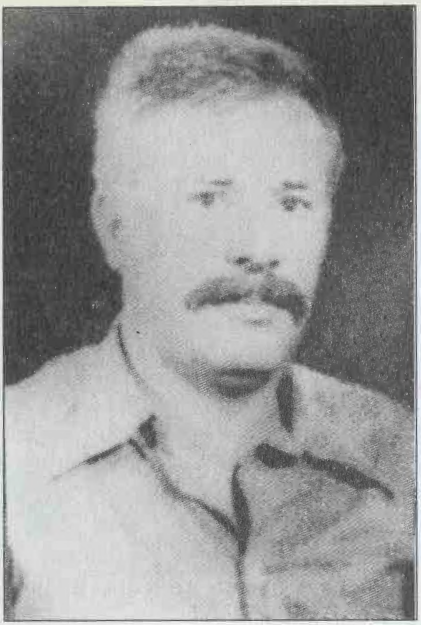

Yılların Karadenizlisi Bulancak'lı Zeki, elinde mimozası, başında kasketiyle tipik Akdeniz'li.

Geçmişe dönüp baktım hep bizi gördüm. Gözlerim bir noktaya çakılı kaldı, yine bizi gördüm. "Damlaya damlaya tarihimiz olur" diyerek yazmaya karar verdim...

Türkiye ve Dünya onu "Fatsa'lı Terzi Fikri" olarak tanıdı. Ona "Taşçı" denildiğini sadece bilebilenler bildi. O, soyadı gibi " Sönmez" bir yıldız olarak hâlâ tepemizde ışıldayan sönmez bir ışık.

Espiye-Dikmen Köyünden kırsal kesim çalışmalarından yeni dönmüştük. Ali hoca Harşıt deresinin yanındaki evine gidip biraz dinlenecekti. Biz Bulancak'a geri döndük. Daha derneğe girmeden haberi geldi. "Ali Topal faşiştlerce pusuya düşürülüp katledildi."

" Hakkımızda devlet vermiş fermanı
Ferman padişahın, dağlar bizimdir."

Ayaktakiler: Nazım Yılmaz-Sedat Göçmen- Temel Kerimoğlu-Adnan Alevli-Tarık Uygun Oturanlar : Recep Hisar-Nusret Durak-Hikmet Uzer- Mahmut Ayaser- Ersin Ergün Keleş- Osman Baran Can, Erzincan "Yeni 1 No'lu" 29 Mayıs 1987

Yargıtayda cezaları "esas" tan ve "usul"den bozulanlar yeniden yargılanmak üzere Erzincan - Kemah yolundaki "yeni 1 No'luya" sevk oldular.
Arka sıra : Halis Altun- Ersin Ergun Keleş- Nazım Yılmaz- Temel Kerimoğlu- Hikmet Uzer- Tarık Uygun- Nusret Durak Ön sıra :Ahmet Çetin- Mahmut Ayeser- Ali Kemal Bilginer- Osman Baran Can- İbrahim Kıranlı

12 Eylül öncesi tutuklanan Tarık Uygun-Nusret Durak-Osman Baran Can Erzincan Askeri Cezaevine nakledilmeden önce Giresun, Ceza ve Tutukevi'nde...

12 Eylülden önce tutuklanan Devrimciler Erzincan Askeri Cezaevine nakledilmeden önce, Giresun Cezaevinde.

Kemah yolundaki "Yeni 1 nolu"," Eski 1 noluya" hiç mi hiç benzemiyordu.
29 Mayıs 1987. 1 ve 6. koğuşlar hava saatinde.

Erzincan 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nce idam cezası verilenler arasında yaşı henüz 18 olmamış gençler de vardı. Nusret Durak- Ersin Ergün Keleş- Tarık Uygun- Mahmut Ayeser- Nazım Yılmaz

Erzincan Askeri Mahkemelerinde 5'li heyetin baktığı tek dava olan Giresun Dev-Yol dosyası yargıtayca onay görmedi... 23 Nisan 1987

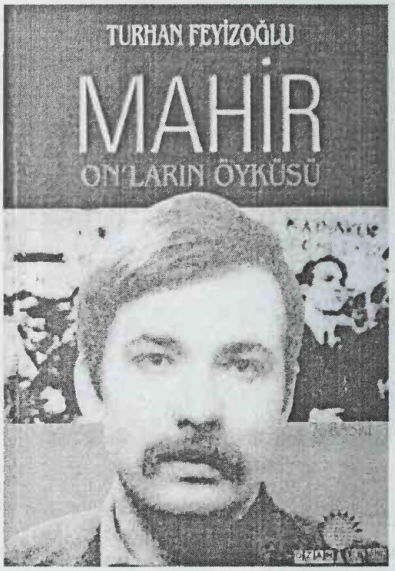
Carlos Aydın Yaşar adı gibi "aydın"dı. Ama soyadı gibi uzun soluklu yaşayamadı. Yaşarken bile kaç kez tutuklanıp cezaevlerine girdiğini bilmedi. Sadece "yaşımdan daha çok cezaevine konuk oldum" demesi onun ne denli cezaevleri ile içli dışlı yaşadığına tanıklık ediyordu.

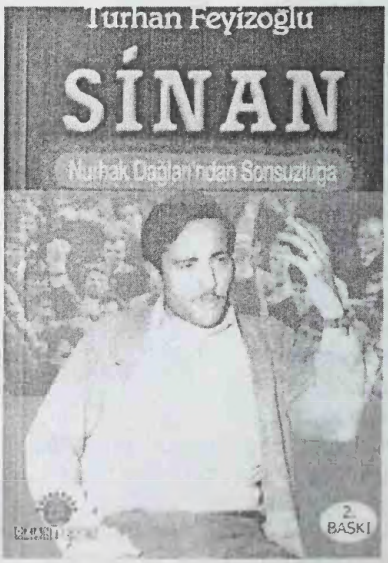
"Bu çocuk okumaz, bundan adam olmaz" diyenlere abim ve avukatım Şükrü Kırdemir çok kızmıştı. Evde ders çalışmam için bana yaptığı kara tahtaya yazdırdığı "kendine güvenin olduktan sonra hakkından gelemeyeceğin iş yoktur" sözü hâlâ kulağımda küpedir. Yıllarca peşimden koştu, hâlâ koşuyor ve hiç yorulmadı. Yaşamım boyunca örnek aldığım insan. Davamızla ilgili tuttuğu dosya "Dam altında damlalar"ın oluşmasında en büyük etkenlerden biri oldu. Hani "ölsemde hakkını ödeyemem" denir ya... İşte öyle.
Abim Şükrü - Fatma Kırdemir, eşim Binnur ve ben Eskişehir'de Porsuk Çayı yanında geçmişi gülerek anıyoruz.

YAKINTARİH SERİSİNDEN ÇIKAN DİĞER KİTAPLARIMIZ

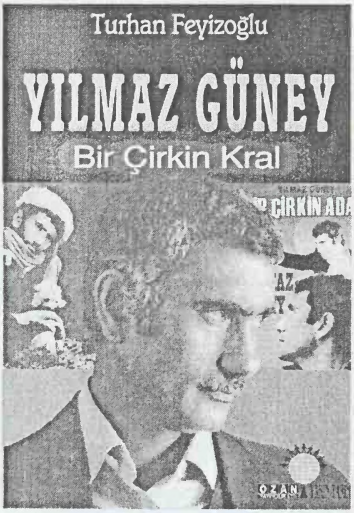

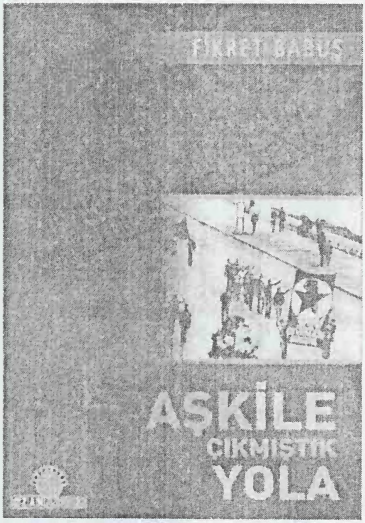

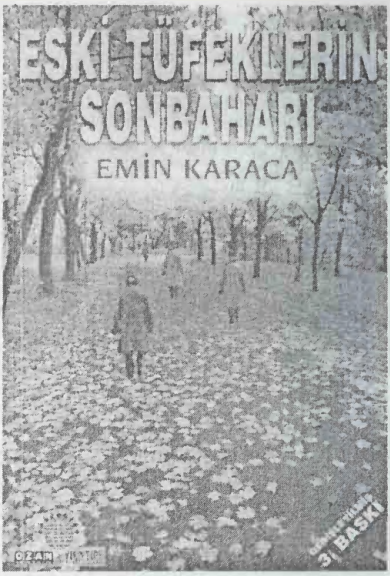

fikir
kulüpleri
federasyonu
F
K
F
Demokrasi Mücadelesinde Sosyalist Bir Öğretici Hareket
TURHAN FEYİZOĞLU

Turhan Feyizoğlu
YILMAZ GÜNEY
Bir Çirkin Kral
ÇIRKIN ADA
OZAN

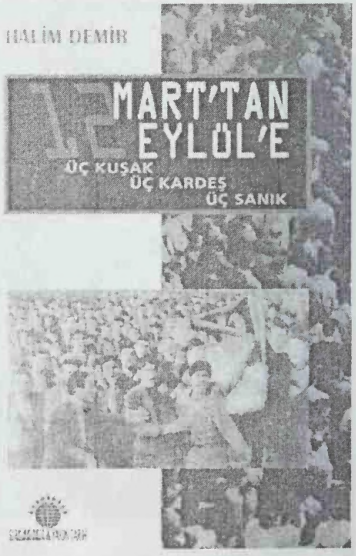

FİKRET BABUŞ
AŞKİLE
ÇIKMIŞTIK
YOLA

FİKRET BABUŞ
68 HAREKETİ'NİN KÖY EYLEMLERİ
DEVRİM HAVARİLERİ
FKF☆DEV-GENÇ

Turhan Feyizoğlu
Fırtınalı Yıllarda
ÜLKÜCÜ HAREKET
2. BASKI

ESKİ TÜFEKLERİN SONBAHARI
EMİN KARACA
31. BASKI

Nazım'la Yolculuk

HALİM DEMİR
12 MART'TAN EYLÜL'E
ÜÇ KUŞAK
ÜÇ KARDEŞ
ÜÇ SANIK

(Gerilla Zeki)

Zeki Kırdemir

Devrim bize yakışırdı

Dam'dan Dar'a 78'liler'in Öyküsü

Tuz-tarih kardeşim Zeki'nin yazdıkları, otuz iki kısım tekmili birden bizim mahallenin asi ve aksi düşbazlarının hikayeleri. Bizim mahallenin çocuklarını tarihen ve siyaseten, gıyaben ve fiilen çok yakından tanıyoruz. Çünkü onlar, yıllarca birlikte yazılamaya, kuşlamaya çıktığımız, birlikte alıntı ezberlediğimiz, bir çağın vicdanı olarak yürüyüşlerde ve mitinglerde devrim için birlikte yürüdüğümüz insanlar. Bu nedenle, Zeki'nin yazdıklarında "ben"in nerede bitip "biz"in nerede başladığını, kimin hangi "teşkilat"tan olduğunu bilmek ne mümkün ne de gerekli. Su gibi okunan bu kitabın ana fikri, "anlatılan senin hikayendir" cümlesinde gizlidir. Böylesi kitaplar söz konusu olduğunda genel bir tarihten değil. özel bir tarihten söz ettiğimizin altını çizmek isterim. Bu tarihi yapanlar da yazanlar da, dört bir yana saçılmış "Nar Taneleri"dir. Çünkü, "Hatıralar da kuşlar gibi/ dal ister konacak" dizelerinin izini süren bu tür çalışmalar, bir dönemin öznesi olmuş insanları yeniden ilişkilendirmenin ve hatta yeniden tanıştırmanın imkanlarını taşıyor. Bunun anlamı, bir tarihsel dönemin "efsanesi" olmuş düşbazların hem kendileriyle hem de diğerleriyle anılar üzerinden yeniden tanışmalarıdır.

Onların pek çoğu, ilk aşık olduklarında cümle kurmakta geciken ve bütün alıntıları unutan birer yerel "kahraman"dılar. Hem devlet ile ilişkilerinde hem de birbirleriyle ilişkilerinde onların ne kadar çocuksu olduklarını görmek insanın politikadan daha büyük bir değer olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Zeki, "Aşk!" halimizle "Ahşk!" halimiz arasındaki ince ayar hatıralarımızı bize anımsatmakla kalmıyor yeniden yaşatıyor. O, nam-ı diğer Gerilla Zeki, ta Kaş'tan, Kaş ile Göz arasında bir "aşk" çekiyor ama karşı ki aşıklar yıkılmıyor. Tersine onlar, yani "Aşkiya"lar, tarihin ve siyasetin emri, hatıraların kavliyle bir kitabın içinde birbirleriyle yeniden tanışarak sevinçlerini çoğaltıyor."Vira!" demekten başka ne gelir ki elimizden. Aşk ile vira! Bütün şiirler ona... Ellerine solluk...

Sezai Sarıoğlu

ISBN 975-7891-76-2

9 789757 891765

